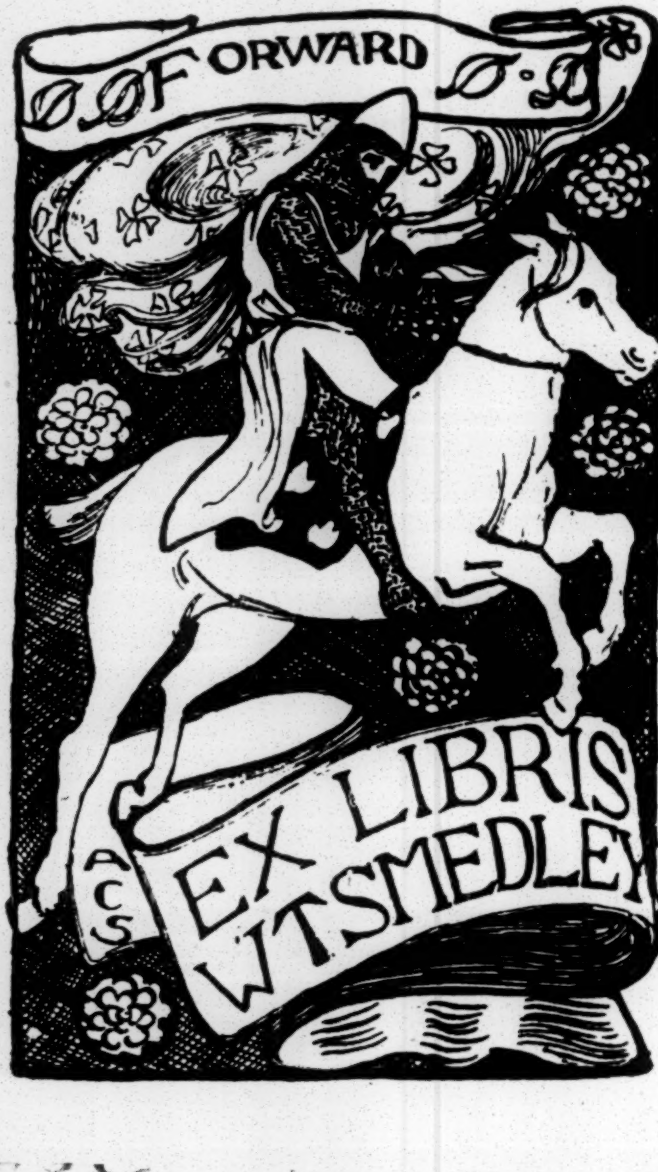
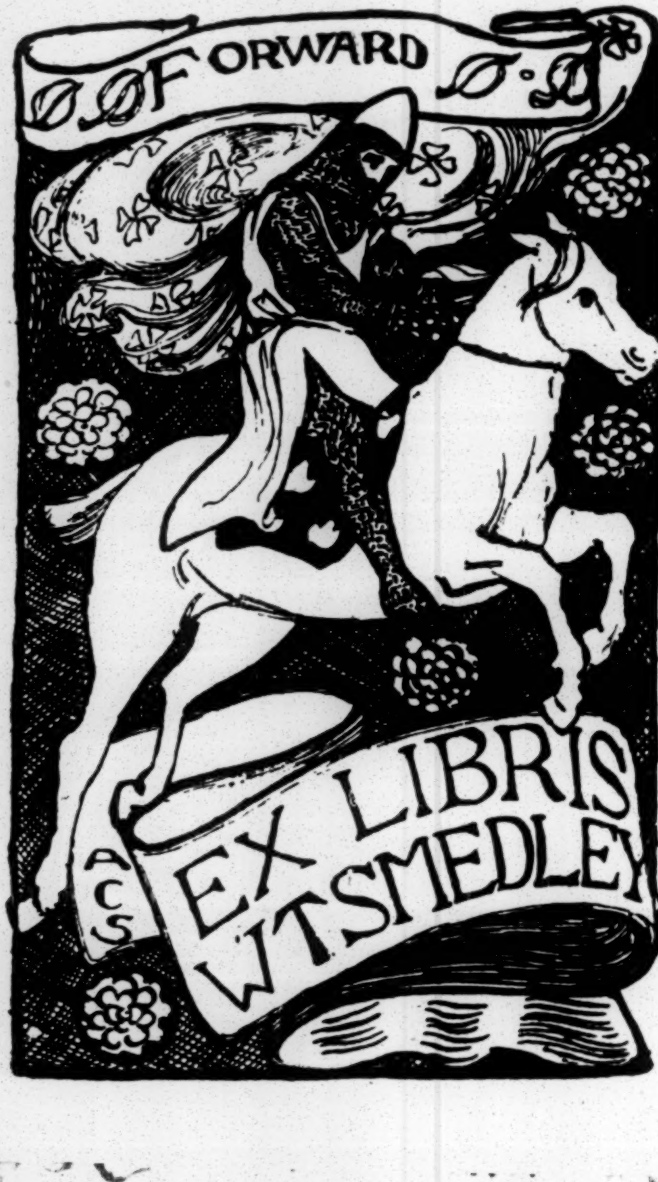

FORWARD
EX LIBRIS
W T SMEDLEY
ACS

FORWARD
EX LIBRIS
W T SMEDLEY
ACS

THE FOLGER SHAKESPEARE

A.j

Robert Grosse sonne of [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

DIALOGORVM SACRORVM LIbri quatuor.

¶ AVTORE SEBASTIANO CAſtalione, qui nunc poſtremò Opus recognouit: Argumenta ſingulis Dialogis præpoſuit, & ſententias ſubiecit: ex quibus pueri diſcant officium, hoc eſt, quid imitandum ſit, aut declinandum.

LONDINI
Apud Thomam Marſh.
ANNO 1576.
Cum priuilegio.

Sebaſtianus Caſtalio Chriſtianis Lectoribus S.

HOs dialogos, fratres chariſſimi, compoſuimus, vt pueri haberent, vnde eadē opera & mores Chriſtianos & orationem Latinam diſcerent. Itaque eorum ruditati in primo libro ſeruiuimus, ſermone facillimo, eoq́ minus eleganti, & tamen latino vtentes, & pueris quaſi præmanſum cibum in os inſerentes. In cæteris iam elegantiùs loqui cœpimus. Quòd autem Dei nomē IOVA Hebræum vſurpauimus, quòd nullum Dei proprium nomen latinè extat (niſi fortè Iupiter: ſed id, vt pollutum omittamus) id etſi principiò videbitur fortaſſe durius, tamen vſu molleſcet: & quod inſuetum aures radet, idem vſitatum demulcebit.

Valete.

DIALOGORVM SACRO-rum, Libri I. Catalogus.

ADamus Fol. 1.
Cainus Fol. 2.
Lotus 2
Abraham 5
Ephron 6
Rebecca 7
Idumus 8
Venator 8
Iacobus profugus 10
Laban 10
Iacobus redux 12
Ioſephus venditus 12
Ioſephus captiuus 13
Ioſephus coniector 14
Ioſephus agnitus 15
Moſes expoſitus 17
Dumus 18
Vitulus 20
Comquerentes 20
Calœbus 21
Balaamus 23
Tranſiordanini 24
Rachaba 25
Gabaonitæ 26
Ioſua 26
Iael 27
Gedeon triturans 28
Gedeon 29
Iephtha 30
Rutha 31
Boozus 31
Diſcalceatus 32
Samſon 33

LIBRI II.

Elis 34
Saulus 34
Samuel 35
Sortilegium 37
Obedientia 37
Goliathus 38
Ionathan 40
Nouilunium 41
Achimelechus 42
Doegus 42
Dauid latitans 43
Abigail 44
Abiſaus 46
Phœbus 47
Achis 48
Amalechita 48
Nathan 49
Thecuana 50
Semeis 51
Achitophel 52

Abſolo-

INDEX.

Abſolomus 53
Berzeleus 54
Bethſaba 64
Solomon 55
Rohoamus 56
Sarepthana 57
Elias 57
Michaeas 60
Sunamitis 61
Naaman 62
Hazael 63
Iehus 64
Ioas 65
Ionas 65
Rabſaces 67
Ezechias 68
Ieremias 70
Ananias 71
Sedecias 72

LIBRI III.

Tobias 73
Aſmodaus 75
Raguel 77
Tobaeus 77
Raphael 78
Achior 79
Iuditha 80
Olofernes 82
Virago 84
Suſanna 86
Chaldaei 87
Daniel 88
Fornax 90
Balſaſar 92
Haman 93
Artaxerxes 94
Nehemias 95
Veritas 95

LIBRI IIII.

Maria 98
Baptiſta 99
Nathanael 99
Nycodemus 99
Samaritana 101
Centurio 102
Piſcatores 102
Simon 103
Iairus 103
Philippus 104
Panis 104
Præpoſteri 106
Chananæa 107
Fermentum Ibidem
Clauiger 108
Lunaticus 108
Lapidantes 109

Caeci

INDEX.

Cæcus natus	111	*Linguæ*	124
Renoualia	113	*Claudus*	125
Thomas	114	*Primates*	127
Lazarus	*ibidem*	*Gamaliel*	128
Repudium	115	*Stephanus*	128
Diues	115	*Cornelius*	131
Diues immiſeric	117	*Circumciſi*	132
Filij Zebedæi	*Ibidem*	*Rhode*	133
Vinitores	118	*Philoſophi*	134
Denarius	119	*Lyſias*	134
Saducæi	*Ibidem*	*Ananias*	136
Petrus	120	*Nepos Pauli*	137
Pilatus	122	*Tertullus*	137
Barrabas	123	*Feſtus*	138
Simon	*Ibidem.*	*Index*	140

FINIS.

DIALO-

DIALOGORVM SACRORVM SEBAſtiani Caſtalionis *Liber primus.*

ADAMVS. Gene.3.

ARGVMENTVM.

Serpens Euam, & Eua porrò Adamum impellit ad veſcendum fructu vetito. Deus vero ipſos tres ad totidem pœnas damnat.

Serpens, Eua, Adamus, Ioua.

CVR vetuit vos Deus veſci omnibus arboribus pomarij? E. Licet nobis veſci fructibus arborum pomarij: tantùm Deus nobis interdixit ea arbore, quæ eſt in medio pomario, ne veſceremur fructu eius, néue etiã attingeremus, niſi vellemus mori. S. Nequaquàm moriemini propterea: ſed ſcit deus, ſi comederitis de eo, tum oculos vobis apertum iri, atq; ita vos fore tanquam deos, ſcientes boni atque mali. E. Ita planè videtur, & fructus ipſe eſt pulcher ſanè viſu: neſcio an ſit ita dulcis guſtatu, veruntamen experiar. Vab, quam dulcis eſt? impertiendum eſt etiam marito. Mi vir, ſi ſcires quàm ſapidus ſit hic fructus, iamdudum

comediſſes. Accipe. A, Quando ita vis, faciam. Ah flagitium facimus. E. Quid eſt? A. Nonne vides miſera nos eſſe nudos? E. Video & me pudet: ſed quid nobis faciendum eſt? A. Texamus nobis ſubligacula ex folijs, quibus tegamus pudẽda. E. Benè mones: & eſt hic ficus folijs magnis, & aptis huic rei. A. Sed ô nos infœlices: videor mihi audire vocem. E. Ioua eſt. Miſeram me, vereor ne deprehendat nos nudos. Abdamus nos in hoc denſum nemus. I. Heus heus Adame, vbi es? A. Audita voce tua in pomario, territus ſum: & quia nudus eram, abſcondi me. I. Vnde didiciſti te eſſe nudum? Numnam comediſti de arbore, de qua præceperam tibi ne comederes? A. Comedi quidem ſed præbuit mulier, quam tu adiunxiſti mihi. I. Quidnam feciſti mulier? E. Decepta à ſerpente comedi. I. Quoniam iſtud feciſti ſerpens, tu eris deteſtabiliſsima omniũ beſtiarum, omniũmque animalium terreſtrium, & incedes in pectus, & vorabis puluerem quamdiu viues. Quinetiam cõciliabo tantas inimicitias inter te & mulierem, intérque ſemen tuum & eius, vt id conterat tibi caput, tu autem ei calcem. Te quoque fœmina, afficiam plurimis doloribus & ærumnis, vt cum dolore parias, & tota pendeas ex imperio viri tui. Et tu Adame, quoniam morem gerens vxori tuæ, comediſti de arbore, cuius eſu interdixeram tibi, habebis terram infœcundam tua culpa, & ex ea quæres victum laborioſè dum viues, cum interim ipſa procreabit tibi carduos & ſentes

ſentes, Tu veſceris herbis terra naſcētibus, & cum ſudore vultus tolerabis victū, donec redeas in terram, ex qua ortus es: nam puluis es, & in puluerem redibis.

SENTENTIA.

Ob vnius hominis inobedientiam mors intrauit in mundum. Diſce puer, obedientiam.

CAINVS. Gen. 4.

ARGVMENTVM.

Deus Cainum damnat ob fratricidium.

Ioua, Cainus.

CAine, vbi eſt Abel frater tuus? C Neſcio, nūquid ego ſum cuſtos fratris mei. Io. Quid feciſti? ipſe ſanguis fratris tui edit ad me clamorem de terra. Quamobrem vteris terra infeſta: vt quæ aperto ore hauſerit ſanguinem fratris tui, de tua manu, ea non præbeat amplius vim ſuam tibi colenti. Tu errabis vagus per orbem terrarū. C. Mea culpa eſt maior, quàm vt poßit remitti. En ego hodie exterminatus à te, ex ipſo ſolo terrarum, errabo vagus per orbem terrarum fugiens tuum conſpectum: ita vt qui proximus inuenerit, me interficiat. I. Imò verò quicunque interfecerit Cainum, ſubibit pœnam ſeptupli. Quare apponam tibi hanc notam, ne ſi quis inciderit in te, perimat te.

SENTENTIA.

Iniuſti nequeunt ferre iuſtos. Quæ clàm perpetrātur, palàm punientur.

LOTVS. Gen. 18.

ARGVMENTVM.

Abrahamus excipit Genios hoſpitio, & Ioua ei prolem promittit, conſiliumque ſuum de Sodomæ euerſione patefacit, idem facit deinde Lotus, & à Genijs eripitur ex periculo.

Abrahamus, Ioua, Genij duo, puer, Sara, Hagar, Lotus, Uxor Loti, Sodomitani.

VIdeo tres homines aduerſum me. Non dubium eſt, quin ſint defeßi de via, præſertim hoc tanto æſtu, quare curram eis obuiam, vt retineam eos apud me: Domine, ſi vis facere mihi gratißimum, noli aliò potius diuertere quàm ad me. Lauabitis pedes paucula aqua adhibita, deinde requieſcetis ſub arbore. Ego interea curabo vobis parandum panem, vt recreetis animos veſtros, deinde pergatis. Hæc eſt vobis idonea cauſa diuertendi ad me. G. Sic faciemus, A. Iam propero in caſam. Sara, ſume properè tria ſata farinæ ſiligineæ, ex qua depſita facias panes ſubcineritios. Nam aduentant nobis hoſpites, quos ego volo accipere lautè. Itaq́ iam curro ad bouile: volo enim mactare vitulum, quò eos tractem opiparè: tu interea cura, vt nihil deſit eis quod opus ſit hoſpitibus. Sa. Fiet. Propera Hagar, incende ignem, tepefac aquam ad depſendum, dum ego promo farinam. Age iam, dum aqua tepeſit, para mactrã. Subige farinam: expediamus omnia quæ iuſsit herus. A. Macta eum expeditè puer. Heus Sara. S. Quid vis mi vir? A. Cura nobis luculentum focum. S. Iam accenſus eſt. A. Impone abe-

pone ahenum: Volo ego hoſpites meos curari diligentiſſimè atque humaniſſimè. Eſtne adhuc detracta pellis iſti vitulo puer? P. Imò iam diſſectus eſt. A. Conijciamus hæc fruſta in ahenum: Subige tu plura ligna vt coquantur celeriùs. Deſpumaius. Hagar, inſtrue mēſam: ſed foris in vmbraculo, ſub arbore. Nihil libentius quam viatoribus benefacio, & certè eos negligere, inhumanum eſt. Hoſpites, omnia ſunt parata, accumbite, et veſcimini læto animo. Habetis butyrum, habetis & lac. Boni conſulite quod adeſt, quodq́ Deus largitur in præſentia. Puer, appone eis vitulinam. I. Vbi eſt Sara vxor tua? A. Adeſt in tabernaculo. I. cùm reuiſam te eadem tempeſtate anni quæ nunc eſt, habebit Sara vxor tua filium. S. Ha ha he, ridiculum. Ego iam vieta ſum, & indulgebo voluptati ſcilicet, cùm meus quoq́ dominus conſenuerit? I. Cur tandem ridet Sara, negans ſe poſſe parere, quia conſenuit? Eſtne aliquid, quod Ioua non poßit efficere? Cùm reuiſam te, inquam anno vertente, habebit Sara filium. S. Ego nō riſi. Io. Imò verò riſiſti. Sed iam pergamus conficere iter reliquum. A. Ego comitabor vos, niſi moleſtum eſt. I. Egòne vt celem Abrahamum, de eo quod ſum facturus, ex quo profectura ſit gens maxima & potentißima, per quem omnes gentes orbis terrarum ſint conſecuturæ fœlicitatem? nam certò ſcio eum præcepturum eſſe ſuis liberis, & porrò ſuæ in poſterum ſtirpi, vt viuant ex meo præſcripto, & colant iuſtitiam atq́

ius, vt ego præſtem Abrahamo quæ promiſi ei: profectò non celabo. Abrahame, volo tibi indicare qui ſim, & quò eam. Ego ſum Ioua. Cum viderem diſſipatos eſſe rumores, de tot tantiſque flagitijs Sodomitanorum & Gomorræorum, ſtatui deuenire huc, & explorare, vtrũ ſint planè profligati, quemadmodum accepi fama & auditione, an non ſint. G. Nos quidem antecedamus. A. Sed quid? perdèſne etiam bonos vnà cum improbis? Si erunt quinquaginta viri boni in vrbe, an etiam perdes? neque ignoſces illi loco, propter illos quinquaginta bonos, qui erunt in eo? Abſit vt tu ſic facias, vt interficias bonos cum malis, ſitque eadem conditio proborum & improborum. Abſit vt tu, qui moderaris totum orbem terrarum, non facias æquum. I. Si inuenero in vrbe Sodoma quinquaginta viros bonos, ignoſcam toti loco propter eos. A. Facio fortaſſe audacter, qui audeam alloqui te dominum meum, ipſe puluis & cinis: ſed tamen ſi fortè defuerint quinq; de quinquaginta bonis, an propter quinque excindes totam vrbem. I. Non euertam, ſi inuenero ibi quadraginta quinq; viros bonos. A. Quid ſi quadraginta. I. Etiam propter quadraginta abſtinebo. A. Quæſo ne ægrè feras Domine, ſi pergo quærere. Quid ſi triginta? I. Etiã ſic abſtinebo. A. Poßim videri audacior, qui alloquar dominum meum. Quid ſi viginti? Io. Etiam eorum cauſa non peruertam. A. Interrogabo te hoc poſtremum, ſi tibi grauis non ſum: quid ſi decem? I. Propter

pter decem non euertam. G. Iam adueſperaſcit, & nos appropinquamus vrbi. L. Video huc aduentare duos hoſpites. Ibo eis obuiam, vt eos deducam ad me. Saluete viri præſtantiſsimi. G. Salue & tu vir humaniſsime. L. Peto à vobis, vt diuertamini in domum meam, vt ibi lotis pedibus pernoctetis, cras repetituri veſtrum iter. G. Imò pernoctabimus in foro. Lo. At ego non patiar, diuertimini ad me: accipiam vos ſi non lautè, at certè hilarè. GE. Fortaſſe erimus tibi graues. L. Iucundi potius: ne veremini. Tam mihi erit gratum vos accipere hoſpitio, quam eſſet accipi à vobis, ſi iſtic eſſem. G. Poſtquàm tantopere vis, nolumus eſſe pertinaces. L. Ergo ſequimini me. Hîc eſt mea domus: Intrate, quod bonum ſit. Vxor, cura calefaciẽdam aquã, ad lauandos pedes horum hoſpitum: & ſimul conſice panes coquendos in foco. Vos intereà hic requieſcite, dum paratur cœna. Age iam vxor, conſtrue mẽſam; fac vt omnia ſint nitidiſsima, ne quid offendat animos horum. Hoſpites accumbite, vtimini læto animo his, quæ ſuppeditãt nobis in præſentia diuina benignitate. Sed quid? quem tumultum audio vxor? quis eſt iſte clamor? quæ turbæ excitantur? VXOR Loti. Hei mihi periimus mi vir. L. Quid tandem eſt mali? V. Tota ciuitas, mi vir, obſidet ædes noſtras. Iuuenes, ſenes, denique vniuerſi circumſident nos. L. Valdè vereor, quò hæc euaſura ſint. Sed audio clamantes. So. Heus heus Lote, vbi ſunt homines iſti, qui venerunt ad

te ſub noctem? Produc eos nobis, vt eos cognoſcamus. L. O flagitium, Sed ne trepidate hoſpites, exibo ad eos, & obſerabo poſt me ianuam. Adſum. Quod clamatis. SO. Volumus videre hoſpites, qui diuerſantur apud te. L. Obſecro vos, fratres mei, ne tantum ſcelus faciatis. Sunt mihi duæ filiæ, adhuc à viris integræ: eas malo dedere veſtræ libidini, quàm ſinere, vt quid noceatis his hominibus, qui commiſerunt ſe ſub præſidium mei tecti. S. Recede paulisper iſthuc, vt conſultemus de iſta re. Quid faciamus populares? accipiemúſne puellas ea conditione, vt dimittamus iuuenes? AL. Nõ eſt opus longa deliberatione. Iſte vnus peregrinatur in noſtra ciuitate, & nos reget, ſi diis placet? So. Iam te Lote peiùs mulctabimus, quàm ipſos: ne tu putes nos velle ſubiici peregrinis. Agite, inuadamus eũ. GE. Recipe te confeſtim ad nos Lote. L. O facinus audax, ô profligatam et perditam nationem. Obſeremus fores firmiſsimè. S. Effringamus fores, occidamus iſtos aduenas, qui cum nuſquam poſsint habitare, veniunt ad nos. G. Ne trepida hoſpes, nunquam irrumpent nobis inuitis. L. O inauditam nequitiam. Siccine hic violari hoſpites & peregrinos, quorũ ius debet eſſe ſanctiſsimum? G. Seda teipſum. Iam videbis vltionem præſentem. S. Quid eſt hoc, ô ciues? ſum ne ego cæcus, an obortæ ſunt tenebræ denſiſsimæ? A. Neſcio quid accidat aliis: ſed ego non magis diſpicio oculis, quàm calcibus. Vbi eſt ianua? AL. Caue ne incidas in me. Hei

mihi,

mihi, fregi frontem ad parietem. AL. At ego neſcio vbi terrarum ſim, neque poſſum inuenire exitum ex hoc loco, neq; ingreſſum ad alium. G. Lote, ſi quos habes præterea generos, aut filios, aut filias, deniq; quoſcunque habes in vrbe, educ ex hoc loco. Nam nos quidem iam delebimus hunc locum. Huc enim ad hoc ipſum miſsi ſumus à Ioua, apud quem increbuit tanta importunitas horum. LOT. Habeo vobis gratiam, qui habeatis rationem non ſolum meæ ſalutis, ſed etiam meorum. Iam adeo eos. Vx. Valde ſum ſolicita de meo viro qui eſt egreſſus domo: ita conſceleratus eſt hic totus populus. Metuo ne quid grauius patiatur, etiam à ſuis. Nam hodie nulla ſancta fides eſt, ne inter fratres quidem. L. Iam redeo. G. Quid egiſti? L. Viſus ſum iocari eis, quorum ſaluti prouidebam. AL. Homines ſunt deſperati. Pereat, quoniam nolunt ſeruari. Sed iam diluculum eſt, & tempus admonet emigrandum eſſe hinc. Agedum, adiunge tibi vxorem tuam, & duas filias, ne aggregeris ad interitum tam perditæ ciuitatis. Quid cunctaris? nunquam poteſt nimis maturè vitari periculum. L. Atqui non videtur emigrãdum tam manè. GE. Atqui nos non ſinemus te perire, quin potius manu educemus & te & tuam coniugem, et filias. Agite, exeamus ex vrbe. Sed caue, ſi tuam vitam amas, ne reſpicias poſt tergum, nèue vſquam morêris in planicie. Euade in montes, ne pereas. LO. Peto à te Domine, vt remittas hoc mihi, poſtquam

tu pro tua benignitate deuincis me tãto beneficio, vt cuſtodias mihi vitam. Certè nõ potero euadere in montes, quin me attingat illud malum, quo moriar. Sed eſt hic propinquum oppidulum ad confugiendum, in quo quæſo vt liceat mihi euadere, & ita conſulere vitæ meæ, eſt ſanè perparuum, G. Etiam in hac re indulgebo tibi, vt nõ euertam iſtud oppidum. Confer te illò, neque enim licet mihi facere quicquam, quin tu eò perueneris.

SENTENTIA,

Deus verſatur cum pijs, eisq́; patefacit arcana ſua, & eos remuneratur & tuetur. Mauult deus vt innumerabiles impij viuant, quàm vt vel vnus pius vnà cum illis pereat. Maior eſt Dei in vnum pium amor, quàm in omnes impios odium: quem quidem eius amorem debent imitari pij.

ABRAHAMVS. Gen. 20.

ARGVMENTVM.

Abrahamus, iuſſu Dei filium ſuum Iſaacum vult immolare. Deinde prohibente Deo, immolat arietem.

Abrahamus, Iſaacus, Genius.

IAm tertium diem iter facimus, & videor videre procul locum deſtinatum ſacrificio, vos hic operimini vnà cum aſino, dum ego & puer imus illuc, vt adoremus Deum, poſtea redituri ad vos. Tu Iſaace portabis hæc ligna ad comburendam hoſtiam, ego feram ignem & cultrum. Eamus. Iſa. Mi pater. A. Quid vis mi fili? Iſ. Hic quidem eſt ignis & ligna, ſed vbi eſt agnus iam immolandus. A. Deus prouidebit ipſe ſibi agnũ in ſacrificium,

fili,

fili, nos interea pergamus. Ecce venimus in locum, quem Deus dicebat mihi. Conſtruamus hic aram. Rectè eſt, diſponamus lignum. Nunc fili mi oportet vt te colligem, mactémque: quando ita viſum eſt Deo optimo maximo, cuius voluntati reſiſtere nefas eſt. IS. Mi pater, ſi ita certum eſt Deo, fiat. Nam didici ei tibiq́ue parêre in rebus omnibus. ABR. Pater omnipotens, cuius eſt imperare, obſequor tuis iuſsis, tibiq́ue macto hanc hoſtiam, hoc cultro, mea ipſius dextera. G. Abrahame, Abrahame. A. Quis me vocat? G. Caue ne afferas manum puero, caue ne lædas. Iam enim mihi ſatis perſpecta eſt tua religio & pietas, qui propter me nō peperceris filio, eiq; vnico. A. Hem quid hoc rei eſt? Sed videòne arietem in dumo hærentem cornibus? Salua res eſt: viuet Iſaacus: hæc mactabitur gratior Deo victima.

SENTENTIA.

Nihil tam difficile aut durū eſt, quin id poſſit, qui credit. Deus ſuorum pietatem remuneratur.

EPHRON. *Gen. 23.*

ARGVMENTVM.

Abrahamus mercatur ab Hettæis fundum ad ſepulturam Saræ vxoris ſuæ.

Abrahamus, Hettæi, Ephron.

EGo ſum peregrinus & aduena inter vos Hettæi. Quare tribuite mihi poſſeſsionem ſepulturæ inter veſtras, vbi ſepeliam Saram coniugem meam, quæ mortua eſt, vt ſcitis. Attende nos Domine, Tu es quidem princeps diuinus in nobis. tuū

eſt

eſt eligere è noſtris ſepulchretis, vbi inhumes tuum mortuum. Nemo noſtrûm prohibebit te ſuo ſepulchro, quo minus ſepelias in eo. *A.* Ago vobis gratias, pro veſtra tanta humanitate ac liberalitate. Sed ſi vobis cordi eſt, vt ſepeliam meum defunctũ & auferam è conſpectu meo: concedite mihi præterea, vt agatis pro me cum Ephrone filio Sigoris, vt attribuat mihi cauernam duplicẽ, quam habet in extremo ſui agri: & attribuat iuſto argento, in veſtra præſentia, in vſum ſepulchri. *E.* Auſculta mihi potius domine. Ego tibi dono & agrum, & cauernam agri, & quidem in præſentia meorum popularium. Sepeli tuum mortuum. *A.* Imò tu potius auſculta mihi. Ego ſoluam tibi pecuniam pro agro: eam tu accipe à me. *E.* Domine attende. Hic fundus, de quo agitur inter nos, eſt quadringentis ſiclis argenti: ſi vis ſepelire tanti. *A.* Accipio tanti. Et iam appẽdam tibi præſentem pecuniam. Vos Hettæi eſtote teſtes, vt Ephron addicat mihi in poſſeßionem, quadringentis his ſiclis argenti, agrũ ſuũ duplici cauerna, qui ager eſt è regione Mambræ, id eſt Hebronis, vnà cum ipſa cauerna, et omnibus arboribus, quæ ſunt vndique in toto ſpacio eius. *E.* Addico. *H.* Teſtes erimus.

SENTENTIA.

Iuſtitia commendat hominem apud eos qui non ſunt omnino perditi.

REBECCA. Gen. 24.

ARGVMENTVM.

Diſpenſator

Diſpenſator Abrahami ducit Rebeccam filiam Labanis Meſopotamij in matrimonium, Iſaaco herili filio.

Diſpenſator Abrahami, Rebecca, Laban, Bathuel.

HEus heus puella, da mihi bibere paulum aquæ ex tua vrna. R. Imò verò perlibet, vir optime. Hem, bibe. Quinetiam adaquabo tuos camelos, quantum ſat erit. D. At ego te pro iſto beneficio, dono hac inaure, atq; his duabus armillis. Sed age fac ſciam, cuius ſis filia: & an ſit in ædibus tui patris locus, vbi poſſumus pernoctare. RE. Equidem ſum filia Bathuelis, quem Melca peperit ex Nachore. Straminis autem et pabuli apud nos affatim eſt, nec non locus ad pernoctandum. Sed ego curro in oppidum vt nunciem hæc omnia domi, ita vt habent. D. Ago tibi gratias Ioua, quòd non deſtituiſti tua bonitate, & fide, Abrahamum herum meum, tui cultorem, qui me deduxeris per eam viam, qua venirem domum cognatorum domini mei. L. Ain' tu? R. Ita eſt. L. Et dono dedit tibi iſtam, inaurem, & armillas? R. Etiam. L. Vbi reliquiſti. R. Ad fontem, & ecce eum tibi apud camelos. L. Precor tibi Iouam propitium homo. D. Et ego te viciſſim, vir humaniſſime. L. Narrauit nobis hæc ſoror mea Rebecca, quinam ſis, et vnde venias. Quod cum primum audiui, ſtatim curaui parari tibi diuerſorium, & tuis camelis ſtabulum, ne foris maneas. Quamobrem ſequere me. D. Ago tibi gratias pro tanta comitate & diligẽtia. Sequor. L. Eamus

hac.

hàc. Hic ſunt ædes noſtræ. Vos curate hos camelos ſtramine & pabulo. Vos afferte aquam lauandis pedibus huius, et comitum. Bene eſt, accumbite. D. Dabitis mihi veniam. Non capiam cibum, quin prius dixero, cuius cauſa huc venerim. L. dic ergo. D. Ego ſum ſeruus Abrahami, hominis, quē Deus ditauit mirum in modum, oue, capra, boue, argento, auro, ſeruis, ancillis, camelis atque aſinis: cui etiam iam ſeni Sara vxor peperit filium, quem ipſe conſtituit hæredem ex aſſe, méq; etiam iureiurando aſtrinxit, ne locarem ei nuptū quæ eſſet ex Cananeis in quorum terra habitaret ipſe: ſed irem domum paternam, ibiq; eligerem vxorem gentilem: Cui cùm ego dicerem: Quid ſi mulier nollet me ſequi? Deus, inquit ille, cui ego per omnem vitam parüi, tecum mittet nuncium ſuum, qui tibi ſecundabit hoc iter: ita ſumes filio meo vxorem mihi gentilem, ortamq; ex domo paterna, hac re exolueris te religione iuriſiurandi, quo te aſtringo: ſi fortè non impetraueris vt mulier te ſequatur. Ita perſuaſum eſt mihi vt venirem. Cumque hodie veniſſem ad fontem, ita cogitabam mecum. Ioua Deus heri mei Abrahami, ſi tu mihi ades in hoc itinere, da mihi vt me nunc hic ſtante ad fontem, veniat puella hauſtura, quæ mihi roganti det aquam ex vrna bibendam, atq; etiam aquetur meos camelos, vt intelligam eam eſſe quam deſtinaſti hero meo. Vix hæc mecū tacitus cogitâram, cùm ſubitò ecce egreſſa Rebecca, ferens vrnam in humeris, deſcendit

dit ad fontem atque haurit. Et cùm petiuiſſem potum ex ea, confeſtim depoſita vrna offert & dicit etiam ſeſe adaquaturam camelos, quod & fecit, adaquauitq; me, & camelos. Ego quæſiui ex ea, cuius eſſet filia? Reſpondit, Bathuelis filij Nachoris, ex Melca. Tum ego accommodaui fronti eius inaurem, & manibus armillas: & ſummiſſe adorans Iouam Deũ heri mei Abrahami gratias egi, quòd deduxiſſet me in rectam viam, ad conciliandam filiam herilis cognati filio herili, quam ex his argumentis intellexi eam eſſe. Nunc ergo ſi certum eſt vobis facere hoc beneficium domino meo, facite vt ſciam: ſin minùs, nihilo ſecius, vt inſiſtam aliam viam. L. Hæc res planè ex deo orta eſt, neq; nos omnino poſſumus repugnare tibi. B. Ita habet. Proinde habe tibi Rebeccam tuo arbitratu eamq; ducito nupturam hero tuo, ſicut viſum eſt Iouæ. D. Gratiam habeo Deo primùm, qui ita voluerit, deinde vobis, qui non repugnaueritis. Tu verò Rebecca et vos, non recuſabitis hæc quantulacunque dona, quæ attuli iuſſu mei domini.

SENTENTIA.

Deus dirigit pios in vitam, eorumque actiones ſecundat.

IDVMÆVS. Gen. 25.

ARGVMENTVM.

Eſaus vendidit Iacobo fratri prærogatiuã ætatis.

Eſaus, Iacobus.

IMperti mihi de rufo, de rufo iſto, nam redeo rure exanimat⁹ laſſitudine. I. Vende mihi in præſẽtia

prærogatiuam tuæ ætatis. E. En ego iam iamque emorior: quò mihi iſtam prærogatiuam? Ia. Ergo confirma mihi iam nunc venditionem iureiurando. E. Confirmo, quid vis? iuro, addico, nihili facio ius iſtud ætatis, præ edulio.

SENTENTIA.

Breuiſsima voluptas homines priuat perpetuis bonis. Idem vſu veniet impijs, qui amore carnalium voluptatum prodigunt bona cœleſtia.

VENATOR. *Gene.27.*

ARGVMENTVM.

Iacobus arte materna præuertit a patre fælicitatē Eſaui. Eſaus ſerius veniens, fruſtrà lachrymatur.

Rebecca, Iacobus, Iſaacus, Eſaus.

P*Ater tuus miſit venatum fratrem tuum Eſaū me audiente, vt afferat ferinam: ex qua confectum pulpamentum ipſe edat, eiq; bene precetur à Ioua, antequam moritur. Nunc audi fili mi, quid velim à te fieri. Adi pecus, & inde afferto mihi duos hœdos opimos, ex quibus conficiam patri tuo edulium, quali maximè delectatur: quod offeres ei, vt tibi bene precetur, priuſquam excedat vita. I. Sed frater villoſus eſt, ego depilis. Quod ſi fortè pater me attrectauerit, putabit ſe mihi eſſe ludibrio. Itaque mihi malè, non benè precabitur. R. Iſtam imprecationem ego præſtabo nate: tu modò gere mihi morem. Ia. Si ita iubes, certum eſt obſequi. Eo. R. Mihi magnopere curādum eſt, vt agam hāc rem callidè & prudenter, ne meus maritus deprehendat fallaciā. Nam vt amat ruſticum illum*

Eſaum

Eſaum,nunquam eum poſtponet Iacobo,niſi fraude inductus.Ego vero Iacobum plus amo, & ſtudeo eum obrepere in fœlicitatem quam conciliabũt patris preces ei,cui bene ominatus fuerit. Ia. Redeo mater:affero hœdos.R.Factum bene: agedum, parem cupediam patri tuo cuiuſmodi ſcio ſuauem eſſe eius palato.Rectè eſt,parata ſunt omnia.Nunc age,induam te veſtimenta pretioſa Eſai,quæ habeo penes me. Hic ornatus te condecet.IA. Quid manus & collum,quod pilis caret? R.Veſtientur pelle hœdorum. Bene habet: accipe nunc hanc eſcã, atque hunc panem quem cõfeci: Abi,vide vt agas prudenter.Ia.Dabo operam.Pater.Iſa.Quis tu es fili?Ia.Eſaus primogenitus.Exequutus ſum mandatum tuum.Surge, veſcere ferina, vt mihi bene preceris. Iſ.Quid ſibi vult, quod tam citò nactus es,fili? Ia. Ioua, Deus ille quem colis obiecit mihi.Iſa.Accede huc,vt te attrectem fili,ſciamq́; vtrùm ſis ipſe Eſaus,nec ne.Quid hoc?vox quidem Iacobi eſt,ſed manus Eſai.Tune ergo es ipſe natus meus Eſaus? Ia.Planiſſimè.Iſ.Accede ad me, vt veſcar tua ferina,fili,tibique bene precer. Suauis eſca ſanè,funde vinum.Ia.Hem tibi.Iſa.Nunc age,amplectere me.Quàm ſuauis odor venit ad nares meas? Fragras fili mi,non aliter quàm ſolet ager lætus munere Iouæ. Faxit Deus vt terra pinguis,irrigata rore cœleſti,effundat tibi magna copia,ſegetes & vuas. Tibi ſeruiant nationes,te colant populi,dominus ſis fratrum tuorum,teque reuerean-

nereantur ex eadem matre nati: qui tibi imprecabitur, eſto execrabilis, et inſœlix: qui tibi bene volet, & optabit, eſto fortunatus. Ia. Bene geßi meum negocium mater. Non agnouit me, & ex attrectatione putauit me eſſe Eſaum. Re. Bene eſt, ſed Eſaus iam reuerſus parat ferinam, quam offerat patri. Videamus quid agat: nam multum fallet eum ſpes. E. Attolle te mi pater, & veſcere mea ferina, vt mihi bene preceris. Iſ. Nam quis tu es? E. Rogas? primogenitus tuus Eſaus. Iſa. Totus obſtupeſco, horreoque. Quis ergo is eſt, qui modò attulit mihi ferinam? Nam ex ea prorſus comedi ante tuũ aduentum, eique fauſta omnia ſum precatus: quæ res rata erit. E. Heu mihi nunquid cauſæ eſt, quin ego perpetuò perierim? Attamen mihi quoq; bene precare pater. Iſa. Frater tuus rem aſtu tractauit, abſtulitq; fauſtitatem tuam. E. Næ ille probè reſpondet ſuo nomini, qui me iam bis circumuenerit. Primùm enim fraudauit me prærogatiua ætatis: deinde nunc intercepit bonam precationem mihi debitam. Sed nihilne tibi reliquum feciſti, quo mihi fauſtum aliquid precere? Iſ. Profectò feci eũ dominum tuum, ſtatuique vt fratres ei ſeruirent, eumque muniui frumento & vino. Quid vis tibi iam faciam fili? E. Solumne id habebas? imperti etiam me aliqua fœlicitate. Heu quid agam miſer? Iſa. Habebis quidem domicilium minus bonũ & à pinguitudine ſoli, & à ſupero rore cœli, & viuens gladio ſeruies fratri: verũtamen erit tem-

pus illud, cum viciſsim vinces excutiéſque iugum eius de collo tuo. Eſ. Nō procùl abeſt luctus à patre meo. Num certum eſt mihi, interficere Iacobum fratrem.

SENTENTIA.

Properandum eſt, & arripienda occaſio. Serò plorat Eſaus, ſero venitur ad colligendum Manna poſt ortum ſolem, aut die Sabbathi. Sero afferuntur falces poſt meſſem, cum iam nihil ſupereſt niſi ſpicilegium, Sero pulſant fores fatuæ virgines, Sero conabuntur intrare pigri per portam iam clauſam.

IACOBVS PROFVGVS. Gen. 29.

ARGVMENTVM.

Iacobi profugi congreſsio cum Rachele ſobrina ſua.

Iacobus, Paſtores, Rachel.

FRatres, vnde eſtis? P. Ex Charra. I. Ecquid noſtis Labanem filium Nachoris? P. Maximè. I. Valétne? P. Valet: atq; ecce ibi Rachelē filiā eius, huc venientem cum pecudibus. I. Hem diei multū adhuc eſt, necdum tempus eſt cogendi pecoris: quin adaquatis pecudes, deinde ituras paſtum? Pa. Non poſſumus, donec conuenerint omnes greges, quò auoluamus ſaxum ab ore putei, atq; ita adaquemus. I. Sed venit Rachel agens pecus: quid ceſſo auoluere ſaxum, vt hauriam ei aquam atque hanc primum ab ea ineam gratiam? O mea Rachel, amplectere me. R. Abſtine tu manum, quis tu es? I. Ego ſum Iacobus patruelis tuus, filius Rebeccæ, non cōtineo lachrymas præ gaudio. R. O fœlicem aduētum. Sed ego ceſſo ire in vrbem, vt annunciem

hæc meo patri.

SENTENTIA.

Gaudent mutuo congreſſu conſanguinei. Sunt autem pij omnes inter ſeſe diuina conſanguinitate coniuncti.

LABAN. Gen. 3.

ARGVMENTVM.

Laban fugientem Iacobum aſſequutus cum eo iurgatur. Deinde fit inter eos fœdus.

Laban. Iacobus, Rachel.

QVæ ratio impulit te, vt inſcio me abduceres meas filias, tanquam ferro partas? Cur clam & neſciente me aufugiſti, neque feciſti me certiorem, vt proſequerer te voluptate carminum, tympanorum, cythararum? neque permiſiſti mihi vt oſcularer meos natos & natas? Stultè ſanè feciſti, et erat mihi in manu nocere vobis. Sed Deus veſter patrius heri monuit me, vt cauerem ne te offenderem vlla re. Verũ eſto: profectus ſis ſanè præ deſiderio, quod capiebas è domo paterna: deos vero meos cur furatus es. Iac. Illud feci adductus metu, veritus ne tu eriperes mihi tuas filias. Quod autẽ attinet ad tuos deos, ſi quem penes inueneris eos, per me quidem plectatur capite. Noſcit à præſentibus neceſſarijs noſtris ſi quid tui eſt apud me. La. Rectè dicis. Perſcrutabor veſtra tabernacula. Ia. Non recuſo quo minus veſtiges omnia. Ra. Video me eſſe in magno periculo. Nã Laban pater meus conquirit per omnia tentoria ſuos deos penates, quos ego furata ſum, meo viro neſciẽte. Quod ſi factum deprehendetur, concitauero magnas turbas.

Commi-

Comminiſcenda aliqua fallacia eſt, & quidem ſubitò, nam meus pater iam aderit hîc. Probè, inueni viam: obruam eos in hoc ſtercore camelino, deinde ſedebo ſuper: facilè eum fallam. La. Rimatus ſum acerrimè tabernaculũ Iacobi, tum Liæ, tum duarum ancillarum, nuſquam inueni. Reſtat tabernaculum Rachelis: in quo ſi non erunt, mirabor. Hæc omnia ſunt mihi perſcrutanda. Hic quidem non ſunt, neque hîc. Quid ſub hac culcitra? tantundem. At in hoc angulo erunt, at non ſunt. R. Noli ægrè ferre, domine, quod non poſſum aſſurgere tibi: nam ſum in menſtruis. La. Perquiſiui omnia diligentiſſimè: ſed nuſquam comperi meos deos penetrales. Ia. Quodnam concepi tantum ſcelus, aut quod facinus admiſi in te, vt tu me ſic perſequerere? Scrutatus es omnia mea vtenſilia: ecquid inueniſti de vlla ſupellectile tuæ domus? Prome huc coram neceſſariijs vtriuſque noſtrûm, vt ipſi iudicent de vtroq; noſtrûm. Iam viginti annos egi apud te, tuæ oues & capræ nunquam fuerunt infœcundæ: non comedi arietes tuæ ouiariæ: nihil ad te retuli ereptum feris: ipſe ſemper præſtiti damnum: tu mihi ſemper imputaſti: ſi quid per furtum amiſſum eſt tam interdiu quàm noctu, meo periculo amiſſum eſt. Denique ea fuit mea conditio, vt & de die conficerer æſtu, & de nocte gelu: & intereà ſomnus abeſſet ab oculis meis. Iam hic mihi vigeſimus annus agitur, cum ſum domi tuæ. Seruiui tibi quatuordecim annos, pro tuis duabus filiabus,

ſex autē pro ouibus & capris, cùm tu intereà mutauiſti mihi mercedem decies. Quod niſi deus Patrius videlicet deus Abrahami, & terror Iſaaci, affuiſſet mihi, tu quidē dimiſiſſes me vacuum. Sed reſpexit ille miſerias & labores quibus ſum perfunctus: id quod heri ſatis oſtendit. L. Meæ ſunt hæ filiæ, mei filij, meum pecus: denique quidquid hîc vides meum eſt. Et nunc quo pacto optimè conſulam meis his filiabus, & filijs quos pepererunt? Opinor ſi ego et tu feriemus fœdus, quod ſit teſtimonio vtrique noſtrum. Ia. Optimè. Ego hîc erigam cippum ex hoc ſaxo, vos mei propinqui accumulate lapides, capiamus cibum ſub hoc tumulo. L. Hîc hodie tumulus erit medius teſtis inter me & te. Ia. Perplacet. Atque ex hac re vocetur Galaadus. L. Aut etiam Maſpha, vt ſignificet, deum aſpecturum quid fiat à me & te, cū diſceſſerimus alter ab altero. Quòd ſi tu eris durus meis filiabus, aut ſi duces alias in matrimonium præter eas, tum hæc pacta perinde ſunto, atque ſi nulla facta ſint. Atq; huius quidem rei teſtis eſto deus vtrique. Vides hunc tumulum, vides & hunc cippum, quem extruxi inter me & te? Hic tumulus, & hic cippus teſtes ſunto, neq; me aduerſum te, neque te aduerſum me tranſiturum eis ad nocendum. Deus Abrahami & Deus Nachoris, vtriuſque patrius, ſunto noſtri vindices. Ia. Ego coniuro per terrorem mei patris Iſaaci. Atque vt hæc ſunt gratiſſima, faciam hodie ſacrificium in hoc monte, ad cuius epulas vos omneis

neis inuito.L.Concedimus.

SENTENTIA.

Deus ſuos tuetur ab aduerſarijs.

IACOBVS REDVX.Gen.33.

ARGVMENTVM.

Iacobus ex Meſopotamia rediens. Eſaum fratrem donis pacat.

Eſaus, Iacobus.

O Salue multum mi frater chariſsime.Iac.Salue tu plurimum germane mihi optatiſsime.E.Vt te libenter amplector poſt longũ ſpacium temporis. Ia.Et mihi profectò iam diu nihil fuit iucundius, quam nunc videre te incolumem. Itaq; præ gaudio non teneo lachrymas.E.Nec ego poſſum non flere, ita totus lætitia geſtio.Sed quid ſibi vult iſte grex mulierum & puerorum,quos tecum ducis? Ia.Vxores ſunt et liberi,quibus me deus, quæ ſua eſt liberalitas,ditauit. Eſ. Quid autem ſibi vult totus ille grex,quem offendi veniens? I. Volui te eo dono mihi placare.Eſ. Satis multa habeo frater,habe tibi tua. IAC. Ne repudia me quæſo, ſi te mihi propitium habeo,accipies à me munuſculum: nam quod vidi faciem tuam, videor mihi vidiſſe numen quoddam: nec mirum, qui mihi tam facilis fueris. Itaque quæſo vt accipias à me munuſculũ, quod ad te adductum eſt, poſtquàm Deus pro ſua benignitate tam multis bonis me cumulauit: vt nulla re caream.E.Quando vrges tantopere,accipio, etſi nihil opus erat, age eamus, ego ibo vnà

 tecum

tecum. Ia. Scis pueros eſſe teneros, oueſque & capras & boues prægnantes: quòd ſi fatigentur vel vnum diem, actũ eſt de ouibus & capris omnibus, interibunt. Sed amabò, i præ, egò pergam clementer & placidè, prout poſtulat ea quæ præ me duco, ipſiq; pueri donec veniam ad te in Seir. E. Saltem relinquam tibi aliquot ex meis comitibus. Ia. Quid opus? gere obſecro mihi morem.

SENTENTIA.

Potentiorum ira comitate & ſubmiſsione eſt lenienda.

IOSEPHVS VENDITVS.

Gen. 37.

ARGVMENTVM.

Ioſephum ob inuidiam vendunt fratres mercatoribus Iſmaëlitis.

Simeon, Leui, Ruben, Ioſephus, Iuda, Mercatores.

ECce vobis ſomniator ille. Agite, occidamus eũ, deijciamúſque corpus eius in aliquem ſpecum. L. Sed quid renunciabimus patri de eo? S. Deuoratum eſſe ab aliqua fera. Videbimus quorſum euadat eius ſomnia. R. Impium ſit maculare manus ſanguine pueri, idque fratris. Deducimini ab iſta mente. Nihil poteſtis grauius conſulere in nos, aut in patrem noſtrum. Si. Unde tibi inceſsit iſta noua religio? Vis ergo ſinamus eum viuere, qui ſuis inſomnijs portendit, nos omnes, ipſoſque adeò parentes, fore ſibi ſupplices? An non dignus eſt, qui eat

ſom-

ſomniatum apud inferos? R. Frater, ſi ita futurum eſt, qui caueas? ſin minus, quid times? Vſque adeone indignum tibi videtur, ſi puer imperitus ſomniauit? quid poteſt eſſe culpæ in ſomnijs: Poſtremò ſi adeò obſirmaſtis animum: neque poteſtis auocari ab iſto conſilio, eſt hic puteus ſine aqua: ſaltem abſtinete manus, demittite in puteum, culpa erit aliquanto minor. Si. Ruben, tu videris. Nobis certum eſt, perdere puerum. Io. Plurima ſalute vos impertio fratres amantiſſimi. Si. At nos te malo maximo impertimus, qui ſomnias te coli à fratribus, quos nunc ſalutas tam blandè. Agite, diſcindamus veſtem hanc verſicolorem, qua pater eum ornauit, delicatulum puellum. Ioſ. Hei mihi, quid cogitatis mihi facere? Le. Necabimus. Io. Ah ne facite. Si. Stat ſententia. Ioſ. O fratres chariſſimi, per deum optimum maximum, per communem noſtrum parentem, qui conficietur mœrore, obſecro, obteſtor, quid feci? quod eſt meum ſcelus? quæ mala mens vos agit? S. Fruſtra rogas. Ioſ. Fratrem veſtrum? S. Certũ eſt. I. Ah veſter ſum, veſter ſum frater. S. Surdo canis: demittite. R. At ego ſubduco me hinc, non ſuſtineo adeſſe in tam triſti ſpectaculo. Io. Heu me miſerum, quò detrudor? nimirum ad manes. O pater, pater, quàm triſtem nuncium accipies de filio? in quanto luctu trahes vitam? Iuda obſecro tuam fidem, miſerere mei, miſerere parẽtum. L. Sedeamus hic meridiaturi. IV. Video mercatores quoſdam venientes: vultis auſcultare mihi? Quid

 profuerit.

profuerit nobis cruenta cædes fratris noſtri? Vendamus eũ potius Iſmaëlitis, quos videtis venientes. Ne afferamus hoſtiles manus fratri: abſtineamus à ſanguine. Nam certè frater noſter eſt, procreatus eodem ſemine. Agite, ſinite vos exorari. L. Rectè ait. S. Sed me fortè. IV. Frater ne metue, amittes eum venditione, non minus quam nece. Le. Ita eſt, accedit etiam quæſtus ex venditione: quem quæſtum amittemus, ſi eum necauerimus. Si. Sino, fiat. IV. Heus mercatores, vultisne emere puerum quendam elegantem? M. Fortaſſe, fac videamus. IV. Extrahite eum è puteo: empturi ſunt. I. Nunc quidem mihi pereundum eſt, video, extrahor ad cædem. IV. Ne trepida, non necaberis, ſed venderis. En vobis puerum lepida forma. M. Herclè bellum, et ingenuum. Quanti eum indicatis? Triginta argenteis. M. Accipimus. Accipite pecuniam.

SENTENTIA.

Inuidia homines impellit ad quoduis facinus. Et deus ſuos non equidem deſerit, ſed vt exploret, in extremos angores venire patitur.

IOSEPHVS CAPTIVVS.

Gen. 40.

ARGVMENTVM.

Ioſephus captiuus interpretatur ſomnia prægustatoris & piſtoris Pharaonis.

Ioſephus, prægustator Pharaonis, Piſtor.

Quid

QVid accidit, vt hodie vultu ſitis adeò mæſti? Pr. Somniauimus vterque, & caremus coniectore. Io. At habet deus coniectores: Agite narrate mihi. Pr. Videbar mihi in ſomnis videre ob oculos vitem, ex qua tres palmites orirentur quæ deinde, quaſi germinaret, produxit florem, vnde vuæ plenæ racemis matureſcebant. Erat autem mihi in manu poculum Pharaonis, itaque cepi vuas, eáſque in id expreſſi, deinde tradidi ei in manum. Io. Hæc eſt interpretatio: Tres palmites, tres dies ſunt: hinc ad triduũ Pharao iubebit te produci è carcere, reſtituétq́; in locum muneris priſtinum, ſtabíſque ei ad cyathos, vt anté. Quamobrem vbi adeptus fueris hoc tantum bonum, facito quæſo vt memineris mei, præſtéſque mihi hoc beneficium, vt facias mentionem mei apud Pharaonem, meq́ue extrahas ex hac domo. Nam ſurreptus ſum clàm ex terra Hebræorum: neque quidquam feci, quamobrem compingerer in carcerem. P. Rectè ſanè interpretatus es. Sed audi meũ quoq́; ſomnium. Tria alba caniſtra erant ſuper capite meo, in quorum ſummo inerant Pharaonis omnis generis cibi piſtorij, quos inde aues comedebant. Io. Accipe coniecturã. Tria caniſtra, tres dies ſunt. Ab hinc tres dies iuſſu Pharaonis ſecuri ferieris, atque in crucem tolleris, vbi alites vorabunt tuum cadauer.

SENTENTIA.

Deus pijs arcana retegit, idemque viam ad eorum ſalutem ſæpè longè ante præparat.

IOSEPHVS CONIECTOR.

Gen. 41.

ARGVMENTVM.

Ioſephus interpretatur Pharaoni duo ſomnia, ob eamque cauſam Pharao præficit eum toti Ægipto.

Pharao, Ioſephus.

SOmniaui quiddam, quod nemo mihi poteſt interpretatione explicare. Te autē audio eſſe coniectorem ſomniorum, ideoq; te accerſiui. I. Equidem is ſum, per quem Deus interpretetur ſomnium tuū Pharao. Itaq; narra. Ph. Videbar mihi aſtare ripæ fluminis, atque ex eo exierunt ſeptem vaccæ benè habitæ, & pulchræ viſu, quæ paſcebantur in carecto. Ecce autem deinde ſeptem aliæ graciles, & deformes ſupra modum et tenui corpore, quales nunquam vidi in Ægypto: quæ deuorauerunt priores: quas cum demiſiſſent in ſua viſcera, tamen id non apparebat: adeò ſemper macie deformes erant, vt prius. Ego ſomno ſolutus ſum. Deinde rurſum oppreſſus ſomno, videbar videre ſeptem ſpicas creſcentes in vno calamo, opimas & formoſas: ſecundum quas, ſuccreſcebant totidem aliæ graciles & tenues, et exeſæ vredine, quæ deuorauerunt ſeptem illas generoſas. Hæc ego indicaui coniectoribus, ſed nemo eſt qui poſſit mihi explicare. I. Somnium tuum vnum eſt Pharao. Deus præmonet te eorum quæ facturus eſt: ſeptem vaccæ generoſæ, ſunt ſeptem

tem anni: ſeptem ſpicæ item idem volunt: vnum idemque ſomnium eſt. Septem verò vaccæ & ſpicæ tenues, ſeptē alij ſunt anni, quibus fames vigebit. Hoc idipſum eſt quod dixi: Deus quod facturus eſt, tibi indicat. Sic habeto: Septem annos proximos futuros eſſe fertiliſsimos frugū terræ, præſertim in Ægypto, quos ſequentur alteri, ita infeſti penuria omnis cibi, vt læta illa vbertas priorum ſit omninò conſumenda fame. Tanta inquam laborabitur penuria, vt tantæ rerum abundantiæ ne veſtigium quidem vllum ſuperſit. Nam quod bis ſomniaſti, ideo factum eſt, vt intelligas omnimò decretum eſſe deo ita facere, idque breui. Quare deſpice, Pharao, virum aliquem ſcientem & peritum, quem præfinias Ægypto. Præterea curatores et ædiles annonæ, qui legant quintas in Ægypto, cogantq; quàm maximum numerum frumenti his proximis ſeptem annis vberibus, quod condant nomine tuo in vrbes. Ita fiet, vt proximo ſeptennio duplas conſequaris annonas, quibus Ægyptus defendatur a fame & pernicie, altero ſeptennio. PH. O ſalutare conſilium, & dignum homine ſapientiſsimo. An quiſquam hodiè eſt, qui æquè ſpirat numen, atque hic? Ergo cùm Deus indicet tibi Ioſephe tantas res, non eſt dubium quin tu ſis prudentiſsimus & ſapientiſsimus omnium. Itaque iam nunc volo vt ſis gubernator domus meæ, vtq; omnis meus populus pareat imperio tuo. Maior ero te ſolio tantùm. Et trado tibi curam & gubernationem totius Ægypti,

gypti, atq; ad confirmationem huius rei, hunc annulum detractum meis digitis, induo tuis: teq; dono hac veſte byſſina, & hoc torque aureo: Iubeoque te vehi curru primo ſecundum meum: & volo proclamari ante te, Congenulate. Ne viuam Pharao, niſi tu vnus eris in tota Ægypto, cuius iniuſſu non audebit quiſquam vel mutire. Deinceps iam non vocaberis Ioſephus, ſed Saphnathopaneas, vt nomine ipſo pollicearis interpretationem obſcurorum. Atque ego tibi deſpondeo Aſnatum filiam Potiphræ pontificis Heliopolitani. I. At ego tibi rex, pro tantis beneficijs, habeo gratiam, quantam maximam poſſum: daboque operam, deo volente, vt nec te mandati, nec me recepti muneris pœniteat,

SENTENTIA.

Deus pios poſt dolores & infamiam mira arte euehit ad voluptates & honores. Quod ſi non omnibus pijs accidit in hac vita, at in futura accidet. Nam prima pars vitæ Ioſeph, quæ calamitoſa fuit, vmbra eſt huius vitæ piorum, altera vero futuræ. Atque idem dico de Iacobo & Dauide. Ad gaudia venitur per dolores: ad honores, per infamiam; ad dulcedinem per amaritudinem, ad altitudinem per humilitatem, per mortem ad vitam.

IOSEPHVS AGNITVS.

Gen. 44.

ARGVMENTVM.

Filij Iſraelis reuocati de via iuſſu Ioſephi, furti ſimulatè accuſantur, tandem Ioſephus ſeſe eis aperit.

Præfectus

Præfectus domus Ioſephi, Filij Iſraelis,
Ruben, Iudas, Ioſephus.

REſtate viri. Heus vos appello, ſiſtite greſſum. Hoccine eſt humanum factum, aut dignum hoſpitibus, penſare bonum malo? An neſciebatis eam eſſe, qua herus eſt ſolitus potare? An etiam ſperabatis eum ignoraturum, qui eſt diuinus? malè omninò à vobis factum. F. Quid tibi vis homo, cùm tua iſta iracundia? Aut quid nos accuſas? P. Ita vos deus amet, vt neſcitis. F. Nam quî ſciamus? P. Suffurati eſtis pateram heri mei. Scitis nūc? At etiam vt fingunt vultum. Iu. Pace tua dixerimus, vir optimè, abſit procul à nobis iſtud facinus. Tute ſcis vt reportauerimus ad te vſque è finibus Chananæorū, argentum repertum in ore ſaccorum noſtrorum: tantum abeſt vt ſuſtulerimus è domo domini tui aurum, aut argentum. Ita tecū agemus: Si quem penes deprehēſa fuerit patera, ipſe moriatur, nos omnes perpetuæ ſeruituti addicamur. P. Imò agemus mitiùs. Qui fuerit conuictus furti, mihi ſeruus eſto: cæteri liberi diſcedunto. F. Placet, deponamus ſarcinas ocyùs: hem, ſcrutare vt libet, placet conquirere à maximi ſarcina, ad minimi. Hic quidem non eſt, neque hic, ſed profectò inuenietur. Vbi vbi eſt, diu celari non poteſt. Euge manifeſtum furtum. Hic eſt in ſacco minimi natu. An etiam nunc poteſtis negare? deprehendi ne ego furem manifeſtarium? F. Aperta res eſt, periimus funditus. Heu rem miſeram & luctuoſam.

ctuoſam. An vlli vnquam mortales fuerunt æquè infortunati, atq; nos ſumus? IV. Equidem nequeo ſatis mirari, atat, data nobis ſunt verba, redeamus propere omnes ad Saphnathopaneam, ſi vlla ſupereſt ſpes ſalutis. Ah pater pater, quàm metuo malè, ne tibi accidat, quod metuebas tantopere. IOS. Quod facinus feciſtis hoſpites? An ignoratis, me vnum eorum eſſe qui diuinent? Iu. Quid dicemus domine? quid loquemur? quam cauſam afferemus? Deus patefecit peccatum noſtrum, ecce nos tibi ſeruos, vnà cum eo apud quem inuenta eſt patera. Ioſ. Bona verba. Imò ipſe vnus mihi ſeruiet, vos redite ſalui ad patrem veſtrum. IV. Quæſo vt liceat mihi pauca loqui apud te, cum bona venia, nam tu quidem es alter Pharao. Cum primum huc venimus, vt tute ſcis, frumentandi gratia, rogaſti numnam eſſet nobis pater, aut frater. Nos reſpondimus, patrem eſſe nobis ſenem, fratrémque natum iam annoſo patre, cuius item germanus alter exceſſiſſet vita, illum tum ſolum reſtare domi tum matre, patriq; eſſe chariſſimum, & tu iuſsiſti fratrem illum adduci ad te, quòd diceres velle te videre. Nos reſpondimus, patrem non poſſe carere eo, quin moriretur præ mœrore. Tum tu interdixiſti nobis aditum ad te, niſi minimus natu frater compareret nobiſcum. Nos retulimus omnem rem patri. Cumq; iuberet nos redire huc eadem de cauſa, negauimus venturos ſine fratre. Pater dicere, ex duobus filijs, quos ſuſtuliſſet ex vxore, alterũ à feris de-

4770a

ris deuoratum eſſe, nec poſtea viſum ſibi, alterum ſupereſſe, qui ſi abduceretur à ſe, & aliquid humanitus accideret ei, nos fore in cauſa vt ſenex miſerè interiret. Nunc ſi reuertar ad eum, neque reducam puerum, quem vnicè amat, ſimulatque viderit me, morietur: atque ita fuerimus autores miſerrimæ mortis patris noſtri, eiúſque ſenis. Atqui ego vas factus pueri ſiſtendi. Quare obſecro vt ego potius ſeruiam ſeruitutem apud te, pro puero: ipſe redeat domum, cum fratribus. Neque enim ſuſtineo redire ad patrem, ſine puero, ne videam mala quibus afflictabitur. Io. Enimuero iam non contineo me, nec poſſum amplius diſsimulare. Vos exite omnes foràs. O fratres mei, ego ſum Ioſephus: Obſecro eſtne ſuperſtes pater? Quid obſtupuiſtis? amplectimini me. Oh non contineo lachrymas. Ego ſum Ioſephus germanus veſter, quem vendidiſtis mercatoribus euntibus in Ægyptum. Proinde ne angimini, néue dolete, quòd me vendideritis. Nam hoc totum profectum eſt à prouidentia dei, qui voluit vt huc ante venirem. Etenim duo anni fame infeſti elapſi ſunt: supereſt adhuc quinquennium, quo neque ſementis fiet, neque meſsis. Quamobrem deus præmiſit me in hæc loca, quò ſciebat vos eſſe venturos, vt eſſet qui ſeruaret vos, paternámque domum: Itaque non vos, ſed deus miſit me, qui effecit, vt eſſem Pharaoni pater, toti eius familiæ dominus, vniuerſis Ægyptijs princeps. Quocirca proficiſcimini continuò ad patrem, & narratote ei, me eſſe

& viuum, & magnum, atque gratioſum. Proinde ne cunctetur commigrare ad me vnà cum tota domo, & pecoribus. Supellectilem ne moretur: plurimam enim hîc eſſe. Nam alam vos in terra quadā feraci, non procul hinc: Ecce vos videtis oculis veſtris, videt chariſſimus frater Beniamin, vt colloquar vobiſcum meo ipſius ore: licet agnoſcatis, & omnia renuncietis patri. O mi Beniamin, teneóne ego te? vt libenter amplector chariſſimum mihi capitulum. Agite, amplectar vos omnes. Saluete fratres redditi mihi poſt longum tempus. F. Salue & tu frater mitiſſime.

SENTENTIA.

Deus eſt mirificus, etiam peccata ſuorum cōuertit ad ipſorum ſalutem.

MOSES EXPOSITVS.

Exod. 2.

ARGVMENTVM.

Moſes infans à matre expoſitus, reperitur à filia Pharaonis & matri ignoranter traditur alendus.

Iacobeda mater Moſis, Maria ſoror, Thermuthis filia Pharaonis, Ancilla.

HVcuſque euaſimus clanculum, & iam peruenimus ad flumen. Nunc exponendus eſt hic infans puer, ne Pharao reſciſcat eum eſſe ſeruatum à nobis, contra ſuum mandatum atque voluntatem. Nam quòd ſeruauimus eum, iam tres menſes, fecimus cum magno periculo. Sed melius erat venire in diſcrimen etiā de vita, quàm ſinere necari tam formoſum puerum. O crudelem regem, qui iuſſerit

inter-

4770a

interfici omnes partus mares. Quàm multi ſunt perempti iuſſu eius, in ipſo ingreſſu vitæ? Quæ eſt vnquam audita tanta immanitas? infantes iugulari in ipſo limine & ingreſſu vitæ? O mi filiole, ego mater miſera, cogor exponere te hîc in papyro? te quem tuli vtero, quem peperi, quẽ per tres menſes occultaui, & occultarem adhuc, ſi poſſem. O rem acerbam, mene ſeparari à te, ſine vlla ſpę tui vnquam videndi? Quid me futurum eſt, quid tu autem fili, quem hîc deſero? Verùm cùm non poſſimus quod volumus, velimus quod poſſumus. Quod meum fuit, feci, vt te occultum haberem. Nunc commendo te clementiæ & prouidentiæ diuinæ. Vale meæ deliciæ, vale mi filiole. M. Mater, ego hîc manebo in occulto, ſi tu permittes, vt videam quid futurum ſit. I. Permitto, & domum redeo. T. Hic eſt flumen, quò venimus ad lauandum. Vos pediſſequæ hic inambulabitis ſecũdum flumen, ego cum ancilla cõcedam in hunc receſſum amœnum & occultum. Sed quid video in papyro, ancilla? viſe quid ſit. Videtur mihi eſſe ciſta. A. Et rectè videtur, hera, & quidem eſt oblita bitumine & pice. T. Adfer eam huc. Aperiamus. Ah miſelle, puer eſt vagiens, miſeret me eius. Ex pueris Hebræorum eſt. M. Venio in ſummam ſpem conſeruandi pueri. Accedam. Salue domina. T. Quid tu ais? M. Viſne vt accerſam tibi nutricem ex Hebræis, quæ nutriat tibi puerum? T. Bene dicis, accerſe. M. Iam hic aderit. T. Bonis auſpicijs huc deſcendi. Habeo

puerum, quem curabo educandum pro meo. Nihil potuit accidere mihi optatius. Neq; vereor offendere meum patrem, in re tam pia & humana. Ab ſcelus eſt, iugulare partus recentes. At quam elegans eſt, quàm benè natus? Nónne flagitium eſt, necare tales pueros? M. Hic tibi adduco nutricem, domina. T. Mulier, tu educabis mihi & enutries hunc puerum. Ego tibi ſoluam mercedem. I. Faciam.

SENTENTIA.

Quos deus ſeruare vult, eos quidem in ſumma pericula venire patitur, at non perire.

DVMVS. Exod. 3.

ARGVMENTVM.

Ioua in dumo ardente alloquitur Moſen, eumque mittit in Ægyptum, ad liberandos Iſraelitas ex ſeruitute.

Moſes, Ioua.

D*Eum immortalem, quid monſtri video? dumum ita ardentem, vt tamen non conſumatur? Libet videre quid hoc ſit rei. I. Moſes Moſes. M. Quis eſt? I. Locus hic ſacer eſt, noli accedere huc. Detrahe tibi calceos de pedibus. Ego ſum Deus patrum tuorum, Deus Abrahami, Deus Iſaaci, Deus Iacobi. Vidi anguſtias populi mei, qui eſt in Ægypto, gemitumq; audiui, quem exprimit violentia exactorum operis. Noui labores meorum. Itaque deſcendi, vt eripiam eos è manibus Ægyptiorum, abducamq; ex illa terra, in terram bonam & amplam, abundantem lacte & melle: quam incolunt*

colūt Chananæi, Hettæi, Amorræi, Pherezæi, Heuæi, Iebuſæi. Et nunc volo mittere te ad Pharaonem, qui educas populum meum, poſteros Iſraelis, ex Ægypto. M. Nam quis ego ſum, vt adeā Pharaonem, educamq́ Iſraelitas ex Ægypto? I. Adero ego tibi, atque hoc ſigno intelliges te eſſe à me miſſum. Cum eduxeris eos ex Ægypto, coletis Deum in hoc monte. M. Age ſanè aduero Iſraelitas, dixero me miſſum à Deo patrum ipſorum. Quod eſt, dicent, nomen eius? Hic quid reſpondeam? I. Ero qui ero. Dices Iſraelitis: Ero miſit me ad vos: dices inquam, miſſum te à Ioua deo patrum ipſorum, Abrahami, Iſaaci, & Iacobi: atque hoc eſſe nomen meum immortale, quo nomine volo notus eſſe in ſempiternum. I modo, conuocatiſq́ ſenioribus Iſraelitis dicito, te à me eſſe miſſum, qui tibi apparuerim: quique ſtatuerim eos reſpicere, liberareq́ calamitate, qua opprimuntur per Ægyptios, atqui auehere in regionem longè omnium feraciſsimam. Vbi te audierint (audient enim) adibis tu vnà cū ſenioribus regem Ægypti, quem admonebitis nomine dei Hebræorum, vt ſinat vos procedere iter tridui per deſerta, veſtróque deo ſacrificare. Nec verò me latet, non permiſſurum, niſi vi coactum. Quare afflictabo Ægyptum miris modis, vt tandem amittat vos libens. Quinetiā abeatis vos vacui, ponam populum in gratiam cum Ægyptijs, perficiámque vt mulieres egreſſuræ exorent vicinas & hoſpites vaſa aurea & argentea, & veſtem:

quæ deinde impoſita veſtris liberis exportabitis, atque ita compilabitis Ægyptum. M. At enim non habebunt fidem dictis meis, negabuntque viſum mihi Iouam. IO. Quid iſtud eſt, quod tenes in manu? M. Virga eſt. I. Abijce humi: quid nunc, quid eſt? M. Perij, ſerpens eſt. I. Ne fuge, ſed prehēde manu caudam eius. Vides rurſum virgam factam, vt credant tibi viſum eſſe Iouam. Agè rurſum immitte manum in ſinum tuum, educ: Vides tam albam lepra, quàm eſt nix: nunc refer in ſinum, educ: vides ſanam eſſe iterum, vt eſt cæterum corpus? Quòd ſi primo ſigno non adducentur, vt fidem habeant tibi: at altero. Sin ne duobus quidem prodigijs perſuaſum eis fuerit, ſumes de aqua fluuij, quam vbi fuderis in terram, fiet ſanguis. M. Quæſo te domine: neque antea eram diſertus, neque nunc ſum poſt tuum colloquium, nā laboro titubantia oris, & tarditate linguæ. I. Quis dedit os homini? aut quis fecit mutum, aut ſurdum? quis videntem, aut cæcum? An non ego is ſum? I modò. Ego moderabor tuæ linguæ, tibique ſuggeram quid ſis dicturus. M. Obſecro, mitte idoneum aliquem. I. Enimuerò odioſus es. Eſt tibi frater Aharon Leuita: is bene diſertus eſt, ſcio: is procedet tibi obuiam, teque viſo lætabitur animo. Et tu præibis verbis, quò voles, ego verò moderabor tuo ori, & eius: præmonſtraboq; quid ſit vobis faciendum. Ipſe alloquetur populum pro te: eritq; tibi pro ore, tu illi pro deo. Feres etiā manu iſtam virgam,

gam, qua edes portenta. Abi ſanè.

SENTENTIA.

Deus voce balborum deijcit hoſtes ſuos. Debet eloquentia ſeruire pietati.

VITVLVS. Exod. 32.

ARGVMENTVM.

Moſes pacat Iouam iratum Iſraelitis ob aureum vitulum: ipſe pœnas illis irrogat.

Ioua, Moſes, Ioſua, Aharon, Leuitæ.

ABi, deſcende. Iam enim deprauati ſunt populares tui, quos eduxiſti ex Ægypto. Deflexerunt citò de via, quam docueram: duxeruntque ſibi ex auro vitulum, quem adorant, cui ſacrificant: dicuntque Deum eſſe, à quo ſint educti ex Ægypto. Video ſanè populum eſſe intractabilem, & refractarium. Quamobrem ſine me vt iraſcar, conficiamque eos, deducamque ex te gentem magnam. M. Cur exardeas ira in tuos, quos eduxiſti ex Ægypto, magna vi, manuque valida? an vt iactent Ægyptij eductos à te malicioſè, vt deleres eos in montibus ad interneciorem, prorſúſque tolleres è medio. Quin omitte iſtam tuam iracundiam, atq; ita vt decet, remitte hanc noxam populo. Memineris Abrahami, Iſaaci, & Iſraelis cultorum tuorum, quorum poſteritatem iuraſti te multiplicaturum ad numerum ſtellarum, daturumque ei terram illam, quam poßideant in æternum. IO. Ius oras: hem remitto. M. Facis vt te dignum eſt. Ego verò deſcendo de monte, cum his duabus tabulis. IOS. Quem clamorem audio? pugnatur

in caſtris. M. Non eſt iſte clamor vrgentium vi, aut terga vertentium : ſonum audio cantantium. Sed accedamus. Hei mihi, quod flagitium video! totus totus iracundia ardeo : valeant tabulæ. Ah frater frater, quid tibi fecit hic populus, vt eum obligares tanto ſcelere. A. Ne iraſcere domine, Tute noſti hũc populum, quàm ſit peruerſus. Cùm flagitarent à me, vt facerem ſibi Deos, qui præirent eis (ſeſe enim neſcire quid accidiſſet iſti Moſi, à quo eſſent educti ex Ægypto) iuſſi, vt quod quiſque haberet ornamenti aurei, detraheret ſibi, & afferret ad me, quod etiam fecerunt, id ego immiſi in ignem, vnde effectus eſt hic vitulus. Itaque vides eos nudatos ornamentis: id quod ideo feci, vt eos notarem ignominia apud hoſtes. Moſ. Video. Nunc ſi quis à Ioua ſtat, huc ad me. Bene habet: conuenerunt omnes Leuitæ. Agite nunc viri fortes, accommodate ſuum quiſque enſem lateri, ite per tota caſtra: perimite ſuum quiſque fratrem, amicum, proximum, nemini parcite, nam ita iubet Ioua, Deus Iſraelitarum. L. Ita fiet.

SENTENTIA.

Populus, ſi abſunt boni magiſtri, facillimè labitur in grauiſsimos errores. Deus piorũ precibus pacari ſe ſinit.

CONQVERENTES. Num. 11.

ARGVMENTVM.

Populus voluptates Ægyptias deſiderat, faſtidiens cœleſtem cibum. Et Ioua conquerenti Moſi pollicetur, ſeſe illis ſuppeditaturum carnem, ſed ad pœnam.

Populus,

Populus, Moſes, Ioua.

VTinam nunquam emigraſſemus ex Ægypto. Quid enim agimus in hac vaſta ſolitudine? quis dabit hic nobis carnem, qua veſcamur? Nam cum venit in mentem piſcium, quibus immunes veſcebamur in Ægypto, tum autem cucumerum, peponum, porrorum, ceparum, alliorum: conſeneſcimus, nihil ante oculos habentes præter neſcio quod Manna. M. Hei mihi, quas querimonias audio? O Ioua, cur mihi ita aduerſus, ita à me voluntate alienus es, vt mihi impoſueris onus totius huius populi? Numquid ego populum hunc concepi? nunquid peperi? vt mihi iubeas eum ferre in ſinu meo, quomodo fert nutrix alumnum, in terram quam iuraſti maioribus eius. Vnde mihi carnes ad tantum populum, qui eas à me cum fletu flagitat? Non poſſum ego ſolus eum ſuſtinere: eſt enim grauior quàm pro me. Quod ſi iſto modo agis mecum: interfice me potius, ſi quid apud te authoritatis habeo, quàm vt videam perniciem meam. I. Congrega mihi ſeptuaginta viros, de ſenioribus Iſraelitis quos ſcis eſſe ſenatores & primarios populi: eóſque addúcito ad oraculare tabernaculum, ibi adfuturos tecum. Ego deſcendam, & ibi colloquar tecum, demámque de ſpiritu quo præditus es, quo eos afflabo, vt ipſi tecum ferant partem oneris populi, ne tu ſolus ſuſtineas. Populo autem ſic dicito: Luſtramini in craſtinum, & veſcemini carne. Fletus enim veſter peruenit ad aures Iouæ, dum flagitatis car-

nem, & deſideratis Ægyptum. Dabit vobis Ioua carnem quam comedatis: & comedatis nō vno die, non duobus, non quinque, non decem, non viginti, ſed ad menſtruam diem dum vobis exeat per nares, & faciat nauſeam: quoniam contempto Ioua, qui verſatur inter vos, plorantes apud eum, conquerimini vos exiiſſe ex Ægypto. M. Sexcenta ſunt milia peditum huius populi, qui adeſt mecum: & tu dicis te daturum eis carnes, quibus veſcantur per menſem. Nunquid eis mactabuntur oues & capræ, & boues, quæ ſatis ſint? Nunquid vniuerſi piſces maris congerentur, qui eis ſuppetant? I. Nunquid debilitata eſt Iouæ manus? Iam videbis, euenturáne promiſerim nec ne.

SENTENTIA.

Cupiditas rerum carnalium parit faſtidium ſpiritualium. Et Deus carnalia petentibus interdum largitur, ſed illa breuis voluptas parit longos dolores. Cùm maximè explebuntur carnales voluptatibus, aderit pœna.

CALEBVS. Num. 13.

ARGVMENTVM.

Populus deterrentibus exploratoribus, deſperat de expugnanda promiſſa terra. Qua re iratus Ioua iurat non peruenturos, exceptis duobus qui confiderant, videlicet Ioſua & Calebo.

Exploratores, Calebus, Populus, Ioſua, Moſes, Ioua.

VEnimus in eam terram Moſes, & Aharon & Iſraelitæ, ad cuius explorationem miſsi ſumus à vobis: & quidem abundat lacte & melle: atque

atque ecce vobis fructus illius terræ: Videtis quanta ſit hæc vua, quæ in palo portatur à duobus: videtis & hæc mala granata, & ficus. Sed incolas habet fortes, & vrbes maximas, eáſque munitiſſimas. Enaco quoque prognatos illic vidimus: Amalechitæ ad auſtrum incolunt, Hettæi, & Iebuſæi, & Amorrhæi in montanis, Chananæi autem accolunt mari & Iordani. CA. Ne dubitemus eò proficiſci, & inuadere illos fines, nam ſumus futuri victores. Ex. Minimè verò: eſt enim populus ille fortior quam nos, terra infeſta, ſuorum habitatorum conſumptrix, in qua non niſi immani ſtatura homines vidimus. Quid quod vidimus Enacinos de genere Gigantum, cum quibus comparati, videbamur nobis eſſe locuſtæ. PO. Vtinam autem in Ægypto mortui eſſemus, aut in hac ſolitudine moriamur. Cur enim adduxit nos Ioua in hanc terram ferro trucidandos? mulieribus noſtris & paruulis prædæ futuris? Nónne ſatius nobis eſt repetere Ægyptum? Creemus nobis imperatorem, quo duce reuertamur. IO. Cauete Iſraelitæ, ne quid faciatis, cuius vos poſthac pœniteat. Terra, quam explorantes luſtrauimus, terra eſt bona in primis, ſi nobis fauerit Ioua, intromittet nos in eam, eámque nobis dabit, terram ſcatentem lacte & melle. Cæterùm ne rebellate contra Iouam, & ne illius terræ incolas timete, quos nos præſidijs deſtitutos, adiuuante Ioua, conficiemus. Deponite metum. PO. Lapidentur, lapidentur. IO. Quouſque tan-

dem

dem irritabit me iſte populus? Moſes, quouſque mihi fidem non habebit tot miraculis per me editus apud eum? Quin eum peſte illata excindo ducturus ex te gentem maiorem, potentiorémque quam iſta eſt. MO. Ergo cum audient Ægyptij (quibus de medio vi tua eripueris hunc populum) cumque audient incolæ iſtius terræ, te Iona, qui in hoc populo verſatus, ab eo conſpectus ſis, præſens ipſius oculis, te, cuius nubes ſupra eum ſteterit: qui præiueris ei interdiu in columna nubis, noctu in columna ignis: qui inquam audiuerint hunc populum à te funditus eſſe deletum, dicent te, quia nequiueris intromittere eos in terram, quam eis iuraueris, trucidaſſe eos in deſertis. Quare vtere excellenti iſta virtute, Domine, de qua loquens ita dicebas: IOVA ad iram tardus, ad clementiam propenſus, culpam & peccata condonans: in pœna autem irroganda, parentum culpam in natos, ad tertiam & quartam ſtirpem perſequens. *Remitte quæſo culpam huic populo, vt tua benignitas poſtulat, vtque ei ab Ægypto huc vſque remiſiſti. IO. Remitto, vt poſtulas. Veruntamen ne viuam, niſi Ionæ gloria replebit totum orbem terrarum. Nam eorum qui viderunt meam gloriam, & miracula quæ feci, tum in Ægypto, tum in ſolitudine, & me tamen tentauerunt, iam vel decies, neque mihi obtemperauerunt: eorum inquam qui me irritauerunt, nemo videbit terram quam*

iuraui

iuraui maioribus eorum. Sed Calebum meum (quoniam alio animo præditus, quàm cæteri, mihi obſequutus eſt) introducam in terram, quam adibit: eamq́ue poßidebit eius progenies. Cras reuertimini in ſolitudinem verſus mare rubrum. Etenim quem ad finem tandem audiam iſtius in me ſceleratæ multitudinis Iſraelitarum maledicta? Renuncia hæc eis: Ne viuam (inquit Ioua) niſi, quemadmodum locuti eſtis audiente me, ſic faciam vobis. In iſto deſerto cadent cadauera veſtra, & omnis veſtrûm numerus, quotquot recenſiti ſupra vigeſimum annum, murmuraſtis in me. Non intrabitis, inquam, in terram, in qua promiſi me collocaturum vos. Excipio Calebum Iephonis, & Ioſuam Nunis filium. Paruulos quoque veſtros, quos dixiſtis prædæ futuros, introducam in terram, quam vos renuiſtis, eaq́ue potientur. Atque interea, dum veſtra cadauera per deſerta conſumuntur & labuntur, liberi veſtri ibidem, pœnas, dabunt veſtri meritricij, per quadraginta annos, quibus vos ſupplicio afficiemini: pro numero dierum, per quos dies exploraviſtis terram: totidem annis ductis pro totidem diebus: ſentietiſq́ue quid ſit, in me eſſe contumacem. Ego Ioua & dico, & ſine dubio efficiam, vt huius peruerſæ multitudinis homines, qui contra me coierunt, conſumantur, & intereant in hac ſolitudine.

SEN-

SENTENTIA.

Nihil eſt pernicioſius illis qui docent, minora ſperare quàm ferũt promiſſa dei, quibus tamen maxima pars hominum credit. Deus ignauos & diffidentes auerſatur, atque deſerit, confidentes verò iuuat. Tantum quiſque poteſt, quantum ſe diuina ope poſſe credit, ſi modò eſt eius fides fundata in dei promiſsis.

BALAAMVS. Num. 22.

ARGVMENTVM.

Aſina Balaami ab ipſo, quia reſtiterat, verberata loquitur: & Genius, qui ei in via obſtabat Balaamum alloquitur.

Balaamus, Aſina, Genius.

VT te Deus malè perdat aſina, qui me inuitum de via auehis in agrum. At ego te pro iſthoc maleficio onerabo ictibus improba. Ary, ary: quin ergo redis in viam? Nunc ſumus inter duas macerias, non licebit mihi amplius declinare. Hei mihi, attriuit mihi pedem ad maceriam. At diſpeream niſi te malè mulcto plagis. Ary, ary, quid hoc monſtri eſt? ſuccumbit, at iam faxo te attollas: alioqui hic te contundam vſque fuſte. Hem. A. Quid in te commiſi, vt me iam tertiùm cæderes? Ba. Rogitas improba, quæ me hic ludificaris indignè? atque vtinam mihi eſſet gladius præ manu: nam te hic iam confoderem. AS. Nonne ego ſum aſina tua, cui tu ſemper hactenus inequitaſti? Nunquid tale ſolita ſum facere tibi? B. Nihil. G. Balaame, cur cæcidiſti aſinam tuam iam tertiò? Ecce ego ipſe veni tibi aduerſatum, quia hoc iter ſuſceptum eſt contra

meam

meam ſententiam. Aſina verò vbi me vidit, declinauit me iam ter, quod niſi feciſſet, profectò iam te interfeciſſem, eam verò ſiuiſſem viuere. B. Peccaui fateor: ſed non videram te mihi obuiam in via. Itaque ſi hoc iter tibi diſplicet, reuertar. G. Imò eas licet cum iſtis: veruntamen vide vt ea demum dicas, quæ tibi ſuggeſſero.

SENTENTIA.

Falſi vates minus interdum vident, quam iumenta.

TRANSIORDANINI. Num. 32.

ARGVMENTVM.

Rubenenſes, & Gaditani impetrant à Moſe ſedem trans Iordanem.

Rubenenſes, & Gadini, Moſes.

H*Æc regio quam Iſraelitæ cœperunt, cæſis Ioua duce, incolis, regio eſt apta pecori alendo. nos autem habemus pecus: quod niſi tibi moleſtum eſt, Moſes, liceat nobis poßidere hanc terram, vt non traijciamus Iordanem. M. Scilicet fratres veſtri ibunt in bellum, vos hic manebitis ocioſi? Cur deterretis animos Iſraelitarum, ne perueniat in regionem, quam ipſis Ioua dedit? Ita nimirum fecêre patres veſtri quãdo ego eos miſi à Cadebarne ſpeculatum regionem. Cùm enim perueniſſent ad fluuiũ Eſcolem, vidiſſentq́; terram, fregerũt deinde animos Iſraelitarum, ne irent in terram ſibi à deo datam. Quare iratus Deus, eodem die iurauit, nullum eorum qui egreßi eſſent Ægyptum, qui modò exceßiſſent vigeſimum annum, viſurum terram,*

ram, quam ipſe promiſerat Abrahamo, Iſaaco, & Iacobo: eò quòd non paruiſſent ſibi: exceptis Calebo & Ioſua, qui paruerant. Ergo iratus, eos ductauit vltro citróque, errantes per deſerta quadraginta annos, donec tandem deſijt totum illud genus hominum qui offenderant Iouam. Ecce autem vos extitiſtis pro patribus veſtris, qui augeatis numerum nocentum, vt ira Iouæ in Iſraelitas incremẽto augeatur. Nam ſi deſeritis eos, ductabit eos adhuc per deſerta, atque ita perdideritis hunc populum. R. Ædificabimus hîc caulas pecudibus noſtris & vrbes paruulis & imbellibus: nos verò in armis erimus parati ante Iſraelitas, donec collocauerimus eos ſuo loco. Noſtri autem liberi, & cætera turba ad bellum inepta, manebunt in vrbibus muratis, vt ſint tuti ab incolis terræ. Nec reuertemur domum, quin prius Iſraelitæ venerint, ſuæ quiſque in hæreditatis poſſeßionem. Neque enim cernemus hæreditatem cum eis trans Iordanem, quibus obuenerit, cis Iordanem, orientem verſus. M. Siquidem re præſtabitis, quod pollicemini verbis, armatíque ad bellum, quotquot poteſtis ferre arma, Ioua ſpectante, Iordanem tranſmittetis, non redituri niſi deturbatis à Ioua hoſtibus, terráque ſubdita Iouæ imperio: ſi inquam ita agetis, reuenietis poſteà, purgati & Iouæ, & Iſraelitis: atque hac quidem lege poßidetote terram, Ioua volente. Sin hæc non feceritis, ſic habetote, vos peccare in Iouam, veſtrumq́ peccatum in vos recaſurum.

SEN-

SENTENTIA.

Quibus iam proſpectũ eſt, ij debẽt cæteros, quibus nondum proſpectum eſt, adiuuare.

RACHABA. Ioſuæ. 2.

ARGVMENTVM.

Rachaba meretrix abditos apud ſe exploratores Iſraëlitarum clàm dimittit per feneſtram, pacta cũ eis de ſalute ſua & ſuorum.

Miniſtri regis Hierichuntis, Rachaba, Exploratores Hebræi.

RAchaba, nos ſumus huc miſſi à rege, vt abducamus homines eos qui diuerterunt ad te, venerũt enim gratia explorandæ totius regionis: proinde vide vt eos producas nobis. RA. Ad me quidem venerunt homines quidam, qui cuiates ſint, me latet: ij cùm veſpere clauderetur porta, exierunt, nec ſcio quò ſe receperint. Si voletis conſequi velociter, aſſequemini. Salua res eſt, abierunt. Nũc adeo hoſpites, quos occulũi in tecto ſub faſcibus lini, vt eos ſeruẽ beneficio meo. Heus heus hoſpites, dormitis? Exp. Nõdum. R. Attendite quæ dicam. Non ignoro, Iouam dediſſe vobis hanc terram, noſq; omnes incolas huius terræ perculſos veſtri terrore, abieciſſe animos: nimirum audiuimus, vt excitauerit Ioua mare rubrum, quo vobis pateret iter abeũtibus ex Ægypto: vtque tractaueritis duos reges Amorræorum, qui trans Iordanem habitant: Sehonem dico, & Ogum, quos deleuiſtis funditùs. Quæ res vbi audita eſt, concidimus animis: nec iam quiſquam

eſt qui audiat vel mutire in vos, propterea quòd Ioua deus veſter, deus eſt tã ſuprà in cælo, quàm infra in terra. Quocirca iurate nunc mihi per Ionam, ſi ego vos demerita fuero meo beneficio, vos quoque parem gratiam relaturos domui meæ paternæ: & mihi date certum ſignum, quo conſuletis ſaluti mei patris & matris, & fratrum & ſororum, & omnium quæ habent, aſſeretíſque vitam noſtram à morte. Ex. Fidem damus nec recuſamus mortẽ (modo ne indicetis nos) cùm Ioua tradiderit nobis hanc regionem, ni vos bona fide conſeruauerimus. R. Ergo hac lege demittam vos per funem per hũc feneſtram, quæ proſpicit rus. Rectè eſt, euaſiſtis. Nunc contendite in montes, ne incidatis in eos qui vos perſequuntur, & ibi, dum redeunt, latetote triduum, poſt ituri. Ex. Attende diligenter, quæ dicemus. Cùm ingreſſi fuerimus hos fines, tu appendes funiculum iſtum rubrum de hac feneſtra, per quam nos demiſiſti: conuocabiſq́; ad te totam veſtram familiam. Quòd ſi quis è domo tua foras exierit, ſuo id periculo fecerit, nos aberimus à culpa. Quæ verò erunt apud te, ea ſi quis attigerit, nos præſtabimus damnum. Quòd ſi hanc rem palàm feceris, erimus liberi à iureiurando quo tu nos obſtrinxiſti. R. Placet conditio. Valete. Ex. Et tu.

SENTENTIA.

Pios aduerſus impiorum iniuriam abſcondere, pium eſt, & deus huiuſmodi officio remuneratur.

GABAONITÆ. Ioſ. 9.

ARGVMENTVM.

Ioſua deceptus à Gabaonitis, fœdus paciſcitur cum eis.

Gabaonitarum legati, Ioſua.

ADſumus huc è finibus remotis, Ioſua & Iſraëlitæ, miſſi ad faciendum fœdus vobiſcum, ſi vobis ita videtur. I. Fortaſſis habitatis in finibus his, quod ſi eſt, non eſt nobis fas inire fœdus vobiſcum. LE. Nos quidem parati ſumus dedere nos in tuam poteſtatem. IO. Cuiates eſtis? & vnde adeſtis? LE. Adſumus ex terra admodum remota hinc, moti nomine Iouæ dei veſtri. Audiuimus enim famam eius, & quanta facinora ædiderit in Ægypto, vtque acceperit duos Amorræos reges Transiordaninos, Sehonem Heſeboniorum, & Ogum Baſſanæ apud Aſtarota. Hac de cauſa mandauerunt nobis noſtri Senatores, & vniuerſi noſtrates, vt ſumpto viatico, veniremus obuiã vobis, oblaturi vobis ſeruitium noſtrum, & pacturi fœdus vobiſcum. Atque ecce panes, quos domi ſumpſimus in commeatum, cùm ſumus profecti ad vos: qui iam marcuerunt mucuerúntque, vt videtis. Hæ quoq; lagenæ, quas repleuimus nouas, videtis, vt ſint laceræ. Veſtimenta etiam, & calcei noſtri, iam detrita ſunt longitudine itineris. Quare nolite putare, nos meditari dolum vllum: bona ſide agimus, & vt res eſt, ſic loquimur. I. Ergo componemus pacem vobiſcum, vóſque conſeruabimus, & id iureiurando confirmabimus.

SENTENTIA.

Et pij interdum falluntur. Nam quò minus ſunt ipſi malicioſi, eò faciliùs credunt alijs, eos æſtimantes ex ſuo ingenio. Itaque cauenda pijs eſt incrudelitas, & cum columbina ſimplicitate coniungenda eſt ſerpentina aſtutia.

IOSVA. Ioſ.24.

ARGVMENTVM.

Ioſuæ concio ad populum, in qua commemorat Iouæ erga ipſos beneficia: & populus ſeſe Iouæ ſeruiturum promittit.

Ioſua, Populus.

AVdite vniuerſi Iſraëlitæ, quamobrem iuſſerim vos huc conuocari, & quid Ioua Deus Iſraelitarum iuſſerit me vobis effari. Maiores veſtri olim incoluerunt trans flumen, videlicet Tharethus pater Abrahami & Nachoris, coluerunt q́ deos peregrinos. Ioua autem illinc euocauit Abrahamum, authorē generis veſtri, eumq́ue perduxit per omnes fines Chananæorum, & auxit progeniem eius deditq́ue ei Iſaacum, Iſaaco autem Iacobum & Eſaum. Eſauo aßignauit Seir montem poßidendum. Iacobus eiusq́ liberi deſcenderunt in Ægyptum. Ibi cùm excreuiſſent in gentem magnam, numeroſamq́ue et potentem, diuexabantur ab Ægyptijs: ſed Deos Ægyptios mirè infeſtauit, tandemque eductos ex Ægypto Iſraëlitas deduxit ad mare rubrum. Quò Ægyptijs & quadrigarijs & equitibus perſequentibus eos, inuocauerūt Iouam, qui illos arcuit à vobis denſa quadam caligine: immiſſoq́ue mari, eos demerſit,

merſit ſpectantibus oculis veſtris tam inaudita facinora. Cum autem diu manſiſſetis in ſolitudine, introduxit vos in fines Amorræorum tranſiordaninorum: eoſq; bellum vobis inferētes, ſubegit vobis: eiſque conciſis, dedit vobis poſſeſsionē eorum agri. Extitit deinde Balaacus Sephoris filius, Moabitarum rex, qui vos bello laceſſerit: accerſiuitq; Balaamum filium Phegoris, qui vobis imprecaretur diras. Sed noluit Deus audire Balaamum, conuertitque in precationem eius infauſtam precationem, & vos tutatus eſt à manu illius. Ita traiecto Iordane, perueniſtis ad Hierichuntem: & bello reſiſtentes Hierichūtios, & reliquos populos ſuperauiſtis auxilio dei: qui quaſi miſsis ante vos veſpis, egit vobis in fugam duos reges Amorræorum, nullo veſtro vel enſe, vel arcu: vobis dedit & agrum nō veſtro labore cultum, & vrbes ab alijs quàm à vobis ædificatas, quas incolitis: vineiſq; & oliuetis, quæ non ſeuiſtis, viuitis. Quibus de cauſis veremini Iouam, eumque verè & ſyncerè colite: & auferte deos, quos maiores veſtri coluerūt trans fluuium, et in Ægypto. Quòd ſi non placet vobis ſeruire Iouæ, diſpicite hodie vtrum ſeruituri ſitis dijs, quibus ſeruierunt conditores veſtri trans flumen, an dijs Amorræorum, quorum fines habitatis. Nam ego quidē, & domus mea, ſeruiemus Iouæ. Pop. Abſit, vt omiſſo Ioua, ſeruiamus alijs dijs. Nam Ioua Deus noſter eſt. Hic eduxit nos, maioreſq; noſtros,

ſtros, ex Ægyptia ſeruitute: idem fecit in oculis noſtris mira illa miracula, & nos cuſtodiuit ĩ omni itinere quod confecimus, & inter omnes nationes per quas iter fecimus: fugauitque nobis omnes gentes, & Amorræos incolas. Nos quoque colemus eum: eſt enim Deus noſter. IO. Non poteritis colere Iouam, eſt enim Deus ſacroſanctus, Deus riualis impatiens: non feret veſtra delicta & peccata. Quod ſi eo relicto coletis deos peregrinos, auertetur: & vos non minus multis malis cõficiet, quàm antè bonis affecit. P. At eum colemus. IO. Ergo teſtamini, vos deligere vobis Iouã ad colendum? Po. Teſtamur. I. Itaque tollite deos iſtos peregrinos, & expiate animos veſtros Iouæ, Deo Iſraëlitarum. Po. Iouam Deum noſtrum colemus, & eius dicto audientes erimus. IO. Igitur conſignabo hæc literis, & erigam hoc ingens ſaxum ſub hac quercu, quod teſtis erit (vtpote quod audiuerit omnia Ioua ad vos dicta) ſi fortè fregeritis fidem deo veſtro.

SENTENTIA.

Deo ſeruatori bonorùmque datori ſeruiri debet.

IAEL. *Iudicum. 4.*

ARGVMENTVM.

Iael Siſaram Cananæorum ducem dolo occidit.

Iael, Siſara, Baracus.

DIuerte ad me Siſara, quò fugis, diuerte ad me tutò. S. Bene mones. Sed vbi abdes me? I. Bono animo es: ſub hoc centone, hic latebis tutiſſimè. S. Amábo da mihi paululum aquæ, quod bibam,

nam valdè ſitio. Ia. Imò lac dabo ex hoc ſinu, quod melius eſt aqua. Hem bibe. Nunc quieſcito, vbi texero te hac ſtragula veſte. S. Sed ſta ad ianuam caſæ, vt ſi quis me quæret, neges me hic eſſe. I. Fiet. Nunc demum facinus ædam maius fœminea manu. Quid hoc? geſtit animus, iubétque audere vlciſci hoſtem dei & bonorum, Periiſti Siſara fœminea vi, fœminea manu interimêris. B. Quis mihi nunc, quis demonſtret, quò fugerit hoſtis? Quem ego ſi aſſecutus fuero, diſperiam niſi ei animam eripio malis modis. Sed quò ſe ſurripuit? quò fugit? I. Deum immortalem, quantum ego facinus feci? quantam laudem inueniet Iael? Sed videone Baracum? Ipſe eſt, ſectatur hoſtem iam iacentem. Barace huc ſis ad me, vt tibi commonſtrem hominem quem quæris. B. Obſecro, eſt ne is apud te? I. Videbis. B. Proh ſuperi, quid video? Siſaram iacentem humi exanimem? quis hoc fecit? I. Mulieris factū vides. B. At non muliebre tamen. Sed quæſo, tu ne hoc feciſti? I. Ipſa res indicat. B. Video, ſed narra obſecro, quo pacto egeris. I. Vidi fugientem, iuſſi vt ad me veniret, eumque operui centone, deinde cùm iam quieſceret, cœpi clauum, quem malleo adegi in tempus eius. Ille prouolutus ad pedes meos, efflauit animam. B. Vtinam ſic pereant, quotquot aduerſantur Deo.

SENTENTIA.

Turpi morte digni ſunt, qui Deo aut eius populo aduerſantur. Debilium manu vincit deus fortes.

GEDEON TRITVRANS.

Iudicum.5.

ARGVMENTVM.

Genius Gedeonem mittit ad debellandos Madianitas.

Genius, Gedeon.

Adſit tibi Ioua, vir fortiſsime. G. Quæſo te domine, ſi adeſt nobis Ioua, cur tam dira patimur? Vbinam ſunt tot eius mira facinora, quæ nobis narrauêre maiores noſtri, nos ab eo eſſe eductos ex Ægyptijs: cùm nos nunc deſerüit, & adduxit Madianitis? Ge. Vade cum tua iſta virtute, & defende Iſraelitas à Madianitis. Ego ſum tibi autor vadendi. G. Amâbo te domine, qua tandem re defendam Iſraelitas, qui ſim tenuiſsimus omnium Manaſſenſium, & minimus totius paternæ familiæ? Ge. Adiuuante me, concîdes Madianitas ad vnum. G. Quæſo te, niſi moleſtum eſt, vt ſigno aliquo mihi cõfirmes, te eum eſſe qui mecum loquare. Noli diſcedere hinc, donec redeam ad te, & expromam dapem, quam faciam apud te. Ge. Præſtolabor tibi. G. Paraui omnia. Ge. Pone carnem, & panes non fermentatos, ſuper hoc ſaxo, & effunde ius. G. Hei mihi, ignis conſumpſit omnia. Iouæ Genius eſt: me miſerum, qui viderim Genium Iouæ. Ge. Saluus es: pone metum, non ideo moriêre.

SENTENTIA.

Dei ope quiuis quiduis poteſt.

GEDEON. Iudicum.7.

ARGV-

ARGVMENTVM.

Gedeon delectu habito, dimiſsiſque domum imbellibus caſtra Madianitarum noctu explorat: deinde cum trecentis militibus aggreſſus profligat.

Ioua, Gedeon, Præco, Phara, Madianita, alter Madianita, Milites.

GEdeon, tu nimis multos habes milites. Quòd ſi cum iſtis copijs viceritis hoſtes, Iſraelitæ iactarẽt ſeſe victoriam adeptos eſſe ſuo Marte, atque ita non ego laudarer, ſed ipſi, id quod detraheret meæ gloriæ. Proinde cura vt proclametur in exercitu, vt timidi repetant domum, & diſcedant ex monte Galaado. G. Præco, indîce timidis & cæteris diſceſſum, ſecundùm legem, vt nôſti. Pr. Audite, audite milites. Si quis ædificauit nouam domum, neque dedicauit, is domum repedato, ne ſi in prælio occubuerit, alius eam dedicet. Item ſi quis vineam conſeuit, neque profanauit, domum repedato: ne ſi occubuerit in prælio, alius eam profanet. Item ſi quis vxorem deſponſauit, neque duxit, domum repedato: ne ſi in prælio occubuerit, alius eam ducat. Item ſi quis timidus eſt et molli animo, domum repedato: ne animi ſui mollitie effœminet animos aliorum. G. Rectè eſt, reſtant decem millia: diſceſſerunt viginti millia. IOV. Sed ne ſic quidem ſatis pauci ſunt. Nam quo pauciores erunt, eo mihi glorioſior erit victoria. Deduc iſta decem millia ad aquas: ego eos illic tibi probabo, & oſtendam, quoſnam velim

ire tecum, quos item nolim. G. Agite milites deſcendite ad aquas. I. Da operam, vt quicunque lambet aquam lingua, more canũ, hos ſecernas ab eis qui ad bibẽdum procubuerint in genua. G. Ita factũ eſt. Superſunt trecenti, qui ducta ad os manu lamberũt aquam: reliqui omnes proni in genua biberũt. I. Per iſtos trecentos dabo tibi victoriam Gedeon: & Madianitas tibi dedam. Quocirca iube reliquis omnibus, vt domum repetant. G. Ite domum Iſraelitæ, exceptis his trecentis: & nobis relinquite cõmeatum & tubas. I. Gedeon deſcende, dum nox eſt, ad caſtra Madianitarum, vt intelligas me ea tibi tradere. Quòd ſi ſolus deſcendere vereris, deſcẽde vnà cùm Phara famulo tuo, vt audias quæ dicantur, vt ita confirmeris ad inuadẽda caſtra. G. Phara, deſcendamus clanculum in vallem, vt exploremus quid animi habeant hoſtes. Placet. C. Caue ne ſtrepitum ædas, hic eſt via. Ph. Tace, tace here. G. Quid eſt? Ph. Iam non procul abſumus à caſtris. G. Sic habet. audio ſtertentes: hic ſunt extremi armatorum. Sed tace, neſcio quis loquitur. Ma. Scin tu quid ego ſomniauerim? Al. Sciam ſi dixeris. M. Panis hordeaceus videbatur mihi voluere ſe cum ſtrepitu per caſtra Madianitarum, qui tandem delatus eſt ad tabernaculum: quod valida vi impulſum & labefactũ, à culmine deiecit. Al. Vis tibi certò interpreter? Enſis eſt procul dubiò Gedeonis filij Ioæ Iſraëlitæ, cui in manum dedit Deus Madianitas vnà

cum

... vniuerſis caſtris. G. Audiſti? P. Atque equidem libenter. G. Satis habeo, noſtra eſt victoria, redeamus ad noſtros. Habemus tibi gratiam Deus immortalis, qui nobis bene fortunas hoc conſilium. P Non eſt dubium quin perierint Madianitæ. O fœlicem noctem, & quouis etiam die clariorem. G. Adeſte viri, expergiſcimini, vicimus: Deus dat nobis caſtra hoſtium. Sed audite diligenter quæ dicam. Diſtribuam vos in tres claſſes, feretis ſinguli ſingulas tubas manu, teſtaſque vacuas, & in teſtis tædas: ſed videte vt imitemini me. Cùm venero ad extrema caſtra, facitote vt videritis me facientem: cúmque audieritis meam tubam, & eorum qui erunt mecum, vos quoque repente colliditote teſtas, ſumptiſque manu leua tædis, dextra tubis, clangitote, & magnum ſtrepitum circum caſtra æditote ſimulque proclamatote, gladius Iouæ & Gedeonis. Auditis ne? M. Audimus & meminerimus. GE. Vadamus. Iam ferè media nox eſt, ventum eſt ad vltimam partem caſtrorum: vos ambite caſtra, ſed excitantur cuſtodes, clangamus properè. M. Gladius Iouæ & Gedeonis. I. O Pæan. G. Deum immortalem, quid video? Deus conuertit ipſorum enſes in ipſos: confodiunt ſeſe mutuis vulneribus. M. Vt cadunt crebri? iam bona pars interijt, cæteri mandant ſe fugæ. G. Fugiunt: inſtate viri, vrgete, conſequimini, ſectamini, vt è tanto numero nullus euadat.

SEN-

SENTENTIA.

Chriſtianum bellum (quod in Gedeonico adumbratur) à voluntarijs, non coactis, gerendum eſt, & præſtat eſſe paucos alacres, quàm multos ignauos. Stulti duces, milites numerant, ſapientes ponderant.

IEPHTHA. Iudicum. 11.

ARGVMENTVM.

Iephthæ perſuadent ſenatores Iſraëlitarum, vt ſe militiæ ducem præbeat aduerſus Madianitas.

Senatores Iſraëlitarum, Iephtha.

MIſſi ſumus ad te, Iephtha, ab Iſraëlitis, vt à te poſtulemus, vt præbeas te nobis ducem ad gerendum bellum contra Ammonitas. Scimus enim, te eſſe eo corporis & animi robore præditum, eáque peritia belli, vt nemo hodie poſſit id præſtare meliùs. I. Enimuerò vos exegiſtis me domo paterna præ odio: cur nunc venitis ad me, rebus aduerſis? cur non potius retinuiſtis me, cùm non egeretis, vt eſſet vobis copia mei, cùm egeretis? S. Noli quæſo, Iephtha, meminiſſe iniuriæ. Si nos non rectè fecimus, qui te expulerimus: tu rectè facies, ſi maleficium penſabis beneficio, & innocentiam tuam magis commendabis. Quòd ſi nobiſcum profectus fueris, & debellaueris Ammonitas, conſtituemus te principem omnium Galaaditarum. Atque ita fiet, vt tibi longè plus ſit boni, quàm quanta fuit iniuria. I. Ergo ſi reuocaueritis me ad debellandos Ammonitas, & Ioua ſubegerit eos mihi, obtinebo principatum in vos? S. Conteſtamur Iouam,

nam, nos eſſe facturos iſto modo. I. Perſuaſiſtis. Eamus.

SENTENTIA,

Præſtantes viri licet eis in præſentia non egeamus, retineri debent in caſus futuros.

RVTHA. *Ruth.* 1.

ARGVMENTVM.

Noemim ex Moabitica deſcendentem in Iſraeliticam terram quamuis diſſuadentē, comitatur præ eius amore Rutha, eius quondam nurus.

Noemis, Rutha & Orpha, eius nurus.

POſtquam Deus cœpit miſericordiam ſui populi (vt accepimus) eúmque leuauit fame, quæ coegerat me & meum virum & liberos confugere huc ad Moabitas, iam nihil eſt quod velim diutius agere in regione aliena. Sed vobis meæ nurus chariſsimæ, cenſeo redeundum, ſuam cuique in domum patriam, poſtquam eſtis priuatæ viris. Iam ſatis me comitatæ eſtis. Ite ſanè ſecundo Deo, quem precor vt vobis rependat pietatem, qua vſæ eſtis in mortuos & in me. Det inquam vobis Ioua, vt nanciſcamini quietem, ſuum vtráque apud maritum. Amplectimini me chariſsimæ coniuges meorum olim filiorum. Ru. Heu nos miſeras ſiccine diſiungimur à te? Ah nō fiet, ſuauiſsima ſocrus: quin ibimus tecū ad tuos populares. N. Nihil opus eſt, meæ filiolæ: an putatis me adhuc vtero ædituram filios, qui futuri ſint vobis viri? Reuertimini potius meæ filiolæ, abite. Nam ego quidē grādior ſum, quàm vt ſim

apta

apta viro. Sed fingite non abeſſe ſpem, meque tradi viro, vel in proximam noctem, filióſque gignere: an eſtis expectaturæ, donec adoleuerint? poteritiſne tam diu durare ſine viris? Non ita filiolæ, parendum eſt neceſſitati. Equidem valdè angor veſtro diſceſſu, ſed nolo repugnare vrgenti Deo. O. Vera prædicas: melius eſt reuerti. N. Sapis, amplectere me. Vale, mea quondam nurus. O. Vale & tu, mea quondam ſocrus. N. Vides Rutha vt tua fratria repetat patriam, & deos penates? Quid apud me hæres? reuertere vnà cum ea. R. Ne me vrge de te relinquenda. Nam quò tu cunque ibis, ego ibo, vbi tu commoraberis, ego commorabor. Communis mihi tecum erit, populus, communis deus. Tecum vnà moriar, tecum vnà humabor: ita omnino ſtatui. Atque ita mihi habeam Iouam propitium, vt vna mors eſt me à te ſeparatura. N. Poſtquam ita animum obfirmaſti, nolo improbiùs obſiſtere tuo ſtudio. Eamus ſanè Deo bene fortunante.

SENTENTIA.

Beati qui Deum Deique populum anteponunt & parentibus & patriæ, eos Deus largè remunerabitur.

BOOZVS. Ruth. 2.

ARGVMENTVM.

Boozus comiter alloquitur Rutham ſpicas legentem, eiusque pietatem collaudat.

Boozus, Meſſores, Curator meſſis, Rutha.

Adſit

ADſit vobis Deus, meſſores. M. Et tibi bene omnia ſecundet. B. Quæ eſt iſta puella, Curator, quam hic video ſpicas legere? C. Moabitis eſt, quæ huc ſequuta eſt Noemin, remigrantem ex agro Moabitarum. Ea rogauit, vt liceret ſibi legere ſpicas poſt meſſores: id quod adhuc fecit à manè, tam paulùm manet domi. B. Audi filia, ne iueris in agrum alium ad colligendas ſpicas, néue hinc abieris: ſed hæreto apud meas ancillas, & videto vt ſequaris eas in quemcunque agrum ibunt meſſum. Ego vetabo, ne famuli ſint tibi moleſti. Quòd ſi ſities, petes potum ex iiſdem vaſis, quibus ipſi hauriunt. R. Quidnam eſt in me, quamobrem digneris ita reſpicere me, cùm ſim peregrina? B. Perlatùm eſt ad me, qualem tu te præſtiteris erga tuam ſocrum, poſt obitum viri tui: vtque relicto vtroque parente, terráque patria, contuleris te ad populum tibi antea ignotum. Quod factum Ioua Deus Iſraëlitarum rependet tibi cumulatiſſimo præmio, ſub cuius quaſi alarum præſidium tu te receperis. R. Agnoſco tuam gratuitam benignitatem & miſericordiam, qui tam comiter confirmes animum meum conſolando: cum tamen indigna ſim, quæ vel in ancillarum tuarum numerum veniam.

SENTENTIA.

Pij fauent pijs eiſque benefaciunt.

DISCALCEATVS. Ruth. 4.

ARGVMENTVM.

Boozus, recuſante altero propinquo, emit bona Noemis, eamq; ducit vxorem.

Boozus, Propinquus Ruthæ, Senatores.

HEus tu qui huc tranſis, adeſdum, paucis te volo. P. Quidnam id eſt? B. Conſiſte hic pauliſper, dum euoco aliquot de ſenatoribus ciuitatis, qui tranſeunt per hanc portam, vt adſint nobis in hoc negotio, nam ſeria res eſt, egétq; teſtibus. Heus vos ſenatores, quæſo vos, vt accommodetis huc nobis aliquantiſper veſtram operam non faciemus longiùs. S. Adſumus, dic quid velis. B. Partem fundi, qui fuit cognati noſtri Elimelechi, venũdat Noemis, reuerſa ex agro Moabitarum. Hanc rem viſum eſt mihi vt tibi ſignificarem, vt ſi empturus es, emas in preſentia ſenatus noſtri: ſin minùs, indices mihi. Nemo eſt enim cognatus propinquior te, ſecundum quem ego ſum. Pr. Ego verò emam. B. Sed cùm fundum emes à Noemi, et à Rutha Moabitide, vxore demortui, emes ea cõditione, vt ipſam Rutham ducas in matrimonium, vt ſuſcites nomen illius in eius hæreditate. Pr. Non licet mihi hac lege emere, ne corrumpam patrimonium meum. Eme tu ſi vis, meo loco: mihi quidem emere non licet. Atq; in huius rei teſtimonium, accipe calceum meum de manu mea. Ego quemadmodum exui me hoc calceo, ita teſtor me cedere tibi meum ius in hac re. B. Vos ſenes & populares, hodie mihi teſtes eritis,

ritis, vt ego emam omnia bona Elimelechi, & Cilionis, & Machlonis, à Noemi: vtq́ mihi vindicem in matrimonium Ruthã Moabitidem, cõiugem Machlonis, vt conſulam nomini demortui in eius hæreditate, ne eius nomen tollatur eius consanguinitate & patria. Vos hodiè teſtes nuncupo. S. Teſtabimur. Faxit Ioua, vt mulier iſta quæ intratura eſt tuam domum, tam ſit fœcunda quàm fuerunt Rachel & Lia, quæ duæ prole inſtruxerunt domum Iſraeliticam: vtq́ egregium quid facias in Ephrata, & tibi nominis famam compares Bethlehemæ: fiatq́ domus tua ſimilis domui Pharis, quem Iudas ſuſtulit ex Thamare, progenie tibi à Ioua data ex puella.

SENTENTIA.

Qui vult defuncti poſſeſsionem, habeat & viduam. Qui vult quod placet, habeat & quod diſplicet.

SAMSON. Iudicum. 15.

ARGVMENTVM.

Samſon vinctus, ad Paleſtinos deductus, abruptis vinculis occidit maxilla aſini mille viros.

Iudæi, Samſon, Palæſtini.

AN neſcis Palæſtinos habere imperium in nos? S. Scio. I. Cur ergo incendiſti ſegetes eorum, magno noſtro malo? S. Par pari retuli. I. Atqui huc venimus, vt te vinctum dedamus eis. S. Siquidem iureiurando confirmatis, vos nõ illaturos mihi manus violentas, vinciatis licet. Iu. Fidem damus. S. Agite, colligate, ducite, abducite quantum poteſtis. P. Euge adducitur ille hoſtis noſter

capitalis, qui immiſit ſceleratas faces in ſegetes noſtras, nunc nunc vlciſcemur. Nunquam hodie effugies Samſon, hic tibi finis adeſt vitæ. S. Agite verò, ſi quid animi habetis, aggredimini vinctum: experiar tamen, ſi quid habeo ſolitarum virium. Euge. P. Periimus, abrupit vincula, ſed inuadamus vndique: non euadet, præſtemus nos viros. Sed vnde mihi telum? Ecce autem commodùm ſeſe offert hæc maxilla aſini: hæc præbebit vicem clauæ. Pugnate viri pro virili, ſentietis qui vir ſim. Hem tibi qui primus me laceſſis, primus perito. Et vos qui hic tam densè conglobati eſtis, ſentite quæ ſint vires Samſonis, qui vincit inermis armatos. Heus cogitatis pugnare pedibus? quò fugitis? Hic adeſt hoſtis, ne prodite victoriam. Tu quidem hic iacebis, tu quoque adiungeris ei comes: dormite. Euge Samſon, quantam cædem feciſti? Maxilla aſini quantam ſtragem ædidi? Maxilla aſini proſtraui mille viros.

SEN-

SENTENTIA.

Qui Dei ſpiritu prædictus eſt, inuictus eſt, fruſtráque conſtringitur. Deus ſæpe viliſſimis telis vlciſcitur hoſtes ſuos.

DIALOGORVM SACRORVM LIBER SECVNDVS.

ELIS. 1. Regum. 3.

ARGVMENTVM.

Ioua Samueli prædicit, ſeſe animaduerſurum in domum Elis ſacerdotis, qui in filios ſuos non animaduerterit.

Ioua, Samuel, Elis.

SAMVEL. S. Quid me vis? Accurram. Adſum vocatus à te. E. Non vocaui. Redi cubitum. S. Fiet. I. Samuel. S. Adſum Eli, nam vocaſti me. E. Non te vocaui, fili. Redi cubitum. S. Faciam. I. Samuel. S. Adſum, nam vocaſti me. E. At at, nunc demum intelligo quid ſit. Diſcede cubitum. Quod ſi te vocauerit, reſpondeto: loquere Ioua, audio. S A. Faciam. I. Samuel, Samuel. S. Loquere Domine, audio. I. Ego ſum quiddam facturus in Iſraelitis, quod quiſquis audiuerit prorſus obſtupeſcet. Sũ enim aliquando importaturus in domum Elis omnia quæ decreui, & rem ad exitum perductu-

rus: eiſq́; oſtenſurus, me perſecuturum culpam eius, in eius domum in perpetuum: qui cùm ſciret filios ſuos malè audire, non animaduerterit in eos. Quam ob cauſam iuro, hanc noxam nullo vnquam vel ſacrificio, vel libamine, Elis poſteritati remiſſum iri.

SENTENTIA.

Qui diuinæ voci non eſt aſſuetus, eam interdum eſſe putat hominis. Peccantes natos non punire, graue peccatum eſt Parentum: quamuis bonorum indulgentia perdit natos. Natos qui verè & ſapienter amat, caſtigat. Sed ne quid iniuſtè immodiceúe fiat.

SAVLVS. 1. Reg. 9.

ARGVMENTVM.

Saulus quærens aſinas patris, it conſultum Samuelem vatem, & ab eo diſcit ſe futurum regem.

Saulus, Puer, Puellæ, Samuel.

ENimuerò ſatis iamdiu conquiſiuimus aſinas, neque inuenimus: reuertamur domum, puer, ne pater meus, omiſſis aſellis, ſit ſolicitus de nobis. P. Non cenſeo redeundum eſſe re infecta. Aiunt eſſe diuinum quendam, & grauem virum in proximo oppido, qui quicquid dicit futurum, euenit. Conueniamus eum, ſi fortè indicat nobis id, cuius cauſa venimus. S. Sed quid offeremus homini? nam etiam pene exhauſtæ ſunt peræ noſtræ, nec habemus quod dono demus ei & ire vacuos religio eſt. P. Tace: eſt mihi in præſentia quadrans ſicli argentei, quem dabo ei, vt indicet nobis quam viam inſiſtamus. Olim inter

Iſra-

Iſraëlitas qui ibant conſultum Deum, dicebant ſe ire ad Videntem: nam qui hodie dicitur Vates, olim vocabatur Videns. Sa. Rectè mones, eamus. Ingrediendum eſt hoc aſcenſu arduo. Sed video puellas quæ exeunt aquatum, adeamus eas. Heus puellæ, an nō hic eſt vates quidam? P. Eſt: & quidem incidetis in eum, ſi pergetis: properate modò, nam hodie venit in oppidum, quia populus facturus eſt rem diuinam in ſacello. Simulac introieritis in oppidum, offendetis eum, antequam aſcendat in ſacellum epulaturus: populus enim non inibit epulas ante aduētum eius, quoniam eius eſt conſecrare ſacrificium: poſtea epulabuntur inuitati. Itaque aſcendite: non eſt dubium, quin inuenturi ſitis eum. S. Habemus gratiam, aſcendamus in oppidum, Sa. Video adoleſcentem huc venientem vnà cum puero. Nimirùm hic eſt, quem heri prædixit mihi Deus venturum ex regione Beniamitarum, vt eum vnctione creem imperatorem Hebræorum, vt eos vindicet ab iniuria Paleſtinorum. S. Amabo te, indica nobis domum vatis. Sam. Ego ſum ille: conſcendite ante me hunc collem: hodie epulabimini mecum, deinde dimittam vos manè, & indicabo vobis quidquid cogitatis cum animis veſtris. Quod attinet ad aſinas perditas, tertio abhinc die tū ne eſto anxius de eis, reperte erunt. Sed quorſum de aſellis? Ad te veniamus. Debes exiſtimare, te eſſe columen totius noſtræ nationis

omniumq́; ſalutem poſitam eſſe in te, tuaq́; domo paterna. S. Quid ais? In me ne, qui genus refero ad Iaminem, ortus ex obſcuriſſima familia Beniamitarum, quæ tribus eſt minima Iſraëlitarum? Sa. Concedamus modò in hoſpitium. Deus prouidebit cætera.

SENTENTIA.

Deus opera ſua inopinabilibus occaſionibus ad exitum perducit.

SAMVEL. 1. Reg. 12.

ARGVMENTVM.

Samuel iam ſenex innocentiam ſuam, & Dei in Iſraëlitas beneficia commemorat: eorumque peccatum reprehendit, qui regem ſibi depopoſcerunt, & impetrato diuinitus tonitru, eos ad obedientiam cohortatur.

Samuel, Iſraelitæ.

EN ego vobis in omnibus obſequutus, regem creaui, deinceps iam vobis præfuturum. Nam me quidem iam ſenem eſſe, indicio eſt canicies. Mei liberi inter vos degunt, & ego vobis iam ab ineunte ætate præfui. Hic adſum, reſpondete mihi coram Ioua, & coram eius vncto: ſi cuius bouem, aut aſinum ſuſtuli: ſi cui iniurius, aut violentus fui: ſi à quoquam præmium accepi, vt in eius culpa conniuerem, paratus ſum vobis reddere. Iſra. Neque iniurius in nos, aut importunus fuiſti, neque quidquam ab vllo accepiſti. S. Teſtis eſt hodie apud vos & Ioua, & Iouæ vnctus, nihil habere vos, quod me accuſetis.

tis.I. Planè S. Adeſte igitur: placet vobiſcum diſputare, quanta Ioua, & Moſis, & Aharonis creator, & maiorum veſtrorum ex Ægypto reditus autor, tum in vos, tum in maiores veſtros beneficia contulerit. Cùm migraſſet Iacobus in Ægyptum, inuocatus à maioribus veſtris Ioua, Moſem miſit, & Aharonem, qui illos ex Ægypto eductos, in hoc loco collocârunt. Poſtea ipſius oblitos, emancipauit Siſaræ duci exercitus Hazoris, tum Palæſtinis & Moabitarum regi, à quibus bello vexati ſunt. Deinde inuocantibus eis Iouam, peccatúmque confitentibus, quod eo relicto Baales & Aſtarotum coluiſſent: & auxilium contra hoſtes orantibus, ſeque ei ſeruituros pollicentibus: miſit Ierobaalem, & Benanem, & Iephtham, & Samuelem: per quos ita vos ab hoſtibus veſtris vndique vindicauit, vt in tuto eſſetis. Vos verò, cùm videretis vos à Nahaſſo Ammonitarum rege inuadi, poſtulatis à me vt mutato rerum ſtatu, à rege vobis regi liceret: cùm Iouam Deum veſtrum regem haberetis: igitur ecce vobis regem, quem delegiſtis, & efflagitaſtis: regem vobis præficit Ioua. Si Iouam Deum veſtrum reuerebimini, eique ſeruietis, & dicto audientes ſine contumacia vnà cùm rege veſtro parebitis, bene vobiſcum agetur. Si minus & vos, & regem veſtrum Iouæ manus impetet. Iam verò agite, videte quantam rem Ioua iam nunc in oculis veſtris faciat. Tritici meßis

nunc eſt, quo tempore tonare aut pluere in his finibus non ſolet. Atqui ego iam Iouam exorabo, vt tonet atque pluat vt intelligatis, vos in Iouam grauem culpam commiſiſſe, qui regem vobis popoſceritis. Ioua cœli terrarumq́ Deus, emitte nunc tonitrua, & nimbum, vt hic populus ſuum peccatum agnoſcat. I. Vt tonat? vt pluit? heu nos miſeros. Supplica pro nobis Iouæ Deo tuo ne pereamus: qui ad tot ſuperiora noſtra ſcelera hoc inſuper adiecimus, vt regem nobis peteremus. S. Bono animo eſte. Vos quidem iſta re grauiter peccaſtis. Veruntamen nolite à Ioua deficere, ſed eum toto pectore colite: néue deſciſcite ad vana iſta, quæ neq; iuuare poſſunt, neque defendere, ſunt enim vaniſſima. Neque enim deſtituet Ioua populum ſuum propter ſui nominis celebritatem, poſtquam ſemel cœpit vos ſibi populum habere. Ego quoque (abſit) vt Iouam offendam, aut pro vobis ſupplicare, vóſque decente & recta via deducere intermittã. Tantùm Iouam metuite, eumq́ue verè & tota mente colite: videte enim, quantam rem apud vos fecerit. Quòd ſi peccatis indulgebitis, & vos & rex veſter peribitis.

SENTENTIA.

Iuſti homines (qualis fuit Samuel) nemini faciunt iniuriam. Magna eſt hominum erga Deum ingratitudo, qui toties tam fideliter à Deo defenſi tot beneficijs cumulati tamen hominem regem ſibi depoſcant: digni ſanè qui inclementi regi ſeruiant,

uiant, quando clementem repudiant. Immenſa eſt Dei clementia, qui ſic ingratos tamen non deſerat. Multum valent apud Deum preces iuſtorum, qui etiam alieno tempore vel pluuiam poſſint impetrare.

SORTILEGIVM. 1. *Reg.* 14.

ARGVMENTVM.

Saulus Ionathanem filium ſuum vult occidi, propter guſtatum mel contra votum populi. Sed populus eum prohibet occidi.

Saulus, Populus, Ionathan.

HVc adeſte omnes populi primates, diſpicite & conquirite, cuius hodie culpa fiat, vt deus roganti mihi oraculum non reddat. Nam Iouam ego Opt. Max. Iſraëlitarum conſeruatorem iuro, ſi etiam Ionathan filius meus is fuerit, eum eſſe capite pœnas daturum. Vos totus populus conſiſtite iſtinc, ego & Ionathan conſiſtemus extrinſecus. P. Vt libet facito. I. Ioua Deus Iſraëlitarum age ſeuerè. Ducantur ſortes. Atat, nos petit ſors: alter noſtrûm ſit oportet. Sortiamur. S. O ho Ionathan, ſors indicat te. Indica mihi quidnam feceris? I. Guſtaui paululum mellis de capite huius baculi, quem in manu habebam: quod tu inſciente me, fieri vetueras. Hoccine mihi capitale eſſe æquum eſt? S. Deum ego iuro, te moriturum, Ionathan. P. Ergo morietur Ionathan, qui tam præclaram victoriam peperit Iſraëlitis? Nequaquam per Iouam immortalem ne pilum quidem amittet, qui hodie Deum ſui facti adiutorem habuerit.

SENTENTIA.

In hac vita vnius peccatum luunt interdum multi, quia ſunt vnum quaſi corpus, cuius membrorum omnium eſt tanta coniunctio atque cognatio, vt ſit eorum conſenſus, tum dolorum, tum voluptatum. Sed in altera vita, in qua punientur animæ, ſui quiſque, non alieni, peccati pœnas dabit.

OBEDIENTIA. 1. Reg. 13.

ARGVMENTVM.

Samuel Saulum reprehendit, qui Amalechitas clementiùs quàm Ioua præceperat, vltus fuerat.

Saulus, Samuel.

IOuam tibi propitium precor. Feci iuſſum Iouæ. Sam. Quem ergo balatum & mugitum audio? Sau. Oues & capræ & boues, quæ ex Amalechitis abegimus. Nam ab horum pecorum optimis quibuſque necandis abſtinuêre milites, vt Iouæ Deo tuo ſacrificium fieret. Reliqua funditùs excidimus. Sa. Licétne mihi, quod bona tua venia fiat tibi ſignificare quid mihi Ioua hac nocte dixerit? Sau. Licet. Sam. Nónne, cum vel te iudice paruus fueris, nunc princeps es tribuum Iſraëlitarum, vnctus à Ioua rex eorum? à quo cùm in hanc expeditionem miſſus ſis, iuſſusque ſceleratos Amalechitas excindere, & bello ad internecionem perſequi, cur ei dicto audiens non fuiſti? teq; ad prædam vetante Ioua, conuertiſti? Sau. Imò Iouæ parüi: expeditionémque, ad quam ab eo ſum miſſus, confeci, & deletis Amalechitis, Agagum eorum regem abduxi. Tantum milites

dè

de manubijs pecora, bouéſue deuotorum primitias deſumpſerunt, quæ Iouæ Deo tuo immolarentur apud Galgala. Sa. Quaſi verò Iouæ tam placeant hoſtiæ & ſacrificia, quàm eius dicto audientem eſſe. Scito obedientiam præſtantiorem eſſe ſacrificio, & obtemperationem adipe arietũ. Nam non parendi peccatum perinde eſt, ac magia: & contumacem eſſe, eadem in culpa ponitur, ac ſimulacbricolam eſſe: & quia Iouæ mãdatum repudiaſti, ipſe te viciſsim regno exiget. Sa. Peccaui, qui contra Iouæ iuſſum contraque tua dicta venerim, milites veritus, eiſque obſequutus. Sed da mihi quæſo hanc veniam, vt mecum reuertare, vt Iouam adorem. Sam. Non reuertar tecum, qui Iouæ mandatum aſpernatus ſis, & idcirco ab eo abdicatus regno Iſraelitarum, Vale. Sau. At non patiar te abire, vt non me comiteris. Sam. Quid me retines? abrupiſti meum pallium: & Ioua hodie Iſraëlitarum regnum à te abrumpit, idq; alteri te meliori tradit. Neq; verò fallet Iſraëlitarum triumphator, neque factum mutabit: non enim homo eſt, vt factum mutet. Sau. Fateor peccatum à me eſſe. Sed cõcede mihi hunc honorem apud ſenatores meorum popularium, apudq; Iſraelitas, vt mecum redeas Iouam deum tuum adoraturo. Sa. Agè agè: præi, ſequar.

SENTENTIA.

Nihil placet Deo, quod eius præcepto contrarium eſt, etiam ſi bono alioquin animo fiat. Debet enim homo Deo (ſicut ſeruus hero, aut filius patri)

patri) ſeruire, non ſuo ſed illius arbitrio.

GOLIATHVS. 1. *Reg.* 17.

ARGVMENTVM.

Dauid à Saulo impetrat, vt liceat cùm Goliatho pugnare, & illum cum funda & pedo aggreſſus occidit.

Dauid, Eliabus, Goliathus, Iſraelita quidam, Alius Iſr. Nuncius, Saulus.

SAluete mei fratres optimi. E. Deus det quæ velis, germane lepidiſſime. Vt valet pater? D. Optimè, gratia Deo: meq; miſit vt viſerem quid ageretis, vobiſque afferrem placentam, & decem panes, & teſſeram veſtram acciperem. Dedit etiam mihi decem caſeos, ad centurionem. Sed quã ego vocem audio. G. Quid opus eſt vos exire ad prælio dimicandum nobiſcum? Ego ſum Palæſtinus, vos eſtis clientes Sauli. Deligite ex vobis aliquem, qui conſerat manus mecum: qui ſi ſuperauerit me prælio, & interemerit, nos ſeruiemus vobis: ſin ego vicero, vos nobis ſeruietis. Quanta ego hodie ignominia afficio inſtructos in aciẽ Iſraelitas? Date mihi virum, quocum contendam ſingulari certamine. DA. Quis eſt importunus iſte, & turgidus Gigas, qui tantoperè deſpicit nos præ ſe? cuius vocem & aſpectum contremiſcunt omnes & refugiunt? Iſ. Neſcio quis eſt natus in noſtram perniciem & dedecus: cum quo nemo audet conſerere manum: adeò ingens eſt, & terribilis. D. Quid ergo præmij feret, qui ſuſtulerit eum de medio, & aboleuerit hoc tantũ

probrum

probrum Iſraelitarum? Nam quis eſt impurus iſte Paleſtinus, qui inurit tãtam notam ignominiæ caſtris Dei immortalis? Iſ. Si quis eum deiecerit rex eum valdè ditabit, locabitq́ ei nuptum filiam ſuam, donabitq́ immunitate perpetua domum eius paternam. E. Cur veniſti huc improbe puer? aut cur deſeruiſti paucul as illas ouiculas in ſaltu? Ego noui temeritatẽ, audaciamq́ tuam. Mirum ni veniſti ſpectatum prælium. D. Quid ego commiſi? an nõ erat cauſa cur venirem? Sed adibo alios. Heus tu, quo præmio afficiet rex eũ, qui occiderit immanem illum Palæſtinum? Iſr. Maximo. D. Quónam? Iſ. Ornabit eum maximis diuitijs & opibus, committetq́ ei natam ſuã vxorem, & liberabit domũ eius patriam in perpetuum. D. Condignum ſanè præmium & regale. Equidem auſim aggredi hominem: neſcio quomodo geſtit animus, indignaturq; tantum licere cuiquam in populum dei. Hæccine vt patiar? Impune ergo nefanda illa probra euomuerit in ſacram gentem? Mori me malim. N. Adoleſcentule, iubet rex vt venias ad ſe. D. Nihil eſt quod facio libentius. Eamus. O ſi ſiat mihi poteſtas pugnandi cum eo, quantum bellum confecero, vel potius quantum bellum confecerit Deus, vno occiſo? NVN. Adduco tibi hic adoleſcentulum, Rex, quem iuſſiſti accerſi. Sau. Quid audio Dauid? Tune dixiſti, te audere in Palæſtinum illum portẽtoſum, qui perterrefacit totas noſtras acies?

acies? D. Bono animo es, ô Rex, ne deſpondeat quiſquam animum, vos ſpectabitis: ego ipſe ſubibo hoc certamen, & congrediar cum Palæſtino. S. Vide quid dicas Dauid. Non poſſis pugnare cum eo, adoleſcentulus, & rudis belli, cum viro robuſtiſſimo, & inermis exercitatiſſimo iam à puero. D. Nihili facio neque vires, ne[illegible] vſum armorum eius, habeo longè alia[illegible]nem certandi. Audi quid dicam. Cù[illegible]ando paſcerem oues patris mei, leo vn[illegible] cum vrſo inuaſit gregem, ouemq; corripuit. Eum ego conſecutus, cæcîdi, eripuiq; ouem faucibus eius. Tum vrſus in me irruere: ego verò prehenſum roſtro, ad terram affligere, & cædere, atque ita occîdi & leonem & vrſum. Nõ dubito quin idem exitus maneat nefarium hunc & teterrimum hoſtem, qui audet proſcindere cõuitijs exercitum dei immortalis: Ioua, qui defendit me à leone & vrſo, idem defendet etiam à Palæſtino iſto. S. Quãdo tanta fiducia es, per me licet deſcẽdas in certamen. Adſit tibi deus, Veruntamen es armandus. Volo accommodare tibi mea ipſius arma. D. Nunquam equidem arma tuli. Sed faciam periculum, ſi poſſum vti. Hæc lorica valdè me grauat, caſſis quoque præmit caput, etiam caligæ ſunt duplo maiores, quam pro meis pedibus, nec enſis admodum decet meum latus: videorq; magis alligatus enſi, quàm enſis mihi. Vah, nõ paſſum ingredi cum his impedimentis. Apage hæc arma, non ſum aſſuetus

tus his ferēdis, malo ferre nota tela: pedum dico, & fundam, vnà cùm his quinque leuibus ſilicibus, quos gerā in ſacculo. Bene ſpera Rex, cernes me hodie victorem redeuntem cùm exuuijs hominis ferociſſimi. S. Ita faxit deus. Go. Videóne ego hominem venire ad me? Tandem habeo qui cum certem. Sed quæ, malùm, intemperiès agitāt Iſraelitas? Quis miſit nobis hunc pulchellum puſionem, rubicu[illegible] puer, méne putas canem, qui cogites pugnare pedo? vt te dij deǽque omnes, quantum eſt, perdāt. Accede ad me ſodes, vt iam propinem te dilaniandum, & comedendū volucribus & beſtijs. D. Tu quidē adoriris me, fretus gladio, & haſtili, & ſcuto: ego verò aggredior te, armatus ſolo nomine Iouæ armipotentis, dei copiarum Iſraelitarum, in quas tu hodie contuliſti omnia maledicta. Hodie deus concluſit te in manum meam, vt te deijciam abſcindámque tuum caput, & paſcā volucres & feras non tantùm tuo cadauere, ſed etiam omnium qui militant in veſtro exercitu: vt ſciant omnes mortales, eum demùm eſſe deum, quem Iſraelitæ agnoſcunt & reuerentur, diſcatque omnis hæc manus ſpectatrix, Iouam non adhibere enſem, aut haſtam in vincendo, cuius ſit vnius gerere bella, quiq; tradiderit vos nobis in manus. G. Proh Iupiter, egóne vt hodie hæc audiuerim, idq; à puero? at me Deus perdat, niſi te iam diſcerpo his vnguibus. D. Quin age, ſi quid potes: interim excipe

cipe hunc lapidem rectà in frontem. O. Ohe Goliathe, corruis, qui modò ſtabas tam firmè? At ego te contundam vſque hoc pedo. Hem tibi. Nunc iſtic iace proſtratus manu pueri, qui modò ſolo aſpectu viros & cœlum armis territabas. Hic te puer iugulat tuo ipſius gladio, caputque tuum horrendum præfixit tuæ haſtæ, quod oſtentet exercitui.

SENTENTIA.

Nemo vel tam vir eſt, quin facilè vincatur abs quouis, aduerſo Deo: vel tam puer, quin facilè vincat quemuis, propitio Deo. Dei eſt victoria, & credenti nihil arduum.

IONATHAN. 1. *Reg.* 30.

ARGVMENTVM.

Dauid & Ionathan inter ſeſe rationẽ ineunt, qua reſciſcere Dauid queat quis ſit Sauli erga ipſum animus: fœdus inter ſeſe in perpetuũ paciſcuntur.

Dauid, Ionathan.

QVodnam eſſe poteſt meum tantum in tuum patrem peccatum, Ionathan, vt me quærat ad necem? I. Ad necem verò? non eſt credibile, nam tanta me res non lateret: quippe cum meus pater nullam rem tantam, tantulámue faciat, quam nõ mecum communicet, nedum vt hoc me celet. Non eſt ita. D. Scit vt me habeas intimum: ideò hoc te fortaſſe cœlat, ne ægrè feras. Crede mihi, nil tam certum eſt, quam me in ſummo vitæ diſcrimine verſari. Io. Ecquid ergo me tibi hac in re cõmodare poſſe arbitraris? D. Cras, vt tute ſcis, agitur primus dies menſis, quo ego die ſoleo

cum

cum rege accumbere. Ruri latebo, te ſciente, vſq; ad veſperum tertij abhinc diei. Quòd ſi me requiret, dices, tuo permiſſu excurriſſe Bethlehemam in meam patriam, ad ſacrificium gentilitiũ, quod vniuerſi anniuerſarium factitamus. Si laudabit, ſaluus ſum, ſin ſuccenſebit, ſcito eum nunquã ad ſaniorem mentem reuerſurum. Sed dabis hanc veniam mihi, quem religioſiſſimo fœdere in familiaritatem recepiſti, vt ſi commerui, tu me interficias potius, quàm tuo patri dedas. Io. Deus meliora. Imò ſi ſenſero eum obſtinato animo in tuam ferri perniciem, admonebo te. Da. Sed quis mihi referet, vtrum tibi aſperius reſponderit? Io. Exeamus ſub dium. Ita mihi benefaciat Iona deus Iſraëlitarum, huius cæli quod vides conditor, & habitator, mi Dauid, vt ego cras, aut perendie, ſcrutabor quid animi habeat meus pater. quem ſi intellexero bene eſſe in te animatũ, mittam qui faciat te certiorem: ſin autem tibi malũ cogitare, id quoque tibi iudicabo, vt me autore abeas ſaluus: adſitq; tibi Iona, vt adfuit meo patri. Hæc ego me facturum, teſtor Deum. Quòd ſi fallam, tum Ionathani numen iratum ſit. Quòd ſi tum, cum tui hoſtes omnes, dei nutu, fuerint è medio ſublati, ego iam non ero in viuis, vt tua miſericordia ſalutem meam inuicem cuſtodire poſſis: at certè meæ in poſterum familiæ & generi eam non denegabis. Itaque nunc iterum meo fœdus, non ſolum tecum meo nomine, ſed etiam cum

tipe hunc lapidem rectà in frontem. O. Ohe Goliathe, corruis, qui modò ſtabas tam firmè? At ego te contundam vſque hoc pedo. Hem tibi. Nunc iſtic iace proſtratus manu pueri, qui modò ſolo aſpectu viros & cœlum armis territabas. Hic te puer iugulat tuo ipſius gladio, caputque tuum horrendum præfixit tuæ haſtæ, quod oſtentet exercitui.

SENTENTIA.

Nemo vel tam vir eſt, quin facilè vincatur abs quouis, aduerſo Deo: vel tam puer, quin facilè vincat quemuis, propitio Deo. Dei eſt victoria, & credenti nihil arduum.

IONATHAN. 1. *Reg.* 30.

ARGVMENTVM.

Dauid & Ionathan inter ſeſe rationē ineunt, qua reſciſcere Dauid queat quis ſit Sauli erga ipſum animus: fœdus inter ſeſe in perpetuū paciſcuntur.

Dauid, Ionathan.

QVodnam eſſe poteſt meum tantum in tuum patrem peccatum, Ionathan, vt me quærat ad necem? I. Ad necem verò? non eſt credibile, nam tanta me res non latêret: quippe cum meus pater nullam rem tantam, tantulámue faciat, quam nō mecum communicet, nedum vt hoc me celet. Non eſt ita. D. Scit vt me habeas intimum: ideò hoc te fortaſſe cælat, ne ægrè feras. Crede mihi, nil tam certum eſt, quam me in ſummo vitæ diſcrimine verſari. Io. Ecquid ergo me tibi hac in re cōmodare poſſe arbitraris? D. Cras, vt tute ſcis, agitur primus dies menſis, quo ego die ſoleo

cum

cum rege accumbere. Ruri latebo, te ſciente, vſq; ad veſperum tertij abhinc diei. Quòd ſi me requiret, dices, tuo permiſſu excurriſſe Bethlehemam in meam patriam, ad ſacrificium gentilitiũ, quod vniuerſi anniuerſarium factitamus. Si laudabit, ſaluus ſum, ſin ſuccenſebit, ſcito eum nunquã ad ſaniorem mentem reuerſurum. Sed dabis hanc veniam mihi, quem religioſiſſimo fœdere in familiaritatem recepiſti, vt ſi commerui, tu me interficias potius, quàm tuo patri dedas. Io. Deus meliora. Imò ſi ſenſero eum obſtinato animo in tuam ferri perniciem, admonebo te. Da. Sed quis mihi referet, vtrum tibi aſperius reſponderit? Io. Exeamus ſub dium. Ita mihi benefaciat Ioua deus Iſraëlitarum, huius cæli quod vides conditor, & habitator, mi Dauid, vt ego cras, aut perendie, ſcrutabor quid animi habeat meus pater. quem ſi intellexero bene eſſe in te animatũ, mittam qui faciat te certiorem: ſin autem tibi malũ cogitare, id quoque tibi iudicabo, vt me autore abeas ſaluus: adſitq; tibi Ioua, vt adfuit meo patri. Hæc ego me facturum, teſtor Deum. Quòd ſi fallam, tum Ionathani numen iratum ſit. Quòd ſi tum, cum tui hoſtes omnes, dei nutu, fuerint è medio ſublati, ego iam non ero in viuis, vt tua miſericordia ſalutem meam inuicem cuſtodire poſſis: at certè meæ in poſterum familiæ & generi eam non denegabis. Itaque nunc iterum meo fœdus, non ſolum tecum meo nomine, ſed etiam cum

tua domo nomine poſterorum: tibiq́ue iuro mi Dauid, quem amo ex animo, facturum me vt dixi. Sed accipe rationem. Cras, quòd nouilunium celebratur, tu deſideraberis: nam tua ſeſsio vacabit. Deſcẽdes autem ad ſummum ter, tribus diebus in locum, vbi commodè lateas, quocunq; die negotium hoc fiet: eriſque poſt ſaxum Azellum. Ego, re facta, veniam eò, & ad lapidis latus tres ſagittas iaculabor, collimans ad ſcopum. Deinde puerum ad eas petendas mittam: cui ſi dixero eas eſſe citra ipſum, venias licebit, tua res erit in tuto; teſtor deum immortalem: ſin autem vltrà, abito ſanè, deo volente. Ac quos inter nos ſermones cõtulimus, Ioua eſto eorũ teſtis certiſsimus.

SENTENTIA.

Bonorum indiuulſa eſt amicitia, eſtque arctior virtutis, quam ſanguinis coniunctio.

NOVILVNIVM. 1. Reg. 20.

ARGVMENTVM.

Saulus filium ſuum Ionathanem, propter eius cum Dauide amicitiam, iaculo transfigere conatur.

Saulus, Ionathan.

CVr non venit Iſæi filius ad cibum capiendum, neque heri, neque hodie? Io. Petiji à me veniam cõcedendi Bethlehemam, futurum enim ſacrificiũ gẽtilitium in eo oppido, ad quod adeſſe iuſſus eſſet à fratre ſuo. Itaque magnopere orare, vt ſi ſibi vellem gratiſsimum facere, facerem eò ſe conferendi, fratreſq; viſendi poteſtatem. Hæc cauſa eſt, quamobrem ad regiam menſam non venerit.

venerit. Sau. O improbæ & contumacis fœminæ progenies: quaſi ego neſciam te Iſei nati percupidam eſſe, ad tuum quidem & tui parentis dedecus, atque ignominiam. Nam quàm diu viuet in terris Iſei filius, nunquam tu firmum regnum habebis. Quare cura vt ad me ſiſtatur, nam morte dignus eſt. I. Cur ita tandem? quid commiſit? S. Docebo te hoc iaculo, quid commiſerit. Io. At ego hinc effugiam. O rem indignam: actum eſt de Dauide, niſi aufugerit.

SENTENTIA.

Impij piorum amicitiam ferre non poſſunt. Iniuſtis nihil eſt intolerabilius iuſtitia.

ACHIMELECHVS.

2. Reg. 21.

ARGVMENTVM.

Dauid fugiens Saulum, ab Achimelecho ſacerdote panem enſemque impetrat, ſeſe ad regium quoddam negocium ex ipſius regis mandato proficiſci ſimulans.

Achimelechus ſacerdos, Dauid.

QVid eſt quod ſolus ſis, nullo comitatus? D. Rex mihi quoddam negotium mandauit, quod negotium, ne quis omninò mortalium reſciſceret, néue quo mittor, præcepit. Eam ob rem famulis certum quendam locum aſſignaui. Quare ſi habes quinque panes, trade mihi, aut quot habes. Ach. Panem profanum non habeo, ſed ſacrum habeo, ſi modò tui famuli à mulieribus abſtinuerunt. DA. Cum mulieribus nihil nobis rei fuit hunc iam tertium diem, ex quo profectus ſum,

Castalio. S.

ſuntq́; corpora meorum famulorum caſta. Quod ſi forte tum cum profecti ſunt, fuerant cum vxoribus, atque ita corpora pura non habebant: at hodie quidem, antequàm ſacris panibus veſcantur puri erunt, quoniam hic dies tertius eſt, quod ſpacium luſtrationi tribuitur in noſtra lege. A. Igitur accipe panem ſacrum. Nam nullũ habeo, præter hos appoſititios panes, è conſpectu Iouæ ſublatos, ſummiſsis ſtatim in eorum locum recentibus? D. Habéſne hic præterea vllam haſtam, aut enſem? Nam neque haſtam neque enſem cepi, adeò me regis mandatum vrgebat. A. Hic eſt enſis Goliathi Paleſtini, à te in valle quercus occiſi, inuolutus panno poſt ephodum. Eum tu, ſi vis, vt capias licet: nam alius nullus eſt. D. Nullus eſt iſto melior, trade eum mihi.

SENTENTIA.

In periculis interdum ſimulârunt ſancti homines. Lex eſt facta propter hominem, non homo propter legem. Dauid vrgente neceſsitate panes ſacros, inſons comedit, quamuis non eſſet ſacerdos, & ſolis ſacerdotibus veſci per legem liceret.

DOEGVS. 2. *Reg.* 22.

ARGVMENTVM.

Saulus iniuſtè curat occidendos Iouæ ſacerdotes, quia ei Dauidem non indicauerint.

Saulus, Achimelechus, Doegus.

AVdi Achitobi nate. A. Adſum domine S. Cur in me coniuraſti, cùm Iſæi nato: cui & cibaria & enſem dediſti, & pro quo deum conſului-ſti?

ſti? quæ inſidiæ mihi manifeſtò parantur. A. Ecquis autem eſt ex tuis omnibus æquè fidus, atque Dauid, regis gener, tuo iuſſu profectus, & apud te maxima dignitate habitus? An nunc primùm dei oraculum eius nomine ſum percontatus? Abſit à me omne ſcelus, caue ne mihi, aut omnino meæ paternæ familiæ, vllum in hac re crimen imponas: nam iſtius totius negocij ſum planè ignarus. S. Morieris Achimeleche, vnà cùm tota tua paterna familia. Agite mei curſores, circumdate & occidite hos Iouæ ſacerdotes, nam Dauidis partes tuentur, ſciebantque profugum eſſe, neque me certiorem fecerunt. Quid dubitatis? quæ vos religio impedit? Cur & vos mihi non paretis? Agè Doege, circumueni eos tu, & interfice. D. Fiet.

SENTENTIA.

Impius princeps ſanguinarius eſt, & ſuſpicioni iræque ſuæ magis credit, & obſequitur, quàm veritati. Miſerum eſt cum iudice negotium habere, qui veram cauſæ dictionem non admittit.

DAVID LATITANS.

1. Reg. 24.

ARGVMENTVM.

Dauid Saulum ſolum nactus in antro, eius penulæ oram abſcidit. Deinde digreſſus, alta voce apud eum innocentiam ſuam teſtatur, & Saulus ſuam iniuſticiam confitetur.

Comites Dauidis, Dauid, Saulus.

AT at deflectit Saulus in hoc antrum, ad pa-rēdum neceſſitati. Dies aduenit, Dauid, quo die tibi Ioua promiſit, ſe tibi traditurum tuum hoſtem in poteſtatem, vt eo vtaris ad tuum arbitrium. D A. Tacete, tacete, obrepam ad eum pedetentim a tergo, dum ventrem exonerat. C. Quid facit? non eum interficit? ô hominem inſanum, qui tantam tam ſubitò oblatam occaſionem vlciſcendi hoſtis non arripiat? D. Ab toto animo commoueor, poſteaquam oram eius penulæ abſcidi. Auertat Ioua, vt hoc eius Vncto domino meo faciā, & ei manus afferam: vel hoc ſolo nomine, quòd Iouæ vnctus eſt. C. Tu nimiū religioſus es. Nos ipſi faciemus non ita cunctanter. D. Nolite Dei munus vſurpare: regem non feciſtis, regem nō delete. Eiuſdem eſt abolere, qui creauit: Sinite eum. Iam exit, ego eū ſubſequar. Heus domine rex. S. Ecquis me reuocat? D. Cur fidem habes dictis eorum, qui dicunt Dauidem tibi malum moliri? Vides profectò oculis tuis, vt hodie Ioua in ſpelunca tui mihi fecerit poteſtatem: nec defuit qui me in tuā necem cohortaretur: ſed peperci tibi, meque negaui manus allaturum domino meo, qui eſſet vnctus Iouæ. Sed vide, pater, vide tuæ penulæ extremum in manu mea: quod cum abſciderim, neq; te interfecerim, cognoſce & intellige, nullum me ſcelus cōmiſiſſe, nullum contra te facinus admiſiſſe, dignū quamobrem meæ vitæ inſidias tenderes. Suſpiciat hāc

Ioua

Ioua cauſam, teque mihi ſine mea opera vlciſcatur. Vetus eſt prouerbium: A ſcelerato prodibit ſcelus. Te quidem mea manu non vlciſcar. Cui tandem inſtat rex Iſraelitarum? quem tu perſequeris? canem mortuum, pulicem. Iouam precor, vt huius ſibi cauſæ iudicem ſuſcipiat, measq; partes defendēs, tuas in me iniurias pſequatur. S. Tuámne ego vocem audio Dauid fili? hei mihi, tu æquum & bonum habes, qui mihi bonum pro malo rependeris, id quod ſatis hodie oſtendiſti, cum mihi (quam in tuam manum Ioua concluſerat) mortem nō intuleris. Nam quotuſquiſque eſt, qui hoſtem ſuum nactus, indemnem dimittat? Sed te pro iſto tuo hodierno in me facto, Ioua condigno premio remuneretur. Ego quidem ſcio te regem futurum, & regnum in Iſraelitas obtenturum. Quare iura mihi per Iouam, te meam ſtirpem poſt meum interitum non eſſe exciſurum, meíue nominis memoriam de mea familia deleturum. D. Iuro.

SENTENTIA.

Iniuſti calumniatoribus faciliſmè credunt. Iniuſti malum pro bono, iuſti contra bonum pro malo reddunt, & deus vtroſque tandem pro meritis remuneratur.

ABIGAIL. 1. Reg. 25.

ARGVMENTVM.

Miſsi ad Nabalem famuli Dauidis ad petenda cibaria repudiantur ab eo. Quo audito Nabalis vxor Abigail, munera Dauidi obuiam ferre properat, & ei obuiam facta, eius in Nabalem irā pacat.

Famuli Dauidis, Nabal, Puer, Abigail, David.

DAuid Iſæi filius te, Nabel, tuámque domum, tuáque omnia plurima ſalute impertit. Is quia audiuit, vt tonſuram ouium facias, miſit nos ad te rogatum (vt ſi cum tuis paſtoribus non ſolùm ſine vllo maleficio, aut iniuria, verum etiam cum magno beneficio ſumus verſati, ita vt eos ab omni iactura, tutos præſtiterimus, quamdiu fuerunt in Carmelo: cuius nobis rei tui famuli teſtes eſſe poſſunt) benignè nobis facias, hoc præſertim tam fauſto die: et quæ commodè poteris des cibaria ad ipſius Dauidis, tui propè dicemus filij, eiúſque comitum famem propellendam. N. Quis eſt iſte Dauid? quis eſt iſte Iſæi filius? is ne eſt, ad quem hodie ſerui paßim à dominis transfugiunt? Scilicet ego cibum, potionemque meam, & quæ mactaui ad alendos meos tonſores, dem hominibus mihi prorſus ignotis? F. Aliunde nobis proſpiciamus: nam hinc quidem nihil auferemus, vt eum affectum video. Redeamus ad Dauidem. P. Meus dominus conſuluit ſibi peßimè. Eo narratum omnem rem heræ, vt caueat. Hera nunc, ſi quando, tua eſt opus prudentia. A. Num quod malum recens ortum eſt? P. Et quidem maximum. Mißi à Dauide nuncij è deſertis ad herũ noſtrum, vt aliquid hinc per humanitatem auferrent, repudiati ab eo ſunt, & tamen

men illos experti ſumus viros planè bonos: nulla vnquam contumelia aut damno affecti, quam diu ſumus inter eos ruſticati. Quin pro muro nobis noctes dieſque fuerunt, donec verſati cum eis ſumus, paſcendo pecudes. Proinde deſpice tu diligenter quid agas, alioquin actum eſt de domino noſtro, & tota eius familia. Nam ipſum quidem conuenire hominem profligatiſſimum ac perditiſſimũ ſtultitia ſit. A. Famuli, capite properè omnia hæc quæ vobis tradam, quæ impoſita aſinis feretis antè. Ego iam ſubſequar. H ut mihi properè aſinum. Quàm malè metuo, ne mei viri ſtultitiam luamus, O hominem inſanum qui pro nihilo habuerit, eum hominem in ſe irritare, à quo maximè poteſt, & iuuari amico, & lædi infenſo. Sed video ipſum Dauidem aduerſo colle deſcendentem. Neſcio quid iratus loquitur cum ſuis. D. Næ ego fruſtra conſeruaui omnia quæ habet iſte in deſertis, ita vt nihil omnino de vſu deperdiderit: & reddidit mihi malum pro bono? At ita perdat Deus hoſtes Dauidis, vt ei ante craſtinũ manè nihil prorſum reliqui faciam. A. Obſecro te domine, tibi ante pedes ſuppliciter iacens, vt bona me venia audias. Vide, mi Dauid ne hominem deſpicatiſsimum, Nabalem dignum iudices, in quem iras vertas: qui ſicut nomine, ita re ipſe ſtultus eſt. Nam ego quidem, cuius eſt culpam præſtare, miſſos à te iuuenes non videram: neque enim ſiuiſſem abire vacuos. Sed vi-

des profectò, vir clariſsimè (neque enim dubitari poteſt) te à Deo immortali abſterreri à ſanguine faciendo in tuis inimicis per temetipſum perſequendis: cum ipſius Nabalis inſania eiuſmodi ſit ipſa per ſe ſupplicium, vt non aliud tuis hoſtibus & inuidis imprecandum eſſe videatur. Quare æquo animo patere hoc munuſculū, quod tibi hic affero, iuuenibus tibi merentibus dari auferendum, & mihi hanc noxam remitte. Sic tuas tibi fortunas bella diuina gerēti in tuto cōſtituat Deus: & te in omni vita omni malo prohibeat. Ac ſi quis tibi infeſtus, & tuæ necis cupidus exiſtat, precor Deum, vt te ſemper incolumi, & fortiſsimè conſiſtente, tuus hoſtis varijs iactatus procellis diſpereat. Iam verò cū præclara Dei promiſſa conſequutus, Iſraelitarum dux fueris conſtitutus, tanta tua fœlicitas nulla quaſi labefactabitur labe conſcientiæ, qua neceſſe eſſet tuam læticiam, contaminari recordatione effuſi ſanguinis, & ſupplitij ob priuatam iniuriam ſumpti. Deus faciet tibi meliora, memineriſque aliquando mei. D. Gratias ago Ioui Deo Iſraelitarum, qui te mihi hodie miſerit obuiam: necnon tibi, quæ me tua oratione à cæde & vindicta iniuriæ in me commiſſæ auocâris. Nā deum immortalē teſtor, qui me tibi malè facere prohibet, niſi tu mihi occurrere properâuiſſes, Nabalē ante diluculū fortunis omnibus funditùs euertiſſem. Verùm eius culpam tibi condono, tuaque munera

grato animo accipio. Abi ſaue domum ſalua.

SENTENTIA.

Incitare potentiorem, veſania eſt: bonum malo penſare ſcelus. Iratum potentiorem muneribus verbiſque pacare ſapientia eſt.

ABISÆVS. 1. Reg. 26.

ARGVMENTVM.

Dauid noctu clam in Sauli caſtra digreſſus, eius dormientis haſtam matellamque ſurripit. Deinde digreſſus illinc procul, clamore eũ excitat, ſuamque innocentiam iterum teſtatur in calumniatores inuehens, & ille iniquitatem ſuam iterum confitetur.

Dauid, Abiſæus, Abner, Saulus.

VTer veſtrûm deſcendet mecum in caſtra ad Saulum? A B. Ego. D A. Eamus ſenſim & pedetentim per noctem, dum dormiunt hoſtes. En omnes ſunt oppreßi altißimo ſomno. A. Dauid, Dauid. D. Quid eſt? AB. Hic ſtertit Saulus in tentorio, haſtâ humi ad caput eius defixa. Abner & reliqui temerè circum eum iacent, nimirum tibi Deus facit tui hoſtis poteſtatem. Vis ergo vt eum ego haſta configam ad terram vno ictu, non repetendo? D. Noli eum perimere, quis enim adferat manum ei quem Deus vnctione creauit regem, quin obliget ſe nefario ſcelere? Aut Deus eum perdat, oportet, aut dies ei fatalis veniat, aut in prælio cadat. Certè meam manum à rege creato diuinitus auertat Deus. Sed cape haſtam eius, & matellam: abeamus. A. Deus bone, vt altè ſopiti ſunt? nullus omnino

exper-

expergiſcitur. D. Non ſine numine hæc fiunt: Conſcendamus montem. Volo ego de ſummo cacumine clamare Saulum, & ei oſtendere me non minus fidum quam quemuis eorum, quibus ſtipatoribus vtitur. Satis iam procul abſumus ab eis, ne repentino eorum aduentu poßimus opprimi. Heus Saule, heus ſtipatores Sauli, heus Abner, non mihi reſpondes? heus te appello Abner. AB. Quis tu es, qui clamas regem? D. Næ tu es vir eximius, & dignus qui inter Iſraelitas principatum teneas. Itáne verò regem dominum cuſtodis, vt ad eum necandum, miles quidam modo introierit tentorium? Haud egregium ſanè iſtud feciſti. Per Deum immortalem, vos eſtis digni ſupplicio capitali, qui tam malè cuſtodiatis dominum veſtrum, regem à deo conſtitutum. Quæſo, vide, vbi ſit haſta, & matella regis, quæ erat propter caput eius. S. Eſt ne iſta tua vox, fili mi Dauid? D. Mea, ô mi rex, & domine. Sed cur tandem perſequeris ſeruum tuum? aut quid feci, aut commiſi? Verumtamen ne grauare pauliſper audire me loquentem. Si Deus te mihi infeſtum reddit, precor eum tibi propitium: ſin homines ſunt, execrabiles ſunt in conſpectu Iouæ, de cuius me hodie patrimonio deturbant, quantum in eſt in ipſis, & ad cultum deorum peregrinorum impellunt. Sed non ſinet Iouа terram meo ſanguine funeſtari, quanquam Iſraelitarum rex occupatus ſit in perſequendo pulice (vt ita dicam) vt

ſi

ſi perdicem per montes perſequatur. S. Peccaui: reuertere Dauid fili. Iam enim tibi non malè faciam, qui ita abſtinueris te mea nece. Errauí nimium quàm imprudenter, fateor. D. Hic depono haſtam tuam, eam petito aliquis iuuenum: cæterum Deus remuneretur quemque vt dignus meritúſque eſt. Te quidem hodie tradidit mihi in manum, ſed continui me à nece regis. Ergo quemadmodum tuam ego ſalutem charam habui, ſic ille habiturus eſt meam, méque hoſtili manu liberaturus. S. Macte virtute Dauid fili, haud dubiè conata perficies.

SENTENTIA.

Et iuſti iuſtè, & iniuſti iniuſtè facere perſeuerant. Calumniatores, tametſi vtriſque nocent, tamen reuera perniciosiores ſunt iis, qui eorum calumniis credunt, quàm iis, quos calumniantur.

PHOEBAS, 1. *Reg.* 28.

ARGVMENTVM.

Phœbas Saulo Samuelem elicit ab inferis, & ab eo Saulus futurum exitum ſuum cognoſcit.

Saulus, Phœbas, Samuel, Famuli.

PHœbas, redde mihi oraculum Phœbi, & exacie quem dicam tibi. P. At tu ſcis, vt exterminauerit Saulus ex hac terra Phœbadas & diuinos, cur me in tantum capitis periculum adducere vis? SAVL. Iouam Deum immortalem iuro, hanc tibi rem fraudi non futuram. PH. Ec-

quem

*quem. P. Fiet: heu me miſeram, diſperij, tu Sau-
lus es, & me indignè decepiſti. SAV. Ne formi-
da. Sed quid vides? PH. Video auguſtam quan-
dam & planè diuinam perſonam è terra aſcen-
dentem. SAV. Qua eſt ſpecie? Ph. Vir eſt ſenex,
indutus pallium. SAV. Samuel eſt, præbebo ei
honorem. SAM. Quamobrem me eliciendo in-
quietas, Saule? SAV. Magnis premor angu-
ſtijs. Palæſtini me bello petunt, Deus auerſatur,
nec iam reſpondet, neque per vates, neque per
ſomnia: hanc ob cauſam acciui te, vt me doceas,
quid mihi ſit faciendum. SA. Cur ergo me con-
ſulis, ſi ipſe Ioua tibi modò non fauet, ſed etiam
aduerſatur? Faciet ille quidem, quod eloquutus
eſt voce mea, tibique extorquebit regnum de ma-
nu, quod tradet alteri, videlicet Dauidi: quia nõ
obtemperaſti ei in vlciſcendis Amalechitis, qui-
bus infenſus erat: ea ob rem ita ſine dubio te ac-
cipiet. Quinetiam addicet tecum Iſraelitas Pa-
læſtinis: & cras tu tuique liberi eritis vnà me-
cum: caſtra etiam Iſraelitarum tradet Palæſti-
nis. SAV. Eheu. Ph. Perij miſera, corruit. Saule
Saule, obſecro te, obſequere mihi: cape cibum. Tu
ſcis vt ſim tibi morigerata, & caput meum ſum-
mo periculo obiecerim, vt exequerer tua iuſſa.
Agedum, præbe te mihi facilem viciſſim & ve-
ſcere cibo quem tibi opponam, vt recreatis viri-
bus aggrediaris iter. SAV. Non edam. F. Qua-
re? Imò verò edes. PH. Ius oramus. SAV. L.*

Quando

Quando tantopere vrgetis, fiat. PH. Agedum ſurge, & recumbe in hoc lectulo, dum ego vobis macto vitulum altilem, quem habeo domi, ſubigoque farinam, ex qua conficiam panes ſubcinericios.

SENTENTIA.

Qui Deum deſeruerunt, tandem deſeruntur à Deo. Deſerti à Deo confugiunt ad eum, à quo ante abhorruerant, diabolum, à quo nihil nec cognoſcunt, nec conſequuntur, niſi ſuum exitium. Et ſane æquum eſt, vt qui bonum fugit, incidat in malum.

ACHIS. 1. Reg. 29.

ARGVMENTVM.

Achis Gethe rex, admonitu procerum ſuorum Dauidem (qui ad ipſum confugerat) ab exercitu ſuo dimittit.

Proceres, Palæſtini, Achis, David.

QVinam ſunt Hebræi iſti, quos habes in noſtro exercitu? A. Dauid eſt, Sauli Iſraelitarum regis ſeruus, qui mecum egit per hoſce dies, vel potius annos, in quo nihil adhuc reprehenſione dignum deprehendi, ex quo ad vos aufugit. PR. Remitte hominem in eam prouinciam, cui tu eum præfeciſti: ne, ſi nobiſcum deſcenderit in certamen, in nos ſe conuertat. Nam qua tandem re melius poſſit eum ſuo domino reconciliari, quam horum hominum capitibus? Nonne hic eſt ille Dauid, carmine illo in choreis celebratus? Saulus mille, decem concidet millia Dauid. A. Dauid, Iouam ego immortalem

talem teſtor, te mihi tuamq́ caſtrenſem conſuetudinem probari: neque enim vllum adhuc in te vitium, poſteaquam ad me primùm te contuliſti, deprehendi. Sed optimatibus non places. Quamobrem diſcede cum bona pace, ne Paleſtinos proceres offendas. D. Nam quid ego commiſi? aut quid in me adhuc deprehendiſti, ex quo primùm in tuum conſpectum veni, vt in bellum contra hoſtes tuos non proficiſcar? A. Scio equidem te mihi tam placere, quàm ſi diuinus eſſes genius. Sed vetant ſatrapæ Paleſtini, te prælium ſecum inire. Quamobrem manè vbi diluxerit, proficiſcere ſanè vnà cum tui domini ſeruis, qui tecum venerunt. D. Equidem inuitis illis militare nolim: parebitur.

SENTENTIA.

Non ab re ſuſpectum eſt perfugarum contra ſuos auxilium.

AMALECHITA. 2. Reg. 1.

ARGVMENTVM.

Amalechita quidam Dauidi necem Sauli nunciat, cuius necis autorem ipſe ſe eſſe dicit, eamque ob rem Dauid eum iubet interfici.

Dauid, Amalechita.

Video quendam huc venientem ſciſſa veſte, & capite inſperſo puluere. Haud temerè eſt, nimirùm aliquem ſiniſtrum nuncium adfert. Vnde nam ades tu? A. Ex exercitu Iſraelitarum euaſi. D. Quid actum eſt? eloquere. A. Fugerunt milites è prælio, multi è uulgo ceciderunt: Saulus

lus quoque & Ionathan eius filius occubuerũt. D. Quî ſcis Saulum & Ionathanem occubuiſſe? A. Cum fortè veniſſem in Gelboem montem, video Saulum innixum haſtæ, cui currus & equitatus iam iamq́; imminebat, reſpexit ille, & me viſo: Huc ades, inquit. Acceßi, tum ille. Quis tu es? Amalechita, inquam ego. Aggredere me, inquit, & interfice, nam magno dolore diſcrucior, nec adhuc poſſum emori. Hic ego quid agerem? videbam nõ victurum poſt tam grauem caſum: itaque interemi, abſtuliq́ue coronam de capite eius, & armillam de brachio: quæ tibi affero, vt vides. D. Heu calamitoſa clades, heu lugubre prælium, ô facinus audax. Cuias es? A. Filius ſum aduenæ cuiuſdam Amalechitæ. D. Téne ergo nõ eſſe veritum iſta impura manu perdere vnctum Iouæ? Tu iuuenis inuade hominem, neca, meritò moreris, & tuo iudicio peris, qui te de rege interfecto iactaueris.

SENTENTIA.

Si potentes ſic tractarent eos qui ipſis mortem aut malum inimicorũ, tanquam rem lætam, nunciant, vt Amalechitam hunc tractauit Dauid, aut ſi ſaltem huiuſmodi nuncios auerſarentur, minùs audirent aſſentatores.

NATHAN. 2. Reg. 12.

ARGVMENTVM.

Nathan Dauidem iuſſu Iouæ, ficta ad rem narratione ſimili, ita prudenter adulterij homicidijque arguit: vt ipſe Dauid contra ſemetipſum ferat ſententiam.

Nathan, Dauid.

DAuid, duo homines erant in quadam vrbe, alter diues, alter pauper. Diues, ouibus & capris bobúſque abundabat: pauper vnam omninò habebat ouiculam, à ſe emptam & altam, quæ adoleuerat vnà cum ipſo & liberis eius, veſcebatur eodem cibo cum eo, bibebat eandem potionem, quieſcebat in ſinu eius, breuiter, erat ei pro filia. Ad illum autem diuitem venit quidam hoſpes, quem accepturus, prȩteritis pecoribus ſuis ouiculam illam pauperis mactauit. D. Per Iouã immortalem, dignus eſt morte, qui fecit iſtud: ouémque certè quadruplo penſabit, qui tantum facinus committere non dubitauerit. N. Tu ille es Dauid. Deus creauit te regem Iſraelitarum, téque liberauit ex manu Sauli. Tibi tradidit domum domini tui, & vxores, quas complecteris: tibi Iſraelitarum, tibi Iudæorum familiam dedit: alia atque alia inſuper daturus, ſi ea non ſatis eſſent. Et tu contempto eius præcepto, Vriã Hettæum Ammonitarum telis obiectum, indigniſſimè trucidaſti, eiúſque vxorem, nulla Iouæ habita ratione in matrimonium duxiſti. Ob quæ flagitia nũquam à tua domo aberit clades. Nam deus conflabit tibi malum domeſticum, tuáſque vxores, te vidente, alteri tradet, qui cum eis luce palàm congredietur. Tu quidem occultè feciſti, ſed ipſe id faciet in luce, atque in oculis omnium Iſraelitarum. D. Peccaui in deũ. N. Deus quoq;

remittet

remittet ille quidem tibi peccatum, neque ob id morieris. Sed quia iſta re inimicis Iouæ occaſionem maledicendi dediſti: filius qui tibi natus eſt, morietur. Hæc me tibi nunciare iuſſit Deus.

SENTENTIA.

Callidè reprehendendi ſunt potentes. Qui alterum damnat, ſeipſum damnat, ſi ſimilia cōmittit. Nihil eſt tam tectum, quin detegatur. Si peccatū reſciſci non vis, peccare noli.

THECVANA. 2. Reg. 14.

ARGVMENTVM.

Thecuana fœmina à Ioabo ſubornata, oratione tecta atque figurata, impetrat à Dauide reuocationem Abſalomi eius filij, ob fratricidium profugi.

Mulier Thecuana, David, Ioabus.

FIdem tuam, ô Rex. D. Quid mali habes? M. Mulier ſum deſerta, & viduata viro, cui ſuperſtites fuerant duo filij, hi cum ruri fortè inter ſe contenderent, nec eſſet qui litem dirimeret, cæcidit alter alterum, eúmque morte mulctauit. Nunc vniuerſa me familia vrget, poſcens ad necem eum quiupereſt, ob interemptum fratrem, cupienſque perdere vnicum hæredem parentum: & quod mihi miſeræ lucis ſupereſt (quod certè eſt perexiguum) extinguere, meiq́ue viri nomen memoriámq; prorſus è rerum natura tollere. D. Recipe te domum tuam: iſta mihi curæ res erit. M. Verùm interim periculum eſt, ne te, tuiſque neſcientibus, pœna mihi & meis irrogetur. D. Si quis in te mutiat, deferto ad me: næ ille faxo nū-

quam poſteà tanget. M. Sed memineris per deũ immortalẽ, multos eſſe occiſi cognatos, & vindiçes, & quibus omnibus exitium meo filio metuẽdum ſit. D. Eundem tibi ego deum iuro, me prouiſurum, ne tuus filius vllum pilum amittat. M. Dabis mihi veniam, ſi te liberius iam alloquar. D. Sanè. M. Quæ te (malum) ratio inducit, vt cum te mihi mulieri viliſsimæ tam facilem præbeas, populo toti, eique præſtantiſsimo ita ſis durus & inexorabilis condonare profugum tuum, cuius non minus es cupidus quam ego ſum mei nati? præſertim cum in eo non minus fortaſſe tui generis propagandi ſpes poſita ſit, quàm mei in meo. Neque enim poteſt habere exploratum, te alium regni ſucceſſorem eſſe procreaturum. Nam moriendum certè eſt, idque incertum an hac ipſa hora: & ita moriẽdum, vt in hanc vitam reditus non pateat: non magis quàm aqua ſemel effuſa, recolligi non poteſt, quo magis nobis habenda ratio eſt, vt in noſtri generis propagatione, quodãmodo immortales reddamur. Quòd ſi ſupplicij æquitatem, legi prætẽdis: vide ne non æquitatem, parendo: ſed iniquitatem, Deum legis autorem non imitando, ſequi videare. Neque enim ille continuò ſontes perdit, id quod tu minime omnium ignoras: ſed etiam atque etiam cogitat de reconciliandis eis, qui ob ſuum aliquod factum ab eo ſunt alienati. Atque vt iam meam rationẽ intelligas, equidem non ſine dubitatione feci, vt

te hac de re audirem. Nam quod videbam populum ipſum iam parum apud te valere, ne ipſa nihil poſſem, valdè metuebam. Et eam ob rem, quo callidiùs te inducerem, ſic mecum ipſa cogitaui: Hem regem adibo, & cum eo, quaſi meum ſit negotium, ſic agam. Quod ſi obtinuero vt me contra eorum odium tueri velit, qui me vnà cum filio meo, fortunis omnibus, vitaq; ipſa euertere properent: tum ab eo contendam, vt ſi ſibi conſtare velit, ſuam clemētiam, quam vni expoſitam habeat, tam multis clauſam eſſe nō patiatur. Quam me rem impetraturam eſſe, ô rex, non diffidebam. Cum enim præclarè ſcirem, te iure dicendo, & æquitatē ab iniquitate diiudicando, ſingulari quadā & planè diuina ſemper fuiſſe prudentia præditum, non dubitabam, quin qui tibi nunquam abfuiſſet Deus, idem nunc eſſet in hac iuſtiſsima cauſa adfuturus. D. Ne me cela, quod te rogabo. M. Roga ſanè. D. Nonne iſtud totum feciſti impulſore Ioabo? M. Ita tibi ſecunda omnia opto, ô rex, vt nullius harum rerum quenquam vlla ex parte autorem habeo, præter Ioabum: ipſe iuſsit, ipſe præmonſtrauit quæcunque dixi: eius inſtinctu rem omnem inuolucris figurarum texi: quam tu pro tua diuina ſapientia, qua omnia quæ in mundo conſtant, tenes, facilè intellexiſti. D. Impetraſti Ioabe. I ſanè reductum adoleſcētem Abſolonem. I. Ago tibi gratias immortales, ô Rex nunc demum intelligo, me apud te valere gratia,

poſtquam hoc ſum à te conſecutus.

SENTENTIA.

In aliena cauſa facilius iudicāt homines quàm in ſua. Itaque hominem ab aliena ad ſuam per ſimilitudinem deducere, prudentia eſt.

SEMEIS. 2. *Reg.* 16.

ARGVMENTVM.

Semeis Dauidem conuicijs proſcindit, quæ Dauid fert patienter.

Semeis, Abiſæus, Dauid.

PRodi, prodi, homo ſanguinarie & ſceleroſe. Expetit à te Ioua omnem ſanguinem domus Sauli, cuius tu regnum occupaſti, quod Ioua Abſalomo filio tuo tradidit. Nunc nunc tua te ſcelera petunt homicida crudeliſſime, quem ego iam hîc lapidibus obruam. A. Nónne indignum eſt, canem iſtum mortuum regi conuitiari? Vis ne ut eum adoriar, eiq́ caput decutiam? D. Quid tū poſtea, fili Saluiæ, ſi cōuitiatur: & ſi ei Ioua mādauit, vt Dauidi malediceret, quis ab eo facti rationē repoſcat? En meus ipſe filius, qui ex meis viſceribus ortus eſt, mortem mihi machinatur: quid faciet Iemine natus? Sinite eum maledicere: nam Iouæ iuſſu facit. Fortaſſe reſpiciet Ioua meam miſeriam, mihiq́ bonum repēdet pro hodiernis huius cōuitijs. S. Sceleratiſſime, & flagitioſiſſime mortalium omnium: non ſolum bipedum, ſed etiā quadrupedum nequiſſime: qui per nefarias cædes ad regnum perueniſti, qui Sauli domum funditùs extirpaſti: qui hominem optimum.

mum, eius vxore conſtuprata, crudeliſsimè occidiſti, & eius neci plurimos te meliores addidiſti, adulteriumque homicidio cumulaſti homo perfidioſe & impure, quid poteſt in te ſatis grauiter dici? quem ego hic ſaxis iam mactabo, & vnius iuſtiſsima cæde tot nefarias cædes expiabo.

SENTENTIA.

Maledicta conſtanter ferre, magni eſt animi, non ferre, effœminati.

ACHITOPHEL. 2. Reg. 17.

ARGVMENTVM.

Achitophel Abſalomo prudens, ſed impium, conſiliũ dat de opprimendo Abſalomi patre Dauide. Verùm Chuſæus Dauidi bene volens, altero conſilio illud reddit irritum.

Achitophel, Abſalomus, Chuſæus.

ABſalome, cenſeo vt ego nunc, lectis duodecim hominum millibus Dauidem hac nocte perſequar: eúmque perterritum & fatigatũ, defeſſúmque omnibus qui cum eo ſunt fuga dilapſis, ſolum interficiam: deinde cæteros omnes ad te ſic reducam, vt ſponſa deduci ſolet ad ſponſum. Ita fiet, vt cùm tu vnius mortem expetas, cæterorum omnium ſaluti conſultum ſit. Abſ. Perplacet quidem tuum conſilium: ſed vocetur huc etiam Chuſæus Archita, vt audiamus quid ipſe quoque dicat. Chuſæe, ſuadet Achitophel, vt regem hac nocte inuadamus: territúmque & à ſuis deſtitutum, ſaluis reliquis, opprimamus. Tu quid cenſes? ſequemúrne eius conſilium, an non ſequemur? C. Achitophelis cõſilium hominis

alioquin prudentis, hac quidem in re non probo. Tu ſcis, vt pater tuus, & qui eum comitantur homines, ſint ſtrenui, & vrſa agreſti pullis orbata ferociores. Præterea pater tuus vir rei militaris ſcientiſsimus, non eſt cum reliqua turba per noctem acturus. Nunc latet in aliquo antro, aut alio loco. Quod ſi quis principiò de tuis ceciderit, & rumor ſparſus fuerit, factam eſſe cædem Abſalomanorum: illi ipſi qui nunc ſunt leonibus animoſiores, exanimabũtur. Sciunt enim vniuerſi Iſraelitæ, patrem tuum eſſe virum fortiſsimum, necnon eius milites. Verùm meum conſilium eſt, vt conueniant ad te omnes Iſraelitæ à Daue ad Berſabam, qui futuri ſunt arena numeroſiores, vtque tu ipſe inter eos præſens incidas. Tum eñ adorti, vbi vbi erit, rore denſius inuademus, vt neque ipſe, neq; eius comitum vel vnus euadat. Quod ſi ſe in aliquod oppidum receperit, id oppidum vniuerſi vel finibus cinctum in flumen ita euerriculabimus, vt ne calculus quidem relictus fiat. A. Melius eſt iſtud conſilium, quàm Achitophelis: obtemperabitur tibi.

SENTENTIA.

Impiorum prudentia bonis pernicioſa eſt, piorum ſalutaris. Impijs fauere & conſulere contra pios, impium eſt. Rurſus impios ad piorum ſalutem decipere, pium eſt, & ipſis etiam impijs vtile. Minus enim graues pœnas Deo dabunt, ſi pios non occiderint.

ABSOLOMVS. 2. Reg. 18.

ARGVMENTVM.

Abſolomus

Abſalomus ex prælio elapſus, de quercu crinibus pendens à Ioabo necatur. Huius audita nece Dauid ſeſe afflictat, & Ioabo propterea obiurgatur.

Miles Ioabus, Achimaas, Chuſis, Speculator, Dauid, Quidam.

CVm perſequerer fugientes & diſsipatos hoſtes, Abſalomum vidi cæſarie pendentem de quercu. IO. Vidiſti autem? cur non eum ad terram deturbatū occidiſti? Nam meæ partes fuiſſent, decem te argenteis nummis & baltheo remunerari. M. Ego verò, ſi mihi mille nummi in manum annumerentur, non ſim manum filio regis iniecturus. Nam audientibus nobis præcepit rex tibi, Abiſeoq; & Ettæo, vt adoleſcenti Abſalomo caueretis: nedum vt ego tam perfidiosè, tanto cum vitæ meæ periculo facerem, neq; enim res tanta regi ignota eſſe poſsit. Verum iam ad eum ventum eſt: tu ipſe vide quid tibi agendum putes. Ioa. Videbis me non ita cunctantem. Morere boni parentis peruerſa progenies. Accipe hæc tria tela de mea manu, rectà in medium pectus. Vos mei armigeri, circunfuſi eū cōficite. Tu præco, confectum bellum eſt, cane receptui, vt à perſequēdo reuocentur milites. A. Vis ne igitur vt ad regem curram, eiq; renunciem, Iouam de eius hoſtibus ſumpſiſſe ſupplicium? Io. Tu verò ne feceris hodie, aliàs facies: hodie quidem non es iucundum allaturus nuncium, propterea quòd regius filius eſt mortuus. Tu Chuſi, ad renuncian-

 dum

dum regi, quod vides. C. Libenter, & quidem curſim. A. Quid ſi ego quoque Chuſim curſu cõſequar? I. Cur conſequaris fili? non es obtenturus euangelium. A. Sed quid ſi conſequar? I. Per me licet. A. Curro, facilè Chuſim anteuertam. I. Nos verò hoc deo hominibúſque inuiſum cadauer, in hanc vaſtam voraginem in hac ſylua detrudamus, & lapides inſuper cumulatè exaggeremus, vt tam nefarium facinus memoria ac nomine loci notetur. Nam talibus ſunt digni monumentis, qui mortem eis machinantur, quorum beneficio vitam ſunt adepti. Sp. Heus rex, video hominem huc accurrentem ſolum. D. Si quidem ſolus eſt, boni aliquid portat. Sp. Video itē quendam alium, currentem etiam ſolum. D. Is quoq; lætum nuncium affert. Sp. Ex curſu priorem cõiicere videor Achimaam eſſe Sadoci filium. D. Virum bonum nominas, de nuncio lęto venit. A. Salue rex, et ſimul agēdas Iouæ gratias exiſtima, cuius auſpicio ſubacti ſunt, qui in te arma ſumpſerant. D. Saluúſne eſt adoleſcens Abſolomus? A. Magnam hominum turbam vidi, cùm me huc mitteret Ioabus: cæterum quid ſit, neſcio. D. Recede, conſiſte iſtinc. Ch. Regem plurima ſalute & lætitia impertio, cuius deus hoſtes omnes hodie vltus eſt. D. Saluúſne eſt adoleſcens Abſalomus? Ch. Vtinam ſic ſint omnes tui hoſtes, ô Rex, & quotquot tibi malum machinantur. Da. Fili mi, fili mi Abſalome, vtinã ego pro te ſim mortuus.

tuus. Abſalome fili, fili, fili, heu me miſerum. Ch. Luctum attuli, non læticiam, nec ſolùm regi, qui audito interitu filij, ſe coniecit in cœnaculum portæ, vbi in luctu ſit, & ſe affligetet: ſed etiã populo vniuerſo, cuius læticiam audita regis triſtitia, in mœrorem conuertet, ſed video Ioabum huc aduenientem: ſtomachatur. I. O lepidum regem, & dignum cuius adhuc viuat filius, vbinam eſt? Q. Surſum eſt. I. Quem ego niſi: ſed me comprimam. O turpe ſpectaculum. Itáne verò Dauid? ſiccine tuos omnes hodie dedecoras? & eorum honeſtiſsimam victoriam, in fœdiſsimum luctum conuertis? qui te, tuóſque liberos, & vxores, tum iuſtas, tum concubinas à crudeliſsima morte vindicauerunt? At non oportet (quod tu facis) ita amare inimicos, vt oderis amicos. Nũc quidem facilè oſtendis, te tuos omnes & nobiles & ignobiles pro nihilo habere. Nam equidem compertum habeo te vnius Abſalomi ſalutem noſtra omnium morte velle redemptam. Verum agè, prodi & tuos affare leniter, nam per Deum immortalem, niſi tu prodeas, efficiam vt ante noctem omnes ad vnum à te deficiant: quo grauius malum nullum vnquam in vita tibi euênit.

SENTENTIA.

Honora parẽtes tuos ſi vis viuere diu. Indignus eſt vita qui in autorem vitæ ſuæ ingratus eſt. Dignus eſt infami morte qui bonum malo penſat. Ardẽtem amorem ne ſumma quidem iniuria extinguit.

BERZELÆVS. 2. Reg. 19.

ARGV-

ARGVMENTVM.

Berzelæum pro eius in ſe meritis vult Dauid in aulam ducere. Sed illo propter ſenectam recuſante abducit eius loco Chamaamum.

Berzelæus, Dauid.

SAlue nobis tandẽ reddite Iſraelitarũ rex. D. O ſalue multũ Berzelæe, homo de me multùm bene merite. Traijcies tu mecũ Iordanem, ego te apud me alam Hieroſolymis. Ber. At quot annos natus, vt cum rege Hieroſolymam aſcendam? Ago nunc octogeſimum annum: poteróne bonum à malo diſcernere? poteróne cibo & potione delectari? aut fidicinum fidicinarúmue cantus audire: quid opus eſt vt tibi amplius ſim oneri? Liceat mihi tecum paululum trans Iordanem progreſſo (cur enim tanto me cumules beneficio) liceat inquam reuerti, & in mea patria finire vitam, inque meorum parentum ſepulchro humari. Cæterùm hic Chamaamus tecum perget: hoc tu vtêris: vt tibi viſum erit. D. Ergo traijciat Chamaamus: ego eum omnibus beneficijs ornabo, quibus ornandum iudicaueris: tibiq; omnia præſtabo, quæ à me expetiueris.

SENTENTIA.

In homines pios & gratos bene conferuntur beneficia.

BETHZABA. 2. Reg. 1.

ARGVMENTVM.

Bethſaba, de Nathanis conſilio, à vetulo Dauide impetrat, vt rex creetur Solomon.

Nathan, Bethſaba, Dauid, Banaias.

AN non audiuiſti, Bethſaba, Adoniam Hagithe filium, regem creatum eſſe inſcio domino noſtro Dauide? Agè dabo tibi conſilium, quo tuæ, tuique filij Solomonis vitæ cõſulas. Conueni regem Dauidẽ, & ex eo quære quà fiat, vt cũ Solomoni filio tuo regnum poſt ſe ſoliumq; ſuum ſit pollicitus, nunc regnet Adonias. Ego te adhuc cum eo colloquente, ingrediar poſt te, & tuam orationem complebo. Be. Bene conſulis, adeo eum, Salue rex. D. Quid vis? B. Domine, tu mihi per Iouam Deum tuum iuraſti, Solomonem filium meum poſt te regem fore, & in ſolio tuo ſeſſurũ. Atqui Adonias te neſciente, regnum inuaſit, bouéſque & altilia, ouéſque & capras magna copia immolauit: ad quas epulas cũ regios omnes, Abiatharémque põtificem & exercitus ducem Ioabum inuitauerit, Solomonem tuum non inuitauit. In te autem, domine rex, omnium Iſraelitarum oculi ſunt intenti, vt eis ſignifices, ecquis ſit in ſolio tuo poſt te ſeſſurus. Te quidem vita defuncto mecum, & cum meo nato Solomone peſſimè agetur. N. Salue rex Iſraelitar: ũnuſſiſtine Adoniam tibi in regnum ſuccedere? Nam is quidem hodie rus deſcendit, pecoráque multa mactauit: & eò regios omnes natos, exercitúſque duces, & Abiatharem pontificem vocauit, qui nunc apud eum epulantur, Adoniamq; regem ſalutant: me verò, & Sodacum Pontificem, & Banaiam Ioiadæ filium, & Solomonem tuum, non

inuita-

inuitauit. Velim ex te ſcire, an hæc res te autore fiat, neque tu mihi ſignificaueris, ecquis ſit in tuo ſolio poſt te ſeſſurus. D. Euocetur huc mihi Bethſaba. Audi Bethſaba. Per Iouam immortalem, qui meam vitam ex tot anguſtijs eripuit, quemadmodum tibi Iouam deum Iſraelitarũ iuraui, Solomonem filium tuum poſt me eſſe regnaturũ, & in ſolio meo pro me ſeſſurũ, ſic hodie faciam. B. Vitam regi Dauidi precor ſempiternam. D. Conuocentur huc Sadocus pontifex, & Nathan vates, & Banaias Ioiadæ filius. N. Adſumus. D. Adhibete veſtros conſeruos: & Solomonem filium meum mulæ, quam habeo, impoſitum, deducite Gebone, eúmque ibi tu Sadoce, & tu Nathan, regem Iſraelitarum vngitote: tum tuba clangitote, & Solomonem regem ſalutatote. Deinde vobis ſequentibus ipſe venito ſeſſum in ſolio meo, pro me regnaturus. Hinc enim tum Iſraelitarum, tum Iudæorum imperatorem eſſe iubeo. A. Faxit Ioua deus tuus domine rex, vt quemadmodum tibi adfuit, ſic adſit etiam Solomoni, eiúſque ſolium etiam ſupra Dauidicum extollat.

SENTENTIA.

Sapientioris conſilium ſequi, ſapientia eſt.

SOLOMO. 3.*Reg*.3.

ARGVMENTVM.

Duarum meretricum litem, de oppreſſo per ſomnum alterius infante contendentium, dirimit Solomo diuina ſapientia.

Mere-

Meretrix, Solomo, Altera meretrix.

TVam fidem imploro, ô rex: audi me pauliſper. So. Quid nouæ rei eſt? Loquere. M. Ego & hæc mulier in eadem domo agimus, & vtraque peperimus: ſed ea triduo poſt me: cúmq; domi eſſemus, neq; quiſquam præterea adeſſet, mortuus eſt ei filius noctu, vt fortè incubuit ei. Itaq; media nocte ſurrexit, & ſurreptum meum filium, qui meo lateri accubabat, ſuppoſuit ſibi: ſuum autem mortuum mihi, me dormiente. Manè vbi me erexi, mammam infanti datura, video mortuum. Hic ego, cum iam diluxiſſet, dum eum diligenter contemplor, animaduerti, non eſſe eum quem pepereram. A. Non ita eſt: quin meus eſt qui viuit, tuus qui interijt. M. Imò verò tuus mortuus eſt, meus viuit. A. Mentiris. M. Non enimuerò mentior, ſed dico quod res eſt. S. Vtraque ſuum eſſe affirmat eum qui viuit, demortuumque repudiat. Cedò hoc mihi tu cultrũ, partimini æqualiter puerum viuentem, & date vtriq; dimidiũ. M. Obſecro te rex, detur ei potius totus quam intereat. A. Nec meus eſt, nec tuus, placet diuidi medium. S. Eum adiudico priori, quæ perimi vetat: nam ea mater eſt.

SENTENTIA.

Ad pleraſque lites dijudicandas opus eſt diuina ſapientia: iudici multa ſimulanda ſunt, vt ſapienter iudicet. Et verum & fictum amorem res ipſa detegit.

ROBOAMVS. 3. *Reg.* 12.

ARGVMENTVM.

Roboamus

Roboamus repudiato ſenum ſano conſilio, iuuenum inſanum conſiliũ ſequitur, de opprimẽdo maiori inſuper ſeruitute populo, quam ipſius pater Solomo oppreſſerat.

Roboamus, Senes, Iuuenes.

PEtijt à me vniuerſum Iſraelitarum vulgus, vt quoniã meus pater iugo eos preßiſſet, ego illius ſeruitutis grauitatem leuarem: ſe enim ita demũ mihi obedituros. Nunc ex vobis, ſenes ſcire velim, quid mihi ſuadeatis vt eis reſpondeam ſuper hac re. Se. Si hodie populo obſecutus fueris, eiq́ue obtemperans humanè reſponderis, habebis eum ſemper obtemperantem. R. Audio, nunc exitote paulisper foras. Introducantur iuuenes, æquales mei, mecumq́ue educati. Quid mihi autores eſtis iuuenes, vt populo reſpondeam, petenti vt ſibi à grauitate ſeruitutis, qua ſint à patre meo oppreßi, relaxem aliquid? I. Tu verò reſpõdeas, tuorum membrorum minimum craßius eſſe, quàm tui parentis medium corporis truncum. Quòd ſi ille eos graui iugo preßit, te preſſurum grauiore. Si eos ſcuticis cecidit, te eos ſcorpionibus conciſurum. R. Probè, veſtrum mihi conſilium magis probatur, quam ſenum, itaque id ſequar.

SENTENTIA.

Senum propria eſt prudentia, iuuenum temeritas. Stulti ſtultorum conſilijs libenter obſequuntur.

SAREPHTHANA.

3. *Reg.* 17.

ARGVMENTVM.

Elias miſſus à Ioua, Sarepthanam mulierculam, perpetuata eius farina & oleo, à famè tuetur.

Elias, Sarepbthana mulier.

HEus mulier, quæſo te vt petas paululũ aquæ in aliquo vaſculo, quod mihi bibendum des. S. Ego verò & perlibenter. EL. Sed heus afferto tecum & fruſtum panis. S. Ego verò (Iouam deũ tuum immortalem teſtor) coctum non habeo: ſed tantùm farinæ pugillum in cado, & olei puſillum quod in ampulla. Nunc colligo paululum ligni, ad id quod habeo, mihi, meisq́ liberis parandum: quo conſumpto, ſupereſt vt fame pereamus. EL. Bono es animo, i factũ vt dixiſti. Sed mihi prius depſiticium inde confectum afferto, deinde tibi tuiſque liberis factura. Nam hoc tibi à Ioua Iſraelitarum deò confirmo, nõ prius farinæ cadum & olei ampullam exhauſtum iri, quàm Ioua terram pluuia irrigauerit. S. Faciam vt iubes.

SENTENTIA.

Tenues & famelicos reſpicit Deus. Tenues & famelici multò facilius credũt Deo quàm potentes & ſaturi. Primitiæ debentur Deo & ſuis. Deus eorũ laborem fœlicitat, qui Deo primas tribuunt. Fœliciter habet qui Deo habet, quantulumcunq; habet.

ELIAS. 3. Reg. 18.

ARGVMENTVM.

Elias cùm latuiſſet tres annos & ſex menſes, quo toto ſpacio non pluerat, inuentus ab Abdia, venit ad regem Achabum: & conuocatis Baalis Lucaniſque vatibus, comiter ipſos & Eliam certa-

mine de litatione, cum illi litare Baali non potuiſſent, ipſe Iouæ litat, deinde vates illos necandos curat. Poſtremò conſenſo monte Carmelo, pluuiam impetrat à Ioua.

Abdias, Elias, Achabus, Populus, Vates Baalis, Puer Eliæ.

MIſit me rex ad quærendam tota regione aquam, ſi forte gramen inuenire poßimus, quo toleremus equos & mulos, ne iumentis priuemur. Ipſe rex alia via eiuſdem rei gratia profectus eſt. Iam enim tres annos & amplius nulla fuit pluuia. Itaq; omnia pererrauerũt, nec vſquã viriditas vlla poteſt inueniri. O Elia, tuæ preces nobis inuexerunt hanc ſiccitatem: quæ non niſi tuis eiuſdem precibus finiri poteſt, ſicut ipſe minatus es. Quod niſi pateris inueniri te, actum eſt, periimus. Sed video venientem huc hominem hirſutum, qui habet latera cincta cingulo pelliceo. Fallor ne? an is eſt ipſe Elias? Certe videtur. Heus tune es dominus Elias? E. Sum. I, nunciato domino tuo, adeſſe Eliam. Ab. Nunciatum verò? quid peccaui, vt tu me Achabo necandum obiicias? Iouam ego immortalem iuro Deum tuum, nullam gentem, nullum regnum eſſe, quò dominus meus non dimiſerit qui te conquireret. Cumq; negarent adeſſe te, ille regna & gentes obteſtabatur, vt dicerent an tu illic eſſes, quòd te nuſquam inueniret. Et tu mihi nũc iubes, vt domino meo nunciatũ eam, adeſſe Eliam? qui poſtquam à te digreſſus fuero, auferet te Iouæ ſpiritus

ritus neſcio quò. Ego intereà quum hoc Achabo nunciatum iuero, cum ille te non inuenerit, interficiar ab eo. Et tamen Iouæ reuerens fui à pueritia: niſi fortè tibi relatum non eſt, quid ego, Iezabele vates occidente, fecerim, vt eorum centum addiderim in duabus cauernis, videlicet in vtraq; quinquaginta, & eos pane & aqua aluerim. Et tu mihi nũc iubes, vt eam ad nunciandũ domino meo, adeſſe Eliam, quò me interficiat? E. Sic viuat armipotens Ioua, cui ego apparere ac miniſtrare ſoleo, vt ego me Achabo oſtendam hodie. Ab. Poſtquam iſtud mihi ita cõfirmas, ibo. Salue rex: incidi in Eliam. A. In Eliam autẽ? Ab. Ita. A. Eliam tu inueniſti? Ab. Eũ ipſum. A. Quæſo te, adeſt Elias vates? Ab. Adeſt Elias vates. A. Duc me ad eum continuò. Ab. Eamus hàc, inueniemus. Atq; eccum tibi obuiam. A. Túne is es, qui perturbas Iſraelitas? E. Non ego Iſraelitas perturbo, ſed tu tuaq; paterna familia: qui omiſſis Iouæ præceptis, Baalis ſequimini: quæ cauſa fuit, vt Ioua vobis iſtos ardores immiſerit. Verùm cura mihi conuocandos omnes Iſraelitas in montem Carmelum, Baaliſq; vates quadringentos quinquaginta: & lucanos vates quadringentes, Iezabelis cõuictores. A. Fiet ita. Adſunt quos iuſſiſti, Elia. E. Audite uerò Iſraelitæ. Quonſq; in vtrumq; crus claudicatis? Si Ioua deus eſt, hunc ſequimini: ſin Baal deus eſt. Baalẽ ſequimini. Nihil ne reſpõdetis? Ego vnius Iouæ

vates ſuperſum, cum Baalenſes vates ſint quadringenti quinquaginta, lucorumq́ vates quadringenti. Dentur nobis duo tauri, quorum vnũ illi ſibi deligant, diſſecentq́, & lignis imponant, neque ignem ſubijciant: alterum ego immolabo, ſuperque lignis collocabo. Nec ignem ſupponam. Tum vos dei veſtri nomen appellate: ego Iouæ nomen appellabo. Ac qui deus igne de cælo demiſſo annuerit, ſeq́ exoratum oſtenderit, is deus habeatur. P. Placet verò, atq́ ita fiat. E. Vos igitur, Baalis vates deligite vobis taurum alterum, & priores facite, quoniam plures eſtis, deiq́ veſtri nomen inuocate, nullo igne ſubiecto lignis ſacrificalibus. V. Accipimus conditionem, Mactemus taurum, imponamus fruſta lignis. O Baal, exaudi nos, ô Baal demitte ignem de cœlo, quo te deum eſſe oſtẽdas. Baal Baal, ô Baal, ô Baal præpotẽs deus. Baal, ô Baal deus noſter: noli committere, vt vnus Iouæ vates plus poßit apud deum ſuum quam nos octingenti quinquaginta apud te. Effice Baal, vt quoniam te plures colunt quã Iouam, maiores etiam vires habere videaris. O Baal Baal. Baal, ô Baal: non audis nos? Non te ritè coluimus hactenus? quid in te commiſimus? non vis tuas vires oſtendere? Quo plures habet cultores, nonne æquum eſt eo te magis exorari? Baal, ô Baal, niſi nos exaudis, actum eſt de te, deq́ tuo populo. Vnus hic Iouæ vates tuum cultum abolebit. Quis te colet, ô Baal? quis te deinceps adorare

dorare volet ô Baal? Baal, ô Baal, quis te non contemnet & pro nihilo ducet, ſi nos in tanto diſcrimine non exaudiueris? In quem verò magis neceſſarium vſum reſeruabis tuam potentiam? Nos te inuocamus, nos aram tuam prætergredimur: & iam meridies eſt, neque tu reſpondes, aut exoraris. O Baal, Baal, ô Baal noli perdere nos. E. Clamate maiore voce. Certè enim Deus eſt: ſed forſitan aliquid altiùs contemplatur, & animo agitat, quàm vt poſſit iſtas tam exiles voces audire: aut occupatus eſt, aut iter habet niſi fortè dormit, vt ſit expergefaciẽdus. V. Heu Baal deus noſter, quid amplius tibi faciemus? ô Baal, ô Baal, ô Baal. E. Euge, rectè ſecate vos iſto modo gladijs & cultellis, vt à vobiſipſis cruentati, miſericordiam Baalis excitetis. Sed nihil reſpõdet, nec attendit veſtros clamores. Surdo canitis. Agite iam omnis populus, accedite ad me. Inſtauremus aram Iouæ, quæ diruta eſt: & ſaxa duodecim capiamus, pro numero tribuum filiorum Iacobi. Ex his ſaxis arã Iouæ nomine cõſtruamus, & circum eam ducamus profundam ſcrobem. Agite, cõponatur ſtrues lignorũ, mactetur taurus, & ſuperimponatur. Rectè eſt. Replete quatuor amphoras aqua, & eam in hoſtiam, inque ſtruem effundite. Iterate idem, tertiate. Benè eſt. Redundat aqua circum aram: ipſamq́ ſcrobem repleuit: ne quid fraudis ſubeſſe putetis. Nũc ô Ioua deus Abrahami, Iſaaci & Iſraelis, effice vt hodie intelliga-

telligatur apud Iſraelitas & te deũ & me ſeruũ tuũ eſſe, tuoq; iuſſu hæc omnia feciſſe. Exaudi me Ioua, exaudi me, vt ſciat hic populus te Iouam eſſe deum, qui eorũ animos retrò flexeris. P. O rem miram. Ignis delapſus à Ioua, & hoſtiam, & ligna, & ſaxa, & humum abſumpſit, & ſcrobis aquam lambit. Ioua deus eſt, Ioua deus eſt. E. Si igitur Iouam eſſe deum agnoſcitis, & ad terram proni adoratis, comprehendite Baalenſes vates omnes, qui vos à Iouæ cultu, magno veſtro malo auocarunt. Cauete ne quis omninò euadat. Agite ducamus eos ad Ciſonem fluuium, iugulentur hi vates omnes Baalis, ne quem deinceps à veri dei cultu poßint auertere. Perite populi deceptores, corruptores, atq; peſtes, dignas præſtigijs veſtris pœnas date: vt deinceps adoretur, & in honore habeatur is vnus, cui debentur omnia. Nũc Achabe, aſcende, ad capiendum cibum, ſentio enim iam adeſſe murmur pluuiæ. Ego aſcendam in verticem Carmeli. Sequere me puer. Pu. Faciam here. E. Age iam puer, dũ ego hic in ſummo Carmeli iugo maneo, i ſpectatũ mare verſus: & mihi quod videris, renunciatum venito. Pu. Libenter here. Feci here: neq; quidquã vidi. E. Reuertere eodem ſepties. P. Parebitur. Iam iterũ venio. Iã tertiò. Iam quartò, Iam quintò, Iam ſextò. Supereſt ut ſeptimò ſpeculatũ eam. Here, vidi nubeculam inſtar palmæ hominis ex mari efferri. E. Inſtat pluuia, i nunciatum Achabo, vt iunctis

iugalibus

iugalibus in vrbem deſcendat, ne à pluuia opprimatur. P. Eo. E. Ego ſuccinctis lateribus ei Iezrael præcurram. P. Salue rex. Iubet Elias, vt properè iungas equos, & te in vrbem recipias, ne te pluuia opprimat. A. Agite mei, feſtinemus, ingruit pluuia: nigreſcit cœlum nubibus, atque vento, properemus: vix euademus, quin madefiamus.

SENTENTIA.

Iuſtorum preces incredibile dictu quantũ polleant apud Deum. Iniuſti iuſtos accuſant eorum malorum, quorum ſunt ipſimet autores. Præſente Elia nihil poſſunt Baalenſes. Præſente Ioua torpet Baal. Vt nox diei, ſic veritati cedit mendacium. Impiorum plena ſunt omnia, piorum exiguus eſt numerus. Sæpè magis vni credendum, quàm mille: nam paucorum eſt ſapientia. O cæcum genus hominum, quando tandẽ hæc videbitis? aut quæ tandem lux penetrabit iſtos oculos? Nunquámne niſi ſerò ſapietis? vtinam adſit aliquis igneo ſpiritu, igneaque oratione Elias, qui charitatis ignem de cœlo deuocet, quo noſtrarum precum ſacrificia exardeſcat, vt deinceps ſolus Ioua extollatur.

MICHEAS. 3. Reg. 22.

ARGVMENTVM.

Achabo Iſraelitarum regi conſulunt falſi vates, vt Ramotha Galaaditicam vrbem bello adoriatur, fore enim, vt ea potiatur. At Michæas vates contrarium prædicit, eamque ob cauſam conijcitur in vincula.

Achabus Iſraelitarum rex, Ioſaphatus Iudæorum rex, Vates, Nuncius Sedechias, Michæas.

ADſunt his vates, Ioſaphate, plus minus quadringenti, quos ad explorandam dei volun-

tem conſuiſti accerſendos. Io. Video, ſupereſt vt eos interroges. A. Quid mihi autores eſtis, vates? cenſetis ne vt bello Ramotha adoriar, an ab incœpto deſiſtam? Va. Nos verò cenſemus vt adoriaris, nam victoriam tibi annuit dominus. I. Nunquis præterea hic eſt Iouæ vates, ex quo ſciſcitemur? Ac. Eſt item vnus, ſed quem malè odi: quoniam nihil vnquam mihi, niſi ſiniſtrum vaticinatur. Is eſt Michæas filius Imlæ. I. Non decet regem ita loqui: ſed iube eum acciri. A. Tu ſiſte huc nobis properè Michæam. Nu. Ita faciã. S. Vidéſne hæc Achabe cornua ferrea, quæ ego fero? Hoc tu modo quaſi cornu petes, & fundes Syros ad internecionem: ita tibi per me futurum pollicetur Deus. Va. Ita prorſus fiet. Aggredere ſanè Ramotha, fœliciter pugnabis, eamq; de beneficio capies. Nun. Cæteri quidem vates omnes, Michæa, regi vno ore fœlicem ſucceſſum promittunt. Itaque cenſeo vt tu quoque ei bene omineris, quemadmodum ipſi. M. At ego deum immortalem iuro, me ea ſolùm dicturum, quæ mihi diuinitùs inſpirata fuerint. A. Michæa, quæ eſt tua ſententia? armáne in Ramotha inferimus, an non? M. Quid ni inferas? nam tibi victoriam annuit Ioua. A. Quouſque tandem mihi illudes? Te etiam atque etiam obteſtor per nomen Iouæ, ne mihi quidquam niſi verum dicas. M. Nunc verum audies. Vidi omnes Iſraelitas palantes in montibus, ſicut oues ſine paſtore ſolent. Atque

Iona non habent iſti dominos, inquit: redeant ſuam quiſq; domum, cum bona pace. A. Dixi ne ego tibi, eum nihil mihi niſi infauſtum prædicturum? M. Igitur audi certiſsimum oraculũ. Vidi Iouam in ſolio ſuo ſedentem, omni cœleſti exercitu dextra læuaq; ſtipatum, atq; ita dicentem: Ecquis mihi in errorem inducet Achabum, quo Ramotha ibi caſurus, inuadat? Cumque alius aliud diceret, proceßit quidam ſpiritus, qui ſtans ante eum: Ego, inquit facturum me recipio. Cui Iona: Quonam modò? Tum ille. Aſpirabo falſa omnibus eius vatibus, quæ dicant. Probè, inquit Iona, ſuccedet: aggredere negocium. Nimirũ ex his liquet, omnes iſtos tuos vates eſſe falſo ſpiritu afflatos, & deum tibi malè cogitare. SE. Accipe colaphũ pro iſto tuo mendacio. Nam qua ratione diuinũ numen, cuius tu inſtinctu te loqui ſimulas, à me emigrauit, vt te docuerit? M. Tũ ſcies cùm trepidus te in intima penetralia penitus abdes. A. Corripe Michæam, & eũ deduc ad Amonem prætorem vrbanũ, & Ioſuam regium filiũ, et iube meo iuſſu in carcerẽ concludi atq; ibi pane atro & aqua parcè ac duriter paſci, donec ſaluus redeã. M. Si quidẽ ſaluus redibis, nihil cauſæ eſt quo minus dicar mẽtitus oraculũ, atq; equidẽ hoc clariſſima voce omnibus inculcatũ volo.

SENTENTIA.

Falſi vates (quorum ingens eſt numerus) dicere ſolent quæ placent hominibus, & in primis aſſentiri principibus. Veri vates (qui pauci eſſe ſolẽt)

 aſſentari

aſſentari neſciunt, & improbis ſemper dure dicūt. Et quoniam improbi in hac vita dominari ſolent, fit plerunq; vt veritatis præmium vincula ſint & neces. Nam obſequium amicos, veritas odium parit. O mundi potentes, vtinam hæc in animos veſtros demittatis.

SVNAMITIS. 4. Reg. 4.

ARGVMENTVM.

Eliſæus ab hoſpita ſua Sunamitide oratus, eius filium reuocat in vitam.

Elizeus, Gibezis, Sunamitis.

ECce Sunamitidem illam, hoſpitam noſtram, Gibezi: curre ei obuiam, rogaturus vtrum valeat ipſa, et vir, et puer eius. G. Faciam: Salue mulier: ſatis ne ſalua es, et tuus maritus, et puer? valent ne? S. Valent: ſed ſine me peruenire quò volo. G. Quonam properas? S. Ad tuum herū. G. Neſcio quid noui videtur accidiſſe huic mulieri. Sed quid iſtud rei eſt? Heus mulier, tune audes pedes vatis complecti? Apage. E. Sine eā: animo eius malè eſt, quod me Ioua celauit. S. Petieram ne à te filium? an non admonueram, ne mihi imponeres? E. Accingere Gibezi, et cape meū baculum, atq; abi; ſi quem offenderis, ne ſalutato: ſalutatus, ne reſalutato. Vbi eò peruenerit, bacillum faciei pueri imponito. G. Eo. S. At ego profectò nunquam te omittam, quin vnà mecū venias. E. Age ſanè, tuæ voluntati obſequar, præi, iam te ſequor. G. Here, feci vt iuſſeras; ſed puer neque vocē edit, neq; audit, neq; potuit omninò expergefieri. E. Ne trepida mulier, introeamus cubiculū.

S. Hic

S.Hic quidē planè mortuus iacet in meo lectulo. Exite foras, et me hic relinquite ſolum cum ſolo, clauſa ianua. G. Neſcio quid magnū expecto: nō abs re ſeſe concluſit intus. S. Faxit deus vt natū recipiā. G. Hoſpita. S. Quid nouæ rei eſt? G. Salua es, viſus ſum audire ſternutantē puerū. S. Reuixi, ſi verum prædicas. E. Heus Gihezi. G. Me vocat: quid eſt, here? E. Accerſe huc mihi iſtā fœminā. G. Te vocat. S. Adeo. E. Recipe iā tuū filiū incolumē. S. O diuine vir, quas tibi gratias agā pro tanto munere? E. Deo hoc totū acceptū ferēdū eſt, mulier: non mihi, qui per me poſſum nihil.

SENTENTIA.

Fides eſt omnipotens. Suorum preces, quamuis maxima petentium, exaudit Deus.

NAAMAN. 4. Regum. 5.

ARGVMENTVM.

Naaman Syrus ab Eliſæo à lepra ſanatus, ei gratias agit, & dona offert, ſed quæ Eliſæus non accipit. Deinde digreſſum Naamanem conſequutus Gihezius Eliſæi famulus, ab eo pecuniam & veſtes aufert per mendacium, eamq; ob cauſam ab Eliſæo reprehenſus, fit leproſus.

Naaman, Eliſæus Gihezis, miniſtri Naamanis.

REuertor ad te Eliſæe: & meum tum in Deum, tum in te peccatum confitens, veniam peto. E. Quidnam peccaſti? N. Cum tu me per miniſtrum tuum iuſſiſſes corpus in Iordane ſepties immergere, ſi à lepra, cuius depellendæ cauſa veneram, ſanus eſſe vellem: primum indignatus

ſanè

ſanè ſum, & me tibi deſpicatui eſſe ratus, quòd tantum adminiſtrum ad me miſiſſes. Nam ſperaueram te ipſum exiturum, & inuocato dei nomine, manum loco admoturum, & ita morbũ ſanaturum. Deinde indignum mihi videbatur, tantũ tribui veſtris aquis, vt cũ Abana, aut Pharphar, fluuij Damaſci, veſtris nihilo deteriores, eſſent ad me ſanandum inutiles, Iordanis tantã habere vim putaretur. Itaque adibam ira plenus. Quod niſi mei famuli fuiſſent me ſapientiores, equidem medicinam repudiaſſem. Sed cùm illi dicerẽt abſurdum eſſe, me, qui rem quamlibet magnã ſalutis cauſa facturus eſſem, à tam parua refugere, tentaui quid poſſent aquæ Iſraelitarum, & me ſepties in Iordanẽ immerſi: quo facto, ita ſum (vt vides) ſanatus, vt non ſit pueri corpus nitidius, aut integrius. Quapropter intelligo iam, & confiteor, nullum in toto mundo eſſe deum, niſi eũ quẽ vos Iſraelitæ colitis. Itaq pro tam ſingulari beneficio, quæſo te, vt à me munuſculum hoc accipias. E. Apageſis: ego vt munus accipiam? N. At ne me repudia. Non equidẽ id facio, quo tibi tantum meritum remetiar, quod neq fieri poteſt: ſed vt hoc mei in deum, & in te grati animi pignus, apud te relinquam. E. Iſtum gratum animũ apud te habeto, dona ne addito. N. Atqui. E. Ne vrge tantoperè. Nam (vt tu ſemel ſcias) deum immortalẽ iuro, cui ego appareo, atq adminiſtro, me nihil à te accepturum. N. Si ita decreuiſti nolo im-

probius

probiùs inſtare. Cæterum oro te, vt hinc mihi terræ duorum mulorum onus aſportare liceat. Nam ſtatui deinceps nullis dijs, præterquam vni Iouæ, adolere, aut ſacrificare. E. Laudo, aſportato ſane. N. Præterea eſt aliud, ſuper quo te velim conſulere. Solet meus dominus, quandocunq; in ædem Remonis, adorationis gratia, cõmeat, meis humeris inniti, vbi, eo inclinante ſe, non poſsũ quin me quoque inclinem. Eam mihi rem Ioua ignoſcet opinor. E. Ita. Abi cum bona pace. G. Hem parcit domin⁹ meus accipere oblata ſibi ab iſto Syro munera? At mihi ita ſit Ioua propitius, niſi eũ curſu cõſequor, aliquid accepturus. Immunis vt abeat tam diues homo, tãto affectus beneficio? Nõ conuenit. N. Religioniq; habeo, nihil ei dediſſe. Sed videóne eius famulum huc curſu contendentem? ipſe eſt, quantum ex inceſſu conijcio. G. E curru deſilit, & mihi procedit obuiam. N. Saluáne omnia puer? G. Pax, te tribus verbis volo. Modò ad herum meum venerunt duo de vatum genere iuuenes, è monte Ephramitarum. Ea de cauſa rogabat herus, vt mihi ad eos argẽti talentum des, & duas veſtes de ſplendidioribus. N. Imò vèrò duo talenta auferas: atq; vtinã plura voluiſſet, libenter dediſſem. G. Nõ eſt opus. N. Ne dubita, accipe, erit aliquis eorum vſus. Vos colligite hoc argentum in duobus fiſcis, addite has duas veſtes. Vos duo perferte ei has ſarcinas. Iubeto tuum herum meo nomine saluere plurimum. Faciam. Vale.

Vale. N. Et tu. G. O me fœlicem, cui res tã bene ſuccedunt. Ite hæc iuuenes, ſequimini me per hoc obſcurum oſtium, imponite hic ſarcinas, iã mihi nihil opus eſt veſtra opera. Quod reliquũ eſt ipſe facilè per me perficiam. Abite. M. Vale ergo. G. Valete vos quoq́. Nunc res mihi bene geſta eſt, abſcondam hic hunc theſaurum, vbi eum nemo, præter me, ſciat. Sed iamne meus herus aliquid ſuſpicetur, ſi nimis diu abſim, offerã me ei. E. Vnde noſter Gibezis? G. Nuſquam equidẽ tuus. E. At etiam audes velle mihi verba dare? quaſi ego non vno animo adfuerim, cum homo de curru reuertit tibi obuiam. Hoccine tempus eſt accipiendorum vllorum munerum? Improbè à te factum. Itaq́ pro iſto tuo peccato, lepra, qua liberatus eſt Naamã, te, & in tua progenie in poſterũ hærebit.

SENTENTIA.

Bona ſpiritualia plerunque aſpernatur mundus, quia ſplendore carent, & apparatu mundano. Ne famularum quidem conſilium contemnendum eſt. Sæpe etiam eſt olitor valde opportuna loquutus. Dona ſpiritualia non emuntur precio carnali. Auaritia mendaces facit, & homines in miſeriam præcipitant. Dei ſpiritum latere fruſtrà coneris.

HAZAEL. 4. *Reg.* 8.

ARGVMENTVM.

Hazaeli percontanti prædicit Eliſæus mortem Benadadi regis Syriæ, & inſuper ipſius Hazaelis regnum, & ſæuitiam in Iſraelitas.

Hazael, Elizeus.

BEnadadus Syriæ rex, qui nunc æger eſt, miſit me ad te, Eliſæe, ad percontandum de ſalute

ſua. E Renunciato ei, eo morbo leuatum iri: & tamẽ Ioua mihi interitum̃ ſignificauit. Heu. H. Quid ſibi volunt iſta ſuſpiria, quæ fixo vultu altè trahis? E. O Hazael, Hazael, video quantam tu vaſtitatem ſis Iſraelitis illaturus. Tu eorum ædificia incendes, tu iuuenes ferro trucidabis, tu pueros occides, tu grauidas mulieres diſcerpes. H. Egóne viliſſimus homũcio, tãta facinora potero? E. Oſtendit mihi Ioua, te fore regem Syriorum.

SENTENTIA.

Pijs dolet populi Dei calamitas, quamuis meritò & diuinitus illata.

IEHVS. 4. Regum 9.

ARGVMENTVM.

Iehus ab Eliſæi puero vnctus rex Iſraelitarum Ioramum Iſraelitarum, & Ochoziam Iudæorum regem & Iezabelem Iorami matrem occidit.

Puer Eliſæi, Iehus, Duces, Speculator, Ioramus Iſraelitarum rex, Nuncius, Iezabella.

HAbeo quoddam ad te mandatum, dux. IE. Quem noſtrum appellas? P. Te ipſum, dux: ſecedamus intrò. Ioua te, Iehu, deus Iſraelitarum hoc oleo per me vngit regem ſuorum Iſraelitarũ iubetq; vt Achabi domini tui ſtirpem trucides. Statuit enim ſuorum omnium tum vatum, tum reliquorum ſanguinem à Iezabele expetere, vniuerſamque Achabi domum perdere: & eius memoriam, genuſque ſtirpitus ex Iſraelicis tollere: eamq; eò redigere, quò redacta domus eſt Ieroboami Nabati filij, & Baſæ Aciæ filij: Iezabelē

autem

mutē comedent canes in agro Iezraelano inſepultā. Sed ego hinc fuga me proripio. Du: Quomodo ſe res habet, Iehu? quorſum venit ad te lymphatus iſte? Ie. Hominem noſtis, eiuſq; orationem. Du. Minime verò. Doce nos quid nam dixerit. Ie. Vnxit me regem Iſraelitarum de Iouæ mandato, cui certum eſt, Athabum, Achabiq; domum per me vlciſci. D. Supponamus properè regi veſtes noſtras, ſocij, eumq; collocemus in æditiſſimo graduum. Tu præco proclama tuba, regē eſſe Iehum. Ie. Nunc duces ſi vobis ita videtur, cauete ne quis ex oppido euadat, qui huius rei nuncium Iezraelem perferat. Nos conſcendamus equos, & eò feſtinemus ire. Nam illic decumbit Ioramus ſanandorum vulnerum gratia, quæ in prælio cōtra regē Hazaelem à Syris accepit: eodemq; venit Ochozias Iudeæ rex, ad eū viſendum. Sp. Video quēdam hominum globum. Io. Tu conſcende equū, & ei curſu profectus obuiam, quære vt valeat. N. Fiet. Ie. Accurrit huc eques quidam. N. Rogat rex, vt valeas, Iehu. Ie. Quid, vt valeam? recede ponè me. Sp. Peruenit nuncius ad eos, neq; reuertitur. Io. Heus tu, conſcende equum, & eodem curru. N. Fiet. Accurrit huc alter. N. Rogabat rex, Iehu, an valeas. Ie. Quid, an valeam? recede pone me. Sp. Peruenit ad eos nuncius, ſed nō reuertitur. Inceſſus autē ferocitas, declarat eſſe Iehum Namſeis filium. Io. Iunge currum equis auriga: exeamus homini obuiam Ochozia. I. Tandem

dem veniunt ipſi reges opportunè. IO. Valéſne Iehu. Ie. Quid valéſne? durãtibus tot matris tuæ Iezabelis ſtupris, & maleficijs? Io. Fugiamus Ochozia: circumuenimur. Ie. Siquidem poteſtis effugere: experiar tamen, an meus arcus poßit de regis corpore ſanguinem elicere: hem tibi, hic moriturus eras. Tu Badaccar triumuir, abijce eũ in fundum Nabothi Iezraelenſis. Nam memini, tum aliquãdo ego & tu, Achabum huius patrem in eodem curru ſequeremur: ei oraculo dictum eſſe, Iouam ſanguinem Nabothi, eiusque natorum pridie eius diei reſpexiſſe: eumq; in agro eiuſdem Nabothi, quem ille iudicio per calumniam oppreßiſſet, in illum vindicaturum eſſe. Quare ſume hoc cadauer, idq; in fundum abijce, ſicuti ferunt Iouæ dicta. Sed fugit Ochozias: perſequimini, eum occidite, pereat hoc ad flagitia cõcors hominum genus. Pergamus in oppidum: nondum peracta vltio eſt. Supereſt totius mali fons Iezabel, quam iam videre videor de feneſtra proſpicientem. At etiam fucata eſt: nimirum vt morti placeat. Iez. Nunquid bene accidit Zimbri qui dominum ſuum interfecit? Ie. Ecquis iſtic à me eſt? Rectè: vos eius eunuchi præcipitate eã. Peri fœminarũ impuriſſima, & à meis equis conculcare.

SENTENTIA.

Etiam ſubditos armat & excitat deus in principes impios. Æquum eſt enim, vt qui aduerſus deum, dominum ſuum conſurgit (id quod faciunt omnes impij) aduerſus eum conſurgant ipſius ſerui.

IOAS. 4. Reg. 13.

ARGVMENTVM.

Ioæ Iſraelitarũ regi ſe ægrotum viſenti prædicit Eliſæus victorias, quas ſit de Syris reportaturus.

Ioas rex Iſraelitarum, Eliſæus.

HEu pater patriæ, heu columen Iſraelitarum, tu quidem nunc æger iaces. E. Non eſt eiulandi tempus, cape arcum & ſagittas. I. En cepi, quorſum? E Impone manum arcui. Io. Feci. E. Aperi feneſtram obuerſam orienti. Io. Aperui. E. Iaculato. Hem ſic volo: collimaſti. Iſta iſta eſt ſalutaris nobis, mortifera Syris ſagitta, quos tu in Apheco, dei præſidio, occides. Sed perge porrò, cape ſagittas. I. Cepi: quid tum? E. Feri terram. O factum malè, ſi quinquies percuſsiſſes, aut ſexies, tum poteras Syros delere funditus. Nunc eos ter tantum ſuperabis, quoties videlicet terram pulſauiſti.

SENTENTIA.

In vate plus eſt præſidij quàm in exercitu. Vatis mors eſt & regi deploranda. Fata abſtruſa ſunt.

IONAS. Ionæ, 1.

ARGVMENTVM.

Vexati tempeſtate nautæ, inuocatis fruſtrà dijs, factaq; iactura, Ionam vatem excitant, qui in naui dormiebat. Deinde ſorte iacta, vt eum fontem & tempeſtatis cauſam eſſe deprehenderunt, iaciunt in mare, ipſiuſmet admonitu. Ita pacatur tempeſtas.

Nauclerus, Nautæ, Ionas.

PRò Iupiter, quanta ſæuit tempeſtas: quanti vndarum fluctus noſtram nauem vndiq; verberant?

berant? Dicas Neptunum, & Æolum, omnéſque adeò deos in noſtram coniuraniſſe perniciem. Ne ſaui tantopere aquarum præpotens Neptune: ne eos perde, qui ſe tuæ fidei mandârunt. Tuque ô Æole, cui poteſtatem in ventos dedit Iupiter, cohibe tam effrenatum eorum impetum. Naut. Dij immortales, quid habetis in animo? huccine veniſſe nos, vt tam miſerè periremus? Parcite quæſumus, parcite: nos vobis ſacra faciemus, tibi Neptune taurum vobis agnam tempeſtates mactabimus, tantum liceat hinc ſaluis euadere. Al. Ledæ proles Caſtor & Pollux amica nautis ſidera, obſecro veſtram fidem, reddite nobis mare tranquillum, reddite amicam cæli ſerenitatem. Nauc. Nihil agimus video, tam ſurdi ſunt dii, quam eſt ipſum mare. Naut. Quid ſupereſt? N. Vt iacturam faciamus. Naut. Durum. Nauc. Sed neceſſarium: extremo autem malo extremum adhibendum eſt remedium, atque vtinam vel ſic euadere liceat. Feſtinate, deijciamus has merces. Præſtat rem perdere, ſpem aliquam retinentes, quam cum re certum exitium expectare. Vos ô cœli mariſque potentes dij, eſte ſaltem contenti hac noſtra miſeria: quid mortem inſuper minamini? Hei mihi, magis magiſq; furiunt venti, ingraueſcit tempeſtas: irritantur ſuperi, non placantur, noſtris votis & precibus. Quò iam, quò me vertam? Erat hic neſcio quis peregrinus. Vbi nunc eſt? Naut. Dormit ad infimum nauis

 latus

latus. N auc. O ſupinam ſecuritatem. Heus, heus peregrine, quem tandem dormiendi modum facies? potes in tanto periculo indulgere ſomno? quin tu ſurgis, & tuum in hoc temporis articulo Deum inuocas: ſi quis forte ſuperûm exiſtat, qui hoc à nobis malum auertat, & præſens auxilium ferat? N aut. Fruſtra laboramus: cauſa tanti mali perſcrutanda eſt. Oportet aliquem hic adeſſe, qui ſe nefario aliquo ſcelere obſtrinxerit, propter quem tantopere iraſcantur dij. Sortiendum quis ſit in cauſa. Nauc. Placet, ducantur ſortes. Euge, ſors hunc peregrinum deſignat. Vides te peregrine accuſari. Dic quæſo, vnde tantum in nos malum ortum ſit, quod vitæ genus ſequaris, vnde et quò eas, cuias ſis, & qua gente natus. I. Iamiam nullũ supereſt effugium: teneor manifeſtò, O ineuitabilem dei potentiam. Ego ſum Hebræus, Iouæ cœleſtis dei cultor, qui, & mare et terram fabricatus eſt. Is me Niniuen venire iuſſerat, vt eum populũ, & ocio & luxu diffluentem, & perditum, mea admonitione ad meliorem frugem, & ſaniorem vitæ rationem deducerem. Cuius ego muneris triſtitiam defugiens, ſtatueram Tarſum in Ciliciam me conferre, & eius conſpectum euitare, cuius oculis omnia ſunt ſubiecta. N. Perijmus funditus: Inſcitè prorſus homo, & malè abs te factum. Sed poſtquam factum quod eſt, infectũ fieri non poteſt, quid tibi nunc cenſes faciamus, vt placatiore mari vtamur, quod vehementius

ſemper.

ſemper agitari vides I. Vos verò me in mare deturbetis, ſi id ſedatum vultis. Nam certò ſcio ego, mea vnius cauſa vos hac tam vehementi tempeſtate afflictari. N. Auertant ſuperi, vt tua morte ſaluti noſtræ conſulamus. Non faciemus. Agite viri fortes, incumbamus remis, conemur ad terram appellere. Eia adhibete ſummas vires: eia rumpamus hos fluctus. O rem miſeram: creſcit aßiduè malum, nulla ratione terram poſſumus attingere. Io. Fruſtra ſudatis inuito deo. N. Quid ergo eſt, téne nos in mare? Io. Niſi mauultis mecum unà perire. N. O deſperatiſſimum perfugiũ: ſed tamen ſatius eſt, te ſolum quàm nobiſcum interire. Faciendum eſt ſocij: nulla alia ad euadendum via eſt, video. Efferatur mare, rumpitur nauis, mors nobis verſatur ob oculos. Demergamus eum. Obſecramus te Ioua, ne pereamus ob huius viri mortem: néue à nobis pœnas ſanguinis eius expetas. Vides nos neceßitate impulſos facere, & tu oĩa tuo arbitratu moderaris: iaciatur. O rem admirabilẽ. videtis vt ſubitò ſedata ſit tẽpeſtas, eo deiecto: Videtis mare ſic tranquillum, vt nunquã tranquillius. Agnoſco, agnoſco ego Iouæ poteſtatem immenſam, is nimirum Deus eſt, cæteri nequicquam precibus interpellatur. Vni, vni debetur gratia, vni itaque ſacra votaq; faciamus.

SENTENTIA.

Fruſtra implorantur falſa numina, ſæuiente vero numine. Deum effugere nec terra nec mari poſ-

 ſis.

ſis. Cum ſontibus nauigare, hoc eſt verſari, noxiũ eſt. Manente cauſa pœnæ, manet pœna.

RAPSACES. 4. Reg. 18.

ARGVMENTVM.

Rapſaſes ab Aſſyriæ rege Senacheribo miſſus, Hieroſolymitanos qui erant in muris, ipſe extra muros, iubet deditionem facere, & in Iouam eiuſque populum petulantiſſimè inuehitur, nemine quidquam reſpondente.

Rapſaces, Eliacimus.

VOs hæc nomine regis magni, id eſt regis Aſſyriorum, Ezechiæ nunciate: Qua tandem fiducia nitatur? verbiſne, an conſilio, an viribus dimicare cogitet? qua tādem ſpe fretus, ab eo defecerit? an videlicet confidit confracto iſto culmeo baculo, id eſt Ægyptijs: cui ſi quis innitatur, ei manum perforet: talis eſt Ægyptiorũ rex Pharao in omnes qui ei cōfidunt. Quod ſi mihi dicetis, vos Iouæ deo veſtro cōfidere, an non is eſt, cuius Ezechias, ſacella araſq; ſuſtulit, iuſſitq; Iudæis & Hieroſolymitanis, vt Hieroſolymæ ad certā quandam arā deo ſupplicarent? Age Ezechia, vis cū domino meo rege Aſſyrio ſponſionem facere, ſi tibi dedero duo equorũ millia, ni tu non poſſis ad eos totidē equites ſuppeditare? Tune auſus vultum ſubire vel vnius prætoris, minimi ſeruorum dñi mei? & fiduciā tibi collocas in Ægyptiorũ curribus & equitibus? an porrò ſine Ioua ad hunc locum vaſtandum aſcendi? Ioua ipſe me iuſſit in hāc regionē proficiſci, eamq; depopulari. E. Quæſumus te, vt nos Syriacè (ſcimus enim) alloqua-

ris

ris non Iudaicè, in auribus hominum, qui ſunt in mœnibus. R. Quaſi ad dominũ tuũ, aut ad te miſerit me dominus meus, ad hæc dicenda, ac non ad eos qui ſunt in muris, vt vobiſcũ & merdam ſuã comedant, & vrinam bibant. Audite Iudæi, regis magni, regis Aſſyriorũ dicta. Ne vobis imponat Ezechias; neq; enim poterit vos ab eius manibus defendere: neue ab eo perſuaderi vobis ſinite, vt Iouæ fidatis, quaſi vos defenſuro, neq; vrbe iſtã in manum Aſſyriorum regis permiſſuro. Nolite Ezechiæ credere, ſed potius Aſſyrio regi obtemperate, qui vobis mãdat, vt ſecum beneuolè agatis, & vos ei dedatis, & ſuis quiſq; vineis & ficubus & puteis tantiſper vtamini, donec veniat ad vos in veſtræ ſimilem terram transferẽdos, in terram frumẽti & vini, & panis, & vinearum, & oliuarum, & olei, & mellis feracem, vt hac ratione veſtræ ſaluti proſpiciatur, neue Ezechiæ fidem habeatis: fallit enim vos inani fiducia defenſionis Iouæ. An reliquarum gentium dij ſua quiſq; terram ab Aſſyrio rege defenderunt? Vbi ſunt dij Hemathi & Arphadi: vbi Sepharnaim? vbi Ena? vbi Auæ? nunquid Samariam ab eius manu tutati ſunt? Quis tandem eſt ex omnibus omnium terrarum dijs, qui ſuam terram ab eius manu defenderit, vt Ioua Hieroſolymam defenſurus eſſe videatur? El. Obmuteſcamus, neue ei quidquam reſpondeamus: ita enim fert regis mandatum. Sed eamus hæc regi nunciatum.

SENTENTIA.

Res ſecundæ inſolentes ſæpè reddunt homines, & in ipſum etiam deum petulantes. Proſperos ſucceſſus ſibi adſcribunt ſuperbi, cùm debeant deo. Cum maledicis & verboſis rixandum nõ eſt, ſed deo committenda cauſa.

EZECHIAS. Eſa. 38.

ARGVMENTVM.

Ægrotans rex Iudæorum Ezechias, cùm eſſet ei ab Eſaia vate denunciata mors, precibus, à Ioua impetrat vitæ prorogationem.

Eſaias, Ezechias.

IMpera domi Ezechia: nam iſto tibi morbo moriendum eſt. Hæc eſt dei voluntas. Ez. O durum nuncium. O ſancte deus, memineris quam fideliter & integro animo te ſemper coluerim, & ad tuam voluntatem vitam omnem direxerim. Hic pietatis honos? ſic religionem remuneraris? Méne nunc in medio ætatis curſu, in eas anguſtias eſſe redactum vt ſubeundum ſit ſepulchri oſtium, & reliquo vitæ tempore carendum? Eheu, iam non ego fruar communi hoc cœlo: cœlo ego non fruar, cuius amœna luce illuſtrantur, qui in terra degunt vitam. Iam ego auellor à charo conſpectu & conſuetudine hominum, qui hunc orbẽ incolunt. Ex hac vita diſcedo & emigro tanquã è paſtorali tuguriolo, fatali æui ſtamine & filo ante diem amputato. Paulatim atteror, et conſumor in horas: neque quidquam propiùs expecto, quàm vt iam iamque abſumptus animam agam. Ad mane ſi ventum eſt, membra omnia diro cru-

ciatu

ciatu dilaniari ſentiens, mortem in veſperum expecto. Hirundinis aut gruis ritu, ſtridulas voces emitto, & columbarum more querulos edo gemitus, cœlumq́ ſuſpiciens, conſumptis lachrymis, ipſa oculorum tabe, intolerabiles animi teſtor dolores. O rerum Domine omnium, aio mihi fieri iniuriam, cuius te vindicem eſſe par eſt. Miſerũ me, quid iam, quid mihi venire in mentem poſſit, quò poſſim tuum animum ad id quod volo flectere? Mecæne vitæ breuitatem miſerabiliter commemorem? O rerum autor, & moderator, longiùs eſt profectò naturale viuendi ſpacium quàm quantulum à te mihi conceditur. Haccine mihi ætate tam immatura ſpiritus reddendus eſt? An tu me videlicet ſempiterno ſomno conſopire paras, vt poſteà in vitam reuoces? aut cuius altiſſimam tranquillitatem acerbiſſimo caſu contaminari paſſus ſis, tum ſcilicet iam lætho abſumptum, è putido buſto vindicabis? & cuius vitam ægrotantis tueri neglexeris, eundem morte deletum, amico lucis vſu rurſum donabis, peccatis (quorum de fonte mors ſcatet) quaſi poſt tergum reiectis, & æterna obliuione obliteratis? Deinde à quibus gratitudinem, & ex ea manantem laudationem expectas? à mortuis, credo ſepulti te celebrabunt, & tuum paratum miſeris præſidium prædicabunt humati. Viui, viui tibi gratias agent, velut ego hodie: & parentes liberis commemorabunt tuam agentibus omnibus expoſitam

tutelam. Intende meæ ſaluti, Ioua & nos de tuis laudibus carmina quàm diu viuemus, in æde tua modulabimur. ES. Ades animo, rex. Iubeor tibi læta nunciare. Ioua, Deus Dauidis, autoris generis tui, tuam precationem audiuit, tuaſque lachrymas reſpexit. Itaque ſic habeto, te per eum ſanari, & tertio ab hinc die aſcenſurum in fanum. Quinimò addet tibi quindecim annos, teque eripiet è manibus regis Aſſyriorum, vna, cum hac vrbe, cuius ſe defenſorem præbebit, propter ſemetipſum, tū etiam propter Dauidem ſui cultorem. Sed vos famuli ſumite palatham, quam vlceri eius imponatis, vt conualeſcat. Ez. Sed quo ſigno intelligam me in ſanitatem reſtitui, & tertio die venturum in ædem? ES. Vides hoc Achazi ſolarium? Ez. Video. ES. Optio tibi datur, vtrum velis vmbram decem gradibus procedere an reuerti. Ez. Facile eſt vmbram progredi: potius retrocedat. O rem miraculoſam: nunc nunc video, volente Deo, nihil eſſe arduum.

SENTENTIA.

Pijs precibus vſque adeo flectitur Deus, vt interdum etiam decretum ſuum reſcindat. Quamuis morbos interdum naturalibus remedijs incurabiles ſanet Deus, tamen naturalia remedia nō ſemper repudiat. Non medicinæ, ſed Deo, tribuenda eſt ſanatio, & tamen vtendum eſt medicina.

IEREMIAS. Iere. 16.

ARGVMENTVM.

Ieremias vrbis & templi ruinam vaticinatur eam ob cauſam comprehenditur à ſacerdotibus & vatibus ad necandum. Sed facto ad tumultum concurſu, proceres & Senatores & Ahicamus id prohibent.

Ieremias, Sacerdotes, Vates, Proceres, Senatores, Abicamus.

AVdite omnes omnium Iudeæ vrbium homines, quotquot hoc templum, in cuius ego ſto veſtibulo, intratis, adorandi numinis gratia: audite, quæ Deus mea voce vobis effatur. Niſi eum audietis, & ex lege quam vobis præſcripſit, viuetis: tum autem dicta vatum, eius cultorum, quos ipſe ad vos mittit, per quos vos maturè admonere nunquam intermittit: ea inquam niſi audietis, hanc ipſam ædem ſacram in eum ſtatum rediget, in quem Silonem redegit, & hanc vrbem omnium orbis terrarum gentium ludibrio exponet. SA. Quid ſibi vult clamoſus iſte? VA. Omnibus minatur exitium. SA. At ſibi non minatur, ſed conflat maximum malum. Quin inuadamus hominem? V. Atque ita opus eſt. S. Comprehendite eum viri, cauete ne effugiat: faxo iam ſcias Ieremia, quæ mala nobis obnuncias, ea te in temetipſum excitauiſſe. Itáne verò vt huic templo Silonis ruinam, & vbi vaſtam euerſionem & ſolitudinem denunciaueris, & hæc tam diu impunè protuleris? morte pœnas lues. V. A. Meruit certè. P. Vnde tātus iſte tumultus, ſacerdotes? aut quid vult tantus hominum cōcurſus?

quid

quid nouæ rei accidit? Sa. Hic homo dignus eſt, qui capite det ſupplicium, qui quidem tam horrendas clades huic vrbi ſit vaticinatus, quemadmodum vos ipſi audiuiſtis. IE. Audite me, ſi placet, & vos omnes populares audite me. Iouæ ego optimi maximi inſtinctu huc veni, ea in fanum & vrbem prædicturus, quæ vos audiuiſtis. Quare corrigite veſtram vitam & mores. Deiq; veſtri admonitioni obtemperate, vt mutet conſiliũ, malumq; quod in vos cogitat, auertat. Quod ad me pertinet, equidem video me in veſtra manu eſſe: vos mihi quod videbitur, faciatis licet. Veruntamen ſic habetote, ſi me interfeceritis, vos, vrbemque & hanc rempublicam innocentis ſanguinem ſupplicio luituros. Certe enim Ioua miſit me ad vos, vt vobis audientibus, ea omnia dicerem. PR. Nos quidem non videmus iuſtam cauſam cur hic capite plectatur: ſi quidẽ nos nomine Iouæ Dei noſtri affatus eſt. S. Audite vos viciſſim, niſi moleſtum eſt. Michæas Moraſtita, vates fuit tempore Ezechiæ regis Iudæorum, qui Iouæ optimi maxi. nomine, omni Iudæo populo audiente, auſus eſt dicere. Sionem in agrum redactam, aratum iri: Hieroſolymamq; in rudera collapſuram, & montem ſacrum in ſolitudinem redigendum. Nunquid in eum morte animaduertit Ezechias, aut vllus Iudæorum? An non Deum reuerentia & precatione ſibi placuerunt, malumque quod ab illo iam iamque imminebat, depulc-

depulerunt ? & nos tam immani ſcelere animos noſtros obligabimus ? Quid Vrias, nihilne nos mouebit ? is fuit filius Semeiæ, ex Cariathiarimo, qui eadem in vrbem hanc ab Ioua eſt vaticinatus, quæ modò Ieremias. Quod cum Ioachimus rex audiuiſſet, nec non eius milites & proceres, eum quæſiuit ad necem. Id vbi reſciuit ipſe, territus aufugit in Ægyptum. Sed eò miſit rex Elnathanem, & quoſdam alios, qui illinc extractum, ad eum adduxerunt: eumque ferro crudeliter necauit, & eius corpus in plebeiorum ſepulcretum proijciendum curauit. Itaque qui fuerit exitus videtis. Nunc diſpicite, vtrum nefarium huius facinus, an conſideratam illius prudētiam malitis imitari. AH. Profectò nunquam ſinam vos manus Ieremiæ ſanguine commaculare.

SENTENTIA.

Veritas odium periculumque parit. Malo vati aut ductore nihil iniquius. Plerumque plus ſapiunt & plus æquitatis habent ineruditi, quàm doctores. Pœnam ſi vis effugere, fuge culpam. Mitiora imitanda ſunt exempla, immitiora declinanda.

ANANIAS. Iere. 28.

ARGVMENTVM.

Ananias Iudæis liberationem ad biennium falſo vaticinatur. Ieremias contrà grauiorem inſuper captiuitatem prædicit, & ipſi Ananiæ mortem à Ioua denunciat.

Ananias, Ieremias.

AVdi tu Ieremia, vnà cum vniuerſo hoc populo, quæ iuſſu dei vobis denuncio. Ego (in-

Castallio, S.

quit Ioua optimus maxi. Iſraelitarum Deus) iam rumpam iugum regis Babyloniorum, et poſt duos annos referam in hunc locum omnia vaſa templi, quæ Nabuchodonoſor hinc ablata, Babylonem deportauit. Ieconiamque filium Ioachimi Iudæ regis, omneſque captiuos Iudæos, qui ſunt abducti Babylonem, huc reducam fracto Babyloniæ imperio. I. Vtinam ita faciat Ioua, & tua dicta omnia ad rem conferat, atq; hæc vaſa ſacra reportet, captiuoſque omnes è Babylone reuocet. Verùm audi, & quæ apud te, & omnem populum eloquar, trade memoriæ. Clarueru͂t ante me & iam olim vates, qui multis nationibus, magniſque regnis bellum, aut famem, aut peſtem præſignificauerunt. Quod ſi quis aliquando ſecu͂do pronunciabat, eius prædictum aut rei euentus à diuino afflatu profectum co͂probabat aut fruſtratio refellebat. Hoc quia in hac vaticinatione futurum certò ſcio, malo te rei exitu confutari, quàm mea oratione irritari. A. Cedo mihi iſtam torquem: audite verò omnes qui hic iſtis, quid ferant mea dicta. Quemadmodum hoc ego collare perrumpo, ita Iouam ſcitote perfracturum dominationem Nabuchodonoſoris, poſt biennium. I. Nolo tecum amplius rixari. A. Abeas licet: ego hoc teneo, et tenebo: ne trepidate Iudæi, aduentat iam certiſsimum vobis præſidium, & ſalus. Bono animo eſte. I. Adſum tibi à deo Anania, qui tibi me ita renunciare iubet: Vincula lignea, inquit, rupiſti

rupiſti Anania, ſed pro eis ferrea feceris. Nam ego ferreum iugum collo imponam omnium iſtarum gentiũ, quò ſeruiant Nabuchodonoſor Babyloniorum regi, ſub cuius ego ditionem etiã agreſtes beſtias ſubiunxi. Hæc ſunt, de quibus te, Anania, deus meo miniſterio præmonitũ voluit. Sed nõ eſt, crede mihi Anania, non eſt quòd incitationem & permonitionem diuinam oſtentes, et hunc populũ ſpe inani erigas. Neq; enim adeo miſſus ades, cuius ego inflatu perniciẽ tibi proximã denuncio, teq; hoc anno vita defunctũ confirmo: quoniã tuis verbis deficiẽdi ab eo cauſa es.

SENTENTIA.

Mali doctores ſolent improbis fauſta dicere, & quæ placeant. Boni contrà. Hinc fit, vt boni inuiſi ſint: mali amentur, & autoritate polleant. Veris vatibus raro creditur ante euentum, præſertim ſi adſunt falſi vates, qui veris cõtraria doceant. Mali vates dum pœnas improborum verbis leniunt, re ipſa exaſperant. Cum peruicacibus rixandum non eſt. Qui improbis blandiuntur, eos à Deo auocant.

SEDECIAS. Iere. 31.

ARGVMENTVM.

Ieremias conſulentem ſe Sedeciam, Iudeæ regem monet, vt ſe dedat Chaldæis, alioquin venturũ & ipſum & vrbem in miſeram calamitatem.

Sedecias, Ieremias.

VOlo ego te conſulere ſuper rebus meis, Ieremia: ſed noli me quidquam celare. IE. Rem omnem tibi aperiam: ſed ea conditione, ne me interimas,

Castallo, S.

interimas, neue conſilium meum repudies. S. Per Deum immortalem, qui noſtros animos creauit, non perimam te: neq; tradam illis hominibus qui tuam necem cupiunt. I. Satis habeo: accipe iam quod ſit Dei conſilium. Si te contuleris ad principes Babylonios, & tuæ tuorumque vitæ conſules, & incendium ab vrbe depelles. Sin minus, & vrbs Chaldæis dedita igni cremabitur, neque tu eorum manus deuitabis. S. At enim valde metuo, ne me Chaldæi Iudæis, qui ad ipſos transfugerunt, tradant, omni irriſione ludendum. I. Non tradent, crede mihi, obtempera dei monitis, cuius ego volūtatis interpres tibi ſum datus: ſi teipſum amas, tuæque ſaluti prouides. Quòd ſi te dedere renuis, hæc tibi diuinitùs denuncio: Omnes mulieres quæ ſuperſunt in regia, eductæ ad principes Chaldæos, te in eos indigniſſimè irridebunt, vt circumuentum & proditum à tuis neceſſariis, & in ipſo cœno perfidè deſtitutum. Tuæ autem vxores omnes, & liberi, tradentur Chaldæis: neque tu eorum manum effugies, quin in manus regis eorum venies, qui hanc quoque vrbem incendet. S. Vide ne quis hæc reſciſcat, ne tu pereas. Quòd ſi proceres audierint noſtram congreſſionem, teq; conuenerint, rogantes, qua de re inter nos actum ſit, & mortem minantes niſi indicaueris, dices, te à me precibus petiuiſſe, ne committam vt domum Ionathanis reducaris ad miſerabilem mortem.

SEN-

SENTENTIA.

Veritas cum periculo dicitur. Imprudentes dum leuius aliquod malum ineuitabile vitãt, incurrũt in grauius, quod fuerat euitabile. Qui tolerabiles pœnas Deo dare recuſat', eum incitat ad grauiores.

DIALOGORVM SACRORVM LIBER TERTIVS.

TOBIAS. Tobiæ. 4.

ARGVMENTVM.

Tobæus Tobiam filium ſuum pietatem docet. Deinde iubet, vt ducem quærat ad petendam ex Media pecuniam, ibi à ſe depoſitam. Tobias Genium, qui ſe hominem ſimulabat, nactus, cum eo proficiſcitur.

Tobæus pater, Tobias filius, Raphael Genius, Anna mater.

CVM ex hac vita diſceſſero, nate ſepelito me honorificè: tum autem matrem tuam honorato, néue eam donec viuet deſerito, néue ei parũ morigerando vitam reddas acerbam. Recordare fili, quot dolores perpeſſa ſit propter te, cum eſſes in eius vtero. Cum igitur vitã finiuerit, eam mecum honeſtè ſepelito in eodem

ſepulchro. Ac per omnẽ vitam memento Creatoris tui, néue eum offende, eiúſue præcepta omitte. Quantũcunque tibi Ioua largitus erit, de eo ne parcito liberalitatem exercere. Ad homines inhumanos ne te aggregaueris. A reſpiciendis egentibus Iſraelitis ne abhorrueris, ne Ioua viciſſim tuis temporibus aduerſis à te reſpiciendo abhorreat. Quod ſi tuæ facultates non ferunt vt largè id facias, at pro eo, quantum id erit, quod ſuppeditabit, ne parce in benignitatem conferre: vt diuitias tibi, & argenti aurique theſauros in beneficentia repoſitos habeas. Nã theſauri nihil impios iuuant. At hæc virtus à morte vindicat: ac quiſquis beneficentiam exercet, dei conſpectũ videbit, quemadmodum habet ſcriptum illud. Ego per beneficentiam conſpectum tuum videbo, quam qui exercent, cœleſtes habendi ſunt. Tu ergo nate, corpus tuum ab omni libidinis obſcœnitate tuere, vxoremque de tua cognatione ducito, nequaquam alienigenam, aut alîus ſanguinis, quam tuorũ maiorum. Nos enim vatum progenies ſumus. Memoria repete Abrahamum, Iſaacum, Iacobum, qui vxores de ſua ſibi gẽte adſciuerunt, extraneorum affinitate repudiata, eoq́; liberis fortunati fuerunt. Animum intende fili ad ea quæ ages. Quod tibi nolis fieri, alijs ne facito. Operarij mercedẽ ne retineto noctem vnam, poſt eum diem in quem cum eo pactus eris, vt tuo te præmio remuneretur deus. Corpus tuũ ab ebrietate

tate abſtineto, in nulla nequitia te oblectaueris. De tuo victu largire eſurientibus. De tuo veſtitu indue nudos. Quod tibi ſuperat, id omne in beneficentiam confer: neq; id grauatè, hoc eſt verè, pane & vino ſepulchra iuſtorũ perfundere. Audi & attende quemlibet, qui modo verũ tibi conſilium det. Ab Ioua omnibus temporibus pete, vt tuas rationes, conſiliaq́; dirigat: neq; enim homini in manu poſitum eſt conſilium: ſed vbi Deo opt. maxi. qui quidquid vult efficit, alios deprimens, alios efferens. Hæc mea dicta & præcepta omnia conſeruato, & nunquam non ante oculos habeto, fortiq́; & infracto animo eſto, nã Ioua tibi auxilio præſidioq́; erit, ſi ei toto animo, totoq́; pectore ſtudueris. Nunc fili, illud tibi indicabo de pecunia, quam habeo apud Gabelũ, mihi cognatione propinquum (ea eſt decem argenti talenta (Ragæ in Media) nam incertum eſt quando ſim moriturus. Tu fili, ſi Iouam metues, teq́ue ab omni ſcelere conſeruabis, magnas ab eo opes conſequeris. T. Omnia vt præcepiſti mihi, pater, ſic faciam: ſed velim mihi conſilium des, qua ratione queam iſtam à Gabelo pecuniam recuperare, nam neque ille me, neq́ue illum ego agnoſcam, neque, quo ſigno repetam pecuniam ſcio, neque qua via eatur in Mediam, teneo. To. Quod ad ſignum pertinet, hoc dice: me, cùm ille mihi marſupium ſuũ tradidiſſet, dixiſſe. Accipe de manu mea, atque ex quo ei argentum in manum tradidi, annum

hunc eſſe vigeſſimum. De via autem quære tibi iam hominem aliquem fidelem qui tecum vadat, cui præmium dabimus. Proficiſcere fili, adhuc viuente me, & argentum pete. Ioua te Deum Iſraelitarum in itinere conſeruet: tibique beneuolentiam, ſtudium, miſericordiam, & illius, & omnium qui te videbunt, conciliet, téque nobis ſoſpitem & incolumen & ducat & reducat, ante meum interitum. T. Eo igitur ad conquirendum ducem. Et fortaſſe præſtò adeſt, qui faciat. Nam video iuuenem quendam in via ſtantem accinctum, & ad iter (vt videtur) paratum. R. Adoleſcens cuias es. T. Domine, poſſiſne mecũ in Mediam proficiſci. R. Equidẽ noui vias omnes, ſumque aliquando vſus hoſpitio Gabelis gentilis noſtri, agentis Ragæ, in finibus Mediæ, quæ Rages diſtat ab Ecbatanis itinere duorum dierum, eſtq́ montana: Ecbatana autem in campeſtri loco poſita ſunt. T. Præſtolare pauliſper, ſi placet, dum hanc rem patri renunciatum eo. Nam magnoperè cupio te comitem habere, tibique dabo mercedẽ pro itinere. R. I properè. Ego hic manebo, donec redeas: noli diutius morari. T. Nactum ſum virum bonum, pater, noſtri generis, qui mecum proficiſcatur. To. Euoca eum ad me, vt ſciſciter vnde terrarũ ſit, & an ſatis fidus ſit tibi futurus comes. T. Faciam. Heus accerſeris à patre meo. R. Eo. Salue vir diuine. To. Si ſalueo, cur mihi hæc vſu veniunt, vt oculis captus in tenebris cæ-

cus

cus ſedeam? R. Qui tibi oculorum lucem cæcando ademit, idem te, quia vir bonus es, ſanabit. To. Ita faxit Ioua. Sed ad rem. Meus hic filius Tobias vult ire in Mediam, frater, poteris ne ire cum eo? & ego tibi mercedem dabo. R. Potero, quippe qui vias omnes nouerim, omnémque illā regionem peragrauerim, & montes teneam. To. Cuias es? cuius generis? & qua ciuitate? R. Quid amplius quæris? cùm mercenarium habeas, qui tuum filium comitetur ex tui animi ſententia? To. Frater, nomen tuum ſcire velim, & cuius nationis ſis. R. Ego ſum Azarias Hananielis filius, de familia Solomiti maioris, tuus gentilis. To. Quod ſalutare fauſtúmque ſit. Sed noli ægre ferre frater, quòd voluerim tuæ familiæ genus cognoſcere: meus gentilis es, ægregia & nobili ortus familia. Nimirum noſti Hananeelem & Nathanem, duos Solomiti filios, qui mecum ibant Hieroſolymam cùm Iſraeliticam terram incoleremus, mecúmque ibi adorabant: néque vnquam ad deos peregrinos, qui in ea regione habebantur, deſciuerunt, quod cæteri gentiles noſtri fecerunt. Quare vade frater fœliciter cum filio meo: & redite fœliciter, adiuuante deo. Ego tibi in ſingulos dies drachmam ſoluam, & victum, vt filio. Quòd ſi vos Deus Opt. Max. ſaluos reduxerit, iſtud tibi præmium augebo. R. Omitte timorem. Nam ego cum filio tuo, ſaluus cum ſaluo, ibo & redibo. To. Compara tibi,

Castalio, S.

Tobia fili, quæ ad profectionem ſunt neceſſaria, & proficiſcere cum iſto fratre. Deus omnipotens vos incolumes ducat, & reducat, & vobis hoc iter ductu genij ſui proſperet. T. Valete mei parentes obſeruandi. To. Vale & ambula proſperè. A. Oh oh oh oh. To. Quid fles? A. Rogas? Nihilne vereris puerum abs te amittere, qui in oculis noſtris obſeruando, noſtram ſenectutem redderet leuiorem: quaſi verò non nos ſine illo argento aliturus eſſet Deus noſter. To. Ne time ſoror. Nã & proſperè ibit, & incolumem ad nos reuerſum tu ipſa tuis oculis aſpicies. Deus ei noſter Genium attribuet, qui ei iter bene fortunet, eumque ſaluum reducat. A. Eheu.

SENTENTIA.

Parentum eſt filios docere pietatem. Piorum curam mandauit Deus Genijs ſuis.

ASMODÆVS. Tob. 6.

ARGVMENTVM.

Raphael genius agit cum Tobia de ducẽda in matrimonium Sara Raguelis filia. Deinde vbi ad Raguelem peruenerunt, fit matrimonium.

Raphael, Tobias, Raguel, Edna.

IAm tãdem peruenimus Ecbatana, Tobia frater. Hac nocte diuertemur apud Raguelem. Is ſenex quidam eſt, qui filiam habet vnicam, forma præſtantem, nomine Saram. Ego cum eo agã, vt eam tibi det in matrimonium. Eſt bona indole prædita, & patri dilectiſsima. Auſculta mihi, & de ea agito. Vbi Rage redierimus, celebrabimus

bimus nuptias. Non dubito, quin non ſit ille tuis poſtulatis contradicturus, neque eam contra legem Moſis alienegenæ traditurus. Nos eam ad patrem tuum ducemus. To. At audio, frater, eam iam ſeptem viris eſſe traditam, qui antè quàm in eius complexum venerint, mortui ſint, ab Aſmodæo (vt dicitur) dæmonum rege necati. Quapropter ne me ille interficiat, non mediocriter pertimeſco. Quod ſi fieret, parentibus triſtiſſimi cauſam exitus præberem, qui alium nullum neq; filium neq; filiam habent, à quo eis vita defunctis parētetur. Ra. Verere modò Iouam, eiuſq; memor eſto: tum etiā patris tui præceptum recordare, à quo iuſſus es vxorem eiuſdem tecum familię ducere. Tum me autore nihil dæmonem timueris. Satis exploratū habeo, te eam in hanc noctem in matrimonio eſſe habiturum. Igitur vbi in cubiculū cum ea introiueris, ſumito cor piſcis quē tu in Tigri flumine dilacerasti: & ex eo ſub eius pallam ſuffitū facito. Eo nidore olfacto dæmon puellā fugiet, nunquā eā repetiturus poſtea. Cùm autem tibi cum ea cōgredi libebit, ſurgitote de lecto geniali, Iouamq; oratote, & obſecratote, vt vobis pro ſua clemētia opem ferre, puellæq; mederi velit. Tum demum cū ea rem habebis, ex qua liberos mares procreabis. Sed omnem timorem abijce: nam ea tibi deſtinata eſt ante orbem conditum, per teque eam Ioua à dæmone vindicaturus eſt. To. Quid futurum ſit, viderit

Deus. Sed certè facit tua oratio, vt à cõiugio nõ abhorream. Ra. Iam appropinquamus domo Raguelis: & ecce eum ante ſuas ædes. Salue. R. Saluete & vos. Aſpice huc Edna, quã hic adoleſcens forma referat Tobæum fratrem meum? E. Vnde eſtis, fratres? Ra. Ex captiuis qui ſunt Niniuæ, ex Nephthalina tribu. E. Noſtis ne Tobæũ fratrem noſtrũ? Ra. Nouimus. E. Valetne? Ra. Valet. T. Iſte Tobæas frater (vt dicitis) veſter, pater meus eſt. Ra. O fauſtum diem. Libet te complecti. Iouam tibi propitium precor, fili: nam ex viro optimo & probiſsimo natus es. Agè vxor, ſi quid eſt lautius, apparetur cœna: placet arietem mactari. Volo ego hos hoſpites accipi liberaliter. Succedite noſtro tecto: præſtemus nos hilares. T. Iam tempus admonet, Azaria, vt de matrimonio mentionem iniicias. R. Memini. Quoniam filiam habes iam nubilem, Raguel, & hic eſt adoleſcẽs, & æqualis illi, & tribulis, petebat vt eam ſibi nuptum locares. R. Non me præterit, ſatius eſſe eam tibi quàm alteri tradi. Sed verum tibi dicã. Eam iam ſeptem viris locaui (vt tu ſcias) qui omnes ante eius cõgreſſum mortui ſunt. Verum ede & bibe, & iſtam rem omitte. T. Nihil agis néque cibum ego néque potionem capiam, quin tu eam mihi in matrimonium conceſſeris. R. Poſtquàm ita infixum in animo habes, obtineto ſanè. Et quia conſanguinei eſtis, ego iam nũc eam tibi in matrimonium trado, ex inſtituto

Moſaico

William

Moſaico & Iſraelitico. Huc ades Saræ, accipe hanc Tobia. Ioua deus cœleſtis vos hac nocte cuſtodiat incolumes, ſuaq́; in vos clemētia vtatur.

SENTENTIA.

Piorum operæ fiūt autore & duce Deo. Pij voluntatibus etiam licitis imperant, non ſeruiunt. Pij fugant dæmonia, in pios poteſtate non habet dæmon.

RAGVEL. *Tob.*10.

ARGVMENTVM.

Tobias Ragueli ſoceto ſuo vale dicit, ſecum abducens Illius filiam Saram, vxorem ſuam.

Tobias, Raguel, Sara.

MI ſocer Raguel, tu à me poſtulaſti, vt manerem apud te dies quatuordecim, & cum filia tua vxore mea Sara ſuauiter viuerem: id quod tibi conceſſi. Nunc finita eſt dies: itaq́; peto abs te, vt me dimittas. Mei enim parentes ambo dies numerant, neque putant hoc loco rem eſſe. R. Doleo me tam paruum ſpacium à te petijſſe. Sed nihil obſtat, quo minus id fiat longius. Mane apud me diutius: ego mittam ad tuum patrem nuncium, qui ei totum negocium renūciet, ne ſit de te ſolicitus. T. Quæſo te, noli me remorari: cupio omninò ad parentes reuerti. R. Quādo vrges, non remorabor inuitum. En trado tibi meam filiam Saram, necnon dimidium facultatum mearum. Ite fœliciter. Deus Ioua, deus maiorum noſtrorum, vos fœcundet, mihiq́; ex vobis liberos mares oſtendat, qui Iouanæ legi dent operam. Agite, deoſculari vos volo. Vide mea filia,

 lia,

Castalio, S.

lia, vt tuum ſocerum, & ſocrum (qui nūc tui parentes ſunt) habeas in magno honore: maritum diligas, familiam regas, domum gubernes: & teipſam præſtes inculpatam, & cum bona pace profecta, efficias vt bonam de te famam viuētes adhuc, læti hilaresq́ accipiamus. Et tu Tobia fili, vale: Ioua te deus cœleſtis ſaluum perducat, mihiq́ ex te & filia mea Sara liberos Iouæ ſtudioſos, eiq́ue probatos, oſtendat, antequam moriar. Ecce Saram filiam meam in poteſtate tua: noli eam vnquam malè tractare. Ite ſanè incolumes. S. Valete parentes chariſſimi: valete cognati & amici omnes. T. Vale ſocer: vale ſocrus: valete omnes. Ago Iouę gratias, qui me lætum reddiderit, & tot beneficijs tam mirificè affecerit.

SENTENTIA.

Vxoris eſt ſequi virum, & propter eum parentes, patriamq́ue relinquere. Eſt enim matrimonij coniunctio arctior quàm naturæ.

TOBÆVS. Tob. 11.

ARGVMENTVM.

Tobias ex Media reuerſus venit ad parentes & felle piſcis oculos patris ſanat à cæcitate, qua de re pater Deo gratias agit.

Raphael, Tobias, Anna, Tobæus.

FRater, tu ſcis quàm ſolicitum reliqueris vtrunque parentem. Quapropter antecedamus ego & tu, vxore tua cum famulis, reliquoq́ue noſtro comitatu ſubſequente. T. Bene mones. R. Præpara fel piſcis. A. At at: ô mi vir, aduentat

meus Tobias, cũ comite. Curro ei obuiã. R. Tui patris, quem video eſſe cæcum, oculi felle iſto aperient, atque ſanabuntur. Itaque cùm ad eum acceſſeris, illinito eius oculos iſto felle: tum ille fellis mordacitatem ſentiens ſibi oculos fricabit: atque ita deiecta albugine, & cælum & te lætus videbit. A. O gnate iam mortem non deprecor, poſtquam tuum cõſpectũ cernere licuit. T. Salue mea mater. Sed accedito huc pater. Hei mihi, collapſus eſt. Accurram. O mi pater, Salue. T. Salue fili optatiſſime, vt vales? T. Optimè, eſt deo gratia. Sed patere me tibi oculos illinere hoc felle. Nam ſpero hoc tibi fore ſalutare. To. Libenter patiar. T. Expectemus pauliſper. To. Sentio fellis mordacitatẽ. T. Frica tuos oculos. To. O ſupra modum mirandum miraculum. Nunc te liquidò video fili: amplectere me. Gratias ago Iouæ deo Iſraelitarum, qui cæcos illuminat, qui mihi oculos aperuerit: cuius nomẽ nullis vnquã ſeculis ſatis dignè laudari poterit, qui in me hoc tantum munus contulerit. Hic vulnerat, & ſanat: hic occidit, & vitam dat: huic gratias ago, qui te nobis, fœliciter expedito itinere, ſaluum lætumque reſtituit.

SENTENTIA.

Deus ſuos à miſeria tandem liberat, Medicina mordax: deo gratiæ ſunt agendæ de omni bono.

RAPHAEL. Tob.12.

ARGVMENTVM.

Raphael Tobæo & Tobiæ, ſibi mercedẽ ſoluere volen-

Castalio, S.

volentibus,ſe indicat,eisque officium præcipit.

Tobæus, Tobias, Raphael.

TObia fili, ſoluamus iſti homini, qui te comitatus eſt, mercedem: & eam cùm corollario. T. Pater, demus ei dimidiam partem pecuniæ, quam illinc attuli. Nam is me incolumen duxit, & reduxit: meamq́; vxorem ſanauit, & argentum & Gabele abſtulit, & tibi oculos ſanauit: pro quibus omnibus, quænam ei referri par gratia poteſt? Huc ades Azaria. Accipe frater mercedem tuam, id eſt dimidiam pecuniam, quā illinc apportaſti: & vale. R. Canite Iouæ carmen nouum, eiq́; gratias agite, & eius nomen celebrate, pro tantis eius in vos collatis beneficijs: crebrisq́; precibus, ſupplicationibus & beneficentia erga egentes eum effectate quoad viuetis. Nam plus apud eum valet aßiduum beneficentiæ officium, quàm argenti, auriq́; copioſa congeries: vtpotè cum beneficentia vindicet à morte. Equidē nihil vos de rei veritate celabo. Quo tempore tu tuaq́; nurus Sara, ſancti opem nupiinis precibus ſuppliciter, magno cum animi angore implorabatis, veſtras ego preces (vt vos ſciatis) ad maieſtatis ſolium ſubuehebam, cumq́; tu mortuos ſepeliebas, aderam tibi: tuisq́; difficillimis rebus, ab Ioua, qui te oculorum cæcitate tentauerat (ſolet enim hoc pacto periculum facere bonorum) miſſus ſum ad te ſanandum, & Saram tuam nurum. Sum autem Raphael genius, vnus de principibus

qui

qui ad gloriæ ſolium famulantur. Nolite timere. Bene vobis ſe res habet. Agite Iouæ gratias pro tantis miraculis, quæ vobis exhibuit. Nam quòd me quamdiu vobiſcum verſatus ſum, edere & bibere vidiſtis, ſpecies illa fuit, quæ veſtris oculis obuerſabatur: cùm re ipſa neq; ederem, neq; biberem: Quare mandate hæc omnia literis, quæ vos veſtri erga deum officij per omnem vitã admoneant, atq; hanc rem in omnem omnium ætatum æternitatem teſtentur: & Iouæ gratias agite, eiúſque ſacram memoriam piè retinere, meque iam abſoluite, vt ad deum me recipiam, à quo ſum miſſus ad vos.

SENTENTIA.

Deus pijs ſæpè ne cogitantibus quidem proſpicit. Per cruces ducit Deus ſuos ad fœlicitatẽ. Piorum primordia triſtia, exitus læti.

ACHIOR. Iudit. 5.

ARGVMENTVM.

Quærenti Oloferni de Iudæorum ſtatu, narrat Achior, & quoniam eos inuictos eſſe dicit (niſi fortè deum ſuum offenderint) iratus Olofernes eum iubet ad Betulienſes Iudæos deduci, vt vnà cùm illis pereat.

Olofernes, Achior, Proceres.

N*Arrate mihi, vos Chananæi, de iſtius nationis hominibus, qui in montanis habitant: quas incolant vrbes, quantam habeant copiarum multitudinem, qua re plurimum valeant & poſſint, quo rege & exercitus duce vtantur: & cur ſoli ex occidentalibus mihi obuiam venire neglexerint.*

xerint. *A.* Audi domine orationem ſerui tui: Enunciabo tibi rem omnem, vt ſeſe habet, de gente iſta montana, quæ finitimos tibi ſines incolit: neque vllum ex ore meo mendacium excidet. Homines ſunt prognati à Chaldæis, qui principio Meſopotamiam incoluerũt. Cum enim deos patrios Chaldæorum detrectarent: patrijsque moribus relictis vnum ſibi deum cœleſtem ad adorandum delegiſſent ab illis exagitati, in Meſopotamiam aufugerunt. Ibi cum aliquãdiu commorati eſſent, iuſsi à deo ſuo in Chananæam commigrare, paruerunt, atque in Chananæa commorati, magnum auri argẽtiq; & pecoris numerum comparauerunt. Poſtea dominante fame, in Ægyptum deuenerũt: vbi tam diu incoluerunt, donec in innumerabilem hominum multitudinem excreuerunt. Deinde cùm à rege Ægypti crudelius tractarentur, & lateres conficere indignè & labore ſeruili cogerentur, deum ſuum implorarunt qui totam Ægyptum ineluctabilibus calamitatum ictibus perculit. Quibus malis coacti Ægyptij, eos tandem ab ſeſe emiſerunt. Sed poſtea remiſſo malo, cùm eos fugientes reuocare, rurſumque in ſeruitutem redigere conarentur, deus illis mare rubrum diſcluſit, ita ab vtroq; latere, aqua in muri firmitatem concreta ſtaret, qua illi via in ſicco per medium maris ſolũ pertranſiuerunt. Eodem Ægyptius exercitus conſequutus, aqua ſubmerſus. Ita eſt, vt ex innume-

rabili

*rabili multitudine ne nuncius quidem euaſerit.
Traiecti mare rubrum in ſolitudinem mõtis Si-
næ venerunt, vbi mortalium nemo conſiſtere vn-
quã, aut habitare potuerat: ibi dulces ex amaris
fontes ad bibendum habuerunt, & victum de cœ-
lo per quadraginta annos acceperunt. Ac quo-
cunq; vnquam venerunt, deus eorum hoſtes pro
eis, nullo arcu, nulla ſagitta, nullo ſcuto, nullo
gladio debellauit, neque vnquam huic genti re-
ſiſti potuit, niſi ſi quando à ſui dei cultu deflexit.
Nam quoties alium deum quàm ſuum, coluerũt,
direpti ſunt, & omnes à bello contumelias per-
tulerũt. Quoties autem dei ſui cultum repetiue-
runt, deus eis cœleſtis reſiſtendi vires dedit. Ad
extremũ Chananæos, Iebuſæos, Pherizæos, Het-
tæos, Heuæos, Amorræos, & fortiſſimos quoque
Heſebonios deleuerunt, eorumq; agros & oppida
occuparũt. Ac quamdiu ſeſe à deo ſuo offenden-
do continuerunt, multis bonis fruiti, Deoq; ſuo
(qui improbitatem odit) proſpero vſi ſunt: & an-
te hæc tempora, cùm ab ea viuendi ratione, quam
eis deus tradiderat, declinauiſſent, diuerſis diuer-
ſarum gentium bellis profligati, & tandem fre-
quentes in extraneas regiones captiui abducti
ſunt, eorumq; & fanum ſolo æquatum, & oppida
capta, & ab hoſtibus compilata ſunt. Sed nũc ad
deum ſuum cõuerſi, ex diſperſione ac diſſipatione
congregati ſunt, deſertoſq; montes occuparũt, &
Hieroſolymam (in qua eorum ſacrarium eſt) ob-
tinue-*

Castalio, S.

timuerunt. Quare diſquirẽdum eſt domine, ſi qua in offenſa ſunt apud deum. Nam ſi ſunt, facile eos, ipſo concedente, ſuperabimus. Quòd ſi nihil ab eis eſt commiſſum bello ſuperſedendum cenſeo: ne deo pro eis propugnante, infamiam apud omnes mortales ſubeamus. Pr. Quis eſt iſte, qui tantum tribuit Iſraelitis, vt eos putet Nabuchodonoſori poſſe reſiſtere? homines imbelles, & rei militaris ignaros, qui me hercle vnum tui, Olofernes, exercitus impetũ ſuſtinere non poterunt. Inuadamus modò, & Achiori oſtendamus, eos poſſe ſuperari. Ol. Quoniam tu nobis iſtud oraculũ, præclare vates, ædidiſti, Iſraelitas à deo ſuo defenſum iri, vt intelligas vnum eſſe deum Nabuchodonoſorem, contra cuius inuictam poteſtatem ne illorum quidem deus ſtare poßit: nos, qui ab eo mißi ſumus, illos ad vnum funditus, ad internecionem ita delebimus, & equitatu proculcabimus, vt eorum montes ſanguine redundent, & campi corporibus compleantur: citiusq́; illos ad fugam, quàm nos ad perdendũ vires deficient. Hæc eſt totius orbis domini Nabuchodonoſoris indeclinabilis ſententia. At tu Ammonitarum mercenarie, Achior, qui tam diuinum nobis oraculum effatus es, eſto ſanè tantæ particeps potentiæ, & quos nobis anteponis, ad eos deſice, vt cum eis potius, vt dignus es, pereas, & inter eos à noſtra acie contrucidatus des pœnas. Quod ſi tãtum tuæ ſuperſtitioni cõfidis, vt me, quæ ſuſpico præſtare

ſtare nō poſſe credas, quid metu exalbeſcis? Hic tibi tuta ſunt omnia, non peribis, niſi cum illis quos perire non poſſe vaticinaris. Vos mei ſatellites, abripite hunc Betuliam, ad ſuos Iſraelitas: vt illorum potius exitij, quàm noſtræ ſit ſocius victoriæ.

SENTENTIA.

Veritas inuiſa mundo: etiam de veritate rogantes, veritatem audire nolunt. Aſſentatorum plenæ ſunt domus, aureſque potentium. Aſſentatorem qui amat, ruinam amat. Caſum antecedit ſuperbia.

IVDITHA. Iudit. 8.

ARGVMENTVM.

Iuditha Betulienſium primates obiurgat, quòd de vrbis deditione pacti ſint, & eos conſolata, ſeſe ad eis ſuccurrendum parat.

Iuditha, Ozias, & cæteri Senatores.

ATtendite primates populi Betulienſis. Promiſiſtis populo, & quidem interpoſito iureiurando, vos vrbem hoſtibus poſt quinq; dies eſſe dedituros, niſi deus vobis interea tulerit auxilium. Itáne verò tempus diuinæ ſtatuitis miſericordiæ? & ei diē veſtro arbitrio dicitis? Hoccine tandem eſt deum ad clementiam pellicere? an ad iracundiam inſtigare? Dicite mihi, vos qui dei voluntatem in certum quoddam curriculum includitis, poteſtiſne, nō dicam dei, ſed hominum animus qui ſit, & conſilium perueſtigare? Quid dei, horum omnium autoris? mentémne eius tenetis? Nihil minus, fratres. Nolite dei irā pro-

Castalio, S.

uocare, qui ſi nolit intra quinque dies auxiliari nobis, at poteſt intra quot volet, poteſt nos quolibet die vel tutari, vel hoſtium crudelitati obijcere. Vos verò nolite dei quaſi vadari cõſilium. Neque enim is eſt, vt aut minis, hominum more, terrẽdus, aut arbitrio cuiuſpiam ſit coercendus: Quare expectemus ab eo ſalutem, eiúſque auxilium petamus. Spero eum, pro ſua facilitate, noſtras preces auditurum, præſertim cum nulla hodie in noſtro genere neq; tribus extet, neq; natio, neq; populus, neq; ciuitas, quę deos colat fabriles: quæ res ſuperioribus tẽporibus in cauſa fuit, vt patres noſtri bello & direptionibus vaſtati, & ab hoſtibus magna clade conciſi ſint. At nos alium deum non agnoſcimus: vnde ſperare debemus, eum non eſſe nos noſtrumq; genus deſpecturum. Quod ſi in hoſtium poteſtatem venimus, nõ tantum nobis nocuerimus, ſed etiam reliquæ Iudææ, noſtraq; ſacraria depeculanda reliquerimus, quorum pollutionem, & conſanguineorum noſtrorũ metum, & nationibus captiuitatem, & noſtrarũ poſſeſſionum vaſtitatem deus temeritati noſtræ accepta feret, & à nobis pœnas repoſcet, vbicũq; gẽtium ſumus ſeruituri, vt à noſtris dominis indignitates omnes & contumeliæ nobis ſint perferendæ. Neq; enim talis ſeruitus vobis dei gratiam, ſed hominum, afferret infamiam. Quamobrem fratres (quandoquidem à vobis aliorum animi pendent, vobis ſacrarium, vobis fanum, vobis

his ara nititur)demonſtrate cõſanguineis noſtris, non eſſe deſperandum, contraq́; quidquid acciderit, fortiter eſſe & conſtanter ferẽdum: Deoq́; in his omnibus gratias agẽdas, qui nos tentat, ſicut olim patres noſtros tẽtauit. Recordamini Abrahamum, Iſaacum, Iacobũ, Moſem, deniq́; omnes veros dei cultores, & amicos, quot, quantos, quã varios perpeſſi ſint dolores. Conſtituite nunc altera ex parte eos qui dei periclitationis impatiẽtes contemptiùs de eo & grauiùs & ſenſerunt, & loquuti ſunt, vt fœdè perditi, & à ſerpentibus exanimati ſint. Quare ne horum deſperationem ſequamur, ſed illorum ſuperiorum fiduciam imitemur: cogitemusq́; nos nõ vt hoſtes extremo ſupplicio affici, ſed vt ſeruos ſontes ſalutari verberationis medicina corrigi. Oz. Rectè tu quidem omnia, & quæ nemo neget. Neq́; nunc primùm tua prudentia, intelligentia, cõſilium innoteſcit: quin iam ab ineunte ætate vulgò compertum eſt, iſta eſſe in te ſingularia. Sed & plebem ſitis ad efflagitandum, & nos plebs ad iurãdum adegit, quod iuſiurandum violare nobis nefas eſt. Quocirca precare tu pro nobis deum, quæ pia & religioſa mulier es, vt pluuia noſtros lacus impleat, ne ſiti deficiamus. IV. Quemadmodum igitur id quod dixi à deo eſſe ſentitis: ita etiã id quod facere decreui, an ab eodem proficiſcatur, periculum facite: deumq́; orate, vt meum conſilium comprobet. Sum enim facinus æditura, quod omnis poſteri-

tatis memoria concelebret. Vos hac nocte ad portam eritis: ego cum ancilla mea exibo, ac ſpero fore, vt deus intra dies poſt quos vrbis deditionem conceßiſtis, per me Iſraelitis ſubueniat. Sed nolo vos in meum propoſitum inquirere (neque enim vobis, niſi re perfecta, enũciabo) neq; quidquam aliud, niſi deum pro me vſq; ad meum reditum orare. Oz. Bene vale, deo tibi ad hoſtium vltionem viam præeunte.

SENTENTIA.

Deo præſcribendum non eſt. Inſontibus etiam in ſumma deſperatione de deo bene ſperandum eſt. Magnum eſt innocentia præſidium.

OLOPHERNES. Iudith. 10.

ARGVMENTVM.

Iuditha ad Olofernem perducta, ei per dolum promittit de Iudæis victoriam.

Excubitores, Iuditha, Milites, Olofernes.

CVias es mulier? vnde, & quò? I. Ex Hebræis ſum: quos quia exploratum habeo venturos in veſtram poteſtatem, ab eis transfugio, meq; ad Olofernem Imperatorem recipio, vt ei illorum arcana aperiam, viamq; demonſtrem, qua omnibus montanis, ſine ſuorum cuiuſpiam cæde, potiatur. Ex. Bene tuæ vitæ proſpexiſti, quæ ad dominum noſtrum venire, & citò venire decreueris. Nos te ante eum ſiſtemus. Quò cùm perueneris, nolito animo formidare, quo minus rem omnem ei exponas. Nam hoc tibi confirmare poſſumus, te eo beneficio eſſe vſuram. Deducamus eam

eam ad regis tabernaculum. Vos reliqui intereà excubias nihilominus habete. Nos centum eam ducemus. MI. Heus tu, quò tam manè, tãto ſtudio & frequentia feſtinatur. Al. Dicitur tranſfugam quandam Hebræam ad imperatorem duci, quæ ſit mirabili pulchritudine. M. Accurramus. O venuſtatem incredibilem. Quis militiam detrectet aduerſus Hebræos, qui tales habeant mulieres? pro quibus pugnando occumbere, quis dubitet? I. Salue Imperator maxime. O. Alleuate eam mei ſatellites. Bono animo es mulier, depone animi metũ. Nam ego nemini vnquam malefeci, qui terrarum orbis domino Nabuchodonoſori ſeruire voluerit. Quòd niſi tui me, montium fidentia, cõtempſiſſent, nunquam ego meam in eos haſtam vibrauiſſem. Sed ipſi ſibi malum hoc conflauerunt. Verùm dic mihi, quam ob cauſam ab eis ad nos perfuga tranſieris. Num ad ſalutẽ veniſti, ſume animum & viues & in hanc noctem, & in poſterum, neq; tibi quiſquam officiet, contraq; tecum bene agetur, quomodo ſolet cum ſeruis domini mei regis Nabuchodonoſoris. I. Attende igitur, quæ dicam, domine, & ea memoriæ manda. Dicam autem nihil vanum (abſit) ſed ea dicam, quæ ſi ſequi voles, rem tibi perfectam tradet deus, neque tuus te conatus fruſtrabitur. Ita viuat omnium terrarũ rex Nabuchodonoſor, & eiuſdem tibi concredita poteſtas, à quo ad omnes mortales corrigendos miſſus es, vt per te non ſo-

ſum homines illi ſeruient, verum etiam feræ, pecora, volucres ſub eius imperiũ tua virtute ſubijcientur. Nam non ſolùm de tua ſapientia tuiq́ ingenij acumine fama apud nos percrebuit: ſed etiam per omnes iam oras ſermones diſsipati ſunt, te vnum eſſe toto in regno optimum, potentiſsimum, & in rei militaris prudẽtia admirabiliſsimum. Iam verò Achior quæ in tuo concilio dixit, & quæ tu ei reſpondiſti, audita nobis ſunt. Nam comprehenſus à Betulienſibus, rem omnem eis expoſuit. Cuius tu caue ne orationẽ negligas, ſed memoriæ tradas: eſt enim vera, neq; enim ſuperari, neque armis debellari natio noſtra poteſt, niſi deum ſuum ſcelere aliquo ſibi infeſtũ reddiderit. Quare ne tuus labor irritus & inanis fiat, expectandum eſt dum ſcelus quoddam, quod iam in animis cõceptum habent, cõmiſerint, quo ſcelere cum deum irritauerint, facilem & ſibi perniciem, & tibi victoriam cõciliabunt. Cùm enim commeatu & aqua deficiantur, ſtatuerunt pecora inuadere, & quæ guſtare deus in lege vetuit, omnia decreuerunt inſumere, frumentiq́ primitias & vini oleiq́ decimas (quæ ſeruabant dicata ſacerdotibus, qui Hieroſolymis apud Deum noſtrum miniſtrant) conſumere habent in animo, quæ nec manibus tãgere cuiquã profano fas eſt. Idq́ vt ſibi facere liceat, miſerunt Hieroſolymã (nam & Hieroſolymitani eadem fecerunt) qui ſibi poteſtatem à ſenatu afferãt: qua poteſtate ad

eos

eos relata, facturi ſunt quod dixi, & tum demum in tuam poteſtatem venturi. Horum ego omniũ nõ ignara ab eis aufugi, eiuſmodi erga te facinus ex dei mandato editura, vt ob eius auditũ omnes ſint mortales admiraturi. Sũ enim religioſa, cœliq́ꝫ præpotẽtem deũ noctes dieſq́ꝫ colo, interea apud te cõmorans, domine, noctu ititabo in vallem deumq́ꝫ precabor: qui vbi me certiorem de eorũ perfecto ſcelere fecerit, veniã id tibi indicatum. Tum tu cũ omnibus copijs, nullo ex eis repugnãte, proficiſceris. Te ego per mediam Iudæam ad ipſam perducã Hieroſolymã, tuũq́ꝫ currũ in media vrbe ſiſtam, vt eos tanquã paſtore deſtitutas oues abigas, nullo tibi nec cane oblatrante. Hæc ego mihi præſignificata, & prænunciata, vt tibi enunciarem, miſſa ſum. O. Benefecit deus, quod te populo præmiſit: quæ res & nobis victoriam, & domini mei contẽptoribus perniciẽ afferat. Quòd ſi tu quàm es & forma eleganti, & oratione eloquẽti, tam præſtabis quæ locuta es, & deus tuus mihi deus erit, & tu Nabuchodonoſoris domeſtica per totũ orbem celebraberis. Agite mei ſerui, ducite hãc in meã cellam, eiq́ꝫ de meo penu alimẽta præbete. I. Dabis veniã: nõ libet mihi guſtare tua, niſi velim mihi malũ cõſtare. Sed veſcar eis, quæ mecũ attuli. O. Quid? vbi quæ tecũ habes defecerint, vnde tibi talia ſubminiſtrabimus, cùm veſtratia cibaria nõ habeamus? I. Sic tu bene viuas, dñe, vt ego nõ antè conſumpſero quæ habeo,

quam deus per me effecerit quæ decreuit facere.

SENTENTIA.

Qui verum audire non vult, dignus eſt qui mẽdacijs decipiatur. Qui veritati non credit, is mendacio facilè capitur. Mulieris pulchritudo & oratio fallax. Bonum conſilium qui repudiat, is in malum conſilium cadit.

VIRAGO. Iudith. 13.

ARGVMENTVM.

Iuditha noctu caput Olofernis ferẽs, Betuliam portis apertis intrat, & caput illud oſtendens, eis quid facto ſit opus præſcribit. Deinde quonam pacto Olofernem interfecerit, Achiori narrat.

Iuditha, Excubitores, Ciues, Ozias, Achior.

HEus, heus vigiles, aperite, aperite portam. Deus, deus noſter nobis adeſt, qui hodie inſignẽ & præclarũ victoriæ honorẽ tradit Iſraelitis. E. Iudithæ vox auditur, ſocij deſcendamus properè ad portam. Conuocentur huc ſenatores, vos incendite faces. I. Vide Abra, vt iſtud caput habeas in promptu, vt id poſcente me continuò de pera, vnà cùm velo depromas. Iam hic aderit omnis ciuitas. C. Prælucete funalibus vos: aperite portam ianitores: intromittite eam, vt videamus quid noui ferat. I. Laudate deum, laudate deum, qui ab Iſraelis ſtirpe miſericordiam ſuam non auerterit, ſed hoſtes noſtros hac nocte per meas manus fregerit. En vobis caput hoſtis veſtri Olofernis, ſummi Aſſyriorum Imperatoris, en velamen, in quo ille iacebat ebrius, quem deus mea facie deceptum, muliebri manu occidit: meque euntem, manentem, redeuntem, inuiolatam, intemera-

mera-

meratamque conſeruauit, neque ab illo violari permiſit. Et nunc & illam viciſſe, & me euaſiſſe, & vos liberatos eſſe, lætor: vóſque vt Deo bonitatem, infinitámque miſericordiam prædicetis, exhortor. C. Agimus Deo noſtro gratias, qui tibi tantam virtutem tribuerit, vt hodie per te noſtros hoſtes in nihilum redegerit. Oz. O omnium mortalium fœminarum Deo acceptiſsima fœmina: ô cœli terrarúmque creatoris Dei nunquam ſatis prædicandæ laudes: qui tuum vulnus in caput principis hoſtium noſtrorum direxerit: quo facto, tantam tibi hodierno die nominis gloriam comparauit, vt tuæ virtutis laus tam diu in hominum mentibus hæſura, & linguis celebranda ſit, quãdiu huius immortalis Dei facinoris memoria durabit, quæ quidem in tãtis nationis noſtræ anguſtijs non dubitaueris vitam tuam ruinæ opponere, & iam deſpõdentibus animos, ſubuenire. I. Attendite nunc fratres. Hoc caput in pinnis murorum noſtrorum ſuſpendetis. Deinde orto ſole vniuerſi armati eruptionem facietis, ita vt ad eorum oppugnanda præſidia deſcẽdere videamini. Tunc accidet (id quod erit neceſſe) vt ad Olofernis tabernaculum concurratur: quo inuento mortuo, tantus illos timor occupabit, vt præſidium ſibi in fuga ponant. Tum vos ſequamini licebit, eóſque paſsim Deo concedente obteratis. Sed antè accerſatur mihi Achior Ammonita, vt Iſraelitarum cõtemptorem (à quo ad nos

tanquam ad certam necem amandatus eſt) videat. Adeſdum Achior, Deus Iſraelitarum (cui tu teſtimonium dediſti: vltorem eſſe hoſtiũ ſuorum) caput omnium infidelium, hac nocte mea manu truncauit. Quod vt ita eſſe credas, ecce tibi caput Olofernis, qui ſua arrogãtia Deum Iſraelitarũ deſpicabatur, tibiq; mortem in cõmuni Iſraelitarum cæde aſsignabat. Ac. O te nõ ſolùm in omnibus Iudææ domicilijs, ſed etiam in omnibus gẽtibus fœlicem, cuius audito nomine homines ad deum laudandum excitabuntur. Sed iam narra mihi ſi placet, quomodo te hac tota in re geſſeris. I. Principio cum hinc (vt ſcis) profecta incidiſſem in vigiles, ab eis deducta ſum ad Olofernem, apud quem magna omnium expectatione iuſſa dicere cur adueniſſem, ſimulaui me eſſe perfugam, quæ deſperatione rerum noſtrarum ad eũ tranſijſſem, demonſtrauiq; ea quæ ex te audiuiſſet, eſſe vera: Neq; enim genus hoc hominum poſſe ſuperari, niſi aliquo facinore admiſſo. Sed iam fame preſſos Iſraelitas, cogitare veſci eis, quibus veſci lex prohiberet: quo ſcelere ſi ſe obſtrinxiſſent, facilè eos victum iri. Quare expectaret, dum id ſcelus eſſet perpetratum, mihique interea in eis caſtris verſanti faceret, quandocunq; vellem, exeundi poteſtatem, vt Deum precarer, & illo ſcelere cõmiſſo à deo certior fierem, eumq; de eo admonerem: tum demum enim eſſe ſuperaturum. Credidit ille, mihique omnia quæ petieram,

con-

conceſsit. Ita triduò in caſtris verſata ſum:noctu interim in vallem, Deo ſalutandi gratia, ventitans. Deique præſens auxilium ſuppliciter implorans. Quarto denique die ab illo ad compotationem accerſita, adfui:oſtendique me quidquid imperaſſet, eſſe facturam. Potatur; ipſe mei cupiditate ardens, largius eſſe inuitat, Clauſa cœna, cum cœteri, vini pleni diſceſsiſſēt, Vagat eunuchus tabernaculū externè clauſit, me ibi ſola relicta cum Oloferne, qui ebrietate & ſomno oppreſſus, in lecto recubuerat. Hîc ego cum pediſſequæ meæ mandauiſſem, vt extra cubiculum manens, exitum mihi tutum curaret, Deum (ad illius lectum ſtans) cum animo meo oraui, vt mihi tum meiſq; adeſſet. Deinde ad lecti columellam, quæ erat propter caput Olofernis, accedo:inde acinacem detraho, & ad lectum me applicans, ſiniſtra cæſariem eius prehendo: Deumq; tacitè precata, vt me in ea re confirmaret, collum ſumma vi bis ferio: amputatóque capite, corpus à ſtragula veſte prouoluo, & ablato velo, exeo, ac pediſſequæ caput trado: quo in eſcariam peram indito, ambæ de more, ſic quaſi ad ſupplicationem egreſſæ, huc tutò peruenimus. C. Salui ſumus, reuiximus, ô fauſtam noctē, quæ nos ab æterna nocte vindicas. A. Quanquam quod dixi Oloferni, de dei veſtri poteſtate, non aliter dixi quàm ſentiebam: tamen nunc multo magis hac re cōfirmatus, credo, voloq; deinceps, non iam Iſraelitarum

lauda-

laudator, ſed ciuis eſſe & in veſtrum numerum, pignore circumciſionis adſciſci.

SENTENTIA.

Superbiſsimus quiſque turpiſsima morte dignus eſt. Vel fœminæ manu poteſt Deus hoſtes ſuos vlciſci. Cæſo duce, facilè vincuntur milites.

SVSANNA. Dani. 13.

ARGVMENTVM.

Suſanna à duobus Senatoribus (quia ipſorum libidini obſequi recuſaſſet) accuſata adulterij, ad ſuppliciũ damnata ducitur. Sed diuinitus ſuperuenit Daniel, qui interrogationis prudẽtia, Senatorum calumniam palàm facit, atque ita in ipſorum caput, ſupplicium conuertit.

Duo ſenatores, Concio, Suſanna, Daniel, puer.

AVdite vniuerſa Iudæorum concio, quamobrem in veſtrum iudicium adducta ſit hæc Ioachimi vxor Suſanna. Heri cùm nos duo iudices in hortis eius mariti, ſoli deambularemus, hæc cũ duabus pediſſequis ingreſſa eſt, quas vbi forás amandauit, hortorũmque ianuam obſerauit, venit ad eam quidã iuuenis, qui tum in occulto latebat, & cum ea concubuit. Nos qui in hortorum angulo eramus, animaduerſo tanto flagitio, accurrimus, & eos vidimus quidem coeuntes, ſed illum comprehendere nequiuimus, Nam cùm eſſet valentior quàm nos, aperta ianua exilijt. Tantùm hanc prehenſam rogabamus, quis eſſet ille iuuenis, ſed noluit nobis enunciare. Hæc nos,

impoſi-

impoſitis huic reæ (ſicut mos eſt) manibus teſtamur. C. Satis explorata res eſt. Senatores ſunt qui teſtificantur: & ijdem iudices, dubitari non poteſt. Plectatur capite, quemadmodum lex iubet. S. O deus immortalis, qui occulta noſti: qui omnia etiam antequàm facta ſint, perſpicis: tu ſcis, vt hi falſum contra me teſtimonium dixerint, ac vides vt capite dem pœnas, cum nihil eorum cõmiſerim, quæ iſti contra me per calumniam malitiamq́ commenti ſunt. DVO SEN. Non eſt mirãdum, ſi turpiſſimum facinus inficiatur. Sed interim ducatur ad ſupplicium, vt hoc tam deteſtabile facinus expietur, ne tam fœda in populo macula hæreat. DA. At ego teſtor, me in huius ſanguinem nullo modo conſentire. CO. Quidnam iſtud eſt, quod clamas tu? DA. Itáne ſtulti eſtis, Iſraelitæ, vt neque quæſtione habita, neque veritate comperta, Iſraelitidem condemnaueritis? Reuertimini in forum. Dico iſtos contra eam falſa eſſe teſtatos. SE. Ergo tu ſede in medio noſtrum, & tuam nobis pronuncia ſententiam, poſtquam tibi ſenatus diuinitus datur. DA. Seiungite procul alterum ab altero, vt eos examinem. Adducite huc mihi iſtum. Vetule annis, veterator malitia, nunc tua te ſcelera petunt, quæ factitabas anteà, cum inſontibus condemnandis, ſontibúſque abſoluendis, iniqua iudicia faceres: Ioua innocentem & iuſtum interfici vetante. Nunc igitur, hanc ſiquidem vidiſti, dic ſub qua

arbore

arbore congreſſos videris. Se. Sub lentiſco. Da. Probè in tuum caput mentitus es. Iam enim dei genius, mandato ab illo accepto, diſcindet te medium. Amouete hunc, adducite huc alterum. Age genus Chananæum, non Iudæum, te venuſtas decepit, tua tibi cupiditas mentem peruertit. Ita verò agebatis cum Iſraelitibus, quæ præ metu in veſtrum congreſſum veniebant. Sed non Iudæ proles veſtram nequitiam ſuſtinuit. Age igitur, ſub qua illos arbore congreſſos deprehendiſti? Se. Sub ilice. Da. Tu quoque probè in tuum caput mentitus es: iámque præſtò eſt Dei Genius cum enſe, qui te medium diſſecet, ambóſque perdat. C. O Dei bonitatem immenſam, à quo nunquam deſeruntur, qui in eo fiduciam ſuam collocârunt. Abripiemus ad necem hos nequiſsimos & improbiſsimos vetulos, vt ex lege eadem pœna plectantur, quam innocenti moliebantur.

SENTENTIA.

Impij peccata peccatis tegere volunt. Deus innocentium preces exaudit. Impij in foueam cadunt, quam pijs excauarunt.

CHALDÆI. Dani. 2.

ARGVMENTVM.

Nabuchodonoſor Babyloniæ rex Chaldæis iubet vt ſomnium quoddam ſuum (quod ipſi exciderat) dicant, & interpretētur: quod cum, illi non poſſent, imperat eos necari.

Nabuchodonoſor, Chaldæi.

Agite

AGite verò coniectores, augures, arioli, Chaldæi, homines explicandi ea quæ ſunt obſcuritate inuoluta peritiſsimi, euellite hunc mihi ex animo ſcrupulum, meumque mihi ſomnium aperite, cuius interpretationem anxius deſidero, nam eam ob rem eſtis conuocati. C H. Vitam tibi rex, ſempiternam precamur. Eloquere ſanè nobis ſomnium: & nos id interpretãdo euoluemus. N. Oblitus ſum, quòd niſi vos & ſomnium mihi, & ſomnij ſignificationem ediſſerueritis, & vos per ſummũ dedecus vitam amittetis, & veſtræ domus complanabuntur. Sin autem æditis, multis à me muneribus & præmijs atque honore afficiemini. Proinde facite, ſi ſapitis. C. At ſomnium dicere tuum eſt: nos interpretationem recipimus. N. Enimuerò video vos ex eo excuſationis occaſionẽ arripere, quòd videtis eam rem mihi memoria excidiſſe. Sed nihil agitis. Niſi enim me hac ſuſpicione leuatis, non poteſt eſſe dubium, quin vno omnes animo ſtatueritis, me longis quibuſdam ambagibus peſsimè deludere, & tempus conſumere dicendo. Quamobrem eloquimini mihi ſomnium, vt intelligam, vos interpretari etiam poſſe. C. Nemo eſt in terra, qui iſtud præſtare poſsit: neq; quiſquam vnquã rex, aut princeps, aut dominator tale quid quæſiuit ex vllo diuino. Eſt enim, quod tu rogas, omninò difficilius, quàm quod poſsit quiſquam expedire præter vnos deos, qui inter mortales non verſan-

tur.

tur. N. Papæ: ergo vos prorſus inutiles eſtis, & hominum animis, inani præclaræ rei profeßione, tenebras offunditis? Quis veſtri erit vſus? Comprehendite ſatellites, colligate, abducite ad extremum ſupplicium iſtos omnes nebulones. Iubeo ego atque impero, totum hoc tam indoctũ & inſipiens doctorum & ſapientum genus, ad necem trahi: vt quorum nullus in vita vſus eſt, eorum mors ſit viuentibus ſalutaris.

SENTENTIA.

Deus ſapientium ſapiẽtiam perdit. Deus ſapiẽtes huius mundi implicat inexplicabiliter.

DANIEL. Daniel. 2.

ARGVMENTVM.

Daniel Nabuchodonoſori ſomnium ipſius dicit, & interpretatur: quod quidem eſt de quatuor mundi imperijs, videlicet Chaldæorum, Perſarũ, Macedonum, & Romanorum, quibus ſuccedit regnum Chriſti, quod omnia illa abolet.

Daniel, Ariochus, Nabuchodonoſor.

NOli interimere iſtos ſapiẽtes, Arioche, quos iußit rex occidi. Sed deduc me ad eum, ego ſuſcipio interpretationem. A. Placet, ſequere me. D. Sequor. A. Nactus ſum hominem ex captiuis Iudæis, ô rex, qui pollicetur interpretationẽ. N. Tune is es, Balthaſar, qui poßis mihi & quid in ſomnis viderim, & quid id ſignificet, effari? D. Quod tu quæris arcanum, ô rex, non ſapientes tibi, non coniectores, non arioli, non prodigiatores poſſunt explicare, verùm eſt in cœlo abdito-

rum

rum demonſtrator deus, qui ea tibi præmonſtrat, quæ olim euentura ſunt. Igitur tuum ſomnium, & viſum quod tibi ſecundum quietem occurrit, huiuſmodi eſt. Cum in lecto cubiculari iaceres, in cogitationem veniſti, quid poſthàc futurum eſſet: id quod tibi ignotorum ille doctor declarat, idemq́; mihi, non propter excellentem ſapiẽtiam, qua vnus cęteris mortalibus præſtem: verũ mihi idem aperuit, quò tibi plana faciam ea, quæ tu cum tuo animo cogitaſti. Tibi in ſomnis obiecta eſt ſpecies quædam inuſitata magnitudine ſimulachri, ante tuos oculos ſtantis, aſpectu terribili: cuius caput erat ex auro probatiſſimo, pectus & brachia argentea, venter & fœmora ærea: pedes partim ferrei, partim cretacei. In eo ſpectando dum tu hæres, ſaxum ſua ſponte auulſum incidit in eos pedes, eóſque contriuit, quo caſu confractũ ſimul eſt ferrum, creta, æs, argẽtum atq; aurum: omniaq́; fragmenta ventus, tanquam æſtate ſtipulas ex area, ſic ſuſtulit, ne veſtigio quidem relicto: ipſum autem ſaxũ, quo acta eſt ſtatua, mutatum eſt in ingentem montem, qui totum terrarum orbem compleuit. Et hoc quidem eſt ſomnium. Iam interpretationem adiiciam. Tu rex es regum: tibi cœleſtis ille deus nobiliſſimum regnũ & præclariſſimam largitus eſt poteſtatem: omneſque homines, quotquot vbique terrarum ſunt terreſtréſq́; beſtias, & aërias volucres ſub tuũ imperium ditionémque ſubiunxit. Ita tu caput

aureum. Poſt te autem exiſtet aliud regnum tuo deterius, id erit argẽteum. Deinde æreum, cuius ditio latè in omnem terram patebit. Poſt, quartũ ſurget, durum & planè ferreũ. Vt enim ferri duritate omnia atteruntur & comminuuntur, ita eius imperij violẽtia & rigor omnia violabit & cõtundet. Pedes autem pedumq́ digitos quòd vidiſti partim ferreos, partim fictiles, regnum illud diſsidens erit, & ex parte ferreum rigorem obtinebit, ſicut vidiſti ferrum cum argilla coniunctum: Illa verò digitorum, partim ferro, partim argilla conſtãtium diuerſitas, regni inæquabilitatem loquitur, quod partim valens, partim debile futurum eſt. Quòdq́ue ferrum vidiſti argillæ coniunctum: illi quidem propinquitate inter ſe coniungẽtur, ſed inuicẽ non cohærebunt, quomodo ferrum in terram ferruminari non poteſt. Eius regni tempore ſuſcitabit deus regnum nulla vnquam temporum ſerie delendum, neque alij genti tradendum, quod quidem franget, & abolebit omnia illa regna, ipſumq́ue permanebit in ſempiternum. Quemadmodum vidiſti è rupe ſaxum nulla manu erutum, quod ferrum, terram, æs, argentum, aurumq́ue perfregit: Ita Deus ille maximus tibi præſignificat, ea quæ poſt hoc tempus futura ſunt, eſtq́ue ſomnium certiſsimum & cum re ad verbum conueniens. N. O immenſam ineffabilemq́ue ſapientiam, ô profundum & ingenioſum intellectum? afferte huc cito odores

&

& libamina. Dignus eſt, cui ſuffimina fiat, cuiq; diuini honores præſtetur. O Balthaſar, veſter de⁹ verè Deus eſt Deorum, regumque dominator, & obſcurorum explicator: poſtquam tu rem tam profunda ignorationis caligine demerſam potuiſti in lucem eruere.

SENTENTIA.

Deus arcana ſua pijs, & per pios etiam alijs patefacit. Omnia in deterius abeunt vſque ad aduentum Christi. Chriſti imperium æternum eſt.

FORNAX. Dani. 3.

ARGVMENTVM.

Nabuchodonoſor Babyloniæ rex erectam à ſe ſtatuam auream imperat à cũctis ſuis populis congregatis adorari. Hoc cum Sidracus, Meſacus, & Abdenago Iudæi facere recuſaſſent, in ignis fornacem conijciuntur. Sed cùm ab igne indemnes fuiſſent, Nabuchodonoſor ipſorum deum ſolum eſſe confeſſus, imperat adorari.

Sidracus, Meſacus, Abdenago, Præco, Delatores, Nabuchodonoſor, Proceres.

QVorſum pertinet tãta hominum multitudo, à tam diuerſis nationibus in hũc locũ conuocata? M. Neſcio niſi quòd, dum video immanẽ illam ſtatuam iuſſu regis erectam, metuere incipio, ne quid rex impium cogitet. A. Ego quoque valde cõmoueor: ac ne velit eã adorari, vereor. S. Quid agemus igitur ſi iuſſerit? A. Nos verò non adorabimus, nam hoc quidem eſſet, deo cultũ renũciare. S. Quâ tandẽ iſtud ratione? A. Rogas?

Hominem, viuam Dei immortalis effigiem, ad pedes inanis & ſtupidi rei mortalis ſimulachri procumbere? Quid indignius, aut magis impium fieri aut cogitari poteſt? M. At licebit periculi deprecãdi gratia, cultũ ſimulare, cum tamẽ animus in deo ſemper fixus hæreat. A. Apage ſis. Satis ne ſe viro probaret mulier, ſi cùm alteri corpus ſuũ proſtitueret, ſe tamen virũ ſuũ ſemper in animo ferre diceret? Hæccine tibi iuſta excuſatio videretur? M. Nequaquã. A. Atqui nõ minus eſt hoc abſurdũ. Tune qui vnus es, teipſum diuides, & alterã tui partem deo, alteram Vetouæ addices? Quæ tanta animi mollities eſt, aut quæ peruerſitas nos, quos honeſtum eſſet propter mortales dominos quamlibet mortem oppetere, quiq; id in aliјs laudamus, metu frangi, & ab officio & pietate erga deum immortalem deduci? S. Quid ergo cenſes? A. Subeũdum quemuis cruciatum potius, & fortiter occumbendum, quàm tãtillum modò de via deflectendum. S. O maſculum pectus: laudo te, Equidem ita ſentiebam, ſed volui quid animi haberes tentare. Verùm edicitur ſilentium, & video in loco ædito præconẽ: audiemus quid proclamet. Pr. Pax ſit rebus. Edico vobis, qui ex quacunq; natione, populo, lingua præſentes adeſtis, vt ſimulatq; ſonum audietis tubæ, tibiæ, citharæ, ſambucæ, pſalteriј, ſymphoniæ, & reliquorum cõcentuum, procumbatis, & ſignum aureum adoretis, quod rex Nabuchodonoſor erigendum

gendum curauit. Quòd ſi quis non paruerit, continuò in igne cādentē fornacē inijcietur. S. Deū immortalem, quod ſcelus video? Eóne impietatis & inſaniæ prolabi homines: vt id tanquam deum colant, quod hominū manu factum, homine deterius eſt, & inferius? M. O veſaniā: illud videſis, vt prociderūt omnes? Ego certe cēties mori malim. D. Videtis ne illos tres Iudæos, qui nō procubuerunt? A. Video: enunciandum eſt regi. D. Rectè ſanè, eamus ad eum. Ab. Adeóne cōcidiſſe conſtātiam, vt in tanto numero nullus ſit, quem non labefactauerit metus? D. Optamus tibi rex vitam quam longiſſimam. Tu edicto cauiſti, vt omnes audito cātu muſico procumberēt, & aureū ſimulacrum adorarent: rebellibuſq́; pœnam deſcripſiſti, vt igni cremarentur. Nunc homines quidam Iudæi, quos tu procurationi Babilonicæ præfeciſti, Sidrachus, Meſacus, & Abdenago, tuum edictum cōtemnunt, neq́ue eoſdem tecum deos colere, neq́; ſtatuam adorare curant. N. Itáne eſt? Ergo inuenientur, qui meum imperium detrectent? ergo ego non maximus? Properate, adducite eos properè. D. Fiet. N. Iam ego eos docebo, quid ſit mihi non obedire: iam efficiam, vt ſciant eſſe regem. D. Adducimus tibi homines, ô rex. N. Itáne eſt Sidrace, Meſace, & Abdenago vt vos neque meos deos veneremini, neq́ue auream ſtatuam à me erectam adoretis? Quid? nunc ſaltem non eſtis parati, auditis con-

centibus muſicis, accidere ad eam? Nam niſi facitis, protinus in fornacem immittemini. Ecquis verò eſt deus, qui vos à meis manibus liberet? S. Nihil ſumus ſoliciti: quomodo tibi ad iſta reſpõdeamus. Eſt deus, quẽ nos colimus, qui & poteſt nos ex flammis ſeruare: & ex tuis manibus, rex, profectò ſeruabit. Quod etſi non ita eſſet, tamen omnino (ne tu erres) neq; deos tuos coleremus, neque ante ſtatuam inclinaremur. N. Proh Deum atq; hominum fidem, tanta eſſe quenquam audacia vt auſit mihi in os repugnare? Ite, comportate ligna, ſubijcite igni alimenta, efficite eum ſeptuplum huius qui nunc eſt. Vos verò ô fortiſsimi viri totius exercitus, comprehendite hos tres viros, colligate. Eia, quid ſtatis? nihil opus eſt detrahere veſtes, vincite vnà cũ omni amictu. Hẽ, ſic volo, præcipitate eos in flammam. Videamus quid poſsit eorũ deus, properate ignaui, ego vobis hoc ſceptro comminuam capita. Papæ, videte vt flamma eos hauſerit, qui ipſi in flammam alios coniecerunt. Sed quid? ô rem miraculi plenam, quid ego video? Eho mei proceres, nónne tres viros in ignem conſtrictos iniecimus? P. Factum, rex. N. Atqui ego video quatuor viros ſolutos, in media fornace ingredientes, illæſos, & indemnes: quorum quartus forma eſt auguſta, & planè diuina. O rem inauditam. Accedam propius ad oſtiũ fornacis. Heus Sidrace, Meſace, & Abdenago, ſummi dei cultores, exite huc. S. Adſumus,

ô rex,

ô rex, è torrida flamma, diuina benignitate erepti. P. Dij boni, quid hoc rei eſt? quãta miracula hodie cernimus? Videte, vt ignis in horum corpora nullam vim habuerit, vt ne pilus quidem crematus ſit: vt amictus integri, nulla flãmæ nota inuſti ſint. N. Gratias ago deo Sidraci, Meſaci, & Abdenagonis, qui genium ſuum miſerit ad liberandum ſui cultores, qui ipſius fiducia nixi, ſpreto regis edicto, maluerunt ſua corpora ad cruciatum tradere, quàm vlli deo, præterquam ſuo, vllum cultum aut honorem habere. Itaque decerni placet, decretumq́; in omnib. omniũ linguarum nationibus & gentibus promulgari, vt qui malè de hoc Deo dixerit, turpiſsimo exitio plectatur, eiuſque domus publicetur, & euertatur, vt illius facinus memoria & nomine loci notetur. Nam præter hunc vnum præſens, ac ſalutis præpotens deus nullus eſt.

SENTENTIA.

Maxima pars mundi homines magis metuit quàm Deum. Mori ſatius eſt quàm ſimulachra colere. In iuſtiſsimum quémque grauiſsimè ſæuiunt principes huius mundi. Deus ſuos nouit vel ex medijs flammis eripere. Pij patiendo vincunt.

BALSASAR. Dani. 5.

ARGVMENTVM.

Accerſitus ex matris conſilio à Balſaſare Babyloniæ rege Daniel vates, ei legit & explanat ſcriptum manus in pariete, quod Chaldæi non poterant.

Balſaſar, Regina, Daniel.

NVllum ne eſſe à vobis, qui hoc legere & explanare poßit? O homines ad nullam rem idoneos. Quid attinet vos tanto in honore eſſe, ſi cum maxime opus eſt, tū minimè poteſtis? R. Regem multū diuq́; ſaluere iubeo. Audiui vt tu te crucies & æſtues, quod nemo poßit tibi hoc ſcriptum enucleare. Sed ne te afflicta, néue tātoperè pertimeſce. Vir eſt quidam in tuo regno, mente ſanctißimorum deorum præditus, cuius excellēs perfectáque doctrina, peritia, ſapientia, tempore patris tui cognita perſpectáque fuit: quo nomine rex eum maiorum, ariolorum, diuinorum, Chaldeorúmque magiſtrum eſſe voluit, quòd eum Danielem (nam id eſt ei nomen, quanquam rex Balſaſarem nuncupauit) compertum eſſet ſingulari ingenio & prudentia valere, inq́; ſomnijs interpretandis, ambiguiſq́; aperiendis, & obſcuris declarandis longè alios omnes antecellere. Proinde ſi me audies, eum euccabis, vt te iſta difficultate liberet. B. Euocetur ſanè. R. Mox aderit, ne trepida. D. Adſum tuo accerſitu ô Rex. B. Túne es ille Daniel, ex captiuis Iudæis, quos meus pater huc è Iudæa traduxit? D. Etiam. B. Audio te afflatu auguſtißimorum deorum agi, ſcientiáque & prudentia atque ſapientia facilè principem eſſe. Eam ob rem te aduocaui. Sed quam ob rem, audi. Cùm hic læto ſolutóque animo opiparè cōuiuarer, vna cum mei regni optimatibus

ecce

ecce extitit quædam quaſi manus, quæ digitis inſcripſit in tectorio parietis è regione candelabri ea quæ tu vides, ad quæ explicanda euocaui omnes Babylonios ſapientes, ſed eorum nemo nõ modò interpretari, ſed ne legere quidem poteſt. Te autem accepi implicita euoluere, & obſcura optimè declarare poſſe. Nunc itaq; ſi potes hoc legere; & mihi quid ſit eloqui, purpura & aureo torque inſignitus, tertium regni principatum obtinebis. D. Tua tibi dona habeto, aut ea alij largitor. Ego tamen hoc ſcriptum & legam, & tibi planũ faciam. Itaq; ades animo ô rex. Nabuchodonoſori patri tuo olim largitus eſt deus magnificũ regnum, ſplendoremq; egregium: qua de cauſa omnes eum gentes & nationes trepidè metuebant: quippe, qui quoſcunq; viſum erat, interimeret, cæderet, efferret, deprimeret. Sed cùm iam ſecundis rebus elatus, intemperanter ſuperbiret, & animos tolleret, de ſolio deturbatus eſt: & omni ſplendore amiſſo, ex hominum conſortio eiectus, tum in brutum natura ſenſuque tranſlatus, inter feras habitauit: & herbarum paſtu, boum ritu delectatus, ventos, imbresque & omnes naturales cœli mutationes nudato corpore pertulit: donec tandem recognouit, illum deum terreſtris huius imperij principem eſſe, & ei quem vellet, præficere. Tu quoque Balthaſar, qui eius ſatu editus, nihilo te modeſtiorem præbuiſti, cùm tamen ea omnia præclarè ſcires: ſed te contra cœ-

lorum dominum inſolentius geßiſti, & nũc vaſa terreſtris eius domicilij proferri iußiſti, quibus tu tuiq́; proceres, & vxores tum iuſtæ, tum concubinæ, in bibẽdo vino abuſi eſtis. Quinetiã deos celebrauiſti aureos, argenteos, æreos, ferreos, ligneos, & lapideos, qui neq; cernunt, neq; audiunt, neq; ſentiunt: deo autem in cuius manu tua vita & facta omnia ſunt, nullum honorem habuiſti. Quare ab eo miſſa eſt hæc manus, cuius ſcriptum hoc eſt: Menſus eſt, menſus eſt, ponderauit & diuiſit. Senſus autem: Menſus eſt, menſus eſt Deus tuum regnũ, & id conſummauit, põderauit, ponderatus eſt in trutina, & inuentus leuior: diuiſit, diuiſum eſt tuum regnum, & Medis Perſisq́ue diſtributum.

SENTENTIA.

Quum maximè opus eſt, tum minimè iuuant huius mundi ſapientes. Quum trepidat & nihil poteſt humana ſapientia, tum maximè ſeſe exerit diuina. Qui alieno exemplo non ſapit, is ſuo periculo maloq́ue dignus eſt. Hominum imperia in dei ſunt arbitrio.

HAMAN. Eſter. 3.

ARGVMENTVM.

Eſtera regina regi Aſſuero patefacit perfidiam Hamanis in Iudæos, eamq; ob cauſam rex illum iubet in crucem tolli ab eo ipſo erectam ad tollẽdum in eam Mardochæum Iudæum.

Aſſuerus, Eſtera, Haman, Harbona.

LAute ſanè & prolixè à te accepti ſumus regina, vxor chariſſima. Quamobrẽ roges iam quidlibet, licet, id rogatũ feres. Dic quid petas:

vel

vel ſit dimidium regni mei, tamē impetrabis. E. Siquidem habeo te propitium, ô rex, & ſi ita tibi videtur, vitā mihi, meisq́ popularibus concedes. Hoc vnū peto. Nam ſumus proditi, & indigniſſimo crudeliſſimoq́ exitio deſtinati. Quod ſi ſeruituti addiceremur, equidem tacita ferrem: quāquam indignus eſſet hoſtis, qui tantum regi damnum compararet. A. O ſuperi quis hominum eſt tam audax, vt id auſus ſit etiam cogitare? aut vbi eſt? E. Ecce hic adeſt hoſtis infeſtiſſimus, homo hominum quātum eſt peſſimus, Haman. A. Proh Deûm atq; hominum fidem: ô cælum, ô terra, ardeo, tāta inuentum eſſe quenquam audacia? H. Exijt ira inflammatus. Quātum ego illum video, res mihi ad reſtim redijt. Sed tamen tentabo animum reginæ, ſi fortè miſereſcat mei, quod ſi hoc non ſuccedat, actum eſt, ilicet, perij. Regina, iam nō deprecor culpam, merui, fateor: nec poteſt vllū ſuppliciū maius eſſe meo crimine. Sed te ſupplex genua amplectens, per iſtam clementiam. A. Quem neq; pudor neque mea maieſtas deterruit. Sed quid video? Atat etiam ad lectum reginæ? O magne Iupiter, etiam ne vt reginā domi apud me vi comprimat? Corripite, velate vultum, indignus eſt qui lucem tueatur. Har. At etiam ſi ſcias quid machinatus ſit in Mardochæū hominem de te, rex, optimè meritum, vtpote per quem facta in te coniuratio patefactā ſit. Crucem ante domum ſuam in altitudinem cubitorū quinquaginta

ginta erigendam curauit, in quam eum tolleret. A. Percommodè cadit, autorem in eam tollite, vt eadem, qua alios captat, via capiatur.

SENTENTIA.

Muliebrium illecebrarum magna vis eſt in vtranque partem, hoc eſt vel ad nocendum, vel ad adiuuandum. Malum conſilium conſultori peſſimum. Impij ſuo ipſorum laqueo iugulantur.

ARTAXERXES. Nehem. 1.

ARGVMENTVM.

Nehemias à rege Artaxerxe veniam & opes impetrat eundi inſtauratum vrbem Hieroſolymam.

Artaxerxes, Nehemias.

QVi fit vt vultu ſis adeò triſti, cùm nõ ægrotes? Mirum, ni animi triſtitia eſt. N. Rex in perpetuũ viue. Poſſúmne non triſti vultu eſſe, cum vrbs, in qua ſepulchra ſunt maiorum meorum, euerſa ſit, & eius portæ igne deflagrauerũt? A. Quidnam ergo petis? N. Si tibi videtur, & ſi quid apud te valeo, vt me dimittas in Iudæam, ad inſtaurandam vrbem patriam. A. Ego verò dimitto. Tu dicito, quid tibi ad iſtud fieri velis. N. Curabis, ſi placet, vt mihi dentur literæ ad prætores Syrie, qui me curent deducendum, dum perueniam in Iudæam. Deinde literæ ad Aſaphum regiæ ſyluæ cuſtodem, qui mihi ligna ſuggerat, ad reficiendas portas arcis, quæ eſt ædi cõiuncta: vrbisq́; mœnia, & domum, in quam ſum diuerſurus. A. Dabuntur quæ petis. N. Ago tibi gratias immortales, rex, tibiq́; fortunatiſſimum

longiſ-

longiſſimumque regnum precor.

SENTENTIA.

Regis animum deus habet in manu, eúmque quocúnque vult, inclinat. Cui propitius eſt deus, huic conciliat beneuolentiam potentum.

NEHEMIAS. Nehem. 5.

ARGVMENTVM.

Expoſtulant pauperes Iudæi de diuitum erga ſe iniquitate auaritiæ. Et Nehemias diuites cogit in ordinem.

Plebeij, Nehemias, Primates, Sacerdotes, Populus.

M*Agnus eſt tum noſtrûm, tum noſtrorum liberûm numerus: comparandum eſt inde frumentũ, quo viuamus. Pl. Oppignorandi ſunt fundi noſtri, & vineæ & domus, vt nos frumento contra famem muniamus. Al. Iam pro noſtris agris & vineis, ad tributum regi pendendum, pecuniam ſumpſimus mutuam. An æquum eſt, vt cùm eiuſdem nobiſcum cõſanguinitatis ſint alij, eademq́; ſit liberorum eorum atq; noſtrorum conditio, nos tamen liberos noſtros in ſeruitutem dedamus, ſintque iam filiarum noſtrarum nõnullæ emancipatæ, neque eas vindicare poſsimus, cum fundos & vineas noſtras teneant alij? N. O indignũ facinus. Itáne verò principes fœnus à veſtris exigitis? Ergo nos cõſanguineos noſtros Iudæos, in exteras gentes venditos pro noſtris viribus redemerimus: & vos eoſdẽ emetis, vt dominos non amiſerint, ſed mutauerint? Non rectè facitis. Nonne in metu Dei noſtri viuetis, vt barbarorum,*

barorum, hoſtium noſtrorum, vituperationem euitetis? Ego quoq; & mei cognati atq; famuli, argentum eis, frumentumq; mutuò dedimus. Agite, remittamus hoc nomen. Reddite eis hodie agros ſuos, & vineas, & olìueta, & domos: tum centeſimã condonate argẽti, & frumenti, & vini, & olei, quæ eis mutua dediſtis. P. Reddemus, neq; ab eis quidquam exigemus. Sic faciemus, vt tu hortaris. N. Vos verò ſacerdotes, iurate vos ita facturos. S. Faciemus. N. Ergo quemadmodum ego meum gremium excutio, ſic quicunq; nõ hæc præſtiterit, eum excutiat Deus ex domo & labore ſuo: ſicq; eſto excuſſus, vacuusq;. P. Amen.

SENTENTIA.

Auaro homine nihil eſt iniquius. Auarus animam venalem habet. Multum pollet, etiam apud iniquos, iuſtus & grauis homo.

VERITAS. 3. *Eſd.* 3.

ARGVMENTVM.

Darius Perſarum rex proponit optimatibus ſuis trium ſtipatorum ſuorum ſententias, ad iudicandum quænam eſſet optima. Sunt autem eæ, de viribus vini, regis, mulierũ, & veritatis. His cum ſtipatores iuſſu regis, ſuæ quiſque ſententiæ rationẽ reddidiſſet, palmam obtinuit Zorobabel, qui veritati primas tribuiſſet, & à rege præter ſtatutum diſputationis præmium, impetrat, vt Hieroſolymitanum fanum inſtauret.

Darius, Anagnoſtes, Stipator, Alter Stipator, Zorobabel, Optimates.

HÆc cauſa eſt, mei proceres, cur vos iuſſerim conuocari. Cùm mei corporis cuſtodes dormiente

niente me, inter ſe (vt fit) confabularentur: eò delapſi ſunt, vt certatim dicerent ſuam quiſque ſententiam, ecquæ res maximam vim habeat: ea conditione, vt cuius dictũ ego & Perſidis triumuiri doctiſsimum iudicaſſemus, huic victori pronunciato ea darentur, quæ iam audietis: recita ſchedulam. An. *Cuius dictum ſapientiſsimũ erit, is à Dario rege ingentia dona, & victoriæ ornamenta conſequitor, purpuraq́ induitor, & auro bibito, & in auro dormito, & aureis frænis currũ byſsinamq́ cidarim, & torque circundatũ collum habeto: & ſecũdum Darium primus propter ſuã ſapiẽtiam ſedeto, Darijq́ familiaris dicitor. Primi ſentẽtia eſt hæc. Maximam vim habet vinũ. Alterius: Maximam vim habet rex. Tertij. Maximam vim habent mulieres, ſed omnia vincit veritas.* D. *Nunc euocentur huc iuuenes, vt ipſi ſua dicta declarent. Dicite iuuenes, ſuæ quiſque ſentẽtiæ rationem.* ST. PRIM. *Quantam vim habet vinum, ô viri? Omnes à quibus bibitur, homines fallit: eandem regis ac priuati, eandem ſerui ac liberi, eandem pauperis ac diuitis mentem efficit, omniumq́ animos ad lætitiam & hilaritatem cõuertit, neque doloris vllius neque debiti memor, omnium animos diuites reddit: oblitumque vel regis, vel ſatraparum efficit, vt nihil niſi magnificum loquantur: vtq́ cum potauerunt homines, & fraternæ neceſsitudinis & amicitiæ memoria depoſita, cõtinuò gladios ſtringant:*

gant: neq; poſteà vbi à vino reſipuerunt, quid fecerint, recordentur. O viri, nónne permagnā vim habet vinum quod hæc fieri cogat? AL. O viri, nónne permagnam vim habent homines, qui terras & maria, quæque in eis inſunt, omnia teneant? Atqui rex omnibus antecellit & dominatur, in eosq́ principatum tenet, ita vt quicquid iubet, faciant. Si iubet vt inter ſe belligerent, parent: ſi contra hoſtes mittit, vadunt, & montes, & muros, & turres demoliuntur: occidunt, & occiduntur, neq; regis edictum excedunt. Quòd ſi vicerunt, ad regem omnia referunt, tum quæ prædati ſunt, tum cætera. Item qui non militant, neq; bella gerunt, ſed terram colunt, hi quoq; vbi ſata meſſuerūt, ad regem referūt, coguntq; alius aliū tributa regi ferre. Is vnus ſi iubet perimere, periment; ſi dimittere, dimittunt: iubet verberare, verberant: iubet vaſtare, vaſtāt; iubet conſtruere, conſtruunt, iubet excindere, excindunt: iubet ſerere, ſerunt: cunctusq; eius tū populus, tum magiſtratus eidem parent: eoq; interim accumbente, cibum capiente, dormiente circum vndiq; cuſtodiam agunt, neq; cuiquam diſcedere, & ſua negocia curare licet, neq; eius dictis nō parere. Quare ſic ſtatuo viri, regis maximam eſſe vim, cui ſic obtemperetur. Z. Magnus quidem rex eſt, viri & homines multi, & vinū multum poteſt. Quid, qui his dominatur? Quis autem horū principatum tenet? nónne mulieres? Mulieres regem genuerunt?

nuerunt: & omne mortalium genus, qui mari ac terræ dominantur, ab his ortum eſt: hæ ipſos educauerũt vinearum ſatores, ex quibus vinum fit: hæ hominum veſtes faciunt: hæ hominibus gloriæ ſunt, nec poſſunt ſine fœminis homines eſſe. Quòd ſi aurum, argentum, aut aliquam rem præclaram comparauerunt, nònne pulchræ alicuius, & elegãti forma mulieris amore capti, his omnibus omiſsis in eam oculos defigunt? & eam hianti ore intuentur? auroq; & argento, & omni rerum pulchritudini anteponunt? Homo, omiſſo ſuo ipſius parente à quo educatus eſt, ſuaq; patria, vxori adhæreſcit, & cum vxore vitã finit, & patris & matris & patriæ immemor. Atque vt perſpiciatis, mulieres in vos dominari, nònne quæ labore & induſtria paratis, omnia mulieribus datis atque affertis? Sumit homo gladium, & foras ad latrocinandum & furãdum proficiſcitur, & mare, & flumina tranat, & leones videre ſuſtinet, & per tenebras graſſatur: atq; vbi furatus, prædatus, graſſatus eſt, ad amicam omnia refert: pluſq; diligit homo ſuam coniugem, quàm parentes: vſque adeò vt propter fœminas multi mente alienati, multi ſerui facti ſint, multi perierint, multi lapſi ſint, & peccauerint. Quid? an mihi nõ creditis? nònne ingens regis potentia eſt? nònne omnes eum nationes vel tangere formidant? Atqui videbam, cùm hominis præclariſsimi Bartaci filia Apame, regis concubina, ad regis dexteram

ſedens, de eius capite diadema auferret, ſuoq́; imponeret: tum regis malam ſiniſtrā manu feriret, rege intereà eam ore hianti aſpiciente, & arridenti arridente, & ſuccēſenti blandiente, quò eā ſibi reconciliaret. An non multum valent mulieres, ô viri, quæ hæc faciant? multum ſanè & mulieres pollent, & ingens terra eſt, & excelſum cælum & ſol curſu velox, qui vno die cælum circumuectus, eodem recurrat, vnde profectus eſt, magnus ſanè eſt. Sed veritas maxima eſt, & omnium potentiſsima. Veritatem, omnis terrarū orbis vocat, veritati cælum ipſum fauet: veritatē omnia reformidant, & tremiſcunt: neque quidquam in ea vitioſum ineſt. Vitioſum vinum eſt, vitioſus rex, vitioſæ mulieres, vitioſi mortales omnes, & eiuſdē vitioſitatis ſunt eorū opera omnia, in qua vitioſitate veritatis expertes pereūt. At veritas æterna pollet, & perpetuò viuit vigetq́;: neque ea eſt, quæ cuiuſquam ratione de recto deflectat, ac non eadem ſit omnibus: ſed ab omni iniquitate & prauitate aliena, æquū facit, eiusq́; facta probant omnes, nec ineſt in eius iudicio quidquam iniquum. Cæterum & ab hac, & à regia magnificentia, & à potētia, & à maieſtate ſeculorum omnium, laudetur deus veritatis. O. Maxima veritas eſt, maximamq́; vim habet. D. Viciſti, pete quid vis, etiam præter ea quæ ſcripta ſunt: nos id tibi dabimus, quoniā doctiſsimus inuentus es, & à me proximus ſedebis, meuſq́; familiaris

miliaris vocabere. Z. Memento voti tui, quo te Hieroſolymam inſtauraturum pollicitus es, tum cùm regnum aſſecutus es: omniaq́ vaſa Hieroſolyma exportata, eo remiſſurũ, quæ ſepoſuit Cyrus, cũ de Babylone excindẽda votũ fecit, eaq́ ſe illò miſſurum promiſit. Et tu recepiſti te inſtauraturũ fanũ, quod igni cremârunt Idumæi, tum, cùm à Chaldæis peruaſtata Iudæa eſt, & nũc hoc eſt, quod à te poſtulo, rex domine, atq́ flagito: hæc eſt magnificentia, quã à te expecto. Oro igitur vt votum præſtes, quod cæli regi, tuo ipſius ore nũcupaſti. D. Laudo te, & bene mones: faciam.

SENTENTIA.

Honeſta eſt de virtute contentio. Vtinam inter ſeſe ſic certarent hodie ſtipatores principum. Vtinam & principes bona veráque dicta ſic & iudicarent & remunerarẽtur. Sed fuit illud ſeculum argẽteum, noſtrum eſt ferreum. Certè rara ſunt hodie in aulis huiuſmodi certamina. Omnia vincit veritas.

DIALOGORVM SACRORVM LIBER QVARTVS.

MARIA. Luc. 1.

ARGVMENTVM.

Gabriel genius Mariæ nunciat edituram filium Dei, quærentiq; modum, demonſtrat id forè à Spiritu ſancto. Illa credens aſſentitur.

Gabriel, Maria.

SAlue ornatiſsima, domino coniunctiſsima, mulierum fæliciſsima. Quid metuis Maria? bono es animo, nam accepta es Deo. En ego tibi renuncio, te iſto vtero conceptum parituram natum, quem Ieſu nomine vocabis. Is erit maximus, & filius ſummi parētis cēſebitur, eumq́ donabit rerum omnium præpotens deus ſolio Dauidis, autoris generis eius. Itaque poſteris Iacobi regnabit in æternum, nec vllus erit eius regni finis. M. Quomodo fiet iſtud, cùm ego viri notitiam non habeam? G. Spiritus ſanctus ſeſe in te inſinuabit, téque dei optimi vis grauidabit. Itaq; ſanctiſsimus iſte fœtus vt erit, ita etiam dicetur Dei filius. Elizabetha quoque (quò magis credas) tua cognata, iam ſenex concepit filium, & nunc ſextum iam menſem fert vterum, & tamen inter ſteriles habebatur. Vſque adeò nulla res eſt quam deus non poſsit. M. Ecce me domini ſeruam: veniat mihi, prout tu dixiſti.

SENTENTIA.

Deo nihil eſt arduum. Promittendi deo credēdum eſt, etiam ſi quid naturæ contrarium promittat. Neque enim naturæ obnoxius eſt, autor ipſe naturæ.

BAPTISTA. Mat. 3. Marc. 1. Luc. 3.

ARGVMENTVM.

Ioannes Baptiſta populum docet vitæ correctionem, & de Chriſto vaticinatur.

Ioannes,

Ioannes Baptiſta, Plebs, Publicani, Milites.

PRogenies viperina, quis vos ſummonuit futuram pœnam fugere? Edite ergo vitæ melioris indices fructus, & ne ideo magnos vobis ſpiritus & arrogantiam ſumite, quòd patrem habetis Abrahamū. Dico enim vobis, deum poſſe ex his ſaxis ſuſcitare liberos Abrahamo. Iam verò ſecuris arborum radici admota eſt, omniſq; arbor fructum bonum non edens, excindenda eſt, & in ignem inijcienda. Pl. Quid ergo faciemus? IO. Qui habet duas veſtes, impertiat non habenti: & qui habet cibaria, idem faciat. P. Nobis autem, magiſter, quid faciendum eſt. IO. Nihil amplius, quàm quantum vobis decretum eſt, exigite. MI. Quid etiam nobis? IO. Ne quem pulſate, aut per ſycophantiam circumuenite, & ſtipendijs veſtris eſſe contenti. Sed audite vniuerſi. Ego quidem abluo vos aqua, ad vitæ emendationem. Sed me præſtantior, me ſubſequitur; & ita præſtantior, vt ego nō ſim dignus, qui eius calceorum ſoluam corrigiā. Is vos abluet ſacro ſpiritu & igne: qui quidem vannū manu tenet, aream ſuam perpurgaturus, frumentumq; in horreum comportaturus, & paleam igni crematurus inextincto.

SENTENTIA.

Bona arbor bonos fructus ædit. Abſtinendum ab iniuſtitia, ſi pœnas vitare velis.

NATHANAEL. Ioan. 1.

ARGVMENTVM.

Nathanael à Philippo monitus venit ad Ieſum,

& in eum credit.

Philippus, Nathanael, Ieſus.

DE quo ſcripſit Moſes, in noſtra diſciplina, & vates, eum reperimus: Ieſum dico, filium Ioſephi, à Nazaretha. N. A Nazaretha poteſt aliquid bonum exiſtere? P. Proui ſe mecum. I. Video huc venire verè Iſraelitam: id eſt, hominẽ ab omni fraude alienũ. N. Vnde me noſti? I. Prius quàm te Philippus appellaret, cum eſſes ſub ficu, videbam te. N. Magiſter, tu es filius Dei, tu es rex Iſraelitarũ. I. Quoniã dixi tibi, te à me ſub ficu eſſe viſum, ideò credis: maiora his videbis. Credite mihi, poſthac videbis cœlum apertum, & Genios diuinos aſcẽdentes, & deſcẽdentes ad me.

SENTENTIA.

Vnde minimè ſperes, inde exit bonum. Adeũdus eſt Chriſtus, vt eum cognoſcas. A minoribus ſi credas, ad maiora venies.

NICODEMVS, Ioan. 3.

ARGVMENTVM.

Ieſus diſſerit cum Nicodemo de renaſcendo.

Nicodemus, Ieſus.

MAgiſter, ſcimus te doctorem veniſſe diuinitus, nam nemo iſta tã portentoſa facere poſſit, quæ tu facis, niſi adſit ei deus. I. Accipe igitur doctrinam eo dignam qui venerit à deo. Qui denuò natus non fuerit, mihi credo, Dei regnum adipiſci non poteſt. N. Quo pacto poteſt homo naſci, qui ſit ſenex? Nunquid poteſt iterum in vẽtrem ſuæ matris ingredi, atque naſci? I. Cùm de dei

de dei regno, quod diuinum eſt, locutus ſim, debes existimare, hanc quoq; generationem, de qua loquor, per quam ad illud regnum perueniatur, eſſe diuinam. Proinde omitte iſtam à muliere natiuitatem. Nam ſi quis à muliere renaſceretur, talis eſſet renatus, qualis fuiſſet antequàm natus: id eſt, eſſet adhuc terreſtris & humanus, propterea quòd ex re terreſtri & mortali quod naſcitur (cuiuſmodi eſt mulier) id terreſtre & mortale eſt: quandoquidē quæq; res ſui ſimilē gignit. At ex ſpiritu qui fuerit renatus, is diuina quadam & ſpiritui cōueniente natura præditus erit: quoniam quod à ſpiritu gignitur, id eius ſimile eſt à quo originem habet, videlicet ſpiritus. Neq; verò mireris, quòd dixerim, vobis eſſe renaſcendū: quamuis hāc natiuitatē non videas. Nam quod accidit in vento, cuius quamlibet in partem ſpirantis ſonitum audis, neq; tamē oculis cernis vnde veniat, aut quò feratur: idē fit & in omnibus ex ſpiritu genitis, vt hæc generatio ſentiri & intelligi poßit, oculis aſpici non poßit. N. Quomodo poſſunt iſta fieri? I. Tu Iſraelitarum magiſter es, & hæc neſcis? Atqui hoc tibi cōfirmo, nos non ignota, aut tantū audita dicere ſed perſpecta & viſa teſtari: & tamen teſtimoniū noſtrū vos non accipitis. Quod ſi terreſtria, quæ vobis dixi, nō creditis: quomodo, cæleſtia ſi dixero: credetis? Si hanc ſimilitudinem, quam ego duxi à vento (quæ res terreſtris eſt, & ſubiecta ſenſibus) non

capis. Ideoq́ non credis: quomodo intelliges ipſam, cuius declarandæ cauſa ſimilitudine vſus ſum, quæ res cœleſtis diuinaq́ eſt, neque ſub ſenſus cadit? Atqui hæc niſi à me didiceritis, à quo diſcatis nullus eſt. Neque enim poteſtis in cœlum aſcendere, & ea à deo diſcere. Nam in cœlum nemo aſcendit, præter eum hominem qui de cœlo deſcendit, qui quidem eſt in cœlo. Is autem ego ſum: à quo niſi hæc didiceritis, deſperanda vobis cognitio eſt. Quocirca attende, quale ſit hoc renaſci, de quo loquor. Quemadmodum Moſes ſerpentem illum æneum extulit in deſertis, in quem ſerpentem intuentes à ſerpentum morſu ſanarentur: ita me oportet extolli, vt omnes in me intuẽtes, à me pendentes, mihiq́ fidentes, non pereant, ſed vitam adipiſcantur æternam. Hæc eſt igitur renaſcendi conditio ſuperius à me propoſita, ſine qua negaui quẽquam poſſe regnum cœleſte cõſequi. Nam qui mihi fidem habẽt, ita immutãtur, tantoque meliores fiunt, vt planè renati dici poſſint, & cœleſti regno digni ſint. Etenim tanto genus humanum proſequutus eſt amore deus, vt vnigenitũ filium ſuum tradiderit: cui quicunq́ fidem habeat, non pereat, ſed ad vitam perueniat æternam. Non enim miſit deus filiũ ſuum in hãc vitam, vt homines cõdemnet, ſed vt per eum ſeruentur homines. Qui ei fidem habet, non damnatur: qui verò non habet, is iam damnatus eſt, qui vnigeniti Dei filij nomini fidem nõ adiunxerit.

In

In hoc autem damnantur homines, quòd cùm venerit in orbem lux, tenebras magis quàm lucem amant, quippe quorum praua ſint opera. Siquidē quiſquis vitioſa facit, lucem odit, neq; in lucem prodit, ne eius facta arguantur. Qui verò recta facit, is in lucem prodit vt pateſiant eius opera, vtpotè facta diuinitus.

SENTENTIA.

Renaſcendum eſt & ex carne in ſpiritum migrandum. Vt enim terreſtria, quæ grauia ſunt, in cœlum aſcendere aut in cœlo eſſe non poſſunt, ita iniuſticia, quæ res terreſtris & grauis eſt, in regnum Dei venire, aut ibi eſſe nequit. A ſolo Chriſto ſalus eſt.

SAMARITANA. Ioan. 4.

ARGVMENTVM.

Ieſus apud fontē cum muliere Samaritana de vera potione, veroq; dei cultu colloquitur. Cúmq; ſuperueniſſent emptum cibum apportantes diſcipuli, eos quoque de vero cibo docet.

Ieſus, Samaritana, Diſcipuli.

DA mihi bibere mulier. S. Quomodo tu Iudæus, à me muliere Samaritana petis potū? Neq; enim habent vllum Iudæi cum Samaritanis commercium. I. Si intelligeres munus dei, & quis ſit qui à te potum petit, tu ipſa peteres ab eo tibiq; ipſe daret aquā perennem. S. Domine, neq; ſitulam habes, & puteus eſt profundus: vnde ergo habes iſtam aquam perennem? Num tu maior es patre noſtro Iacobo, qui tradidit nobis hunc puteū: qua aquatione vſus eſt ipſe, & filij eius, atq; pecora? I. Aqua ſitim ad tempus tantùm explet,

Castalio S

mea autem ad perpetuitatem, ita, vt qui ex aqua à me accepta biberit, non ſitiat vnquam: nam ea aqua fiet in eo fons ſcatens in omnem perennitatem. S. Domine, imperti me iſta aqua, ne amplius ſitiam, néue huc ad hauriendum veniam. I. I vocatum virum tuum, & huc cum eo venito. S. Nō habeo virum. I. Rectè ais, te non habere virum. Quinq; enim viros habuiſti: nunc quē habes non eſt tuus vir. Iſtud verum dixiſti. S. Video te eſſe vatē, itaq; nō committā vt tibi fruſtrà incidiſſe videar. Maiores noſtri in mōte hoc, deum coluerunt. Atqui vos contenditis, Hieroſolymis eſſe colendum. Quid cēſes? I. Mulier, crede mihi, veniet tempus, cùm neq; in monte hoc, neq; Hieroſolymis coletis patrē. Vos, quid colatis, neſcitis, nos quid colamus, ſcimus: quippe quia ſalus à Iudæis eſt. Sed veniet tempus, & quidē iam eſt, cùm veri cultores patrē animo & verè colēt. Etenim à talibus ſe pater coli poſtulat. Animus eſt deus: & qui eum colunt, animo & verè debent colere. S. Scio venturum eſſe Meßiam. Is cùm venerit, rem omnem nobis planam faciet. I. Ego ſum ille, qui tecum loquor. D. Video magiſtrum ad puteum ſedentē, & colloquentem cum quadam muliere. A. Mirum eſt, ſolum cum ſola. Sed ſcit ipſe cur id faciat. S. O fauſtum diem. Sed ego quid cūctor ire in vrbem, vt meos tam bono nuncio afficiam? D. Comparauimus cibum, magiſter, veſcere. I. Ego cibum habeo comedendum, quem

vos

vos neſcitis. D. Nũquis abſentibus nobis, attulit ei quod edat? I: Mihi paſtus eſt, id facere, quod vult is qui me miſit, eiusque opus abſoluere. Vos quidem dicitis, ab hinc quatuor menſes futurã meſſem. At ego ſic: erigite oculos, & videte agros, vt iam ad meſſem flaueant. Et meſſor præmium aufert, & ſator fructum condit ad victum perpetuum, vt ſatoris ſimul & meſſoris cõmodo cautum ſit. In quo ſanè dictum illud cõprobatur, quod ait: aliũ ſerere, alium metere. Ego vos miſi ad metendum, in quo colendo non laboraſtis. Alij laborârunt, vos in eorum laborem inuaſiſtis.

SENTENTIA.

Chriſtus venit ad docendum ſeruandúmque ſontes. Chriſtus æternum viuificúmq; cibum, potionémque dat. Deus animo & verè adorãdus eſt, nullo locorum diſcrimine. Dei voluntatem exequi, cibus eſſe debet homini Chriſtiano.

CENTVRIO. Math. 8.

ARGVMENTVM.

Ieſus à Centurione exoratus, eius puerũ membris captum, verbo ſanat.

Centurio, Ieſus.

DOmine, puer meus iacet domi mẽbris captus, grauiterq; cruciatur. I. Ego ibo eum curatũ. C. At ego non ſum dignus, cuius tu tectum ſubeas: ſed tãtum iube verbo, & ſanabitur. Nã ego quoq;, qui ſub alterius ſum poteſtate, tamen obtineo autoritatem in eos, quibus preſum, milites: ac ſi quem iubeo ire, it: ſi venire, venit: ſeruũ facere

quid,

quid, facit. I. O rem admiratione digniſsimã. Credite mihi, ne in Iſraelitis quidẽ tantam fiduciam inueni. Et ſine dubio multi ab oriente atq; occidente profecti, accumbẽt cum Abrahamo, Iſaaco & Iacobo, in regno cœleſti: cum interea ij ad quos regnũ pertinebat, in alta noctis caligine demerſi nihil aliud quam flebunt & frendebunt. Tu abi, & vt confidiſti, ſic obtineto.

SENTENTIA.

Chriſtus tam facilè morbis imperat, quàm dux militibus. Primi erunt vltimi, & vltimi primi.

PISCATORES. *Luc. 5.*

ARGVMENTVM.

Petrus iacto reti iuſſu Ieſu, plurimos piſces capit.

Ieſus, Petrus.

SVbduc in altum prora Petre, vt retia laxetis ad prædam. P. Præceptor, totam noctem laborantes nihil cepimus: ſed tamẽ poſtquã ita iubes, demergam rete. O rem miram. Adeſte ſocij, adiuuate nos. Rũpitur rete, ita multis piſcibus eſt plenum. Corripe tu iſtas plagas altrinſecus, vos vos inuergite in nauiculã. Deſinite, deſinite, ſuſtinete rete: iam hæc plena eſt, infundamus in alterum. O rem inauditam, pene ſubmerguntur cymbæ, præ piſcium multitudine. Quæſo te domine abi à me: homo nocens ſum. I. Ne metue, deinceps iam homines piſcaberis.

SENTENTIA.

Abſque Chriſto piſcari, hoc eſt homines docere operam ludere eſt, Chriſto auſpice fœlix eſt piſcatura.

SIMON.

SIMON. Luc. 7.

ARGVMENTVM.

Ieſus miranti cum animo ſuo Simoni, apud quem ipſe cibũ capiebat, cur ſe pateretur ab impudica muliere attrectari, cauſam reddit.

Simon, Ieſus.

IAmdudum ſpecto mulierem iſtam, quæ meum hunc hoſpitem tam molliter curat. Qui ſi vates eſſet, intelligeret, vtiq. quæ & qualis ſit mulier quæ ipſum attrectat, nã proſtituta pudicitia eſt. I. Simon, paucis te volo. S. Dicas licet magiſter. I. Duos debitores habebat quidam creditor, quorũ alter quingentos, alter quinquaginta debebat denarios. Ij cum non eſſent ſoluendo, vtrique condonauit. Dic, vter eum plus amare debeat. S. Opinor, cui plus condonauit. I. Rectè iudicas. Vides hãc mulierem? cum introiuiſſem domũ tuã, ne aquam quidem ad lauandos pedes meos dediſti: ea & lachrymis eos perfudit, & ſui capitis capillo extersit. Tu mihi oſculum non dediſti: ea, poſtquam ſum ingreſſus, non deſtitit mihi pedes deoſculari. Tu nec oleo mihi caput vnxiſti: ea vnguento etiam mihi pedes perunxit. Qua de cauſſa ſic habeto, ei multa remitti peccata, quoniam multum amauit. Cui autem minus remittitur, minus amat. Remittũtur tibi peccata, mulier, tua te fiducia ſeruauit: abi cum bona pace.

SENTENTIA.

A ſiniſtris ſuſpicionibus abſtinendum. Ex coniectura, iudicare temerariũ eſt. Magno beneficio

magnus

magnus amor conciliatur.

IAIRVS. Math.9. Luc.8.

ARGVMENTVM.

Ieſus à Iairo exoratus, eius filiam it ſanatũ, & inter eundum mulierem profluuio ſanguinis laborantem ſanat. Deinde vbi Iairi domũ venit, eius filiam quæ interea deceſſerat, reuocat in vitam.

Iairus, Ieſus, Mulier, Petrus, Nuncius.

EST mihi vnica filiola, optime Ieſu, duodecimum annum agens, quæ nunc domi deſperato morbo laborat. Obſecro te, & obteſtor etiam atq; etiam, vt domũ venias, eiq; manus imponas, vt reuiuiſcat, & reualeſcat. Ie. Faciã verò, eamus. M. Salua ſum, ſi poſſum vel extremam eius prã veſtis attingere. Conabor, nec me hæc hominum turba impediet, quo minus ad eum accedam. I. Quis nam tetigit mea veſtimenta? P. Tu vides quanta te hominum multitudo circumſiſtat & comprimat, & rogas quis te tetigerit? Ie. Certè tetigit me aliquis: nam ſenſi vim quandam exire à me. M. Perij miſera, non latui eum. Obſecro te, ignoſce mihi, ego ſum illa. I. Narra mihi rem omnem, vt ſeſe habet. M. Ego miſera, iam duodecim annos languebam profluuio ſanguinis: cum interea toto illo tempore multis adhibitis medicis, & omnem rem inſumpſiſſem, neq; quidquam profeciſſem, ſed indies deterius haberẽ: iamq; ab omnibus medicis eram deſperata. Cum autem tuorũ factorum admirabilitatem fama atque auditione accepiſſem, acceßi ipſa, ſic mecum cogitans: O me fælicem,

fœlicem, ſi vel limbum eius togæ liceat tangere. Hoc animo per mediā turbā acceſsi propius, nec me ſpes fefellit, nam ſimulatq; te tetigi, ſenſi vim oēm morbi fugatā eſſe, & oēm ſanguinis fluxionē conſtitiſſe. I. Bono animo es, filia, tua te fiducia ſeruauit: abi cū bona pace, ex tuo malo ſana. N. Tua filia mortua eſt, Iaire: quid iam moleſtus es magiſtro? I. Ne metue, Iaire, tātū cōfide: euadet. Sed quem ego domi ſtrepitū audio? introeamus. Eho, quid tantoperè fletis? quid eiulatis? pax ſit rebus. Non eſt mortua puella, ſed dormit. Exite foras omnes. Petre, Iacobe, Ioannes & vos puellæ parentes, manete intus. Videbitis quāta ſit dei potentia. Cedò mihi iſtam puellæ manum: puella ſurge. I. Bone deus, quam mirificus es? O mea filiola, videóne ego te renatam? I. Videte diligenter ne quis hoc reſciſcat & puellæ cibū prabete.

SENTENTIA.

Plus poteſt vel limbus veſtis Chriſti quàm vniuerſa hominum ſcientia. Quæ alijs inſanabilia, Chriſto ſunt facilima.

Philippus. Mat. 14. Mar. 16. Luc. 9. Ioan. 6.

ARGVMENTVM.

Ieſus quinque panibus, & duobus piſcibus quinque virorum millia ſatiat.

Diſcipuli, Ieſus, Philippus, Andreas.

VIdes quæ te circumſtet hominum multitudo, in tam vaſta ſolitudine: & iam dies multum inclinauit: itaq; cēſemus vt eos dimittas, vt in finitima rura & vicos diuertāt, et ſibi cibaria com-

comparent. Hic enim quod edant, non habent. I. Nihil opus eſt vt abeant. Præbete vos eis cibum. D. At non ſatis nobis ſuppetit, vnde tantum hominum numerum paſcamus, ſunt enim (quãtum licet conijcere) plus minus quinquies mille viri, vt mulieres & paruulos omittamus, niſi fortè eamus emptũ panes. I. Vnde autẽ emamus ad tã multos, Philippe? P. Equidẽ non video: nam ducentis denarijs vix tantum emi poßit, vt inde ad ſingulos minimum quantũ perueniat. I. Quot habetis? videte. A. Adeſt hic puer, qui habet quinq; panes hordeaceos, & duos piſces: præterea nihil eſt. Sed hæc quantula ſunt ad tam multos? I. Adferte huc modò. Iubete oẽs in viridi gramine diſcumbere cateruatim, cẽtenos & quinquagenos. Cedò mihi iſtos panes. Nunc pater cæleſtis, qui pro tua benignitate paſcis omnia, neq; in multis paſcendis tenuior, neq; in paucis copioſior es, qui nulla lege rerum teneris, à quo omnium natura pendet, effice, rogo, his tantulis cibarijs multiplicãdis, vt hæc hominum multitudo admirabiliter ſaturata, tuã inexhauſtam liberalitatẽ recognoſcat. Agite diſcipuli, diſtribuite hos cibos in oẽs: ſatis ſuperq; erit, vnde ad ſatietatem comedant.

SENTENTIA.

Chriſti cibus inexhauſtus. Plus habet Chriſtus, quàm egent homines.

PANIS. Ioan. 6.

ARGVMENTVM.

Ieſus de viuifico pane, hoc eſt de ſeipſo, diſſerit

ſerit apud Iudæos.

Iudæi, Ieſus.

MAgiſter, quando huc veniſti? Ie. Vos profectò me quæritis, non quia miracula vidiſtis, ſed quia pane ſatiati eſtis. Procurate cibum nõ interiturum, ſed in omnem perennitatem permanſurum, quem quidem ego vobis dabo. Nam me pater comprobauit deus. Iu. Quid agemus, vt diuina opera faciamus? Ie. Hoc eſt diuinum opus, vt fidem habeatis ei quem miſit deus. Iu. Quod ergo tui ſpecimen das, vt eo viſo tibi credamus? quid tale facis, quale fecit olim Moſes? quo duce maiores noſtri Manna vixerũt in ſolitudine, quemadmodum literis proditum eſt. Panem de cœlo dedit eis comedendum. Ie. Non Moſes (mihi credite) panem vobis de cœlo dedit: nam dei panis eſt, qui de cœlo deſcendit, & vitam dat hominum generi. Iu. Domine, da nobis perpetuò panem iſtum. Ie. Ego ſum panis vitalis. Qui venit ad me, non eſuriet: & qui mihi fidem habet, non ſitiet vnquam. Sed hoc vobis dico: & vidiſtis me, neq. fidem habetis. Quidquid mihi dat pater ad me veniet: & venientes ad me non eijcio foras. Deſcẽdi enim de cœlo, nõ vt meæ, ſed vt eius qui me miſit, voluntati paream. Hæc eſt autem eius qui me miſit patris voluntas, vt ex eo omni quod mihi commiſit, nihil perdam, ſed id vltimo die exuſcitem. Hæc eſt autem eius qui me miſit voluntas, vt quiſquis filium aſpicit, eiq. credit, is vitam æternam adipiſcatur, & à me vltimo

die in vitam reuocetur. Iu. Nonne hic eſt Ieſus Ioſephi filius, cuius nos patrem matremq́ nouimus? quo pacto igitur ait, ſe de cœlo deſcendiſſe? Ie. Ne muſſate inter vos. Nemo poteſt ad me venire, niſi patre qui me miſit, trahente eum, à me vltimo die in vitam reuocandum. Scriptum eſt in vatibus, omnes fore diuinitus doctos. Quiſquis ergo ex patre audiuit & didicit, is ad me venit: non quia patrem quiſquam viderit, niſi qui à deo, is patrem vidit. Credite mihi, qui mihi fidit, is vitam habet æternam. Ego ſum panis vitalis. Manna vſi ſunt maiores veſtri in deſertis, & tamen mortui ſunt. Hic eſt panis qui de cœlo deſcendit, eiuſmodi, vt qui eo veſcatur, non ſit moriturus. Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendit: quo pane qui veſcetur, viuet in perpetuũ. Panis autem quem ego dabo, caro mea eſt, quam pro humani generis vita dabo. Iu. Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare comedendam? I. Hoc vobis confirmo, niſi & carnem meam comederitis, et ſanguinem meum biberitis, non habetis vitam in vobis. Qui comedit meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, & ego eum in vitam reuocabo vltimo die. Caro enim mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Qui mea carne veſcitur, meumq́ ſanguinem bibit, is in me manet, & ego in eo. Quemadmodum viuit pater qui me miſit, ita et ego per patrẽ viuo, & qui me comedit, is quoq; per me viuet. Hic eſt panis qui de cœlo deſcendit: cuius longè alia vis

eſt,

eſt, quã Mannæ qua vſi maiores veſtri, tamẽ mortui ſunt. Hoc pane qui veſcitur, viuet in ſempiternum. D. Dura vox: quis eam audire poſsit? Ie. Ergo hoc vobis abſurdum videtur? Quid ſi me videatis eò aſcendentem, vbi erã antea? Nónne multo vobis abſurdius videbitur, vt qui in cœlum aſcenderit, is in terris comedatur? Non ſunt mea dicta ita accipienda, vt dicam ipſam carnem meam comedi. Nam caro quidem nihil iuuat: ſed eſt diuina quædam comedendi ratio, qua vita æterna comparatur, de qua ratione verba facio. Nã quemadmodum qui panem comedit, is per panem viuit: ita qui per me viuit (id quod mihi credendo, & à me pendendo efficitur) is me comedere dicitur. Sed ſunt quidam ex vobis qui fidem non habent. Hanc ob cauſam dixi vobis neminem poſſe ad me venire, niſi hoc ei datum fuerit à patre meo. Iam verò multi à me propterea diſcedunt. Quid vos? num etiã vultis diſcedere. P. Domine, quẽ adeamus? tu verba vitæ æternæ habes: & nos credimus & nouimus, te eſſe Chriſtũ, dei viuentis filiũ. I. Equidẽ vos duodecim elégi, ſed veſtrũ vnus diabolus eſt.

SENTENTIA.

Animæ cibus magis eſt procurandus quàm corporis. Vt pane corpus, ſic veritate (qui Chriſtus eſt) anima paſcitur.

PRÆPOSTERI. Math. 15. Marc. 7.

ARGVMENTVM.

Ieſus à Phariſæis & Scribis de diſcipulorum ſuorum illotis manibus reprehẽſus, in illos reprehen-

ſionem retorquet, demonſtratq; peccatum non extrà, ſed intùs eſſe in animo.

Phariſæi, & Scribæ: Ieſus, Diſcipuli, Petrus.

CVr faciunt diſcipuli tui contra inſtitutum antiquorum, vt cibum capiant illotis manibus? I. Cur & vos contra præceptum dei facitis inſtituto veſtro? Deus enim (vti ait Moſes) parentem vtrumq; coli præcepit: & ſi quis patri matriue maledixerit, eum morte mulctari. At vos ita homines inſtituitis, vt parentibus demonſtrent, donaria à ſe in fiſcum templi collata, in ipſorum parentum vtilitatem eſſe ceſſura. Ita eſtis in cauſa, vt nihil ad illam honoris ſpeciem addant, dum ſe ſatis parentibus facere arbitrantur, ſi in templũ donaria conferant: quamuis parentibus non, vt debent ſubueniant, quo veſtro inſtituto, Dei præceptum reſcidiſtis. Multa ſunt eiuſdem generis alia, in quibus dũ hominum inſtituta teneatis, Dei præcepta omittitis: lotiones vrceorum, & poculorum, & cætera eiuſmodi. Ficti homines, rectè vaticinatus eſt de vobis Eſaias, vbi ita dicit. Hic populus ad me ore accedit, & me labijs colit: ſed animi procul à me abſunt. Verùm fruſtrà me ex inſtitutis præceptisq; hominum venerantur. Sed attendite omnis multitudo, & intelligite. Non quod intrat per os, coinquinat hominem: ſed quod exit per os, hoc verò coinquinat hominem. Si quis habet aures ad audiendum, audiat. DIS. Ecquid ſcis, Phariſæos iſto tuo dicto eſſe offenſos? IE. Omnis ſtirps à patre meo

cœleſti

cœleſti nō plantata, extirpabitur. Sumite eos: duces ſunt cæci cæcorum. Quòd ſi cæcus cæcum ducat, ambo in foueam cadent. P. Ediſſere nobis ſententiā iſtam. I. Adeóne etiam vos tardi eſtis? aut nondum intelligitis, nihil quod extrinſecus in hominem intrat, poſſe eum coīnquinare? non enim in cor penetrat, ſed in ventrem fertur, & in latrinam per excrementa ciborum eijcitur. Sed quæ ex homine per os exeunt, ea ex corde proficiſcentia, coīnquinant hominem. Hinc naſcuntur maleuolentiæ, hinc adulteria, hinc ſtupra, cædes, furta, falſa teſtimonia, ſordes, maliciæ, dolus, proteruitas, inuidentia, maledicta, ſuperbia, ſtultitia. Hæc tam multa intrinſecus manentia, polluunt hominem. At illotis manibus cibum capere, non polluit hominem.

SENTENTIA.

Ficti homines ſpeciem pietatis habent, eiuſdem vim repudiant. Quo quiſq; plus tribuit rebus exterioribus, eò minus habet interioris. Tantò minoris quiſque facit ſpeciem, quantò plus habet rei.

CHANANÆA. Mat. 15. Mar. 7.

ARGVMENTVM.

Ieſus à Chananæa exoratus, eius filiam liberat à furia.

Chananæa, Diſcipuli, Ieſus.

MIſerere mei ô tu Dauidide, filiam habeo, quæ furijs miſerè agitur. Heu me infœlicem, ne reſpondere quidem dignatur. Obſecro te etiam atq; etiam, miſerere mei, reſpice me, vtere tua in me clemētia & manſuetudine. D. Abſolue eam, quæſumus: clamore nos obtundit. I. Non ſum miſſus

 nisi

niſi ad oues perditas domus Iſraelis. Cha. Domine ſubueni mihi. I. Sine primum ſaturari liberos. Neque enim conuenit, liberorum panem obijcere catellis. C. Etiam ſanè: & tamen catelli quoque comedunt de micis liberorum, quæ decidunt de menſa dominorum ſuorum. I. O mulier, magna eſt tua fides. Obtineto ſanè quod vis. Et propter iſtud dictum, abi læta: nam furia emigrauit è tua filia.

SENTENTIA.

Chriſtus exorabilis eſt etiam ijs quos maximè videtur excludere. Fide Chriſtus expugnatur.

FERMENTVM. Mat. 19. Marc. 8.

ARGVMENTVM.

Ieſus diſcipulorum diffidentiam & tarditatem arguit, qui quod ipſe de fermento ſpirituali dixerat, intelligebant de carnali.

Ieſus, Diſcipuli.

CAuete vobis diligenter à fermento Phariſæorum & Sadducæorum, tum etiam Herodis. D. Hoc dicit, quia panes non accepimus. I. Quid vobiſcum cogitatis, diffidentes, panes à vobis eſſe omiſſos? adeóne cæci animo eſtis? adeóne ſenſum omnem amiſiſtis, vt nihil intelligatis, neque vobis veniat in mentem illorum quinq; panum, quos in quinq; hominum millia diſpertiui? quot enim corbes fruſtis refertas abſtuliſtis? D. Duodecim. I. Quid cùm ſeptem panes in quatuor millia diſſecui, quot caniſtrorum fruſta abſtuliſtis? D. Septem. I. Quî fit, vt non intelligatis, me non de pane loqui,

loqui, cum iubeo vitari fermentum Phariſæorum & Sadducæorum.

SENTENTIA.

Dicta Chriſti ſpiritualia, interdum ſecundum carnem interpretantur etiam Chriſtiani. Hominem à carne ad ſpiritum traducere eſt difficile. Diffidentia ex homine quamuis pio ægrè pellitur.

CLAVIGER. Mat. 16. Mar. 8. Luc. 9.

ARGVMENTVM.

Ieſus diſcipulos ſciſcitatus quænam eſſet hominum de ſe fama, & audita Petri confeſsione, ei claues regni cœli promittit, deinde eius carnalem in cruce deprecanda animum obiurgat, & de hominis abnegatione docet.

Ieſus, Diſcipuli, Petrus.

QVem me dicunt homines eſſe? D. Alij Ioannẽ Baptiſtam, alij Eliam, alij Ieremiam, alij aliquem ex veteribus vatibus, qui in vitã redieris. I. Vos autem quem me eſſe dicitis? P. Chriſtũ, dei viuentis filium. I. Beatus es Simon Bariona, quoniam iſtud à carne & ſanguine edoctus non es: ſed à patre meo, qui eſt in cœlis. Et ego tibi viciſſim dico: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, quam ne vniuerſæ quidem Orci vires ſuperabunt: tibiq; dabo claues regni cœleſtis: ac quicquid obſtrinxeris in terra, erit obſtrictum in cœlis: & quicquid ſolueris in terra, erit ſolutum in cœlis. Cæterum etiam atq; etiam cauete, ne cuiquam indicetis me eſſe Chriſtum. Me quidem oportet Hieroſolymam proficiſci, omnesq;

à ſenioribus, & pontificibus & ſcribis contumelias & indignitates perpeſſum, interfici, tertioque pòſt die reſurgere. P. Reſpice te domine; nunquàm iſtud tibi accidet. I. Abi è meo conſpectu, Satana: impedimento mihi es, quòd diuina non ſapis, ſed humana. Quòd ſi quis me vult ſequi, renunciet ſibijpſi, & me, crucem ferens quotidianã, ſubſequatur. Nam qui volet vitam ſuam ſeruare, eam perdet. Qui verò vitam perdiderit mea cauſa, & Euangelij, eam ſeruabit. Quid enim prodeſt, quenquàm etiam totum mundum lucrari, ſi vitæ ſuæ iacturam faciat? aut quid habet quiſquam, quod cum vita ſua compẽſare poßit? Etenim quem mei, meorumque dictorum in hoc adultero ſceleratoq; hominum genere pœnituerit, eius me viciſsim pœnitebit, cum & meo & paterno ſplendore conſpicuus veniam, vnà cum ſanctis & diuinis Genijs. Nam venturus ſum, & pro ſuis quenq; factis, remuneraturus. Quinetiam hoc vobis confirmo, quoſdam eſſe ex hoc conuentu, qui non ſint obituri mortem, quàm me regni diuini præpotentem veniſſe viderint.

SENTENTIA.

Chriſti cognitio ab homine non proficiſcitur. Sequendus Chriſtus eſt, iſque omnibus præferendus.

LVNATICVS. Mat. 17. Marc. 9. Luc. 9.

ARGVMENTVM.

Ieſus Lunaticum, quem eius diſcipuli ſanare non potuerant, ſanat, ab eius patre exoratus.

Pater

Pater lunatici, Ieſus, Dæmon, Quidam, Alius.

MAgiſter oro te, vt me, meumq́ vnicum filium, quem tibi hîc adduco, reſpicias. Agitatur neſcio quo furiali ſpiritu muto: credo eũ Dianæ incitatione ita miſerè infeſtari. Nam cum ſubitò eum mala illa peſtis corripuit, tum verò admotis dolorum facibus repente diuexatur, & cruciatibus fodicantibus horribiles gemitus & dentium ſtridores, ædens, ſpumas agit in ore: & vix tandem ſæuis cruciamentis perfractus, à tam immanium furiarum vinculis laxatur. Eum deduxi ad tuos diſcipulos, & oraui vt eum à tanto malo liberarent. Sed non potuerunt. I. O diffidens hominum genus, & prauum: quouſque verſabor inter vos? quem ad finem vos perferam? Huc mihi adducatur. P. Ecce eum tibi. Hei mihi, vide ſis vt repentè, te viſo, concidit: vide, vt ſpumans volutatur. I. Quam pridem hoc ei euenire cœpit? P. Iam à puero, ac ſæpè in ignem, ſæpè in aquam præceps ruit, vt dicas eum in mortem ferri. Sed tu ſi quid potes, opitulare nobis, noſtri miſertus. I. Si potes credere, nihil eſt quod credenti fieri non poſſit. P. Credo ego quidem, Domine ſed tu adiuua fidem meã. I. Spiritus mute & ſurde, ego tibi impero vt iſtinc emigres, remigraturus nunquã. D. Bru, u, u. Q. Vt conuulſus eſt? vt mortuo ſimil? A. Imò ego puto planè mortuũ, ita nihil omnino mouetur. I. Cedò mihi iſtam manum, ſurge, eſto incolumis. Trado tibi filium tuum omni morbo vacuum.

SENTENTIA.

Hominis imbecillitas, diffidentiæ argumentum eſt. Fides eſt omnipotens. Chriſtus etiam infirmæ fidei opitulatur.

LAPIDANTES. Ioan.8.

ARGVMENTVM.

Ieſus de ſeipſo cum Iudæis diſſerit, eorum vanam ob Abrahamicam ſtirpem arrogantiam retundit, veram libertatem docet, & lapidationem ab eis effugit.

Ieſus, Phariſæi, Iudæi.

EGo ſum lux mundi. Qui me ſequetur, non ingredietur in tenebris, ſed vtetur luce vitæ. P. Tu de teipſo teſtaris, teſtimonium tuũ non eſt verum. I. Et ſi ego teſtor de meipſo, verum eſt tamen teſtimonium meum, quoniam ſcio vnde venerim, & quò abeam: id quod vos neſcitis. Vos more hominum iudicatis, ego nõ iudico quenquam. Et tamen vt maximè iudicem, iudicium meum verum ſit? vtpotè qui non ſum ſolus, ſed vnà etiam adſit, qui me miſit, pater. In veſtra quoque lege ſcriptum eſt, duorum hominum teſtimonium verum eſſe. Ego de meipſo teſtimonium dico, dicit etiam is à quo ſum miſſus, pater. P. Vbinam eſt tuus pater? I. Vos neque me nouiſtis, neque patrem meum. Si me noſſetis, meum quoque patrem noſſetis. Ego abiturus ſum, & vos me requiretis, atque in peccato veſtro moriemini. Quò ego abibo, vos non poteſtis venire. IV. Num ipſe ſe interficiet, vt dicat, quò ipſe abiturus eſt, nos venire non poſſe? IE. Vos hinc inferne eſtis, ego ſuperne. Vos ex hoc mundo eſtis,

ego

ego non item: Ideoque dixi vobis, vos in peccatis veſtris morituros: id quod fiet, niſi credideritis me eum eſſe. P. Nam quis tu es? I. Iamdudũ id vobis ſum elocutus. Equidem multa de vobis habeo vere dicere: ſed vt ille qui me miſit verax eſt, ita ego quoque ea demum quę ex eo audiui, hominibus renuncio. Verùm enimuerò cum me extuleritis, tum demùm intelligetis me eum eſſe, qui mea ſponte faciam nihil: cunctaque ſicut me docuit pater, ita loquar: mecumque habeam eum, qui me miſit. Neque enim me ſolum deſeruit pater, ad cuius ego arbitrium omnia ſemper facio. Quòd ſi vos, qui mihi creditis (video enim eſſe non parum multos) in meis dictis manebitis, verè diſcipuli mei eritis, veritatémque intelligetis, quæ vos in libertatem vindicabit. IV. Nos Abrahami progenies ſumus neque cuiquam vnquam ſeruimus: & tu audes dicere, nos factum iri liberos? IE. Credite mihi, quicunque facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Atqui ſeruo non eſt domi perpetua manſio, filio eſt. Ergo ſi vos filius libertate donabit, reipſa liberi eritis. Neque verò me præterit, vos eſſe progeniem Abrahami: ſed enim cupitis me necare, poſtquam mea in vobis oratio locum non habet. Ego quod cognoui à patre meo, loquor: itidem, vos quod didiciſtis à patre veſtro, facitis. IVDÆI. Noſter quidem pater Abrahamus eſt. I. Si Abrahami filij eſſetis, Abrahamo digna faceretis. Nunc cupitis me perimere, hominem qui verum vobis

ſum

ſum affatus id quod audiui ex Deo. At nihil tale faciebat Abrahamus. Vos patre veſtro digna facitis. Iu. Atqui è ſtupro nati nõ ſumus. Vnum patrem habemus deum. I. Si à deo patre eſſetis, amaretis me, quippe cum à deo profectus venerim. Neq; enim mea ſponte veni, ſed ab eo miſſus. Cur meam orationem non agnoſcitis? Cur mea dicta audire non poteſtis? Vos ex patre Veioue eſtis, & patris veſtri libidinibus miniſtros vos libenter præbetis. Ille iam ab initio fuit homicida, nec in veritate perſtitit, nempe veritate vacuus. Quod ſi falſum loquitur, de ſuo loquitur: vtpote mendax, mendaciiq; pater. At mihi vos, quia verum dico, non creditis. Quis veſtrûm coarguerit me peccati? Quod ſi verũ dico, cur mihi non creditis? Qui à Deo eſt, dei dicta audit. Vos ideo non auditis, quia à deo non eſtis. Iu. An non rectè dicimus, te eſſe & Samaritanum, & furioſum? Ie. Ego furioſus non ſum, ſed patrem meũ decoro: vos verò me probro afficitis, ſed nõ ego meæ laudi ſtudeo: ſed qui ſtudeat, et cum ratione. Credite mihi: qui mea dicta obſeruauerit, mortem non videbit vnquam. Iu. Nunc planè videmus te furere. Abrahamus ipſe mortuus eſt, & ipſi vates: & tu eum à morte in perpetuum vindicas, qui tibi dicto audiens fuerit? Num tu maior es patre noſtro Abrahamo, qui tamen mortuus eſt, vt etiam ipſi vates? Quem tu te facis? I. Si ego meipſum laudarem, laudatio mea nulla eſſet, pater meus eſt qui me laudat: quem, vos, cum dicatis ve-

ſtrum

ſtrum eſſe deum, tamen non nouiſtis. At ego noui: id quod ſi negarem, veſtri eſſem ſimilis, id eſt mendax: ſed noui eum, eiuſque dictis pareo. Abrahamus ille parens veſter geſtiuit videre diem meam, & vidit, & vidiſſe gauiſus eſt. Iu. Quinquaginta annos nondũ habes, & Abrahamũ vidiſti? I. Imò antequam Abrahamus eſſet, ego eram. Iud. Proh ſcelus, hæccine nos tam indigna ferre? Quin eum cooperimus lapidibus? Agite, fiat lapidatio. Sed quid hoc eſt? nuſquam comparet: euanuit.

SENTENTIA.

Patrem ſequitur ſua proles. Cui quiſque obedit, eius filius aut ſeruus eſt. Ex opere iudicatur de homine. Impij ſunt ex Diabolo nati. Seruire iuſtitiæ, ea demum libertas eſt. Simulatores dum ſe negant homicidas, in eo ipſo veſtigio homicidia moliuntur. Simulatorem ſi homicidij argueris, occidet te ſi poterit, vt ſe non homicidam eſſe oſtendat. Vtinam tantum ſaperet mundus, vt ex ſuis eos fructibus cognoſceret.

CÆCVS NATVS. Ioan. 9.

ARGVMENTVM.

Ieſus cæcum natum ſanat. Phariſæi poſtquam hoc etiam interrogatis eius parentibus, reſciuerunt, de Ieſu maledicunt, & ſanatum, quia de Ieſu benedicebat, eijciunt. Et Ieſus ei ſeſe aperit, & Phariſæos cæcitatis arguit, & de ſeipſo, bono paſtore disputat.

Diſcipuli, Ieſus, Cæcus natus, Vicini, Phariſæi, parentes cæci.

MAgiſter, vtrum propter ſuum hic, an propter parentum peccatum cæcus natus eſt? I. Propter neutrum: tantum vt diuina in eo opera demonſtraren-

ſtrarentur. Me oportet rem agere eius qui me miſit, dum dies eſt. Veniet nox, cum agi non poterit. Donec in hac vita ago, lux ſum hominum. Sed age iam, huic homini lucem conferam. Confectum eſt. Abi lotum in piſcina Siloa. C. Faciam, & quidem libenter. O me fœlicem, ſi poſſum adipiſci id quod homines vocant lucem, quo ita delectantur, vt negent quidquam eſſe iucundius. At ego nunquam ne ſuſpicari quidem potui quale eſſet? neq; omninò animo & cogitatione comprehendere, quid album, quidue atrum dicant. Ita mihi natura iniqua fuit, vt mihi rem omnium prædicatione ſuauiſsimam inuideret. Sed iam videor mihi ad piſcinam perueniſſe, lauabo me, vt ſum iuſſus. O deus immortalis, quid hoc rei eſt? hóccine eſt videre? Ho, ho, vix ſum mei compos, præ gaudio. Video ego cœlum, terram, homines. Bone deus, quis eſt hodie tam fortunatus, quam ego ſum? O populares, aſpicite, aſpicite eum qui ex vtero matris cæcus eſt exceptus, nunc liquidò videntem. V. Eſtné hic ille, qui ſolebat ſedens mendicare? Al. Planè. Al. Fieri non poteſt. Alius eſt, eius ſimilimus. C. Imò ego verò ille ipſe ſum. V. Quo pacto tibi aperti ſunt oculi? C. Quidam homo, quem Ieſum nuncupant puluerem ſputo ſuo temperatum meis oculis illeuit: deinde iuſsit vt irem lotum in Siloa: quo facto, ſenſum videndi ſum aſſecutus. V. Vbi eſt ille? C. Me latet. V. Deducamus eum ad Phariſæos. C. Quò libet. V. Abducimus vobis hominem, Phariſæi,

qui ait ſe, cũ à natiuitate cæcus eſſet, videndi munus à Ieſu eſſe aſſecutum. PH. Quomodo iſtud amabo? C. Cæno mihi oculos illeuit: quibus deinde ablutis, video. PHARIS. Is homo non eſt à deo profectus, vt qui Sabbatum non agat. ALIVS. Qui poſsit improbus homo tam ſtupenda? PHA. Tu quid de eo cenſes, qui tibi oculos aperuerit? CÆC. Egòne? Vatem eſſe. IVD. Credibile non eſt, eum qui nunc videt, cæcum fuiſſe. Euocentur huc eius parentes. ALIVS. Sanè placet. Heus vos, accerſite eos. NVNC. Fiet. IVD. Placet hanc rem altius ſciſcitari. NVNC. Adſunt. IVD. Hiccine eſt filius veſter, quem vos prædicatis cæcum eſſe natum? Qui fit vt nunc cernat? PHA. Hunc filium eſſe noſtrum, & cæcum fuiſſe natum, ſcimus, quomodo nunc cernat, neſcimus: quiſue ei oculos aperuerit, nos fugit: ipſe iam grandis eſt, ipſum interrogate, de ſe vt eloquatur. PH. Appelletur iterum. Ades tu, fatere verum. Nobis ſatis cognitum eſt hominem illum eſſe ſceleratum. CÆC. Sceleratus ſit, necne, neſcio: vnum illud ſcio, me, cum cæcus fuerim, nunc oculis vti. P. Quid fecit tibi? quomodo illuſtrauit tua lumina? CÆC. Iam vobis dixi, neq; audiuiſtis. Quid denuò vultis audire? Num vos quoque vultis eius diſcipuli fieri? Ph. Abi in malam rem. Tu es eius diſcipulus: nos Moſis ſumus diſcipuli. Satis ſcimus cum Moſe locutum eſſe Deum: at hic vnde ſit, neſcimus. CÆC. Ergo in eo eſt admirabilitas, quod

vos

vos neſcitis vnde ſit, cum mihi oculos patefecerit. Iam ſcimus improbos à deo non audiri: ſed ſi quis pius eſt, & dei voluntati parens, eum audit deus. Nunquam poſt hominũ memoriam fando auditum eſt, quemquam illuſtrauiſſe oculos cœci nati. Quòd niſi eſſet is profectus à deo, nil poſſet. P. Tu ſcelerũ plenus es, & nos doces? Abi foras in malam crucẽ. I. Audio eũ, quẽ natiua cæcitate liberaui exactum eſſe à Iudæis. Et ecce eum. Heus tu, habẽſne fidem dei filio? C. Quis autẽ is eſt, vt ei fidem habeam? I. Vidiſti eũ, is ipſe eſt, qui tecũ loquitur. C. Ego verò fidem habeo. I. Ego in hunc terrarũ orbem ad hoc diſcrimen, & ad hunc delectum veni, vt qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant. P. An tibi nos videmur cæci? I. Si cæci eſſetis, non eſſetis in vitio. Nunc quia dicitis vos cernere, peccatum in vobis hæret. Sic accipite: Qui non intrat per ianuam in caulam, ſed alia tranſcendit, is fur eſt & latro. Qui autem intrat per ianuam, paſtor eſt ouium. Huic ianitor aperit. Huius vocem exaudiunt oues. Hic ſuas appellat nominatim, eaſque educit, eductiſque præit viam: hũc oues conſequuntur, vt cuius vocem agnoſcant. Alienum autem non ſequuntur, ſed defugiunt: quoniam non agnoſcunt alienam vocem. Verùm vt intelligatis quid mihi velim, ſic habetote: Ego ſum ianua ouium. Omnes quicunque ante me venerunt, fures ſunt, & latrones, nec eos audiuerunt oues. Ego ſum ianua. Per me qui intrabit, ſeruabitur, & ingreſſum & egreſ-

ſum

ſum liberum habebit, & paſcuum nanciſcetur. Fur non aliam ob cauſam venit, quam vt furetur, mactet, perdat. Ego veni vt vita fruantur, & melius habeant. Ego ſum paſtor bonus. Paſtor bonus animam ponit pro ouibus. At mercenarius ille, non paſtor, cuius ſuæ non ſunt oues, ſi quando videt lupum venientem, relictis ouibus, in pedes ſe conijcit, lupus oues agit, rapit. Ille mercenarius fugit: nempe mercenarius, nec curam habens ouium. Ego ſum paſtor bonus, & meas noui, viciſsimque eis ſum notus. Quemadmodum nouit me pater, ita ego noui patrem, & animam pono pro ouibus. Habeo autem alias oues, quæ non ſunt huius ouilis, quæ etiam mihi adducendæ ſunt, meamque vocem audient: atq; ita fiet vnum ouile, vnusq; paſtor. Ideo me pater amat, quia animam pono, eam reſumpturus. Eam quidem nullus mihi eripere poteſt, ſed ipſe mea ſponte eam pono, habeo enim poteſtatem eam ponendi, rurſumq; ſumendi. Hoc mihi in mandatis dedit meus pater. Iu. Furioſus eſt, & inſanit. Quid eum auditis? Al. Hæc non ſunt furentis. Poteſtne furia cæcorum oculos lucis vſu donare.

SENTENTIA.

Quos ſanaturus eſt Chriſtus, prius fœdat, hoc eſt fœdos eſſe oſtendit. Simulatoribus nihil eſt vel pertinacius vel crudelius. Equidem ſic mihi perſuaſi etiam ſi reliqui omnes veritati crederent, ſimulatores non eſſe credituros. Quos mūdus reijcit, Chriſtus accipit, eiſque ſeſe aperit. Qui diuina ſapiunt, mundo furere videntur. Aperi hic tandem oculos,

ô cæce munde noli cõtinuò furoris arguere, ſi quis aliquid vel agit, vel dicit, quod tu, ô bellua centiceps vel non approbas vel nõ intelligis. Cognoſce, & iterum tertioque cognoſce, antequam iudices. Nã ad pœnitendum properat, citò qui iudicat.

RENOVALIA. *Ioan.10.*

ARGVMENTVM.

Ieſus Iudæis Chriſtum deique filium ſe eſſe fatetur, ob eamque cauſam illi eum lapidare conantur.

Iudæi, Ieſus.

QVamdiu noſtros animos ſuſpenſos tenebis? Si tu es Chriſtus, dic nobis apertè. I. Id dixi vobis, nec creditis: ea quæ patris nomine facio, ſatis de me teſtantur: Sed vos nõ creditis, quia non eſtis ex ouibus meis: quemadmodũ dixi vobis: Oues meæ vocem meam audiunt, & ego eas cognoſco, ipſæ me ſequuntur, ego eis vitam largior ſempiternam. Non poſſunt vnquam perire, neque mihi eas quiſquam de manu eripuerit. Pater meus, qui mihi eas mandauit maximus eſt omnium: nec eas poſſit quiſquam de eius manu extorquere. Ego autem & pater vnum ſumus. Iu. O audaciã, videtis quàm nefaria vox? Agite, obruamus hominẽ lapidibus. I. Multa ego vobis præclara opera patre meo autore, edidi, quod tãdem eſt eorum, propter quod me lapidetis? Iud. Nullam bonam ob rem te lapidamus, ſed ob impia tua in Deum dicta: ſimul quòd homo cum ſis, deum te facis. I. Eho an non ita ſcriptum extat in veſtris literis: Ego vos deos appellaui?

ui? Si dij appellati ſunt illi, ad quos dei ſermo habitus eſt, quod ſcriptum reſcindi non poteſt: me, quē pater conſecrauit, & in hunc terrarum orbem miſit, vos impium dicitis, ſi dixi me dei filium eſſe? Si patre digna non præſto, mihi ne credite: ſin etiā, ſi non mihi, at factis credite: & tandem cognoſcite & patrem in me, & me in patre eſſe. I. Enimuerò iſta iam nō ſint ferenda: inijciamus ei manus, quid ſtamus? Papæ vbi eſt? nuſquam eſt, vbi eſt, euanuit in auram præſtigiator, at non ſemper euadet; tenebitur aliquando.

SENTENTIA.

Quæ non intelligunt, damnant imperiti. Homicidia ſua religionis nomine prætexunt ſimulatores. vera dicta habet mundus pro impijs.

THOMAS. Ioan. 11.

ARGVMENTVM.

Ieſus diſcipulos ſuós ſe comitari iubet, euntem ad Lazarum in vitam reuocandum.

Ieſus, Diſcipuli, Thomas.

ABeamus iterum in Iudæam. D. Magiſter, modò te volebāt lapidare Iudæi, & eodem redis? I. Diei horæ ſunt duodecim. Qui inter diuiter facit, non offendit: vtitur enim communi hac luce. Qui autem noctu, offendit: caret enim lumine. Iā verò Lazarus ille noſter amicus obdormiuit: eum ego eo expergefactum. D. At ſi obdormiuit, ſaluus eſt. I. Planiùs dicendum eſt: Lazarus mortuus eſt, id quod equidem veſtra cauſa gaudeo, vt rei fidem adiungatis, cum ſciatis me non adfuiſſe ibi.

Sed eamus ad eum. TH. Eamus & nos morituri cum eo.

SENTENTIA.

Chriſto mortuum excitare tam facile eſt, quam homini dormientem. Chriſto mors ſomnus eſt.

LAZARVS. Ioan. 12.

ARGVMENTVM.

Ieſus Lazarum in vitam reſuſcitat.

Martha, Ieſus, Maria, Iudæi.

CVm eſſem domi, allatus eſt mihi nuncius, aduenire Ieſum. Itaque ei extra vicum obuiam procedo. Sed eum aduenientem video, adibo, & ſalutabo. O Domine ſi adfuiſſes hîc, meus frater non fuiſſet mortuus. Sed nunc etiam ſcio, te quicquid à deo petiueris, impetraturum eſſe. I. Reuiuiſcet frater tuus. Mart. Scio ego reuicturum cùm reuiuiſcent homines in illo nouiſsimo die. I. Ego ſum reſurrectio & vita, ita vt mihi confidentes omnes & mortui ſunt reuicturi, & viui nunquam ſint morituri. Credis hoc? Mar. Etiam Domine. Ego credo te eſſe Chriſtum illum dei filium, orbi expectatum. Sed eo euocatum Mariam ſororem meam, quæ domi miſera luctu tabeſcit. I. Quàm multa acerba & perpeſſu aſpera euenire in hominum vita neceſſe eſt? Miſereſcit harum miſerandarum muliercularũ, quæ chariſsimi fratris morte concuſſæ, mœrore conficiuntur, & iam ad me, ſicut ad certum aſylum confugient, opemq́ meam & præſens auxilium implorabunt. Atque ecce eas huc accurrentes,

tes, cum magna hominum multitudine. Ipſa autem Maria, vt plorat, vt lamentatur, vt ſuo luctu omnibus lachrymas excutit? Iam credo mihi ad pedes iacebit ſupplicans. M. O Domine, ſi tu hic adfuiſſes, meus frater non fuiſſet mortuus. IE. Vbi eum poſuiſtis? Iu. Veni viſum. Vt commotus eſt, & lachrymarũ vim profudit? nimirum eum valde amabat. Alius. Non poterat is qui cæci oculos recluſit, efficere, vt hic non moreretur? Sed videte vt rurſum conturbatur. IE. Hîc eſt monumentum: amouete ſaxum. Mar. At iam fœtet, Domine, nam quatriduum eſt. IE. Dixine ego tibi, te, ſi potes fidere, viſuram glorioſum & planè diuinũ factũm? Tollite modò: Pater, gratias tibi ago, quòd me audiuiſti. Equidem ſciebam vt me ſemper audias: ſed dicebam propter circumſtantem hominũ multitudinem, vt credant me à te eſſe miſſum. Lazare veni foràs. Iu. O rem ſeculis omnibus inauditam. Videte, videte hominem è ſepulchro emergentem, vinctis pedibus & manibus faſcijs, vultúque ſudario obuelato. O immenſam dei potentiam. IE. Soluite eum & dimittite liberum.

SENTENTIA.

Chriſti vox etiam à mortuis auditur, & nos viui eam non audimus.

REPVDIVM. Math. 19. Marc. 10.

ARGVMENTVM.

Ieſus cum Phariſæis & diſcipulis de diuortio colloquitur.

Phariſæi, Ieſus, Diſcipuli.

LIcet ne viro repudiare vxorē, qualibet de cauſa? I. Quid vobis præcepit Moſes? D. Moſes permiſit vxori nuncium remittere, ſcripto diuortij inſtrumento. I. An non legiſtis, vt qui eos principio fecit, marem ſimul & fœminam fecerit? vtque ita pronunciatum ſit, propterea vir, relicto vtroq; parente, hærebit ſuæ coniugi, fietq́; ex duobus vnū corpus. Itaq; iam non ſunt duo, ſed vnum corpus. Proinde quod deus coniugauit, homo ne diſiungat. Ph. Cur ergo præcepit Moſes, ei dari diuortij tabulam, eamq́; repudiari? Ie. Habuit videlicet rationem veſtræ peruicaciæ. Verum olim non erat ita factitatum. Quin hoc vobis confirmo, quicunq; repudiauerit vxorem ſuam, niſi ob ſtuprum, & duxerit aliam, adulterat. Eadem in cauſa ſunt & fœminæ. Diſc. Si ea eſt viri cum vxore conditio, non expediet connubia coniungere. I. At non omnes id præſtare poſſunt, ſed ij duntaxat quibus datum eſt. Nam euiratorum alij ita ex vtero matrum orti ſunt, alij manu caſtrati ſunt, alij ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cœleſte. Qui hoc poteſt præſtare, præſtato.

SENTENTIA.

Deus ipſe, propter hominum peruicaciam, aliquid interdum permittit, quod alioquin permittendum non eſſet. Olim fuit mundus minus malus, & omnia abeunt in dies deterius. Libidini reſiſtere, niſi dono Dei, nemo poteſt.

DIVES. Math.19. Mar.10. Luc.18.

ARGVMENTVM.

Ieſus ab adoleſcente interrogatus, vitæ viam docet, & quam ſit ea diuitibus difficilis, oſtendit, deq́; præmijs ſuorum diſſerit.

Adoleſcens, Ieſus, Diſcipuli.

MAgiſter bone, quid boni faciendum mihi eſt, vt vitam æternam adipiſcar? I. Quid me dicis bonum? Nemo bonus eſt niſi vnus deus. Quòd ſi vis ad vitã peruenire, ſerua præcepta. A. Quænam? I. Ne adulterato, Ne occidito, Ne furator, Falſum teſtimonium ne dicito. Ne quem interuertito. Parentẽ vtrumq; colito. Alterum vt teipſum diligito. Adol. Hæc omnia ſeruaui iam à teneris. Quid mihi reſtat? I. Probo. Vnum tibi deeſt. Si vis perfectus eſſe, i venditũ rem tuam omnem, & precium in pauperes erogato, theſaurum habiturus in cœlo: deinde ad me ſequẽdum, crucẽ ferens venito. Eho, abit mæſtus: eſt enim perdiues. O mei diſcipuli, quàm difficulter, qui rem habent, ad regnum cœleſte perueniunt? Obſtupetis? O filij, quàm difficile factu eſt, vt qui diuitijs freti ſunt, in regnum diuinum ingrediantur. Dicam iterum: Facilius eſt rudentem traijci per foramem acus, quam diuitem in regnum diuinũ introire. D. Ecquis igitur poterit ſeruari? Hoc humanis quidem viribus fieri non poteſt, ſed poteſt diuinis. Nam omnia quantumuis hominibus ardua videantur, à deo tamen fieri poſſunt. D. Nos quidem (vt vides) reliquimus omnia vt te ſequeremur: quid ergo hinc aſſequemur? I. Vos quidem certè, qui me ſecuti eſtis, cum in renouata

uata vita in tribunali magnificus conſedero, ſedebitis etiã in duodecim tribunalibus duodecim tribus Iſraelitarum iudicantes. Et omnino, quiſquis domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrẽ, aut matrem, aut coniugem, aut liberos, aut agros reliquerit, mei nominis & Euangelij regniq́ diuini gratia: is & in hoc æuo, etiam inter tot acerba, centuplum accipiet, & in futura ætate vita fruetur ſempiterna. Sed multi primi erunt vltimi, & vltimi primi. Nam in regno cœleſti idem vſuvenit, quod in quodam patrefamiliâs, qui primo mane exijt ad conducendos in vineam ſuam operarios: & cum ſingulis denarijs in diem cum eis decidiſſet, eos in vineã dimiſit: iterumq́ circiter horam tertiam egreſſus, vidit alios ocioſos in foro manentes, quos etiam in vineam ſuam dimiſit: ſeq́ eis quod æquũ eſſet, daturum promiſit. Item circa ſextam & nonam horam egreſſus fecit idem. Hora autem ferè vndecima egreſſus, cum alios deſides inueniſſet: Quid hîc (inquit) ſtatis totum diem ocioſi? Nemo nos cõduxit, inquiunt illi. Tum ille: Ite & vos in vineam meã: & quod erit æquum, accipietis. Veſpere mandat vineæ dominus procuratori, vt operarios cõuocet, eisq́ præmium perſoluat, initio facto ab vltimis ad primos. Hi qui venerant hora ferè vndecima ſingulos acceperunt denarios. At primi, qui ſe plus accepturos rati eſſent, cum tantundem accepiſſent, murmurabant in patremfamiliâs, quod vltimos, qui vnã horam opus feciſſent, ipſis æquauiſſet, qui totius

totius diei onus pertuliſſet, & ardores. Tum ille vni ex eis: amice, inquit, non facio tibi iniuriam. Nónne denario mecum depactus es? Aufer tuum, & abi. Libet mihi tantum dare huic vltimo, quã-tum tibi. An mihi non licebit meis vti, meo arbitrio? Eóne tu oculum malignum habes, quia ego ſum benignus? Ita in regno cœleſti vltimi primorum, & primi vltimorum conditione erunt. Multi enim ſunt euocati, ſed pauci electi.

SENTENTIA.

Diuitiæ magno ſunt ad ſalutem impedimento. Diues diuitijs, denique homines ijs quæ habẽt chariſsima renunciare, humanis viribus nequeunt, diuinis queunt.

DIVES IMMISERICORS. Luc. 16.

ARGVMENTVM.

Diues immiſericors apud inferos cruciatus, ne tantulam quidem miſericordiam à Abrahamo impetrare poteſt.

Diues, Abrahamus.

PAter Abrahame miſerere mei: & mitte Lazarũ, qui ſummo digito in aqua extincto, linguam mihi refrigeret: diſcrucior enim in hac flamma. A. Fili memineris, te bonis in vita, Lazarũ malis eſſe defunctum. Nunc viciſsim hic in voluptate, tu in dolore es. Prӕtereà cõſtat omnino inter nos & vos vaſta vorago, vt hinc ad vos, aut iſtinc ad nos aditus tranſire volentibus non pateat. D. Saltem illud oro te, pater, vt eum mittes in domum mei patris, vt meos fratres (habeo enim quinq;) commonefaciat, ne ipſi quoq; committãt, vt in hunc iam te-

tri cruciatus locũ veniendum ſit. A. Habent Moſem, & cæteros vates: eos audiunto. D. Eſt illud quidẽ aliquid, pater Abrahame. Sed ſi quis à mortuis ad eos fuerit profectus, facilius vitam corrigent. A. Si Moſem & vates nõ audiunt, ne ei quidem qui reuixerit, obtemperaturi ſunt.

SENTENTIA.

Inclementes inclementer punientur. Qualem ſe quiſque alteri præbuerit, talem in ſe experietur Deum. Impiorum ſera pœnitentia. Beati qui plorant, nam conſolatione afficientur. Væ gaudẽtibus, dolebunt enim. Nam rerum viciſsitudo eſt. Qui ſancta doctrina ad ſanitatem non reuocatur, deſperandus eſt.

Filij Zebedæi. Math. 20. Mar. 10.

ARGVMENTVM.

Ieſus Iacobo & Ioanni regnum petentibus, crucem proponit.

Mater Iacobi & Ioannis, Ieſus, Iacobus, & Ioannes.

M*Agiſter, volebant quiddã à te petere hi mei duo filij. Ie. Quidnam id eſt? Ia. Vt tibi, cum ſplendorem & imperium fueris adeptus, alter dexter, alter ſiniſter aſsideamus. Ie. Neſcitis quid petatis. Poteſtis ne idem mecum poculum ebibere, eademq́ lotione ablui? Ia. Poſſumus. Ie. Meũ quidem poculum bibetis, meaq́ lotione lauabimini. Sed vt mihi dextra læuaq́ aſsideatur, non eſt meum dare, niſi eis, quibus id paratum eſt à patre meo.*

SENTENTIA.

Ad regnum Dei nõ niſi per crucem venitur, & tamen non hominis meritum, ſed Dei donum eſt.

Vini-

VINITORES. Math.12. Mar. Luc.20.

ARGVMENTVM.

Ieſus à Pontificibus & Scribis & Senioribus de authore ſuæ poteſtatis interrogatus, ipſos viciſsim de authore lotionis Ioannis interrogat. Deinde per ſimilitudines eis futurum prædicit, vt propter ſe repudiatum, regno priuentur.

Pontifices, & Scribæ, & Seniores, Ieſus.

DIc nobis, ex cuius authoritate iſta facias, & quis tibi dederit vt tantum poſſes? I. Ego viciſsim vos quiddam rogabo, de quo ſi mihi reſponderitis, dicam vobis ex cuius authoritate hæc faciam. Lotio Ioannis vnde erat? à cœlóne, an ab hominibus? P. Si cœlo dicimus, dicet: Cur ergo ei non credidiſti: ſin ab hominibus, periculum eſt ne vniuerſus nos populus lapidet. Omnes enim Ioannem habēt pro vate. Negemus ſcire nos. Agè neſcimus. I. Ego quoque non dicam vobis, qua hæc authoritate faciam. Sed quid cenſetis? Habebat quidam duos natos, quorum priorem aggreſſus eſt his verbis: Nate, abi ad faciendum opus hodie in vinea. Cui ille: Non libet, inquit, poſt tamen mutata ſententia, abijt. Alteri deinde eodem modo dixit: qui pollicitus iturum ſe, non iuit. Vter paruit voluntati patris? P. Prior. I. Credite mihi, publicani & meretrices antecedunt vos in regnum diuinū. Venit enim ad vos Ioannes, vir integra vita, vos non credidiſtis: publicani & meretrices crediderunt. Quod cum videretis, ne ſic quidem mutaſtis animum, vt ei crederetis. Accipite aliam ſimilitudinē.

Fuit

*Fuit quidem paterfamiliâs, qui conſeuit vineam:
quam cum ſepibus circumdediſſet, torcularq́; in ea
defixiſſet, & caſtellum extruxiſſet, elocauit agrico-
lis, domoq́; poſteà multo tempore abſuit. Poſt ſuo
tempore miſit ad agricolas ſeruum, ad percipiendũ
fructum vineæ, quẽ illi malè acceptum plagis, ina-
nem remiſerunt. Iterùm mittit alium: eum quoq;
illi lapidibus cõtuſum, & ictibus indigniſsimè mul
ctatum, vacuum remiſerũt. Nec ſic ſatis: addit ter-
tium: quem etiam vulneribus confectum eiecerũt.
Pergit mittere alios atq; alios: qui oẽs vel pulſati,
vel occiſi ab eis ſunt. Et iam cum vnum haberet fi-
lium, eumq́; chariſsimũ, ita ſecum cogitabat: Quid
agam? mittámne ad eos filium, meas delicias? at
mittam, fortaſſe eius conſpectum reuerebuntur.
Itaq; facit. At vinitores eo viſo, ſic loqui inter ſe
inſiſtunt: Hic quidem eſt hæres, interimamus eum,
vt inuadamus in hæreditatem. Itaq; eiectũ è vinea
perimunt. Cum ergo redierit vineæ dominus, quid
faciet agricolis illis? P. Malos malè perdet, & vi-
neam alijs tradet agricolis, à quibus fructum per-
cipiet ſuo tempore. Sed abſit vt quid tale eueniat.
I. Nunquã ne legiſtis dictum illud in monumentis
literarum? Quem lapidem improbauerunt ſtru-
ctores, adhibitus eſt ad caput anguli. A Domino
profectum id eſt, & mirum vobis videtur. Quam-
obrem ſic ex me accipite. Auferetur à vobis regnũ
diuinum & dabitur genti ſuum fructum edituræ.
Ac quiſquis inciderit in lapidẽ eum, confringetur:*

&

& in quem lapis inciderit, eum cõteret. Nam in regno cœleſti ſimiliter accidit, atque in rege quodam, qui nuptias filij ſui facturus, ſeruos ſuos miſit, qui inuitatos ad nuptias vocaret. Cumq́ illi noluiſſent venire, alios item ſeruos miſit, quibus negotiũ dedit, vt oſtenderent inuitatis, ipſum parauiſſe prandiũ: iuuencos & altilia eſſe mactata, omnia deniq́ eſſe parata, vt venirent ad nuptias. At illi eum aſpernati, diſceſſerũt, alius in ſuum agrum, alius ad mercaturam. Cæteri cõprehenſos eius ſeruos è vita per ſummã ignominiam ſuſtulerunt. Qua re audita iratus rex, eò ſuas copias miſit, & homicidas illos perdidit, eorumq́ vrbem incendit. Deinde ſuis ſeruis mandauit, vt (quoniam parata erant nuptiæ & qui ad eas erant vocati, non fuerãt digni qui in eis adeſſent) per vias paßim abirent: & vt quemcunq́ inueniſſent, ad nuptias vocarẽt. Illi in triuia profecti, quoſcunq́ inuenerũt, coegerunt, tũ malos, tum bonos, ita vt cõpleretur cœnatio conuiuis. Ad eos contemplandos ingreſſus rex, animaduertit ibi quendam non nuptiali veſtitu indutum: &, Amice inquit, quid huc intraſti ſine veſtimento nuptiali? Cumq́ ille obmutuiſſet, iuſsit rex famulis, vt eum pedibus manibuſq́ cõſtrictum, in teterrimas tenebras abriperẽt, vbi futurus eſſet ploratus, ſtridorq́ dentium. Multi enim ſunt vocati, ſed pauci electi.

SENTENTIA.

Publicani & meretrices ad dei regnũ ſunt aptiores quàm populorum magiſtri atque gubernatores. Qui diuinis donis ornatus ingratum ſe præbet, is

donis priuatur. Optima quæque maxime improbātur à potentiſsimis quibuſque.

DENARIVS.Math.22.Mar.12.Luc.20.

ARGVMENTVM.

Ieſus à Phariſæorum Herodisque diſcipulis de tributo Cæſari pendendo malicioſè interrogatus, prudenter reſpondet.

Diſcipuli Phariſæorum, Herodiani, Ieſus.

M*Agiſter, ſcimus vt verax ſis, diuinamque viuendi rationem verè & ſyncerè tradas, neque vllius omninò hominis gratia de veritate deducaris. Proinde dic nobis, quid tibi videatur: liceat ne nobis cenſum pendere Cæſari, nec ne? I. Quid me tentatis, ſimulatores? exhibete mihi nummum tributarium. D. En tibi denarium. I. Cuius eſt imago hæc, & inſcriptio? D. Cæſaris. I. Itaque reddite, quæ ſunt Cæſaris Cæſari: & quæ Dei, Deo.*

SENTENTIA.

Aſtutis aſtutè reſpondendum. Captioſa ad nocendum interrogatio, vitioſa eſt, ſed ad eandē aſtuta ad ſeipſum tuendum reſponſio vitioſa non eſt.

SADVCÆI. Math 22. Mar.12. Luc.20.

ARGVMENTVM.

Ieſus à Sadducæis de ſeptem maritorū vxore interrogatus, cuiusnā futura eſſet in altera vita, docet ibi nulla fore matrimonia, & obiter reſurrectionem fore oſtendit. Deinde legiſperito de maximo legis præcepto reſpondet. Poſtremò, illos quadam interrogatione de genere Chriſti compeſcit.

Sadducæi, Ieſus, Scribæ, Phariſæi, Legiſperitus.

M*Agiſter, Moſes ſcripto ſanxit, ſi quis mortuus fuerit ſine liberis, ſuperſtite vxore & fratre,*

vt

vt is frater eius vxorem duceret, fratriq́ue prolem ſuſcitaret. Fuerunt autem apud nos fratres ſeptem quorũ vnus ducta vxore, ſine liberis mortuus eſt, fratriq́ vxorẽ habendam reliquit. Eodem modo alter, & tertius: donec tãdem ſingulis ad vnum mortuis, vltima omniũ moritur fœmina. Cùm ergo reuixerint homines, cuius ex ſeptem erit vxor, cùm omnes eam habuerint? I. Erratis ignoratione literarum, & diuinæ poteſtatis. In hac vita homines connubunt: ſed quibus cõtingit donari vita illa nouata, ij nullis inter ſe matrimonijs copulãtur, ſi quidem ne mori quidem, iam poſſunt, ſuntq́ quaſi cœleſtes & diuini genũ, deiq́ filij. Mortuos autem ad vitam reuocari, vel Moſes indicat in rubo (ſi fortè vnquam legiſtis) vbi deus ait: Deum ſe eſſe Abrahami, deum Iſaaci, deum Iacobi. Viuentium nimirum deus eſt non mortuorũ, cum ei omnes viuant. Qua in re vehementer erratis. L. Quando hic tàm expoſitè reſpondit, volo ego quoq́ eius acumen explorare. Magiſter, quodnam eſt primum & maximum in lege preceptũ. I. Audi Iſraelita: Dominus deus tuus, dominus vnus eſt: Dominũ deũ tuũ toto animo, omni cura, ſtudio, cogitatione, opera, amato. Hoc eſt primum & maximum præceptum. Alterum ei ſimile eſt: Alterũ vt te ipſum amato. Maius his præceptum nullum eſt. Ab his duobus tota legis & vatum doctrina pendet. L. Præclarè ſanè magiſter dixiſti. Nam vnus eſt deus, præterea nullus, quem ſumma animi ope, cura, ſtudio, opera,

cogita-

*cogitatione amare, nec nō alios vt ſe ipſum dilige-
re, omnibus præſtat piamentis & ſacrificijs. I. Nō
lōgè abes à regno diuino. Sed vt vos ego viciſsim
interrogem Phariſæi, quid cenſetis de Chriſto? cu-
ius prognatum fore? P. Dauidis. I. Quî fit ergo, vt
eum Dauid numine afflatus dominum vocet, ad
hunc modum: Dixit dominus domino meo: Sede ad
dexteram meam, donec tuos tibi hoſtes ſcamni in-
ſtar calcandos tradidero. Si eum Dauid dominum
vocat, quî fieri poteſt, vt ſit Dauidis prognatus.*

SENTENTIA.

Sublata morte ſublata erunt & matrimonia, vt-
pote ad generis humani propagationem inſtituta,
qua propagatione iam nihil opus erit, nemine mo-
riente. Amor, legis eſt perfectio.

PETRVS. Luc. 22. Ioan. 13.

ARGVMENTVM.

Ieſus moriturus diſcipulos ſuos modeſtiam a-
morémque docet: ſui deſertionem, & Petri abne-
gationem prædicit, déque ſuo ad patrem diſceſſu
& Spiritus ſancti miſsione diſſerit.

*Ieſus, Petrus, Diſcipuli, Philippus,
Iudas, Thaddæus.*

*INter gentes vt quiſq; plurimū opibus valet, ita
maximè rex eſt, & potentiſsimus quiſq; facilimè
principis nomen obtinet. At veſtra longè alia eſt
ratio: quantoq; quiſq; maior eſt, tanto ſummiſsiùs
ſe gerat: & quanto plus imperio pollet, tanto ma-
gis miniſtrum ſe præbeat. Vter enim maior eſt, qui
accumbit, an qui miniſtrat? nonne qui accumbit?
Atqui ego inter vos ſum ſicut miniſtrans, vobiſq;*

(qui

(qui permanſeritis mecum in meis rebus aduerſis) legatum mihi à patre meo regnū ſimiliter lego, vt edatis & bibatis in eadē mecū menſa in regno meo: & in tribunalibus ſedentes, ius duodecim tribubus Iſraelitarum dicatis. Filioli adhuc parumper vobiſcum futurus ſum: quæretis me & quemadmodū dixi Iudæis, quò ego iturus ſum, eos venire non poſſe: ita vobis quoq; nunc dico. Itaque hoc nouum vobis præceptum do, vt ametis vos inter vos, & ametis quemadmodum ego vos amaui. In eo cognoſcent omnes, vos meos eſſe diſcipulos, ſi mutuo vos amore cōplectimini. P. Domine, quò abiturus es? I. Quò ego abiturus ſum, nō potes me nunc ſequi, ſed poſteà ſequeris. P. Qui minus nunc poſſum? animā pro te ponam. I. Animā pro me pones? Crede mihi, nondum cecinerit gallus, cū tu me ter adiuraueris. Simon, Simon, Satanas ille (ne tu ſis neſcius) expetiuit vos ad cribrandum, quaſi frumentum. Verùm ego oraui pro te, ne tu de conſtantiæ gradu deijceris. Tu viciſſim aliquando recreatus, confirmato fratres tuos. P. At qui paratus ſum & carcerem tecum, & mortem ſubire. I. Hoc tibi cōfirmo, Petre, gallum hodie non cantaturum, quin tu me tibi notum eſſe ter negaueris. Porrò cum dimiſi vos ſine crumena, & pera, & calceis, num qua re caruiſtis? D. Nulla. I. At nunc, qui habet crumenam, adhibeto nec minus peram, quique non habet gladium, vendito pallium ſuum, & comparato. Nam in me (ne vos neſciatis) супereſt comprobandum ſcriptū

illud: Et inter improbos habitus eſt: habentq́ meæ res finem. D. Domine ecce hîc duo gladij. I. Satis eſt. Cæterum nolite animo perturbari: fidem habetis deo, & mihi fidem habete. In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Quod ſi ſecus eſſet, dicerem vobis. Eo paratum vobis locum: id quod ſi fecero, reueniam ad vos mecũ aſſumẽdos: vt vbi ero ego, ibi vos quoq; ſitis. Et quidẽ quò, & qua via proficiſcar, ſcitis. D. Nos verò neſcimus quò eas, tantũ abeſt vt viã tenere poſsimus. Ie. Ego ſum via, veritas & vita. Nemo venit ad patrẽ niſi per me. Si cognoſceretis me, meum quoq; patrẽ cognoſceretis: & iam nunc cognoſcitis, & vidiſtis eum. Ph. Domine oſtende nobis patrem: id ſatis erit nobis. I E. Tantum iam tempus vobiſcum verſor, & tu me non noſti? Philippe, qui videt me, videt patrẽ. Quî fit vt tu iubeas vobis patrem oſtendi? Non credis & me in patre, et patrẽ in me eſſe? Quæ vobis dico, mea ſponte nõ dico: ſed ipſe pater qui in me manet, hæc agit. Credite mihi & me in patre, & patrem in me eſſe: aut certè de ipſis factis mihi credite. Hoc vobis cõfirmo, eum qui mihi fidem habebit, eadem mecum, vel etiam maiora facturum. Nam ad patrem meum me confero facturus quicquid per meũ nomen petieritis, vt patris gloria in filio celebretur. Si quid (inquam) petieritis per nomẽ meum, id ego faciam. Si me amatis, præcepta mea conſeruate. Ego verò exorabo patrem, vt alium vobis confirmatorem det, qui vobiſcum perpetuò maneat:

ſpiritum

ſpiritum illum, certum veritatis authorem dico, quem hominum vulgus non poteſt comprehendere, qui eum neq; videt, neq; cognoſcit, at vos cognoſcitis, quoniam apud vos manſurus, & in vobis futurus eſt. Non relinquam vos pupillos: inuiſam vos. Poſt paulò iam me non videbunt homines, at vos videbitis: quia ego viuo, & vos viuetis. Tum cognoſcetis & me eſſe in patre meo, & vos in me, & me in vobis. Qui tenet præcepta mea, eaq; conſeruat, ille eſt qui me amat. Qui verò me amat, amabitur à patre meo, eundemq; ego quoque amabo, meq; ei aperiam. Iu. Quid cauſæ eſt vt nobis teipſum ſis aperturus, promiſcuæ hominum multitudini non item? I. Qui me amat, dicta mea vita exprimet: eumq; meus pater amabit, & ad eum veniemus, & apud eum degemus. Qui me non amat, dicta mea non exequitur. Sermo autem quem audistis, meus non eſt: ſed patris qui miſit me. Hæc quidem ſum vobis elocutus, apud vos manens. Sed ille confirmator (ſpiritum ſanctum dico) quem mittet pater nomine meo vos docebit, & recolet oĩa quæcunque dixi vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: nec eam, qualem homines ſolent. Nolite animo perturbari, neq; formidare. Audiuiſtis vt dixerim vobis, abire me reuiſurum vos. Si me amaretis, gauderetis, quia dixiſſem ire me ad patrem, qui maior me ſit. Et nũc dixi vobis, priuſquam venit: vt cũ euenerit, credatis. Iam nõ multa loquar vobiſcũ. Venit enim huius mundi princeps,

nec habet quod in me carpat, tantùm eò res tendet, vt intelligant homines me amare patrem, et ita facere vti mihi mandauit. Surgete, abeamus hinc.

SENTENTIA.

Inter Chriſtianos quo quiſque maior, eò ſummiſsior. Ex charitate cognoſcitur Chriſtianus. Vt quiſque ſibi maximè confidit, ita facillimè labitur. Spiritus ſanctus Chriſtianum perficit.

PILATVS. Mat. 17. *Mar.* 15. *Luc.* 23. *Io.* 18.

ARGVMENTVM.

Ieſum accuſant Iudæi. Pilatus interrogat, Ieſus de ſuo regno & officio reſpōdet. Pilatus eum ad Herodem mittit.

Pilatus, Iudæi, Ieſus, Pontifices.

QVodnam crimen adfertis in hunc hominem, quem mihi vinctum tradidiſtis. Iu. Niſi eſſet maleficus, nunquam eum mihi tradidiſſemus. P. Abducite eum vos, & ex lege veſtra iudicatote. Iu. Nobis nō licet interficere quenquā. Sed ſi quæris crimina, eum deprehendimus peruertentē gentem, & prohibētem Cæſari tributa dare, ſeq́ Chriſtum, regem eſſe dicentem. P. Libet ex ipſo ſciſcitari. Heus, tu es rex Iudæorum? IE. Tuane iſtud ſponte dicis an ex alijs auditum. P. Quaſi ego Iudæus ſim. Tui te populares, & pontifices, mihi tradiderunt. Quid commiſiſti. I. Regnum meum terreſtre non eſt, quòd ſi eſſet, mei ſatellites pugnauiſſent, ne Iudæis addicerer. Verùm regnum meū hîc poſitum non eſt. Tu ergo rex es? I. Rectè ais, ego eò natus ſum, & in hunc terrarum orbem ingreſſus, vt teſtimonium perhibeam veritati. Quiſquis à

veritate

veritate, vocem meam audit. P. Quid eſt veritas? Heus pontifices, & plebs Iudæa, ego nullum deprehendo crimen in hoc homine. Pon. Atqui nemo eſt hodie nocentior, neq; ſupplicio graniore dignus. P. Non audis quæ in te proferant crimina? nihilné reſpondes? Vide vt te grauiter accuſent, quid taces? nequeo mirari ſatis. Pon. Populum ſua doctrina, à Galilæa ad hūc vſque locum excitat. Pi. Eſtne is Galilæus? Pon. Eſt. P. Percommodè cadit, quòd eſt ditionis Herodis, qui nunc in vrbe eſt. Itaq; eum ad illum duci iubebo.

SENTENTIA.

Autoritati ſuæ credi volunt calumniatores piorum. Chriſti regnum mundanum non eſt.

BARRABAS. Mat. 27. Mar. 16. Luc. 23. Ioan. 19.

ARGVMENTVM.

Pilatus Iudæorum importunitate fatigatus, Ieſum damnat ad crucem. Barabamque latronem dimittit.

Pilatus, Pontifices, Iudæi, Ieſus.

NVnc Iudæi adduco vobis eum, vt intelligatis me nullum in eo crimen inuenire. Ecce homo. Pon. Crucifige, crucifige. PI. Comprehendite eum vos, & crucifigite. Nam ego nullum in eo crimen inuenio. Iu. Nos legem habemus, quæ iubet eum morte plecti, quia filiū dei ſe fecit. Pi. Metuo quorſum euadant hæc. Vnde nam es? mihi non eloqueris? An neſcis, me poteſtatem habere tui vel crucifigendi, vel relaxandi? I. Non haberes vllam in me poteſtatem, niſi id datum eſſet supernè. Itaq; qui*

me tibi tradidit, in maiore culpa eſt. P. Hic quidē mihi amittendus eſt, video. Iu. Si eum amittis, non es amicus Cæſari. Quiſquis enim regem ſe facit, aduerſatur Cæſari. P. Age iam educā eum ad vos. Ecce rex veſter. Iu. Tolle in crucem, tolle in crucem. P. Regem ego veſtrum in crucem? Iu. Nullū habemus regem præter Cæſarem. P. Nihil ago, video: cedendum eſt multitudinis libidini. Cedò huc mihi aquam. Hac manuum lotione teſtatum volo, Iudæi, me in ſanguine huius innocentiſsimi viri, ab omni noxa abeſſe. Veſtra culpa eſto. Iu. Eius ſanguinem nos, noſtriq́ poſteri luunto. P. Ergo Barrabam hunc latronem liberum habete, Ieſum autem veſtro arbitrio in crucem tollendum abducite.

SENTENTIA.

Poteſtas à deo eſt. Cæſari malunt ſeruire inimici Chriſti, quam Chriſto, & latronem liberari, quàm inſontem. Vtinam non eadem fierent hodie.

SIMON. Ioan. 21

ARGVMENTVM.

Ieſus in vitam ſuſcitatus, piſcantibus ſuis diſcipulis apparet. Deinde cum eos prandere iuſsiſſet, Petro violentam mortem prædicit.

Ieſus, Diſcipuli, Ioannes, Petrus.

HEus iuuenes nunquid edulij habetis? D. Nihil. Ie. Iacite rete ad dexteram nauis partem, & inuenietis. D. Faciemus. O miraculum: tanta eſt in noſtro retipiſcium multitudo, vt trahere non poſsimus. Io. Dominus eſt. P. Ego igitur induſium ſuccingam, & ad eum ad ripam natabo. D. At nos nauiga-

nauigabimus: neque procul à terra abſumus, iam appulimus: Hic eſt prunæ impoſitus piſcis, & panis. Ie. Afferte de piſcibus, quos modò cepiſtis. P. Attraham rete ad terram. O magnum numerum piſcium. D. Quot ſunt? P. Enumerabo. Sunt centum quinquaginta tres. D. Mirum eſt, rete non eſſe ruptum. Ie. Venite pranſum. Veſcimini hoc pane & piſce. Simon Ioannides, diligis me plus quàm hi? Pe. Etiam domine, tute ſcis quàm te amem. Ie. Paſce agnos meos. Simon Ioannides, diligis me? P. Etiam Domine, tute ſcis vt te amem. IE. Paſce oues meas. Simon Ioannides, diligis me? P. Domine tu omnia ſcis, tu noſti quàm te amem. Ie. Paſce oues meas: ſimul & hoc accipe. Cum eſſes iuuenis, ipſe te cingebas, & ibas quò volebas: ſed cum ſenueris, alius te, cum manus extenderis, cinget, & ducet quò noles. Sequere me. Hic autem quid? I. Si eum volo manere, donec reueniam, quid ad te? tu modò ſequere me.

SENTENTIA.

Iubente Chriſto, qui piſcatur, fœliciter piſcatur, id quod de hominibus, ſecundum ſpiritum, accipiendum eſt. Qui Chriſtum amat, huic Chriſtus oues committit. Diſcipuli eadem conditio eſt, quæ magiſtri.

LINGVÆ. Act. 2.

ARGVMENTVM.

Quum Chriſti diſcipulos nouis linguis loquentes Iudæi putarent ebrios eſſe: Petrus ad eos orationem habens, demonſtrat illud eſſe donum ſpiritus ſancti à Chriſto in vitā excitato effuſi. Hoc audito, illi

illi pœnitentiā agunt, & in Chriſti nomina leuātur,

Iudæi, Petrus.

NOnne omnes hi, qui loquuntur, Gallilæo ſunt? Alius. Sūt. I. Ecquid eſt quòd noſtrum quiſq; vernaculum ſibi linguam audiat? Parthi, Medi, Elamitæ, Meſapotamiæ incolæ, & Iudææ, & Cappadociæ, Pōtiq; & Aſiæ, & Phrigiæ, & Pāphiliæ, & Ægyptij, & eius libiæ partis quæ ſecundū Cyrenem, et peregrinantes Romani tū Iudæi, tum aduentitij, Cretenſesq; & Arabs, audimus eos rerum diuinarum amplitudinem noſtris cuiuſque linguis eloquentes. Hoc quidem iam non humanum eſt. Equidem ſic obſtupeſco, vt neſciam, vigilem ne, an ſomniem. Quid hoc rei eſt? Bacchi agitatio eſt. O Bacche, pater eloquentiæ. IV. Quid ais? AL. Vini pleni ſunt, mera temulentia eſt: Vnde enim tam multas linguas, tam diuerſas, tam repentè didiciſſent? P. Viri Iudæi, & Hieroſolymæ incolæ omnes, attendite, & mecum quæ dicam recognoſcite. Non ſunt hi temulenti, quemadmodum vos arbitramini (eſt enim hora diei tantū tertia) ſed viget illa vatis Ioelis prædictio: vltimis autem temporibus (inquit deus) omne hominū genus meo ſpiritu perfundam, ita vt veſtri filij filiæq; vaticinentur, & iuuenes viſus, & ſenes in ſomnijs educantur. Quin etiam ſerui & ancillæ tunc meo ſpiritu delibuti vaticinabuntur. Sed id ſignis quibuſdam præſignificabo, tū ſuprà in cœlo, tū infrà in terræ videlicet ſanguine, & igne, & fumino vapore. Ipſe ſol tenebris

bris obducetur, & luna ſanguine, antequã domini magnus ille & inſignis dies veniat. Quiſquis autẽ dñi nomen inuocarit, euadet. Audite verba hæc, viri Iſraelitæ. Ieſum Nazarenum, at quem virũ? qui vobis à deo præſentatus eſt portẽtis, miraculis ſignis, quæ per eum deus, in medio veſtrûm edebat, vt ſcitis: hunc vos definitio dei cõſilio et prouidentia traditum hominum impiorum opera comprehenſum, ad palum alligatum ſuſtuliſti: quem deus ereptũm ex mortis doloribus, in vitam reuocauit, quatenus fieri non poterat vt à morte teneretur. Dauid enim dicit de eo: propoſitum mihi dominum ob oculos ſemper habeo: eoq́ mihi dextero, nulla re commoueor: nec verò ſolum mentis atq; animi lætitia geſtio, verum etiam ipſo corpore fidenter perſto: quò tu animam meam apud inferos non deſeres, nec permittes, is qui tibi ſua pietate placet, interitu deleatur: ſed me viam vitæ docebis, mihiq́ cumulatiſsimam apud te voluptatem præſtabis. Si licet apud vos viri, fratres, liberè de ſummo patre Dauide loqui, is & vitã finiuit, & ſepultus eſt, & eius monimentum apud vos ad hoc tempus extat. Sed cum vates eſſet, & ſciret deum ſibi iurauiſſe, ſeſe ex fœtu lumborum eius, quod ad humanam cõditionem pertinet, ſuſcitatum Chriſtum, & in eius ſolio collocaturum, præſcius Chriſti reſurrectionis dixit, eius neq́ animam apud inferos relinquendã neq́ corpus interitu eſſe delendum. Hunc Ieſum ſuſcitauit deus, cuius nos oẽs teſtes ſumus. Is Dei

dextera elatus, & promiſſum ſancti ſpiritus à patre conſecutus, effudit hoc quod vos non videtis & auditis. Neq; enim Dauid aſcendit in cœlum, ſed is ipſe loquitur ad hunc modum: Dixit Dominus Domino meo, ſede ad dexteram meam, donec tuos tibi hoſtes inſtar ſubſellij calcandos tradidero. Hoc igitur pro certo habeat omnis Iſraelis poſteritas, dominũ & Chriſtum factum à deo eſſe hunc ipſum Ieſum, quem vos crucifixiſtis. IV. O nos impios: Quid agemus, viri fratres? P. Mutate priſtinam mentem, & abluimini cuncti nomine Ieſu Chriſti, ad remiſſionem peccatorum, & accipietis munus ſancti ſpiritus, ad vos enim pertinet promiſſio, & ad veſtros liberos, & ad omnes remotiores quoſcunque vocauerit dominus deus noſter. Quamobrem habete curam ſalutis veſtræ, eripite vos ex hoc peruerſo hominum genere. I. Bene & liberaliter dicis, & nobis omninò ſic placet. Eleuamur.

SENTENTIA.

De ſpiritualibus carnaliter iudicant carnales.

CLAVDVS. Acto. 3.

ARGVMENTVM.

Claudum ſanant Petrus & Ioannes. Deinde concurſu facto populi, Petrus ad populum de Ieſu (in cuius nomine fuerit ſanatus ille) verba facit. Hic ſuperueniunt facta doctorum & Apoſtolos in vincula dant.

Claudus, Petrus & Ioannes, populares, Sacerdotes, & Antiſtites fani & Sadducæi.

R*Eſpicite hunc miſerum claudum, viri optimi quem mater claudum peperit, ita vt nunquam*

ſeſe

ſeſe pedibus potuerit ſuſtinere. Date mihi aliquid honoris & amoris Dei gratia: vobis Deus ſeſe viciſsim benignum præbeat. P. Aſpice nos. Neq; argentum mihi neque aurum eſt, ſed quod habeo, hoc tibi do. In nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge & ambula. C. O mirum miraculum, vt mihi roborati ſunt pedes? vt nunc firmiter incedo? O quàm dulce eſt, conſecutum eſſe bona, quibus carueris? Ago tibi gratias Deus Optime Maxime, cuius tanto ſum beneficio ſanatus. Vah quàm iuuat ingredi & ſalire? PO. Nónne hic eſt mendicus ille claudus, qui ſolebat pro foribus templi ſedens mẽdicare? ALIVS. Planè is eſt; nec poſſum ſatis mirari, hunc tam expeditè nunc ingredi, qui antea loco ſe mouere non poſſet. PO. Videor mihi ſomniare. Subſequamur eum, ingreditur in porticum Solomonis. Pe. Quanta huc concurrit multitudo? Quid hoc admiramini, viri Iſraelitæ, aut quid nos intuemini, quaſi priuatis viribus, aut pietate effecerimus, vt hic incederet? Deus Abrahami, & Iſaaci, & Iacobi patrum noſtrorum, illuſtrauit puerũ ſuum Ieſum, quem vos in conſpectũ Pilati adductũ repudiaſtis, cum ille abſoluendum iudicaſſet. At vos ſancto & innocente repudiato, petijſtis hominem homicidam vobis condonari, & vitæ authorem occidiſtis, quem Deus à mortuis excitauit. Cuius nos teſtes ſumus, eiuſque nominis fiducia, hic quem videtis & noſtis, corroboratus eſt, & illius confidentia integerrimam valetudinem in

veſtro omnium cōſpectu conſecutus: Et nunc fratres, ſcio vos per imprudentiam feciſſe, vt etiā veſtros principes: ſed deus, qui tot ſuorum vatū voce prædixerat, paſſurum eſſe Chriſtum, ea hoc modo perfecit. Quamobrem reuertimini ad ſanitatem, vt deleantur veſtra peccata, donec recreationis tempora veniant à domino, cum prænunciatum vobis Ieſum Chriſtum mittet: quem oportet cœlo contineri, vſq; ad tempora inſtaurationis omnium, quæ deus tot ſuorum ſanctorum voce vatum iam olim prædixit. Moſes enim maioribus noſtris ita dixit. Vatem vobis ſuſcitabit dn̄s deus veſter ex veſtra conſanguinitate, mei ſimile: ei parebitis ad omnia quæ vobis dicet. Quòd ſi quis vati illi dicto audiēs non fuerit, is ex numero hominum tolletur. Eodem modo tam multi vates, qui à Samuele deinceps fuerunt, qui hæc tēpora prædixerunt, & tanta denuntiauerunt. Vos eſtis ex vatibus orti, & in eo fœdere comprehenſi, quod percuſſit Deus cum maioribus noſtris, cùm diceret Abrahamo, per eius ſemen fœlicitatem conſequuturus omnes orbis terrarum nationes. Ad vos primùm Deus ſuſcitatum puerum ſuum Ieſum miſit, qui vobis fœlicitatem afferret, ſi modò veſtrûm vnuſquiſq; à ſuis vitijs deſciſceret. S. Enimuerò iam ferendum non videtur, tantam eis licentiam dari, vt populum publicè doceant. Nam quid futurum eſt? S. Quid? niſi vt nobis relictis, omnes ad eos tranſeant? Nam quid reſurrectionem mortuorum per neſcio quem Ieſum fu-

turam prædicant, facilè animos imperitæ multitudinis in ſuam ſententiam pertrahunt. An. Itaque mature occurrendum huic malo eſt: comprehendite eos ſatellites, conijcite hos nugatores in vincula. Hac illi nocte garriant, cras nobiſcum ſeriò diſputaturi. Nam iam cum indoctis rationem habebunt, quos poßint facile ſedacere: ad pontifices eis, & principes, & ſenatores, & ſcribas veniendum erit, qui eorum argutias vehementius refutabunt. Nã plebem quidem habent ab omnia ſequacem.

SENTENTIA.

Chriſti nomen eſt omnipotens. Veritati ſolent inuidere & aduerſari docti huius mundi.

PRIMATES. Acto. 4.

ARGVMENTVM.

Petrus & Ioannes de ſanato claudo apud primores cauſam dicunt, & illis interdicentibus ne deinceps Ieſum doceant, obtemperaturos negant.

Senatores, Petrus & Ioannes, Primates, Annas, Caiphas.

QVánam poteſtate, & cuius nomine hoc feciſtis? P. Si nos hodie de collato in hominẽ infirmum beneficio interrogamur, principes populi, & Iſraelitarum ſenatores, quanam re ſanatus ſit: hoc vobis omnibus, cunctoq; Iſraelitarum populo, notum eſſe volumus, ſanatum eſſe in nomine Ieſu Chriſti Nazareni, quem à vobis crucifixum deus à mortuis excitauit. Per eũ hic aſtat in veſtro conſpectu ſanus. Hic eſt lapis à vobis ædificantib. reiectus, qui adhibitus eſt ad caput anguli, nec eſt in

vllo

vllo alio ſalus, nec vllum aliud nomen eſt ſub cœlo hominibus datū, per quod nobis liceat ſeruari. PR. *Hoc ſuper omnia mirabile eſt, homines illiteratos & idiotas tam confidenter & ſcitè loqui.* SE. *Atqui erant hi Ieſu comites, et hic homo verè ſanatus eſt. Iubeantur exire pauliſper è concilio, vt hac de re inter nos conſultemus. Exite pauliſper. Quid faciemus hominibus his? Nam cōſpicuum ab eis miraculum æditum eſſe omnibus Hieroſolymæ incolis manifeſtum eſt, nec poſſumus negare.* C. *Ita eſt. Sed ne hæc res in vulgus dimânet latiùs, minemur eis acerrimè, ne amplius hoc de nomine cuiquam mortalium verbum faciant. Nam qua ratione in eos animaduertamus, non video. Omnis populus hac de re deum laudat: homo cui tam difficili in re tam præſens auxilium oblatum eſt, annum agit ſupra quadrageſimum, eſtq́ oībus notiſſimus.* A. *Bene mones. Intromittantur.* C. *Attendite Galilæi. Interdicitur vobis, ne omninò vocem mittatis neue doceatis nomine Ieſu.* P. & Io. *Vtrum æquum ſit & deo probari poſſit, vobis obtemperare potius quàm deo, vos videritis. Nos quidem nō poſſumus quæ vidimus & audiuimus, nō dicere.* C. *Vos niſi malo coacti, rectè facere neſcitis. Sed niſi parebitis veſtræ contumaciæ pœnas acerbiſſimas luetis.*

SENTENTIA.

Beneficia diuina pro maleficijs habent primores orbis, veritatemque prædicari non patiuntur. Veritatemque ſuam, celauit deus ſapientes & literatos, eamque patefecit paruulis. Deo magis obediendum eſt quàm hominibus.

GAMA-

GAMALIEL. Acto. 5.

ARGVMENTVM.

Cùm fuiſſent Petrus & Ioannes ex vinculis diuinitùs liberati, primores, eo cognito, illos auocant, & illi doctrinæ ſuæ cauſam dicunt. Tum Gamalielis ſuaſu dimittuntur.

Apparitores, Antiſtes fani, Quidam, Pontifices, Sacerdos, Petrus, Gamaliel.

CArcerem quidem inuenimus clauſum diligentiſſimè, & cuſtodes foris ante ianuam aſtates: ſed vbi aperuimus, neminem intus inuenimus. An. Videor videre rerum naturam inuerti. Nunquam huiuſmodi monſtra, ne fando quidem, audita ſunt. Quid? egroſſóſne eſſe clauſo carcere? Q. Homines illi, quos vos in cuſtodiam dediſtis, ſunt in fano, & ibi populum docent. AN. Hæc ſunt eiuſmodi, vt queimuis de mente deijciant. Sequimini me, apparitores: adducam eos in conſilium. PO. Sed ſine vi: etenim concitares in nos vulgi ſeditionem, & ſtatim ad ſaxa veniretur, nam magnum eſt plebis in eos ſtudiũ. S. Niſi prouidemus, actum de nobis eſt, iam nullo in precio ſumus: omniũ oculi in eos ſunt cõiecti: proſpiciendum aliqua ratione eſt. An. Ecce homines. Po. Nonne vos vetuimus iſto nomine docere? Atqui repleuiſtis Hieroſolymam doctrina veſtra, & vultis in nos illius hominis ſanguinem deriuare. Pe. Parendum Deo magis eſt, quàm hominibus. Deus maiorum noſtrorũ Ieſum ſuſcitauit, quem vos in patibulo ſuſpenſum interfeciſtis. Hunc deus ductorem & ſeruatorem, ſua dextera extulit, vt per eum Iſraelitis ad ſaniorem viuendi rationem

rationem reuerſis, veniam daret peccatorũ. Et nos ſumus ei teſtes harum rerum: nec non ſacer ille ſpiritus, quo deus ei obedientes affluit. Po. O audaciſſimos impoſtores. Quid agimus viri? quin de his pœnas ſumimus? G. Iubete, ſi placet, eos pauliſper foras diſcedere. Conſiderate viri Iſraelitæ, de hominibus his, quid eis ſitis facturi. Superioribus diebus extitit Theudas quidam, qui ſeſe iactabat eſſe aliquem, cum quo homines ad numerum quadringentorum ſeſe coniunxerunt. Is occiſus eſt, & quotquot ei parebant diſſipati, & ad nihilum redacti. Poſt eum extitit Iudas Galilæus, tempore profeſſionis, multumq; ad ſeſe hominum traduxit: ſed & is periit, & omnes qui ei obtemperabant, profligati ſunt. Nunc quoq; vos ſummoneo, vt vobis ab his hominibus temperetis, eoſq́ miſſos faciatis. Nam ſi hoc cõſilium & opus ab hominibus eſt, diſſoluetur: ſin à deo eſt, id diſſoluere non poteſtis, niſi forte vultis videri deo repugnare. An. Non malè conſulit Gamaliel. Pon. Vt mihi quidem videtur. Sed euocemus homines, eoſq́ virginis cædamus, & vetemus vllam Ieſu nominis mentionem facere.

SENTENTIA.

Nihil eſt ad veritati credendum durius primoribus huius mundi. Boni conſiliarij maxima eſt vtilitas. Qui dei operi repugnat.

STEPHANVS. Act. 6.

ARGVMENTVM.

Accuſatus impietatis Stephanus, cauſam dicit tanto ſpiritu, vt ei reſiſtere non valentes Iudæorum primi eum lapidunt.

Teſtes

Teſtes, Pontifex, Stephanus, Senatores, Scribæ.

HIc homo non deſinit impiè contra hunc religioſiſſimum locum, & contra legem loqui. Etenim audiuimus eum dicere, Ieſum Nazarenum euerſurum eſſe hunc locũ, & traditos nobis à Moſe ritus mutaturum. P. Suntne iſta vera? St. Attendite, fratres & patres. Deus glorioſus apparuit patri noſtro Abrahamo, cum eſſet in Meſopotamia antequam Charræ degeret: eiq́ mandauit, vt ex ſolo natali digrederetur, veniretq́ in terram quam ipſe ei oſtenderet. Tum ille ex terra Chaldæa profectus Charræ habitauit, vnde eum (mortuo eius patre) Deus in hanc terrã tranſtulit, quã vos nunc incolitis: in qua nullam ei poſſeſſionem tradidit, ne veſtigium quidem pedis, & tamen promiſit, ſeſe ei poſſeſſionem daturum, & eius poſt eum ſoboli, cùm liberos non haberet. Locutus eſt autem cum eo ad hunc modum: eius poſteros peregrinos forè in terra extraneorum, eorumque ſeruitutem & iniurias per quadringentos annos perpeſſuros. Sed illam ego gentem, cui ſeruient (inquit) vlciſcar: exibúntque poſtea, & me hoc ipſo in loco adorabunt, eamq́ rem inito cum eo circumciſionis fœdere firmauit. Is genuit Iſaacum octauóque die circumcidit: Iſaacus Iacobum, Iacobus duodecim ſummos patres. Summi patres inuidia adducti, Ioſephum in Ægyptum ducendum vendiderunt. Sed adfuit ei deus, eumq́ue ex omnibus anguſtijs eripuit, & effecit vt

Pharao Ægypti rex ei ſua ſibi ſapientia commẽdato, totius Ægypti, totiusq́ ſuæ familiæ principatũ traderet: cùm autem, orta fame in omni Ægypto & Chananæa, patres noſtri in magna eſſent difficultate cibaria, Iacobus, qui audiuiſſet frumentum eſſe in Ægypto, eos illò ſemel atque iterum dimiſit: eſtq́ Ioſephus altero itinere à fratribus ſuis agnitus, eiusq́ genus Pharaoni declaratum. Tum Ioſephus patrem ſuum Iacobum, & familiam omnẽ ad homines ſeptuagintaquinque, accerſiuit. Deſcẽdit igitur Iacobus in Ægyptum: vbi cùm vitam finiuiſſet, ipſe & patres noſtri tranſlati ſunt Sichemã, & in ſepulchreto ſiti, quod ibi Abrahamus argenti precio à filijs Emotis emerat. Interea propinquante promiſſi tempore, de quo Deus Abrahamo iurauerat, creſcebat populus Ægypti multiplici numero: donec extitit rex alius, qui Ioſephum non nouerat. Is noſtrũ genus fruſtrari conatus, patres noſtros eouſq́ afflixit, vt etiam fœtus eorum exponi curaret, ne conſeruarentur. Quo quidem tempore natus eſt Moſes, vir Deo acceptus, qui domi paternæ tres menſes enutritus, cum tandem expoſitus eſſet, ſublatus eſt à filia Pharaonis, & ab ea pro filio educatus: fuitq́ Moſes in omnibus Ægyptiorũ diſciplinis eruditus, & dictis factisq́ potens. Cumq́ iam quadrageſimum ætatis annum compleret, venit ei in mentem conſanguineos ſuos Iſraelitas viſere, cumq́ue vidiſſet quendam iniuria affici, eum defendit, eiusq́ iniuriam, cæſo Ægyptio, vltus eſt.

Arbi-

Arbitrabatur autem conſanguineos intelligere, deum ipſis per ipſum ſalutem dare, quod illi non intelligebant. Poſtero die conſpicatus eos contendentes, pacem inter eos conciliare ſtudebat, conſanguineos eſſe commemorans: cur alijs alij nocerent? Sed qui alteri faciebat iniuriam, eam repulit quærens, quis eum principem & iudicem in eos cõſtituiſſet? num ſe vellet interficere, quo modo pridie interfeciſſet Ægyptium? Ex eo dicto Moſes aufugit, & in terra Madianitarum peregrinus fuit, vbi filios duos genuit. Peractis autem quadraginta annis, apparuit ei in ſolitudine montis Synæ Genius domini in flamma & ardore rubi. Quo ſpectaculo admiratus, cùm ad viſendum accederet, audita domini ad eum vox huiuſmodi eſt. Ego ſum deus patrum tuorum, deus Abrahami, deus Iſaaci, & deus Iacobi. Hic cum tremefactus Moſes non auderet intueri: Detrahe tibi (inquit ille) calceos de pedibus, nam locus in quo tu ſtas, ſacer eſt. Vidi afflictionẽ populi mei, qui eſt in Ægypto: eorumq́; gemitu audito, ad eos liberandos deſcendi. Itaq; volo mittere te in Ægyptum. Hunc Moſem, quem illi repudiauerant, quærentes quis eum principem & iudicem conſtituiſſet: Hunc ipſum deus principem & liberatorẽ miſit ductu Genij, qui ei in rubo apparuerat. Hic eos eduxit, miraculaq́; fecit, & prodigia, tum in Ægypto & mari rubro, tum in deſertis, annis quadraginta. Hic eſt Moſes ille, qui dixit Iſraelitis. Dominum deum ipſorum vatem

eis ex eorum conſanguinitate ſuſcitaturum, ipſi Moſi ſimilem, cui parêrēt. Hic ille eſt, qui in multitudine fuit in deſertis, cum Genio, qui cū eo locutus eſt in monte Sina, & cum maioribus noſtris, qui vitalem accepit doctrinam, quam vobis traderet: cui noluerunt dicto audientes eſſe maiores noſtri, ſed eo reiecto, animis ſeſe in Ægyptum conuerterūt, & ab Aarone petiuerunt, vt ſibi facerent deos, qui ſe antecederent: Nam Moſi illi à quò eſſent ex Ægypto educti, ſeſe neſcire quid accidiſſet. Itaque vitulum tum fecerunt, & ſacrificium ſtatuæ peregerunt, delectati operibus manuum ſuarū. Et deus auerſus, eos ſiuit prolabi ad cultum aſtrorum, quemadmodum in vatum monumentis ſcriptum eſt: Nūquid mihi victima, & ſacrificia obtuliſtis quadraginta annis in deſertis, poſteri Iſraelis? an non adhibuiſtis tabernaculum Molachi, & ſidus dei veſtri Rophanis? quæ vos ſimulachra feciſtis ad adorandum, ob quæ ego transferam vos vltra Babylonem. Tabernaculum oraculare habuerunt maiores noſtri in deſertis. ſicut præſcripſerat is, qui Moſi rationem eius faciendi oſtendit. Quod ab illis acceptum, eorum ſucceſſores vnà cū Ioſua introduxerunt, tum, cùm innaſerunt in fines earum gentium, quas deus eorum aduentu exterminauit: donec ventum eſt ad tempora Dauidis, qui vſus deo fauente, voluit domicilium inuenire dei Iacobi. Solomon autem ædem ei ædificauit. Sed non in templis manufactis habitat ſupremus ille,

quem-

quemadmodum dicit vates: Cœlum mihi ſedes eſt, & terra pedibus meis ſubſellium: Quam mihi vos domum extruetis (inquit Dominus) aut quis mihi locus requietis erit? Nonne mea manus fecit iſta omnia? Pertinaces & animo & auribus incircumciſi: vos ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis, & vos & maiores veſtri. Nam quem illi vatum non ſunt inſectati? An non eos necauerunt, qui aduentum iuſti prænunciauerunt? cuius vos modo proditores fuiſtis, & interfectores, qui Geniorum adminiſtratione acceptam legem non ſeruaſtis. Po. Diſrumpor præ iracundia. Hunccine tam arroganter? St. Ecce autem video cœlos apertos, & filium hominis deo ad dexteram aſtantem. S E. & S C. O impudentiam. Quid eum audimus amplius? inuadamus in eum vniuerſi, eijciamus eum ex vrbe. Agite iam, lapidetur. Vos teſtes, veſtrum eſt initiũ facere lapidationis, ſuſtinete partes veſtras. T. Nos verò perlibenter. Atq; vt ſimus expeditiores, hic apud te, adoleſcens, veſtimenta noſtra deponemus. St. Quid cũctamini? ferite, ferite, etiam atq; etiam geminate. Vos omnes cooperite hũc lapidibus, conijcite vniuerſi, iacite grandine denſius. St. Domine Ieſu accipe ſpiritum meum. Sena. Properemus, obruamus eum lapidibus. ST. Domine, noli in hos vindicare hoc facinus.

SENTENTIA.

Veritatẽ impietatis loco habẽt rectores huius ſeculi. A quibus veritate vincũtur, eis vim inferũt. Sic pugnant rectores tenebrarum huius mundi.

CORNELIVS. Act. 10.

ARGVMENTVM.

Accerſitus à Cornelio Centurione Petrus, eum de Ieſu docet, & in eius nomine lauat.

Cornelius, Petrus.

AVdiui modò intus aduenire eum, quem curaui accerſendum. Itaque ei exeo obuiam. O ſalue multum mi. P. Ah quid agis? ſurge, quid me ita accedis? Ego quoque homo ſum, ne tu me diuinis honoribus afficias. Ingrediamur. Quinam ſunt iſti, quos hîc conueniſſe video? C. Mei ſunt cognati, & neceſſarij atque amici, quos huc iuſsi cõuocari. P. Vos ſcitis, vt nefas ſit homini Iudæo hærere, aut congredi alicui extero. Sed me deus docuit, neminem profanum aut immundum cenſere hominem. Quamobrem, accerſitus, nihil dubitaui venire. Nunc ſcire velim, quam ob cauſam me accerſiueris. C. Quarto ab hinc die, ad hanc horam eram ieiunus, & domi meæ hora nona præcationes faciebam. Ecce autem vir quidam extitit in meo conſpectu, veſte ſpendida, & Tua (inquit) precatio, Corneli, exaudita eſt, tuáque miſericordia & benignitas deo in memoria inſedit. Mitte ergo Ioppen, accerſitum Simonem cognomine Petrum (is diuerſatur apud Simonem coriarium ad mare) qui vbi aduenerit colloquetur tecum. Ego continuò miſi ad te & tu rectè feciſti, quod veniſti. Nunc nos omnes in dei conſpectu adſumus, ad audienda omnia tibi à Deo mandata. P. Re ipſa comperio,

perio, nullum Deo perſonarum eſſe diſcrimen: contraq́; apud omnes nationes, qui eum metuunt, vitamque innocenter inſtituerunt, ei eſſe acceptos. Omnium ſumma eſt in diſciplina, qua curauit erudiendos Iſraelitas, quos læto pacis nuncio affecit per Ieſum Chriſtum. Vos ſcitis quæ res acciderit per totam Iudæam, vſque à Galilæa, poſt lotionem quam publicauit Ioannes: de Ieſu loquor Nazareno, ſacro dei numine, & potentia prædito: qui vltrò citróque commeans, multa multis beneficia conferebat, omnéſque ſanabat, quotquot à Veioue illo diuexebantur: quippe cum deus ei adeſſet. Et nos teſtes ſumus omnium quæ fecit cum in reliqua Iudæa, tum Hieroſolymis. Quem ipſi Iudæi palo affixum ſuſtulerunt. Eum Deus tertio die in vitam reuocauit, & manifeſtò oſtendit non vulgò, ſed nobis deſignatis diuinitùs teſtibus, qui quidem cibum potionemq́ue ſumpſimus cum eo, poſtquam à morte reuocatus eſt. Ac munus ab eo aſſignatum habemus, vt vulgo predicemus, & teſtificemur eum viuentium eſſe mortuorúmque iudicem à Deo deſtinatum. Hunc omnes vates teſtantur eum eſſe, per cuius nomen, veniam peccatorum cõſequantur, quotquot confidunt. Sed quid hoc nouæ rei eſt? numine corripiuntur omnes qui me audiunt, & iam diuerſis linguis loqui incipiũt. Nunquid cauſæ eſt cur minus aqua abluantur, qui eodem nobiſcum numine afflati ſunt? Abluuntur ſanè nomine Domini.

SENTENTIA.

Nullius conditionis hominē non admittit Chriſtus. Apud omnes nationes, quicunque deum metuunt innocenterque viuunt, deo accepti ſunt.

CIRCVMCISI. Act.11.

ARGVMENTVM.

Reprehenſus à Chriſtianis Iudæis Petrus, quòd cum Cornelio extraneæ gentis homine congreſſus fuiſſet, cauſam dicit, & obtinet.

Chriſtiani, Petrus.

NOs quidem factum tuum probare nullo pacto poſſumus: vt liberè loquamur. P. Quodnam id eſt tandem? Ch. Quòd homines præputio præditos conueniſti, & cum eis cibum cepiſti. P. Si vobis videtur, rem omnem, prout ſeſe habet, enarrabo: vos ea audita, iudicabitis. Ch. Placet, enarra. P. Cū in oppido Ioppa orarē, viſus ſum mihi videre (cū eſſem extra me raptus) vas quoddam deſcendens, quaſi linteum magnum, quod quatuor capitibus de cœlo dimiſſum, ad me vſq; peruenit. Id cùm attentus contemplarer, vidi quadrupeda terreſtria, & feras, & reptilia, & aëreas volucres, ſimulq; vocē audiui dicentē mihi: Age Petre, macta & veſcere. Tum ego: Minimè, domine, nihil enim vnquam immundum, aut impurum per os meū intrauit. At illa vox iterum de cœlo, inquit: Quæ Deus purgauit, tu ne pollue. Idq; ter factum eſt, & tum demùm omnia in cœlum ſubducta ſunt. Tum cōtinuò præſtò fuerunt tres homines in ea domo, in qua eram, ad me Cæſarea miſſi. Cū his vt abiecta omni cun-

ctatione

ſtatione cõgrederer diuino afflatu admonitus ſum. Iuerunt vnà mecum ſex fratres hi, ac nobis hominis domum ingreſsis renũciauit ille, vt genium domi ſuæ vidiſſet aſtantem, & ſibi præcipientem vt mitteret Ioppen homines, qui accerſerent Simonem cognomine Petrum: ex quo ea audiret, quæ & ipſi egiſſent, & ipſius toti familiæ ſalutaria. Hic cum ego loqui cœpiſſem, illi diuino afflatu correpti ſunt, quemadmodum & nos fuimus principiò. Tum recordatus ſum illud Domini dictum, quo dixerat, Ioannem quidem abluiſſe aqua, ſed nos ſpiritu ſacro ablutum iri. Quòd ſi eodem illos munere affecerat deus, quo nos, cum in Ieſu Chriſti domini fidem veniſſemus: ego quis eram, vt poſſem obſiſtere deo? Ch. Iam nihil addimus: ſed gratias deo agimus, qui etiam exteris per vitæ caſtigationem aditum ad vitam patefecerit.

SENTENTIA.

Imitanda eſt Petri modeſtia, qui quod diuino iuſſu fecerat, eius tamen cauſam hominibus reddere non dedignetur. Quos deus admittit, eos repudiare nemo debet.

RHODE. *Acto. 12.*

ARGVMENTVM.

Eductus diuinitùs ex carcere Petrus, Chriſtianis narrat, quemadmodum fuerit eductus.

Petrus, Rhode, Chriſtiani.

APerite mihi has fores aliquis. R. Neſcio quis pulſat oſtium; prouiſo quis ſit. P. Ecquis mihi aperit tandem? R. Petrus eſt: Petrus eſt. O me fœlicem: ô populares, ſalui ſumus. Petrus pro fori-

bus veſtibuli ſtat. C. Inſanis. R. Minimè verò. Agnoui eius vocem. C. Genius eius eſt. P. Heus, heus an expectatis dum ego haſce affringam fores? R. Non auditis cum pulſantem? C. Aperiamus. O mirum miraculum. Túne ergo verus adeo Petrus? P. Pax ſit rebus. Audite vt me dominus eduxerit è carcere. A quater quaternis militibus per vices cuſtodiebar. Cumq; hac nocte dormirem inter duos milites vinctus duabus cathenis, carceremq; cuſtodirent ante ianuam cuſtodes, ecce adeſt Genius domini, cuius in aduentu domus ſplendore illuſtrata eſt. Is me pulſato latere expurgefactum, iuſſit ſurgere confeſtim, continuoq; mihi è manibus exciderũt cathenæ. Tum ille: Præcinge te, inquit, & indue ſandalia. Atq; ita feci, iuſſuſq; amicire pallium, & eum ſequi, parebam: tùm iam egreſſus nondum intelligerem rem veram agi, ſed mihi viſum cernere viderer. Et iam prætergreſſi primos & ſecũdos cuſtodes, venimus ad portã ferream, quà itur in vrbem: quam vltrò nobis patefactam egreſſi, proceſſimus vicum vnum, atque ibi me relinquit ille. Tum ego vbi ad me redij, apertè intellexi, eum à Domino miſſum eſſe ad me ex Herodis manu, & tanta Iudæi populi expectatione eripiendum. Hæc vos Iacobo & fratribus nunciabitis. Mihi aliò concedendum eſt.

SENTENTIA.

Deum nulli carceres, nullæ cathenæ prohibent, quo minus liberet ſuos. Quos liberare vult deus, tenere nemo poteſt.

PHI-

PHILOSOPHI. *Act.17.*

ARGVMENTVM.

Paulus Athenis de Deo,& Chriſto,& reſurrectione loquutus,à Philoſophis deridetur,à Dioniſio Areopagita admittitur.

Stoici,Epicuræi,Paulus,Dionyſius.

POſſumus ne ex te ſcire,quæ ſit iſta tam noua doctrina quam affers? Nam inaudita quædam noſtris auribus affers, Ieſus neſcio quem nouum Deum, & alteram vitam prædicans. Hæc qualia ſint velimus ex te diſcere. PA. Video vos omninò Athenienſes,paulò ſuperſtitioſiores. Nam cũ præteriens veſtra ſpectarem ſacra, aram quoque offendi, in qua ſcriptum inerat, Ignoto Deo. Eum vobis ego deum,quem ignorãtes colitis, annuncio. Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eo conſtant, cum ſit cœli terræq; dominus, non habitat in templis manufactis: nec hominũ manibus colitur, quaſi vlla re egeat, qui ipſe omnibus vitam, ſpiritum,omnia deniq; conferat:quiq; ductum ex vnius ſanguine omne hominum genus, in omni terræ ſolo collocauerit: quibus ſtatuta viuendi tempora,certoſq; inhabitandi terminos præfiniuit, vt ſuum dominũ quærerẽt,ſi fortè peruestigare & inuenire eũ poſſent,cum tamen non procul abſit ab vnoquoque noſtrûm: cùm per eum viuamus,moueamur, & ſimus, (vt quidã etiã noſtrorũ poetarum dixerunt:) eius enim genus ſumus. Quod ſi genus ſumus Dei, non debemus exiſtimare,auro,aut argento,aut la-

lapide, arte & induſtria humana cælato, numẽ eſſe ſimile. Ac nũc omiſsis ignorantiæ temporibus, deus omnibus vbiq; hominibus denunciat, vt vitã corrigant. Statuit enim diem, in quo vniuerſos homines cum ſumma æquitate iudicaturus eſt, per virũ quendam, per quem id facere decreuerat: quẽ dum à morte reuocauit, certam eiuſdem conditionis adipiſcendæ ſpem fecit omnibus. E. Feſtiuum nugatorẽ, qui hic nobis homines morti eripit. S. De hoc ſatis in præſentia: aliàs te de eadem re audiemus. D. At ego ita affectus ſum tua oratione, peregrine, vt iam nihil dubitem quin ita ſit: ſtatuiq; à te non diſcedere (ſi tibi moleſtum non eſt) niſi iſta doctrina, quantum ſatis eſt, inſtructus. P. Mihi verò nihil iucũdius fieri poteſt, quàm & tecum, & cum omnibus ita animatis eã communicare, quæ diuinitùs edoctus, paſsim diuulgare ſum iuſſus.

SENTENTIA.

Mundana ſapientia diuinam pro ſtultitia habet. Deus ex ſuis operibus, ſicut opifex, cognoſcitur.

LYSIAS. *Acto.* 22.

ARGVMENTVM.

Comprehenſus in templo Paulus à Iudæis illis eripitur à Lyſia tribuno, eiúſque permiſſu apud Iudæos cauſam dicit. Sed illis tumultuantibus Lyſias eum virgis cædi iubet, verùm vbi ciuem Romanum eſſe cognouit, ſoluit.

Iudæi, Lyſias, Paulus, Centurio.

SVccurrite viri Iſraelitæ. Hic eſt homo ille, qui contra populum, & legem, & locum huc omnes vbiq; docet. Quinetiã Græcos introduxit in ſacrũ,

& ſanctum hunc locum profanauit. L. Extrahamus eum è fano: interimamus eum. Quid expectabamus? Iampridem debuit interfici. Quod ſi factū eſſet, has turbas euitaſſemus. Al. Vapula, homo ſeditioſe. Hic nos te ictibus trucidabimus. Hē tibi. Al. Deſinamus hūc verberare, populares: nam video huc venire tribunum cum militibus. L. Vnde tam ſubitò tanta orta eſt ſeditio? Eho, hiccine in cauſa eſt? comprehendite hunc milites, & ei inijcite cathenas. Quinnā eſt? aut quid fecit? Tacete clamoſi homines. Poſſúmne ex vobis ſcire, quidnam commiſerit? Alius aliud neſcio quid clamat. Nihil intelligo, abducatur in caſtra. Quæ (malum) hæc tanta violentia eſt? Hic iam, credo, opprimemur in turba. I. Interime eum. P. Licetne mihi te alloqui? L. Scisne Græcè? Nonne tu es Ægyptius ille, qui ſuperioribus diebus cōcitata ſeditione, eduxiſti in ſyluas illa quatuor millia hominū ſicariorum? P. Eho homo ſum Iudæus, Tarſenſis, ciuis non obſcuræ Ciliciæ ciuitatis. Sed oro te. Permitte mihi ad populū loqui. L. Permitto. P. Audite meā hāc ad vos defenſionem, fratres & patres. Ego homo Iudæus ſum, Tarſi in Cilicia natus, & in hac vrbe educatus ad pedes Gamalielis, patrijs legibus accuratè inſtitutus, & dei cupidus, quemadmodum vos omnes eſtis hodie: qui hanc viuendi viam ſum capitaliter inſectatus, viros ſimul & mulieres conſtringēdo, & in carcerē conijciendo. Teſtis eſt mihi Pontifex, totuſq́ ſenatus, à quibus etiam epiſtolas

ad

ad fratres acceperam, & Damaſcum proficiſcebar, eos quoq; qui ibi eſſent, vinctos Hieroſolymam ad ſupplicium adducturus. Sed in eo itinere cùm appropinquarē Damaſco, circiter meridiem, repentè de cœlo multa me lux circumfulſit: & collapſus ad terram, vocem audiui dicentem mihi Saule, Saule quid me inſectaris? Tum ego: Quis es domine? Atque ille: Ego ſum Ieſus Nazarenus, quem tu inſectaris. Qui autem mecum aderant, lucem viderunt illi quidem, & territi ſunt, ſed vocem non audiuerunt alloquentis me. Tum ego, Quid agā, domine? Et dominus, Surge inquit & proficiſcere Damaſcum. Ibi tibi dicentur omnia, quæ te facere ſtatutum eſt. Cumq; præ lucis illius ſplendore non viderem, manu ductus à meis comitibus, perueni Damaſcum. Ananias autē quidā vir pius, & legi cōuenienter, viuens, teſtimonio omniū illic habitantium Iudæorum, venit ad me, & aſtans mihi Saule frater, inquit, aſpice. Cumq; ego eodem tēporis veſtigio, in eum intuitus eſſem, deus patrum noſtrorū (inquit ille) deſtinauit te ad cognoſcēdam eius voluntatem, & ad iuſtum videndum, vocemq; ex eius ore audiendam: quoniam teſtis ei futurus es apud omnes homines earum rerum, quas & videris, & audiueris. Et nunc quid cunctaris? Agedum, abluere, & inuocato domini nomine peccata tua elue, Reuerſo autem mihi Hieroſolymam, & in templo oranti, accidit, vt extra meipſum raptus, viderem eum dicentem mihi. Propera, & Hieroſolyma celeriter

leriter exi: non accipiens enim tuum de me teſti-monium. Cui ego: Domine, inquam, ſciunt ipſi, vt ego ſolitus ſim in cuſtodiam dare, & per collegia virgis cædere, eos qui tibi conſiderent: vtque cum tui teſtis Stephani ſanguis effunderetur, ego adeſ-ſem, & eius neci cōſentiens veſtimenta cuſtodirem eorum qui eum interficiebant. Tum ille: Vade inquit, nam ego te ad procul remotas gentes amā-dabo. IV. Tolle iſtum ex orbe terrarum: neque enim conuenit eum viuere. L. Nihil vnquam tale vidi. Neceſſe eſt grauiorem aliquam eſſe cauſam, quæ vniuerſum populum in hūc commoueat. Neq; enim ita clamarent, & veſtes diſcinderent, pulue-remq; in aërem iacerent. Hæc non ſolent ſine maxima cauſa fieri. Milites intromittite eum in ca-ſtra: & virgis cogite cauſam fateri, propter quam cauſam ita in eum clametur. Ce. Fiet. Diſpolietur iam, & funibus deligetur. P. Licétne vobis homi-nem Romanum indemnatum verberare. C. Vide quid agas, Lyſia, nam hic homo Romanus eſt. L. Itáne? Adibo eum. Dic mihi, es ne Romanus. P. Etiam. L. Ego ipſe magno precio in iſtam ciuita-tem ſuſceptus ſum. P. At ego natus ſum. L. Deſi-ſtite milites, iam ſatis ſuperq; factum eſt.

SENTENTIA.

Iniqui homines veritatem vi opprimere conan-tur. Pellitur à medio ſapientia, vbi vi geritur res. Romana ciuitas plus habet autoritatis apud homi-nes, quàm Chriſtiana. Sic fit & hodie ſi cuius præ-potentis ciuitatis aut principis authoritate commē-

deris,

deris, locum vbique inuenies. Sin nihil niſi iuſtitia habeas, viliſsimus eris.

ANANIAS. Acto. 23.

ARGVMENTVM.

Paulus vinctus Ananiam pontificem acerrimè reprehendit, vt exlegem. Deinde dicens ſe ſperatæ reſurrectionis reum, Phariſæos & Sadducæos inter ſe committit, & ab illis aduerſus hos defenditur.

Paulus, Ananias, Aſsiſtentes, Lyſias, Sadducæi, Phariſæi.

FRatres, ego ad hoc tempus, deo conſcio, optimè mihi conſcius fui. AN. Percutiatur ei os. P. Percuſſurus eſt te deus paries incruſtate. Ergo tu ſedes, vt de me ex lege iudices, & contra legem iubes me pulſari? AS. Pontifici dei conuiciaris? P. Neſciebam, fratres, eum eſſe pontificem. Scriptum eſt enim: Principi populi tui ne maledicito. Verùm audite fratres, qui in hoc cōſilio adeſtis. Ego Phariſæus ſum, Phariſæi filius: ſperatæ reſurrectionis mortuorum reus ſum. S. Lepidum nugatorem: hoc ſe modo euadere poſſe ſperat. Ph. Non malè loquitur: nihil in eo mali video. Quod ſi ſpiritus cum eo locutus eſt, aut aliquis Genius, ne Deo repugnemus. S. Ideo eum defenditis vos, quia ſe vobiſcum ſentire clamat. PHA. Nos eum ideo defendimus, quia defenſione dignus eſt. Quid enim commiſit? vultis opprimere inſontes? SAD. Imò vos vultis tueri ſontes? L. Videndum nobis eſt, ne hic ab iſtis diſcerpatur. Tu iube huc deſcendere exercitum, vt eis eripiatur, & in caſtra abducatur.

SENTENTIA.

Iniuſtus

Iniuſtus iudex incruſtatus paries. Pijs proſunt interdũ aduerſariorum inter ſe cõtrouerſiæ, quemadmodũ inter ſe rixantibus canibus eua dunt homines. Si quando tuetur ſimulator pium, id magis ſui, quã æqui amore facit.

NEPOS PAVLI. Act 23.

ARGVMENTVM.

Lyſias à Pauli nepote de Iudæorum in paulum coniuratione certior factus, copias parãdas curat, quæ Paulum ad Fęlicem prætorem tutò perducant.

Centurio, Lyſias, Nepos Pauli.

P*Aulus, is qui eſt in vinculis, me euocatum rogauit, vt hunc ad te adoleſcentulum adducerem: habere enim eum aliquid ad te. L. Cedo mihi manum, adoleſcentule. Dic mihi hic in occulto, quid habeas quod velis mihi enunciare. N. Iudæi conſtituerunt petere à te, vt cras in concilium educas Paulum, quaſi aliquid diligẽtius in eũ quæſituri. Sed tu noli eis obtemperare, nam inſidiãtur ei homines ex eis ſupra quadraginta, qui ſeſe deuouerunt, ſi vel comederent, vel biberent, quin eum interfeciſſent. Et nũc parati, tuum mandatum expectant. LY. Laudo te, quòd me ſcitè admonuiſti. Diſcedes hinc, & nemini hæc indicabis, quæ mihi demonſtrauiſti. Vos duo centuriones, paratos habete milites ducẽtos, qui Cæſaream proficiſcantur, & equites ſeptuaginta, haſtatóſque ducentos ad horam tertiam noctis, & iumenta adhibete, vt eo impoſitum Paulum, ad Fælicem prætorem perducant. Ego ad eum Epiſtolam ſcribam.*

SENTENTIA,

Fiƈti homines pijs pertinaciſſimè inſidiantur. Sæpe minus eſt in gentibus iniquitatis, quàm in ijs qui ſe Dei populum gloriantur.

TERTVLLVS. Act. 24.

ARGVMENTVM.

Paulum accuſat Tertullus orator, apud Felicem prętorem. Paulus crimina diluit. Felix cauſæ cognitionem differt in aduentum Lyſiæ tribuni; Paulumq́; iubet remiſsius cuſtodiri.

Felix præſes, Tertullus orator, Paulus, concio Iudæorum.

ADeſt hic reus ille Paulus Anania pontifex, & vos ſeniores. Supereſt, vt veſter orator accuſet. T. Quòd maxima pace per te fruimur, quòdque tua prudentia hæc prouincia rectè adminiſtratur, nobis omninò gratiſſimum eſt, optime Felix: & agimus gratias quàm poſſumus maximas. Sed ne tibi diutius ſim moleſtus, quæſo vt nos pro tua æquitate paucis audias. Inuenimus hominem hunc peſtilentem, & ſeditiones omnibus vbiq; terrarū Iudæis concitantem, ac ſectæ Nazarenorum principem, eò vſq; vt etiam fanum profanare conatus ſit. Eum nos cōprehenſum voluimus ex noſtra lege iudicare. Sed interceſſit Lyſias tribunus, eumque magna vi è manibus noſtris eripuit, ac iuſſit vt eius accuſatores apud te adeſſent. Ex quo quidem Lyſia poteris, ſi quærere voles, certior fieri de omnibus criminibus, quibus nos hunc inſimulamus. Atq; hæc ita ſe habere, teſtis eſt vniuerſa Iudæorum, quos adeſſe vides, concio. C. Ita eſt. P. Licétne

cétne

cétne mihi cauſam dicere? F. Licet. P. Equidem eò confidentiùs pro me dico, quòd ſcio te multos iam annos huic geti ius dicere: vt poſſis intelligere, me non duodecim compleuiſſe dies, ex quo Hieroſolymam ad diuinum cultum conceſſi. Neque verò me in templo inuenerūt cum aliquo colloquentem, aut vulgi ſeditionem facientem, neque in collegijs, neque oppidatim: nec me eorum poſſunt conuincere, de quibus accuſant. Illud autem libenter apud te confitebor, me ex inſtitutione, quam ſectam dicunt, Deum colere patrium, fidemq́ adiungere omnibus quæ in diſciplina noſtra & vatibus ſcripta extant: tātumq́ mihi de Deo ſpondere, vt exploratum habeam, mortuos tum bonos tum improbos, aliquando reuicturos: id quod ne ipſi quidem non ſperant. Atque equidem in id incumbo, vt rectam conſcientiam deo ſemper hominibúſque probare poſſim. Veneram autem poſt annos complures, vt muneribus egeſtatem nonnullorum meorum popularium alleuarem, ac ſerta libarem: cum me expiatum offenderunt in fano, nulla cum turba, aut tumultu. Ii ſunt quidam ex Aſia Iudæi, quos oportebat apud te præſto eſſe, & accuſare, ſi quid in me haberent. Aut etiam hi ſi quod deprehenderunt in me crimen, dicant ſanè, dum adſto in cōſilio. Niſi fortè criminoſa eſt vna hac vox, quam inter eos ſic clamaui: Ego hodie à vobis reus agor defenſæ mortuorum reſurrectionis. F. Iam finem facite. Cum Lyſias tribunus venerit, cognoſcam de

veſtra cauſa. Interea tu Centurio. Paulum cuſtodi, ita vt remiſſiùs habeatur: neue aliquis neceſſariorum eius aditu aut famulatu prohibeatur.

SENTENTIA.

Veritatis profeſſionem, ſeditionem interpretatur calumnia: Calumniatores modò ementiendo, modò torquendo, nihil candidè dicunt. Calumniatoribus calumnia impunè eſt, inſontibus innocentia non item. O iudices, vbi nam dormit lex talionis.

FESTVS. Act. 25.

ARGVMENTVM.

Paulus ad Agrippam regem cauſam dicit, in qua de ſua legatione mortuorumq; reſurrectiõe diſſerit. Feſtus præſes eum inſanũ appellat. Agrippa inſontem iudicat.

Feſtus præſes, Agrippa rex, Paulus.

VIdetis hunc hominem, Agrippa rex, & omnes viri, qui hic adeſtis, de quo omnis me Iudæorum multitudo tum Hieroſolymis tum hic interpellauit, clamans, indignũ eſſe eũ viuere amplius. Ego verò cùm comperirem, nihil eum capitale admiſiſſe, et ipſe ad Auguſtũ ꝓuocauiſſet, ſtatui mittere: & tamen quid certum de eo ſcribam ad dominum, non habeo. Ea de cauſa produxi eum ad vos, et maxime ad te, rex Agrippa, vt re diſquiſita, habeam quod ſcribam. Abſurdum enim mihi videtur, mittere vinctum: neq; crimina, quæ ei imponantur, ſignificare. A. Liberum eſt tibi, pro teipſo dicere. P. Quòd omnia, de quibus à Iudæis poſtulor, hodie ſum apud te, rex Agrippa, defenſurus, hominem Iudaicarum conſuetudinum atque con-

trouerſiarum

trouerſiarum vel inprimis peritum, equidem beatum me exiſtimo. Quamobrem oro te, vt me æquo animo audias. Ac meam quidem actam ab ineunte ætate vitam (principiò enim verſatus ſum Hierolymis inter meos populares) norunt omnes Iudæi, iam diu ſcientes (modo velint, fateri) me vixiſſe Phariſæum, quæ exactiſſima noſtræ religionis ſecta eſt. Et nunc hic ſto reus ſperatæ præſtationis eorum, quæ maioribus noſtris à deo promiſſa ſunt: quo quidem ſe peruẽturos duodecim tribus noſtræ, deum noctes dieſq; aſſiduè colendo, ſperant. De hac ſpe rex Agrippa, à Iudæis accuſor. Itáne verò incredibile apud vos iudicatur, à deo mortuos excitari? Equidem ſtatueram, multa mihi contra Ieſu Nazareni nomen eſſe facienda, itaq; feci Hieroſolymis: multóſque ſanctos per poteſtatem, quæ mihi à pontificib⁹ permiſſa erat, in carceres concluſi, et capite mea ſententia damnaui. Quin eos per omnia collegia tormentis ſæpè cogebam nefaria dicere: iamq; immodicè in eos furens, perſequebar etiam ad exteras vrbes. Cumqûe aliquando proficiſcerer Damaſcum, cum poteſtate mihi à põtificibus permiſſa, die medio, Rex, in itinere vidi de cælo ſolis ſplendore maius lumen, quod me meóſque comites circumfulſit. Cúmque omnes ad terram corruiſſemus, vocem audiui affantis me, et Hebræo ſermone dicentis: Saûle, Saule, quid me inſectaris? Durum tibi fuerit contra ſtimulos calcitrare. Tum ego: Quis es, inquam, domine? Ego ſum, inquit ille

Ieſus, quem tu infeſtas. Verum ſurge, & conſiſte in pedes. Nam eò tibi apparui, vt te & miniſtrũ & teſtem conſtituam eorum, quæq́ vidiſti, quæq́ tibi demonſtrabo, vindicando te à populo & gentibus, ad quas nunc te mitto, ad eorum oculos aperiendos, vt è tenebris in lucem & ex Satanæ poteſtate ad deum ſe cõuertant, et ita peccatorum veniam conſequantur, & ad eandem cum eis ſortem perueniant: qui, quia in fidem meam venerũt, ſancti facti ſũt. Nec ego, rex Agrippa, cœleſti viſioni non fui dicto audiens: quin primùm eis qui Damaſci erant, & Hieroſolymis, perq́ omnem Iudææ regionem, necnon ipſis gentilibus correctionem vitæ denunciarem, & exhortarer vt ad Deum ſeſe conuerterent, & vitæ correctionem factis oſtenderent. Hac me cauſa Iudæi in fano comprehenſum, conabantur interficere. Sed diuino præſidio ad hũc vſq́ue diem ſteti, paruos iuxta ac magnos commonefaciens, neq́ quidquam dicens extra ea quæ tũ cæteri vates, tum Moſes futura antè denũciauerunt: Chriſtum videlicet eſſe mortem paſſurum, primumq́ ex mortuis in vitam reuocatum, lucem populo & gentibus nunciaturum. FESTVS. Inſanis Paule. Nimiæ te literæ ad inſaniam redigũt. P. Non inſanio, optime Feſte, ſed veracis & ſobrij hominis verba profero. Scit Rex, ad quem cõfidenter loquor, vt quem nihil horum latêre putem: neq́ enim in tenebris geſtum eſt. Credíſne rex Agrippa vatibus? Credes, ſcio. A. Propemodum mihi perſuades,

ſuades, vt Chriſtianus fiam. P. Deus faciat, vt non propemodum, ſed plane, non ſolùm tu, ſed etiam omnes qui audiũt, hodie fiant tales, qualis ego ſum: exceptis his vinculis. Fe. Surgamus: deſcedamus hinc. Hic homo mihi videtur nihil morte dignum, aut carcere, commiſiſſe. AG. Poterat abſolui, niſi prouocauiſſet ad Cæſarem.

SENTENTIA.

Vera ſapientia, ſtultorum iudicio inſania eſt. Licet interdum ex calumniatorum mente magis quàm verbis crimina diluere. Neque enim nominatim accuſabatur Paulus de reſurrectione mortuorum, ſed cum eſſet in ipſius doctrina (quę ei crimini dabatur) etiam reſurrectio, ſeruiuit non iniuſtè cauſæ ſuæ.

IVDEX. Mat. 25.

ARGVMENTVM.

Chriſtus in vltimo aduentu ſuo, de bonis maliſque ſententiam pronunciat.

Ieſus, Iudex, Dextri, Siniſtri.

VEnite beati patris mei: poſſidete paratum vobis regnum ab orbe condito. Nam cum eſurirem, dediſtis mihi comedere, cum ſitirem, bibere: hoſpitem me accepiſtis: nudum veſtiuiſtis: ægrum viſitauiſtis: in cuſtodiam datum, inuiſiſtis D. Domine, quando te vidimus eſurientem, vt aluerimus? aut ſitientem, vt potum dederimus? quando autem hoſpitem, vt acceperimus? aut nudum, vt veſtiuerimus? quando ægrum, aut in vinculis, vt inuiſerimus? I. Credite mihi quatenus minimo horum fratrum meorũ feciſtis, mihi feciſtis. Vos au-

tem abite à me, exerabiles, in ignem æternũ Veioui, eiusq́ Genijs paratum: qui me neque eſurientem cibo, neq́ ſitientem potione refeciſtis: hoſpitẽ non ſuſcepiſtis: nudum non veſtiuiſtis: infirmum, & in carcerem coniectum, non inuiſiſtis. S. Domine, quando te vidimus eſurientem, aut ſitientem, aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, neq́ ſubuenimus: Ie. Credite mihi, quatenus horum minimo non feciſtis, mihi non feciſtis.

SENTENTIA.

Pro ſuis quemque factis remunerabitur Chriſtus Quod cuiuis Chriſtianorum fit, id ipſi Chriſto fit.

FINIS.

DECEM DEI PRÆCEPTA, ET ALIA DEINceps ſequentia, quæ ad Reipub. inſtitutionem pertinent, ex Exodi *Cap. 20. & reliquis.*

D*Eus hæc omnia Iſraëlitis ad hunc modum affatus eſt: Ego ſum Ioua Deus tuus, qui te eduxi ex domicilio ſeruitutis Ægyptiæ.*

1 *Deos alios nullos, præter me habeto.*

2 *Simulachrum vllius rei, quæ extet aut ſuprà in cœlo, aut infrà in terra, aut in aquis ſub terra, ne facito, néue ea venerator, néue colito. Nam ego ſum Ioua deus tuus impatiens ſocij: qui parentum culpam etiam in liberos perſequor, vel ad tertiam*

vſqúe

vſq́; quartámque ſtirpem oſorum mei: clementiaq́;
vtor ad milleſimam vſque ſtirpem erga mei amã-
tes, meaq́; præcepta conſeruantes.

3 Ioua Dei tui nomen inaniter ne adhibeto: ne-
que enim ſinet impunitum Ioua, qui eius nomẽ in-
aniter adhibuerit.

4 Diem ſabbati ſanctè agere memẽto. Sex dieb.
agito: tuaq́; opera omnia patrato. Septimo autem
die, quod Ioua dei tui Sabbatum eſt, nullum opus
facito, neu tu, neu tuus filius, aut filia, neu tuus
ſeruus, aut ancilla, neu tuum iumentum, neu apud
te degens peregrinus. Nam cùm ſex dieb9 feciſſet
Ioua cœlũ, terram, mare, quæq́; in eis ſunt omnia,
feriatus eſt die ſeptimo: qua de cauſa Ioua diem
Sabbati fauſtum ſacrumq́; fecit.

5 Parentem vtrumq́; honorato, vt diu ætatẽ pro-
ducas in terra, quam tibi Ioua deus tuus donat.

6 Ne hominem occidito.

7 Ne adulterato.

8 Ne furator.

9 Falſum teſtimonium contrà alium ne dicito.

10 Alterius domũ ne concupiſcito: alterius vxo-
rem ne concupiſcito: néue ſeruũ, aut ancillam, néue
bouem, aut aſinam: nihil deniq; quod ſit alterius.

Hic vniuerſus populus viſis fragoribus, fulgu-
ribus, tubæ ſonitu, et mõtis fumo, perterriti, abſce-
dere: & procul ſtantes, à Moſe petiere, vt ipſe eis
audientibus loqueretur, non deus, ne emorerentur.
Quib. Moſes: ne metuite, inquit nã ad vos tentã-
dos

dos venit deus, vtq; vos eius timor ob oculos propoſitus à peccando deterreat. Igitur procul ſtante populo, acceſſit ad illam caliginem, vbi deus erat. Et Ioua Moſi ſic fatus eſt: Commemorato Iſraelitis, ut me ſecum de cœlo viderint loquentem, ne præter me deos ſibi argenteos aut aureos fabricentur. Sed mihi ceſpitium altare fiat, in quo ſolida ſacrificia & pro ſalute balantibus bubúſue faciatis: quocunque in loco mei nominis monumentum poſuero, ibi vos aditurus, vobiſqúe proſperaturus. Quod ſi mihi altare lapideum fiet, ne ex quadrato lapide excitato: nam id ferramenta admouendo profanaretis. Néue per gradus ad meum altare aſcendito te, ne in eo obſcœna veſtra appareant.

Cap. 17. Lex ſeruitutis.

Hæc autem eis iura propones. Si emeris ſeruũ Hebræum, ſex annos ſeruito, ſeptimo autem anno manumittitor gratuitò. Si cœlebs venit, cœlebs manumittitor: ſin maritus, vxor cũ eo manumittitor. Si dominus ei vxorem dederit, ex qua filios aut filias procreauerit, fœmina & nati domini ſunto: ipſe ſolus manumittitor. Quod ſi ſeruus captus amore ſui domini, & vxoris, & filiorum noluerit manumitti, eum dominus ad recuperatores adducito, eiq; ad valuam aut ad poſtem applicato, aurẽ ſubula perforato, & ille ei perpetuùm ſeruito.

Si quis filiam ſuam vendiderit in famulatum, ea ne ſeruorum in morem manumittitor. Si ea domino diſplicebit, nec is eam deſponderit, redhibeto. In extraneam gentem emancipandi poteſtas ne

eſto, quia eum affecit ignominia. At ſi eam filio ſuo deſtinauerit, eodem iure cum eo, quo cmibeu? ris agito. a. ſi aliam duxerit, hanc victu, veſtitu, b congreſſu ne fraudato. Si tria hæc ei non confecerit manumittitor gratis, ſine precio. a. ſcilicet præterea. b. ſcilicet. maritali.

Qui hominem pulſauerit, ſi is mortuus fuerit, capitale eſto. At qui non captauerit, ſed in eum fortè fortuna incurrerit, ſtatuam vobis locũ quò confugiat. At ſi quis alterius necem per dolum de induſtria machinatus fuerit, is vel ab ara mea ad necem abſtrahitor.

Qui patrem aut matrẽ pulſauerit, capitale eſto.

Qui hominem clepſerit, eumque vendiderit, aut is apud eum inuentus fuerit, capitale eſto.

Qui patri aut matri maledixerit, capitis, pœna eſto.

Si quis alterum orta contentione percuſſerit, lapide, aut pugno, ſi ille non fuerit mortuus, ſed in lecto decubuerit, ſi ſurrexerit, & foras baculo innixus inerit, percuſſor ſine fraude eſto, tantum illius cubatum & medicationem præſtato.

*Si quis ſeruum ſuum, aut ancillam baculo percuſſerit, ſi præſens mors ſequuta fuerit, tenetor. Verum ſi vnum aut alterũ die: ſuperſtes fuerit, ne tenetor, quoniam *pecunia eius eſt.* Id eſt eius iuris eſt, vtpote emptus.

** Si qui dimicando mulierem grauidam vulnerauerint, & abortum intulerint, ſi pernicies non fuerit, ad æſtimationem mariti mulieris mulcta eſto, & ad eam rem arbitri ſunto. Sin autem pernicies* Lex talionis.

nicies fuerit, vitam pro vita pendito: oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, ſuggillationem pro ſuggillatione, vulnus pro vulnere, vibicem pro vibice.

Si quis ſerui ſui, aut ancillæ oculum percuſſerit, eumq́ corruperit, eum manumittito pro oculo. Et ſi ſerui ſui, aut ancillæ dentem decuſſerit, eum manumittito pro dente.

Si bos pulſauerit.

Si quem bos virum, aut fœminam cornu petiuerit, & is mortuus fuerit, bos lapidator, eius carnem comeſtor, dominus bouis impunitus eſto. At ſi bos antea fuerit petulcus, & eius dominus admonitus fuerit, neq́ tamen cuſtodiuerit, ſi virum aut fœminam occiderit, & bos lapidator, & eius dns morte plectitor. Sin ei mulcta imponetur, tantũ vitæ ſuæ preciũ dato, quãtumcunq́ ei fuerit impoſitum. Siue puerũ petiuerit bos, aut ancillã, argenti triginta ſicli domino ſoluuntor, bos dilapidator.

Si quis foſſam vel aperuerit, vel dimiſerit, nec obduxerit, & eò deciderit bos aut aſinus, autor foſſæ præſtato, argentum domino illius ſoluito, ipſe mortuum habeto.

Viuũ bouẽm pro illo reddito furti pœna. Cap. 22.

*Si cuius bos alterius bouem vulnerauerit, & ille mortuus fuerit, bouem viuum vendunto, & eius precium diuidunto: & mortuum etiam diuidunto. Aut ſi notum fuerit, bouem antea eſſe petulcum, neq́ eum dominus eius cuſtodiuerit, *bouem boue penſato, ipſe mortuum habeto.*

Si quis bouem, pecúſue clepſerit, mactaueritq́, aut

aut vendiderit, quinque boues pro vno reddito, & quatuor balantes pro vna.

Si fur in ſurripiendo deprehenſus, ictus fuerit & inde mortuus, homicidij pœna ne eſto (niſi orto ſole) tum homicidij pœna eſto. Si habet vnde reddat, reddito: ſi non habet, vendito pro ſuo furto.

Si deprehenſum fuerit furtum penes eum, bos, aſinus, ouis, capra viuens, duplum reddito.

Si quis emiſſo pecore compauerit fundum aut vineam alterius, damnum ſarcito de optima parte fundi ſui, aut vineæ.

Si in ſpinas immiſſus ignis, metam aut ſegetem, aut meſſem corruperit, autor ignis detrimentum præſtato. Lex depoſiti.

Si quis apud alterũ argentum ſupellectilémue repoſuerit, idq́; de illius domo ſurreptum fuerit, ſi fur deprehenſus fuerit, duplum reddito. Sin autem fur nõ deprehenſus fuerit, tum dominus domus ad recuperatores vocator, ni rem alterius interuerterit. Quacunque in re crimen ſtatuetur, in boue, in aſino, in oue, in capra, in veſte, quæcunque res erit amiſſa, quæ cuia dicatur, cauſa amborum ad recuperatores defertor: vtrum condemnauerint recuperatores, alteri duplum reddito.

Si quis alterius ſidei aſinum, bouem, ouem, capram, aut quoduis pecus commiſerit, ſi id nullo vidente fuerit mortuum, aut fractum, aut abactum, iuſiurandum Iouæ interponitor, illum rem alterius ad ſe non auertiſſe: eamque ſatiſfactionem dominus* Scilicet furi ab actoribus aut hoſtibus.

*Scilicet domo. *minus accipito, neque fiduciarius rem reddito. Quod ſi ei* furto ablatum fuerit, damnum præſtato domino rei. Sin raptum à feris fuerit, teſtem exhibeto, neque raptum præſtato.*

Si quis quid ab altero vtendum acceperit, & id fractum aut mortuum fuerit, domino rei abſente, damnum præſtato. At præſente, ne præſtato, ſi conductitium & precio addictum erat.

Si quis virginem non ſponſam pellexerit: et cũ ea concubuerit, eam ſibi in matrimonium dotato.

Raptum. *Si puellæ pater eam locare illi nollet, argentum pendito, vt fert dos virginum.*

Sagas viuere ne ſinitote.

Quicunq; rem habuerit cũ beſtia, capitale eſto.

Qui dijs ſacrificauerit, ſacratus intereat, niſi vni Iouæ.

Officia erga inopes. *Peregrinum ne premito, neue angito: nam peregrini fuiſtis in Ægypto.*

Viduam nullam, aut pupillum premito ſi preſſeris, cum ad me conquerentur, eorum ego querelas exaudiam, iratuſq; ferro vos trucidabo: eruntque veſtræ coniuges viduæ & liberi pupilli.

Si cui meorum pauperi tecum verſanti pecuniam mutuaueris, ne te ei fœneratorem præbeto, ne ei vſuram imponito.

Si alterius veſtem in pignus acceperis, ante ſolis occaſum reddito: nam id vnum habet operimentum, eum cuticulæ amictum, in quo recubet: qui ſi apud me queſtus fuerit, exaudiam vt ſum miſericors.

cors. Magiſtratui ne maledicito.

Ne eu execrator, qui eſt in tua natione princeps. Officia erga maiores. Erga Deum.

Fruges & liquorem tuum ne auertito.

Primo genitum filiorum tuorum mihi dato. Idem in bobus & balantibus facito. Septem dies cũ matre ſua eſto, octauo die id mihi dato.

Præſtatote vos mihi puros homines: & carnem ruri raptam ne guſtatote, ſed ad canes proijcitote. Cap. 23. Officia erga homines.

Auditionem falſam ne accipito.

Societatẽ cũ impio ne coito, vt ſit teſtis iniurius.

Multitudinem in vitio ne ſequitor, néue in lite de recto in ſententiam multitudinis deflectito. Inopi in lite ne indulgeto.

Si aduerſarij tui bouem, aſinúmue offenderis errantem, ei reducito. Si inimici tui aſinum videris oneri ſuccubuiſſe, ne ei auxilium denegato, ſed opitulator.

Inimici tui ius in lite ne deprauato.

A re falſa abeſto. Inſontem & iuſtum ne interficito: nam ego iniquum non abſoluam.

Néue donum accipito: nam donum cæcat etiã perſpicaces, bonorumq́ virorum orationem peruertit. Peregrinum ne vexato: ſcitis enim vos quæ ſit mens peregrinorum, vt qui peregrini fueritis in Ægypto.

Sex annos aruũ tuum conſerito, eiuſq́ prouentum percipito: at ſeptimo intermittito, remittitoq́ ad cibatũ egenorũ populorum tuorum & (ſi quid illis ſuperfuerit) beſtiarum terreſtriũ. Idẽ in vinea Sabbatũ

&

& olineto facito.

Sex diebus opus tuum parato: et ſeptimo feriator, vt requieſcat bos tuus, aſinúſque, vtque reſpiret natus ancillæ tuæ, pergrinuſque.

Omnia quæcunq; dixi vobis ſeruat[illegible]

Nomini[illegible] alienorum deorum. mem[illegible]e vſurpato, neue in ore habeto.

Tri[illegible]tibus in anno mihi feſta agito. Azimalia ſeruato, per quæ ſeptem dies Azimis veſceris (vt præcepi tibi) ſtatuto tempore menſis verni, quia in eo emigraſti ex Ægypto: ergo coram me vacui ne apparento. Item Meſſalia primitiuarum frugum operis tui, quas in agro ſeueris. Item conditalia in exitu anni, vbi tuas fruges ex agris condideris.

Ter quotann[illegible] omnes tui mares in conſpectum Domini Iouæ ſiſtuntor.

Cum meæ victimæ ſanguinem, eam mactando, effundes, fermentum ne habeto.

Mei feſti adeps in poſterum diem ne pernoctato. Principium primitiuarum frugum tui fundi in ædem Iouæ tui inferto.

Hœdum in ſanguine matris ſuæ ne coquito.

FINIS.

most of

Willmi Wllmi

Sm4770a
Castalio, S.